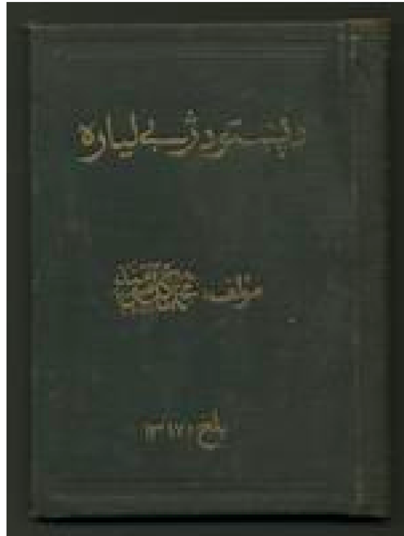
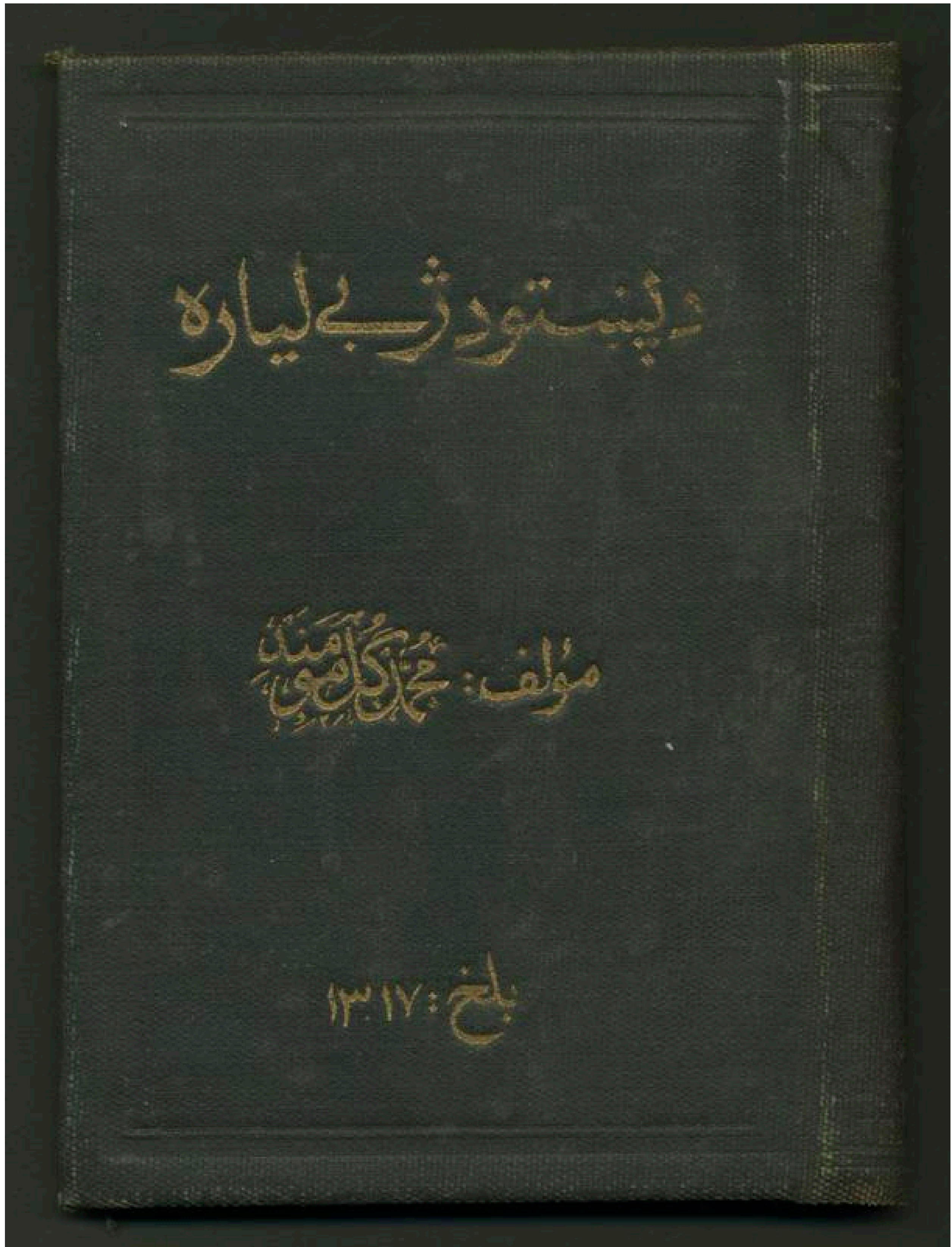

د پښتو د ژبې لياره
مؤلف: محمد گل مومند
بلخ: ۱۳۱۷

339
156
14
509

د پښتو د ژبې لیاره

لیا

پښتو صرف او نحو

مؤلف :- محمد گل مومند

بلغ : ١٣١٧

نورے ژبے زده کول که ده ی کمال
خپله ژبه هېرول بے کمالي ده

د (صافي) عبد العظیم په اهتمام آو لیکلو سره په لاهور کښې چاپ شو

#6, Kabul letter
30 Nov. 45

دپښتو دژبې ليا ره

ليا

پښتو صرف آو نحو

بلخ : ۱۳۱۷

مؤلف : محمد گل مومند.

نورے ژبے زده کول که ده ی کمال * خپله ژبه پرېښول بے کمالی ده

د (صافی) عبد العظیم په اهتمام آو لیکلو سره، د بلخ د شرکت رښتیا له خوا په لاهور کښے
طبع آو له بلخه شائع شو

301

بسم الله الرحمن الرحیم

مدخل

(ننه توځی)

جوته خبره ده چه ملتونه یو دبل څخه په ډېرې سره ښکاره یعنې لرېنۍ او د هر یوه امتیاز د هر یوه ملت همدغه ډېر ده نور خصوصات او خصوصیات او پاتې امتیازات او ممیزات نور ددغه نور روښانه دي، او ورسته ملي ډېرې تر اثر او سیوری لاندې پاتې کیدای شي. نو دیوه ملت ډېر هرڅومره چه ځل مینده کي هماغومره ملي خصائص او خصائل او نمیزه اوصاف ئې ځل مینده کوي.

— دیوه ملت په ډېرې ګنې هرڅومره چه دبل ملت ډېر نفوذ مینده کي هماغومره سیاست، اقتصاد، اجتماعیات، ملي اخلاق، ملي اداب، ملي عادات، ملي رسومات او عنعنات، نور ملي خصائل او خصائص، حتی چه ذهنیت، افکار، حسیات او مدنیت ئې نفوذ مینده

کوي او هغوی مره د هغې ژبې خاوندانو نامرئي برهي او غلبه د دغې بلې ژبې پر خاوندانو تأمينوي. او که د يوه ملت ژبه د بل ملت ژبې ته مغلوبه شوه گنړه هغه ملت په ډغو پاسنو لو خصوصاتو کښې ورته پېښ شو. علی الخصوص که اقليتو نه هم د هغې ژبې د خاوندانو په دغه ملت کښې وي نو سياست، معارف، مهمې او کوچنۍ اقتصادي چارې، او په برخه ملي پانګې، ټوله د هماغه اقليتونو په لاس لوېږي نو په دغه حال کښې تمام هوساتوب آورامتيا، ځواک، عزت او مرتبت د هماغو لېږدوي او د رست مشاق او مزاحم، ټوله نا هوسايي د هغه خوار اکرب بې وزلې ملت وي.

د پرلوي ملت د هماغه لېږو د ګټې د پاره به استعماليږي. دوی به تل سوکړک خوري، پېټي به وړي، او هغه نور به خوږه وږلي او ګيلګي تفري. دوی به بربنډ ګرځي او هغوی به ورېښمين کالي اغوندي. دوی به کودۍ نه وي، د هغوی به بنګلې ولاړې وي. دوی به کلهي نه لري، د هغوی به بنارونه نه بسېږي. دوی به پلي ګرځي، هغوی به ګړندي ګاډي ځغلوي. هغوی به په پرېنګلي ناليو، پر لينديزو ناستو وساوو پچير ناست او دوی به مرئي پېشان د تقنولار وي او په دوچه ځمکه پر توره خاوره به هم کېناستلای نه شي.

میرېنې ته به د دوی ورځ وی، ویښنې به د دوی زړ پېږی، ایجادوکې به د دوی د ښکلو
ظلمو خاورے کېږی. چرچې به ښوی کوی. ګټې، عزت به د ښوی وی لکه چه متل دهٔ وی
(توره به لالا وهی. نړی به عبدالله وهی). په عین واکداری کښې به بې
واکه، په عین وطن داری کښې به بې وطنه وی. په خپل وطن کښې به غریب او پردیس
وی. ښځې بنه وی نه اشنه د ندوینه به د نورو او تورو غړونه او ښکن رغونه، وچې مېرې
او سپېره د اګونه به د دوی وی. په خپل وطن کښې به محکوم او هر ګوره به مظلوم وی.
خپل به ورته پردهٔ ی شی ځکه چه په نامه که څه هم خپل وی خو افکار، احساسات، اقوال،
اعمال او افعال ئې، آغوسته خواره ئې، خواک او ژوندون ئې بشپړ پیا ګرځېدلی
د پردی او دبل وی. په خبره پېره نه پوهېږی، که و پوهېږی سره به نه جوړېږی،
خو به ئې نه دوا کېږی نار و عتیا به ئې نه رغېږی. په زګېر دو باندې به کوټکو نه
خوری. په خپل وطن کښې به خوار او د خپل او د پردی په سترګو کښې به بې مقدار وی.
څه به شی ګڼلای که ئې وګڼی نه به ئې شی نغړلای او ځغلای. زیار به د دوی وی خواک
به د نورو. علم او مدنیت، ثروت او عزت به د نورو وی او اصلی وارثان د ښځې

خاورے، چه ځمکه ئې د دوی په لاس وکو اپه گزو نو ځمه شوے وی، د ښاورو په شان بگرځی. د ښاورو پخېر نه حتے چه د ښاورو نه به هم په به د دول سره د نورو د گټو د پاره استعمالیږی. د ځینو ښاورو به قدر وی خو د دوی به نه وی. د ښېل آو د پردی زړه به پرے سوزی. خلک به ورته د سترگو نه د وینے توبه وی. ښېته د ے وی خدای ته، د ے نه گورے آو ورشے د غه سے ځای ته.

د غه سے ملت به د ورځ په ورځ چو کېږی تر څو چه محو شی. سړی چه مری ام کېدل آو ساه سپارل چه ئې هم آسانه شی لا یو څه د ه ی، خدای د ے د بغې مړینے نه سړی د ساتی چه لاس آو پښے غورځوی آو په آسانه سره ئې ساه نه ښېجی.

هر څه چه وی د ملت سعادت، سلامت، عافیت، راحت، عزت، ملی شته والی، هر د ول لوړوالی، د ملی شئونات پایښه، د وطن ساتنه، په عزت آو هوساینے سره ژوندون. په عزت سره مړینه آو د وړی تخته په بنا م سره تنگ آو نور، ټول ملی یو والی پورے، مپته پورے آو هغه هم ملی ښبے پورے ئې اړه لری، لکه چه پاس د ویل شو که ښبے خل مینده کړ، د غه ټول خل مینده کوی آو که محوه شوه ټول

محو کېږي آو د هغه ملت نوم آو نښه د نړۍ د مخ څخه ورکېږي.

ژبه هر څو مره چه بشپړه وي د هغه خصوصیات هم هاغومره بشپړ آو تر امنیت لاندې وي لند وې دا غه ده چه ژبه د ملي موجودیت، هوساتوب آو سعادت، د لوړوالي آو جګ والي سند ده.

نو ژبه باید وساتل شي، وپالل شي، وروزل شي، تازه کړل شي، علمي شي، ادبي شي، په هر حیث سره د ملت د رستواریو آو احتیاجاتو ته کافي شي.

هوس راشو چه ژبه څنګه ساتله کېږي؟ ژبه وغه ساتله کېږي چه ټول لغات آو اصطلاحات ئې قید آو صرفیه آو نحویه قواعد ئې ضبط شي. ادیبان، عالمان، پیاوړي آو پوهان ټول ئې ساتنې ته ځان اړ وبولي آو متخصصین آو اهل خلک ئې په اړت والي باندې دا رسېنې (احتیاج) آو د زمان د اقتضا په موجب کوښښ وکړي، زیار وکاږي آو پرې بږدي چه د خپل دود آو قاعدو په بېنډ سره وده وهیله شي آو څوک بې ځایه آو بې اصوله تصریفات آو تصرفات په کښې وکي. د غه لوی ننګ آو غیرت دی.

ننګیالهٔ ی سړی خپل عزت آو مرتبت، خپل امتیاز آو مزیت پېژنی په ګڼنے آو ساتنے باندے نے پام کوی آو زیار کاږی د پروی عزت آو مرتبت، د پروی امتیاز آو مزیت، پرده ی آو دبل ده ی، هغه دچا نه خپلېږی، خپل امتیاز نه پېژاندل، دبل امتیاز آو ممیزات خپل ګڼهل، سرلوی واله ی پرے کول، په هغه باندے خان بناغه ی آو ممتاز بولل، په ساتنے یے خان ستړه ی کول، بلکه مال آو سر جارول آو خاورے کول... ده ګی.

پوه سړی خپل آو دبل مال پېژنی. دخپل مال ګرانښت آو ساتنه آو پالنه د پوهے آو غیرت څخه ده ی. دبے غیرت سړی مال ته که څوک څه نقص ورسوی یا یے بشکاره یا په غلایوسی آو بوزی لـه بے همتی، آو بے غیرتی ځنے پسے نه ګرځی، که څوک څه ورته دوائی چه پسے لاړ شه، خپل مال یا یے تاوان واخله متجاوز سره جګړه وکه، تجرّ اورکه. (سے بابا) وائی آو یو څو ګیلے کوی، نهایت وائی خشکه نے کم، آخره زمانه ده خلق سپین سترګی شوی حلال آو حرام نه پېژنی، بے موجبه پر خلکو باندے تعدا آو ناروا کوی، پرده ی مال په ناروا سره خوری، که څه وو اے بیا خپرے هم لګوی، په جنګ نه چه دچا په وژلو هم امر آو ایسار نه دی، بلا ورپسے څما رزاق خدائ ده ی هغه به په آخرت کښے خپله جزا ووینی.

که څوک کونے تښے لاندے کی هم څه نه وائی بلکه خپله پلو ور خوشے کی آو د هغه سړی
په کوم چل ییا د سړے سره ورو ورو کوۓ آو په ور وسته کښے کور خوشے کی آو د بل
گاونډی شی ییا کو دی وو بی . دو غه سے سړی د رست مال خلک خوری ، د پلار آو
نیکه نه ور پاتے دولت ، خانی ، عزت ټول تښے ځی آو د پولی ټک آو خواست کوندی ته
کښنی ، بیا به د پردو ور وته منډے وہی .

غیرت ، لوړ همت ، او غه پوهه (عقل سلیم) د غه نه منی آو نه په پریږدی چه څوک
خپل مال خوشے کی چه ور وست شی ، ور ته نقصان وړسی آو خلک نے بنکاره ییا په غلایو سی
آو کو رتښے لاندے کی . آو د ه ی د پردو د و د ی پخوی ییا د پردو تر کښوے لاندے اور
بلوی آو بیا دهغوی سوی آو پاتے شونکی ته ناست وی آو .... په شان کوندی ځښی .
غیرتمن سړه ی خپله وُچه د پردی پر لند و نه بولی خپل زور د بل تر نوی بنه گڼر گا که بل څوک
لنده ییا نوه ی ور ته زاوړی نه نے منی بلکه سپکه نے بولی . کوشش کوی چه خپله وُچه
آو خپل زور په خپل زیار سره لنده آو نوه ی آو خپله زره کودی کونی مانړی بنگله کی .
د سوی آو پاتے شونکی په خوړو آو د بل د کوندی په څښلو په مجلس کښے د خپل مرتبت

د اظهار، دپاره بیا آر بری ولیستل آو ښغونه وبل آو دپردی په کالو سرلوی واله ی کول ناپوهي
بے همتی، ذلت آو خواری ده.

د غه عمومي ملاحظات دګا وډ ښبے په خصوص کښے، خو خبره او برده شوه په د غه کښے
لږ څه د اصل موضوع نه لرے ولو بدم، بهوس د خبرے واګه ی بېرته خپلے موضوع خواته
ګرځوم چه هغه د پښتو ژبے موضوع ده.

بنکاره ده چه د پښتو په باره کښے تر د غه محلے خوراد بره ناپامي آو بے غوري حتی چه
د هر ظلمونه شوی. اما د غه چاکری آو ځنګه شوی هغه بیله او بږده خبره ده. د غلته ځما مقصد
د غه ده ی چه د پښتو ژبه ساتلے شوے نه ده. د بڅوا نه لږ آثار پاتے دی، کېدای شی چه
د پر بېوه خو د دښمنو آو د باندینو جګړو په اثر سره به ورک شوی وی د غه آثار چه پاتے دی
تقریباً ټول د د غه نږدے زمانے آو د یو څو معدودو نظم آو نثر آثارو څخه عبارت دی چه نه
هم نثر په پښتو نه دی بلکه په د پرو کښے ئے بے له معدودو الفاظو آو څو ضمائرو آو ځینو
اداتو آو توریو د پښتو نوره څه مبهمه برخه نشته. علمی آثار لږ پاتے دی آو هغه هم لکه چه
ذکر شو د نږدے آو لنډے زمانے دی. لغتونه ئے قید آو صرفیه آو نحویه قواعد ئے

ضبط شوی نه دی.

ما ته تر هغه پورې دغه کوم صرف او نحوے کتاب پته معلومه نه ده چه پښتانه سړی دے خپل د ژبې د ویلو او لیکلو په اثر لیکلی وی. د ځینو پردو له خوا که ځینے لیکل شوی دی خو ته ده چه هغه هم تم او بشپړ نه دی.

د پېښور په دده او د اباسیند په غاړه کښے د پردو په غوښتنے یا امر که څه لیکل شوی وی هغه برسېرن (سطحی) لیکل شوی ځکه چه د زړه له مینے او د ملیت له ارمینے څخه د ژبې د ویلو او لیکلو ځان ستره ی کولو په اثر او نتیجے لیکل شوی نه دی نو نه د غه چه بشپړ بلکه تم او صحیح هم نه دی. دا ډول ے یو صرف او نحوے کتاب په اردو ژبے لیدلی چه هغه هم د پردی په غوښتنے او د غیر اهل ژبے له خوا لیکل شوی او د څه اهمیت جائز او د کوم قدر او قیمت لائق نه دی، په هر حال سره له دے چه د خپلو او خپلوانو او د کام او عزیزانو په صحیح کښے یو بو پښتو په چاپیر (محیط) کښے لوی شوی یم، نو ځکه ټول معلومات په پښتو کښے له سره بشپړ نه دی. په ورو کښے کښے مے پار سو د یره او پښتو ژبه ویلے که وایم چه پر ما دغه د پښتو زاغلی چه په میاشتو ځه. چه په کلو نو کښے هم د پښتو خبرے نه دی

کړی ، مبالغه به نه وی ؛ د خپلو او خپلوانو نه ړے د کابل په ښار کښے لوی شوی یم.
عزیزانو سره که څه هم نه دہ شلېدلے خو د هره ښېګه هم نه دہ. هو کښے پښتو مے زده وه
خو لږه ، وېلے ی مے شوه خو لږه وېلو له لا مله کړې کچه وه ، اما وروسته په لوی والی کښے
چه پرے پوه شوم د پښتو او خپلو عزیزانو سره مے لاره مینده کړه ، پښتو ته مے مخه وکړه
او خپل معلومات مے څه په کښے د برکړل خصوصاً د ګرانو عزیزانو غښتلو شینوارو په غور څه
وینی کړم . که څه هم هوس مے ترے وے د بے پوره اختصاص په کښے میندلی
او د هری عزیزان ما متخصص بولی خو بیا هم پوهېږم چه زما معلومات په پښتو کښے بغه
چه لازم دی لا بشپړه نه دی . صرف دغو مره دی چه زما کارنګیره ی پرے چلېږی.
زما علمی استعداد هم کافی نه دی ځکه تحصیل مے منظم او مکمل نه وه په هر حال سره له
دیره نه نګیرتیا او عجز، خپل همت مے ټینګ کړی نه دی په جرئت سره د چارے
د ګی (میدان) ته وتلی یم او غوارم چه علمی او ادبی خدمت خپلو پښتنو ورونړو ته وکړم ؛
ځکه چه پښتانه عالمان او ادیبان د چارے په د ګی او د ګر کښے لږ دی . نن ورځ د غه
نګیری چو پره ته ډیر ضرورت دے . نن ورځ د فداکارۍ ورځ ده بنائی چه نه بیا نا بوده

نامه ته ورننوتل شي او د لیکوني په څېر د ملت چوپړ په ښه نیت او سم نصب العین وویل شي نو دغه ده چې پر لوی خښتن مې توکل کړی (د سینډ) د تألیف نور وروسته مې د پښتو صرف او نحوې په تألیف پیل وکړه او خاوند تعالی لې په خپل لطف او کرم سره توفیق را کړ.

دغه کتاب هم په هغه وخت کښې د پښتنو عزیزانو او د پښتو د شائقینو د استفادې د پاره تیار شو او د اعلی او د گرته وُ ووت. دغه وخت هغه والهی دغه ده چې د پښتو نهضت او خوځېدل په وطن کښې قوت مینده ی او دغه نظریه چې (ملي امتیاز، ملي شته والهی، ملي یووالهی، ملي لوړ والهی، د پښتو او پښتو والی پالنه او پاینه، د پښتو ژوندانه، ملي عزت، د پښتانه هوسا توب، د پښتانه سعادت ...... الخ پښتو پورې اړه لري) مینده شوې او ویو دې دلې په لکړی کښې نه ځای نیولی او ورځ په ورځ خپرېږي او عمومي کېږي. مخصوصاً د علمي اعلیحضرت پاملرنه او پالنه د پره او د پراهمیت وړ ده.

نو له څرګنده ده چې د شاهانه فرمان په اثر پښتو په درسته مکاتبو کښې جاري شوه او غوښتل کېږي چې د معارف درست کتابونه په پښتو واړول شي او له دغه وروسته

زده کړه نوله په پښتو شي . همدغه سبب دکابل په ټولو دوائرو او د مملکت په ورستو ټو کښې زده کړه ئي پر اختيل شوه او غوښتل کيږي چه له دروکالو وروسته په ستو پښتون يا نړے (افغانستان) کښې پښتو ، د پښتانه د حکومت رسمي ژبه وګرځي .

څنګه مننډي ټولواک (صدر اعظم صاحب) د اعليحضرت د دغه نظريا تو د عملي کولو د پاره د هر کوشش کوي ؛ د معارف وزارت هم خپل سبک لګوي ؛ همدغه سبب نور رجال هم شته چه په خپل وار سره د دغې خواته پام لري او هم يوه د له پښتانه د پښتو او پښتو الي د چوپړ د پلو د پاره حاضر او تيار شوي .

د پښتانه او د بغه چا چه پښتو زده ، کوشش د ه ي چه خپل معلومات په پښتو کښې د هرې او علمي او ادبي جامه او کاښره ورواغوندي او چا چه د خپل ليا دبل د نا پا مي په اثر په پښے او بهره کړے ليا تغنے نيم ګړے پاتے شوے ليا ئے نه زده غوا ري چه په آساسي د ول سره ئے زده او بشپړه کي په دغه وخت کښے هرڅوک پښتو کتابونه لټوي مګر افسوس چه د پخوانو د غفلت او ناپا مي په اثر کتابونه او نور وسائل د هر لړه بلکه د نشتے په قطار او د لے کښے دي ؛ علی الخصوص د ژبے ليا ره چا ته نه ده معلومه ، د ژبے

قواعد غونډ شوي او ليکل شوي او د کتاب په ډول چاپ شوي نه دي د خلکو خواره
واره معلومات تر بوسه غونډ شوي نه دي او د ملرني توب له لامله تتبعات هم اختلاف
لري . فرصت لا مساعدت نه دی کړی چه مختلف افکار په يوه مرکز غونډ شي او په يوه شي
قناعت او د بعضو په اثر سره فکري اتحاد حاصل شي نو ګونډې د دغه کتاب د پرې ښلې
لوستونکي په لمړي سر کښې په ځينو موارد د وکښې معترض شي او قناعت ئې رانه شي او
د بعضو تتبعات د دغه کتاب سره بېښند ه واقع شي اما که تعصب يوې خوا ته کېښودل شي او
بې ځه حوصله وشي او زر حکم ونه شي يقين لرم چه تر ځه تلو او پلټلو وروسته قانع شي او موافقت وکي
د دغه له لامله چه ځما په لاس کښې آثار نه وه چه ما تنې څه ګڼې او تفتيش او استفادې
کړې واى نو و پېلاى شم چه د پښتو د ژبې د ليار و او قواعدو په غونډولو کښې د هر
ستړي شوي يم ځکه چه د هره لټنه او پلټنې نه غوښته، د دغه کتاب په ترتيب کښې
البته د پرديو ژبو د کتابو نو نه استفاده شوې او په بعضه ترتيب سره ليکل شوي، اما پوهان
او علما صاحبان پوهېږي چه د ژبې ليار ه (قواعد) څه د ترجمې کار نه دی چه د بلې
ژبې څخه ترجمه شي، کېدای شي چه ځما تتبعات بشپړ نه وي لېا څه را نه پاتې وي نو ځکه به هم

د غه حکم نه کوم چه د غه کتاب سره غلطي او سهوه نه لري . هر څوك چه وي څه چه د پښتو او
پښتنو پوهانو نه ئي دين او خادم يم خان مسعود بولم چه په دغه سره وخت کښې څښتن تعالی
جل وعلی ما ته دو غه کتاب د تاليف توفيق راکړ هيله کوم چه د غه کتاب د استفادې موجب
وګرځي او د پښتنو او د پښتو د شائقينو د خوا يو کوچنی چو پړ وګڼل شي که خدای کول .

د غه هم وايم چه دو غه کتاب په تاليف کښې څارونکي (محمد قاسم خان - ابراهيم خيل .)
د هره مرسته راسره کړې او څه د هر تفتيش خو هم دده خدمت په دغه کتاب کښې د قدر
وړ ده ی .

همدغه سې (ملا عبيد الله خان صافي) هم په خپل نوبت سره مرسته کړې او
ځينې نور کسان هم چه چهنې شوی څه معاونت ئې چه ولاسه کيده کړه ی .

د غه کتاب فضيلت مآب مولوی سيد محمود خان د سرشائی د ننګرهار او فضيلت مآب
مولوی محمد وزير خان پياروخيل د ميدان او ځينو نورو پښتنو علما صاحبانو هم ليدلي او
تصديق ئې کړه ی .

لمړی برخه

صرف

هو الله تعالے

لمړی برخه

پښتو صرف

پښتو صرف ـ د هغه علم دی چه د پښتو د سم ویلو او سم لیکلو د پاره اصل کلمات او د اشتقاق د ول (۱) ئے ښئی.

تورکی (۲) هغه غږ ته وئیل کیږی چه یوځل له خولے وه ووځی او یوه یا څو توره او یوه خوځندی (۳) ځنیے عبارت وی.

مثلاً: (خه، آس، بلخ) یو یو تورکی لری او (مالک، کابل) دوه دوه تورکی لری او (ننگرهار، پېښور، کندهار) درے درے تورکی لری.

---

(۱) د یوے کلمے څخه بله کلمه وایستل په دغه شرط چه لفظ او معنا یو د بله سره د مرتب ولری.
(۲) هجا، (۳) حرکه.

توری (۱)

توری : یو څنګالی (۲) دی چه ننګ ته پېښېږی د بل ننګ څخه چه په پوستوالی یا کلکوالی د ښه په څېر دی د هاغه څنګالی په واسطه سره بېلېږی .

پښتو توری ـــ د پښتو توری د هری خوا هاغه توری دی چه په پاسرسو یا عربی کښې استعمالېږی خو هغه توری چه د عربی د ژبې مخصوص دی لکه : (ث ، ح ، ذ ، ص ، ض ، ط ، ظ ، ع ، ف ، ق) په پښتو کښې نه استعمالېږی ، نو که چېرې د عربی کومه کلمه په پښتو کښې استعمال شی چه پاسنی توری په کښې وی نو پښتانه دوغه لاملا چه دوی خپلې مورنی ژبې کښې دغه توری نشته آو هیلا ی سې نه شی : ث په س ، ح په الف یا په ه یا په خ ، ذ په ز ، ص په س ، ض په د یا په ز ، ط په ت ،

---

(۱) حرف ، (۲) کیفیت .

ظ په ز، ع په الف . ف په پ . ق په ک بدلوي .

هره کلمه چه و پاسنو لسو توره څخه (چه عربي ژبې له مخصوص دي) په کښې

دي هغه کلمه به پښتو نه وي ، عربي به وي .

د پښتو په ژبه کښې دېرش توري چه اشکال ئې په لاندېنۍ دول سره دي

استعمالېږي .

اب پ ت ټ ج چ ځ څ ح خ د ډ ذ ر ړ ز ژ ږ س ش ښ غ ک ګ ل م ن ڼ و ه ی .

دغو ته پښتي ليا د (لوړکي توري) وييل کيږي .

په پښتو کښې د (واو) توره ي د تلفظ په اعتبار دوه رازه ده ي :

مجهول واو ، معروف واو .

۱ـ مجهول واو هغه ده ي چه پوست تلفظ کړشي آو د توري غږ (بوغ)

د بر کلک آو ثقيل څرګند نشي لکه : مور ، کور ، اور په کلماتو کښې .

۲ـ معروف واو هغه ده ي چه د توري غږ (بوغ) کلک آو ثقيل

ځرګندشي لکه د : لوګړی، څومره، شوندوه په کلماتو کښې.

په لیکلو کښې که څه هم تر هوسه د دغه توروبېلتون چا نه دی کړی ګر ځما په څرګند بېلول لږ ورته بلکه ضروري ښکاري څه چې پل خیال سره د غه سې ورته مناسب ګڼم چه مجهول داو : پاره د ــــــ بر سیره یو لګه ی آو معروف واو د پاره د ــــــ بر سیره یو : همزه ولیکله شي.

تنبیه - په پښتو کښې څلور ډوله یې ګانې دي.

۱ - مطلقه یې ده لکه د : یو، سړی، خوی، په کلماتو کښې.

۲ - معروفه یې ده لکه د : چینه، خنکی، په کلماتو کښې.

۳ - مجهوله یې ده لکه د : مینه، ځېږنده(۱) میلمه، چېرے، په کلماتو کښې.

۴ - تأنیثي یې ده لکه د : دودی، نری، په کلماتو کښې.

په پښتو کښې توري د ځنګالي په اعتبار سره پر دوه برخو بېلیږي : مذکر توري، مؤنث توري.

---

(۱) منبع، اولاده.

۱- مذکرتوری :

ا، ج، ډ، د، س، ش، غ، ک، ګ، ل، م، ن، ښ، واو، ض،
ص، ع، ق .

۲- مؤنث توری :

ب، پ، ت، ټ، چ، څ، ځ، خ، ر، ړ، ز، ژ، ږ، ښ، ه، ی،
ث، ح، ط، ظ، ف .

توری په لیکلو کښے پر دوو برخو بیلیږی : یوے ته ئے (ننښلی توری) او بلے ته نے (نښلی توری) وییل کیږی .

ننښلی توری - هغه توری دی چه په لیکلو کښے د وروستنو تورو سره ننښلی
چه هغه هم (لس) او دغه دی (ا د ډ ر ړ ز ژ ږ و ذ) .

نښلی توری - هغه توری دی چه په لیکلو کښے د وروستنو تورو سره
نښلی او هغه د ننښلو تورو مخه پرته

پاتے نور توری دی

د تورو ولونه

توری به د مذکورو برخو په لاندینو ولو نو آو را زو نو بیلیږی :

سره نږدے توری ، سره لرے توری ، د شونډو توری ، ګرندی توری ، د ستونی توری ، سره ورته توری .

سره نږدے توری — هغه توری دی چه و تو ځی (۱) ئے سره نږدے وی لکه : (څ ، ځ) (د ، ډ) (ض ، ظ) .

سره لرے توری — هغه توری دی چه و تو ځی ئے سره لرے وی لکه: (ب ، خ) (ک ، م) (س ، و) .

د شونډو توری — هغه توری دی چه په شونډو و ویل کیږی لکه : (ب ، پ ، ف ، م ، و) .

ګرندی توری — هغه توری دی چه په و ییلو کښے ئے شونډے آو ژبه ګرندی شی لکه : (ب ، ر ، ف ، ل ، م ، ن) .

---

(۱) مخرجونه .

دستونی توری — هغه توری دی چه په ستونی سره تلفظ کېږی لکه : (ح، خ، ع، غ، ه، ء).

سره ورته توری — هغه توری دی چه غږونه ئے یو له بل سره ډېر ورته وی آو هغه هم دغه دی :

ا ء ع ه

ت ټ ط

ث څ س ص

ح خ

ر ړ ل

ژ ږ

د ډ ض

ځ ذ ز ض ظ

ن ڼ

چه اته ویشت توری آو په املا کښې د د پروګرانیو سبب ګرځي چه مو بږ د هغه وبیسته کولو دپاره ترپوه ځایه پورې چه کیدای شي په لاندې ډیو لیکو کښې نې تفصیلات لیکو:

الف — په عربي کښې هغه الف ته چه خوځنده ی ولري (همزه) آو هغه الف ته چه خوځنده ی و نه لري الف وائي، اما په پښتو کښې د پږي وخت همزه نه مد ځا وغه شکل (ء) وي آو کله کله د الف پرځای هم استعمالیږي.
الف دوه ډوله دي یو لنډ[1] الف بل دوهم اوږد[2] الف .

لنډ الف هغه دی چه سر کښې راځي آو لوړ کړی (۳) والا یا کوږ کړی[4] والا یا کږ کړی (۵) والا وي لکه د: (انګور، اوبه، ایندار ه) په کلماتو کښې

اوږد الف هغه دی چه اوږد تلفظ کیږي آو د مد نښه پرې (~) لیکه کیږي لکه د: (آلو بخ، آستازه ی، آرتول) په کلماتو کښې.

---

(۱) مقصوره، (۲) ممدوده (۳) فتحه (۴) کسره (۵) ضمه .

هغه لنډ الف که د کلمې په وروسته کښې وي او بړ د ګنړل کېږي لکن مذ پرې ليکل کېږي : رنړا ، اژدړا .

که د الف توره ی د کلمې په سر کښې راشي آو وروسته د (ی) توره ی وی کله کله ئې د همزه په ډول ليکل جائز بلکه مرجح ده ی لکه د (ئيره) په کلمې کښې آو که منځ کښې راشي نو قاعده ده آو ضروره ی لکه د ګئيز په کلمې کښې . په دغه سې ځايو کښې الف په (ی) هم ونجهه ه ی شي .

ع — دغه توره ی عربانو لره مخصوص ده ی په پښتو کښې نشته لکه چه مخکښې ذکر شو په هره کلمه کښې چه دغه توره ی وی هغه کلمه به عربي وی هغه کلمات چه دعربي نه آخيست شوي وي آو دغه توره ی ولري که په پښتو کښې د دغه توري پر ځای الف ويکل شي عيب نه لري آو جائز ده ی .

ه — د هري وخت ځينې خلک د دو توځي وېړ دے والي په سبب د استعمال د کثرت آو د تلفظ د سهولت په اثر سره دغه توره ی په الف ونجوي د دغه د بېلولو د پاره بايد د لغت کتاب ته دے مراجعت وشي .

ت ، ټ ـ دغو توروته وتوځی سره نږدې دي هر کله چه پوست تلفظ
شي لمړۍ لیکل کیږي : تانده ، تخرگ ، توبګی . او هر کله چه غوټ تلفظ
شي دوهم لیکل کیږي : ټانټه ، ټغر ، ټوټی .

ط ـ دغه توره یې هم عربانو لره مخصوص ده ی . د پښتو په هغه کلماتو کښې
چه د عربي څخه آخیست شوي دی او دغه توري ولري که د دغه پرځای (ت) لیک
(ت) ولیکل شي عیب نه لري او جائز ده ی .

ث ، خ ، س ، ص ـ لمړی او څلورم عربانو لره مخصوص دی په پښتو کښې
نشته په هغه عربي کلماتو کښې چه په پښتو کښې استعمالیږي که د دغو تورو پرځای
(س) ولیکل شي عیب نه لري او جائز ده ی اما د (څ) توره ی د هغه قائمقام
نشي کیدلای . دوهم او دریم دواړه د پښتو توري دي اما د دغه دپاره
چه وپیژاندل شي چه په کوم ځای کښې (س) او په کوم ځای کښې (څ)
استعمالیږي د لغت کتاب باید وکتل شي .

ح ، خ ـ عربانو لره مخصوص ده ی په پښتو کښې نشته په هغه عربي

کلما تو کښې چه په پښتو کښې داخل شوي آو استعمالیږي یا استعمال شي که دوغه توري پر ځای (خ) یا هغه نور و لیکل شي عیب نلري ؤ ژبې د شپو سره سم ده ی .

۱۳، ر، ل — هر چیرته چه غوث تلفظ کړشي باید لمړه ی توره ی و لیکل شي دوغو دتفریق د پاره د سیم د لغت کتاب و کتل شي .

ژ ، بۀ سعه دوه یم توره ی چه د غوښې (ژ) غګ لري د پښتو په د یري قبائلو کښې نښتیوا ځې د کندهار په دده آو د وزیرستان په لته کښې تلفظ کیږي نور کوم ځای کښې که وي هم لیږ ده ی نو د غو د تفریق د پاره د سیم دلغت کتاب و کتل شي .

په عمومي دول سره پښتانه د و غه توري پر ځای د (ک) توره ی استعمالوي د بنو کسانو د لوست آو تلفظ د آسانتیا د پاره چه د غوښې (ژ) په دول ئې تلفظ کوي د یک دول ئې د غه سې منل شوه ی د مز ، اخمز ، بزلی .

د ، ډ ، ض — هر چیرته چه پوست تلفظ شي لمړه ی آو هر چیرته چه غوث تلفظ

شي دوه یم لیکل کیږي .

دریم توره ی عربا نو لره مخصوص ده ی په پښتو کښې بعضې عربي کلمات چه دغه توره ی په کښې وي کله د (د) په ډول او کله د (ز) په ډول تلفظ کیږي .

په پښتو کښې دغه پر ځای د (د) یا د (ز) لیکل جائز ده ی مگر دغومره پاملرنه غواړي چه هر چیرته چه دلته ی په د ول تلفظ کیږي باید دلته ی او که دوروستي په د ول تلفظ کیږي باید وروسته ی ولیکل شي .

بعضې چه په د ول د (ز) تلفظ کیږي تقریباً لاندیني الفاظ دي :

حضرت ، تضمین ، مضمون ، ضمیر ، قضا ، ضم ، فضا ، مضارع ، مضبط ، مضراب ماضي ، مضمضه ، غضب ، بیاض ، موضوع ، بغض ، مرتضیٰ ، قضیه ، ضرابخانه ، رضا ، بیضا ، مریض ، بیضه ، مرض ، امراض ، بعض ، ضیافت ، اضافت ، ضیاء ، روضه ، محضر ، حاضر ، احضار ، فیض ، عارض ، عرض ، غرض ، قبض ، قبضه ، نقض ، تناقض ، ضائع ، ضیاع ، تضرع ، وضع ، فضله ، اضطراب ، حامض ، اضمحلال ،

ضامن، ضمن، ضد، ضرر، ضرب، فضل، افضل، قرض، فرض، وضو، فضیلت .

ځ ذ ز ض، ظ — په پښتو کښې دوه یم آو وروستی دوه توری نشته په عوض د دغو درو تورو د (ز) یا (ځ) ليکل جائز دی . دلمری آو دریم توری د پښتو د پاره دي ولغت کتاب وکتل شی .

ن، ښ — وتوځی نی سره نږدې دی هر کله چه پوست تلفظ شی باید لمړی آو هر کله چه غوڅ تلفظ شی باید دوه یم ولیکل شی .

خوه خُندی

توری دخولے و وځی .

د دغه د پاره چه سم ولوستل شی خوه خُندی ورته لازم دی .

د خوه خُندو د تعین آو سم لوستلو د پاره ځینے اشارتونه مقرر شوی چه هغو ته خوه خُندی ویل کیږی چه په عربی (حرکات) ورته وائی .

حرکات په عربی آو پارسو کښے درے آو په پښتو کښے څلور دی . دا ے

هماغه حرکات دي چه په پاسنيو دوارو وڑبو کښے استعماليږي آو عوام (زوره زبر، پېښ) ورته وائي چه له (زبر، زبر، پېښ) څخه ماخوذ دي آو مېز (لوړکړي کوزکړي، کږکړي) ورته وايو. څلورمه حرکه پښتو ژبے له مخصوصه ده چه مېږ (خوځکړي) ورته وايو. لکه د (گس، پېړ) په کلما تو کښے (گ، پ) د (ستن، خوه خند، گړبند) په کلما تو کښے (ت، خ، ب) هريو خوه ځکړي له کي

هرهغه توره ي چه حرکه و نه لري هغه ته ساکن يا وچ وهيل کېږي.

په عربي آو پارسو کښے پېښ په وچ (ابتدا په ساکن) نشته يعني لمړه ي توره ي هيڅ کله په هيڅ کليمے کښے ساکن نه وي اما پر خلاف د دغه په پښتو کښے ابتدا په ساکن شته لکه د (ستن، درونه، زسره) په کلمو کښے لمړني توري ساکن دي په پښتو کښے اجتماع د ساکنينو هم شته لکه د (بلندره) په کلمه کښے چه په معني د دعوت آو مېلمستيا ده نون آو دال دواړه وچ دي بلکه درے ساکنه هم په پښتو کښے يو ځاي کېداي شي لکه د (وېرش، څلوېښت) په کلمو کښے دروستي درے توري ساکن دي.

حرکات دوه رازه دي : رسميه حرکات ، حرفيه حرکات .

رسميه حرکه — د رسميو حرکاتو نښې چه د عربي نه آخيستی شوي دي درې دي چه نښې ئې بهٔ غسې دي (اَ ، اِ ، اُ) چه لمړه ي آو درېيم اشارتونه پر توري باندې آو دوه يم تر توري لاندې ايښودل کيږي . خو په پښتو کښې په عمومي صورت سره حرکات پر توروننه ايښودل کيږي آو توري لکه چه د حرکې نښه ولري لوستل کيږي . ځلور مې حرکې د پاره چه (خو ځکه ي ده ي) ترهوسه پورې کومه نښه نه ده مقرره شوې . خو که د غه سې (ـــ) وليکل شي ښه به وي .

ضوابط

په عربي کښې د کلماتو د ليکلو د پاره بې له حرکو آو سکونو نه ضوابط آو علامې نورې هم شته چه د (شده ، مده ، وصل ، قطع ، آو حرفيه حرکه) ځينې عبارت دي ځينې د دغو په پښتو کښې هم شته نو ځکه په دغه خصوص کښې په لاندينيو ليکو کښې بيان کيږي :

شدّه ـ هغه نښه ده وایه شي چه د توري د دوه وارے لوستلو دپاره پر توروباندے ایښودله کېږي دغه هم دعربي څخه آخیستنه شوے نښه ده او علامے دغه ـــــ ده (ـّ) چه پر تورو دپاسه ایښودله کېږي خو په پښتو کښے پر تورو تل نه ایښودله کېږي .

مد ـــ الف توري له مخصوص ده ی او دغه ـــــ (ـٓ) نښه پر ـــــــ ایښودله کېږي .

وصـــل } په پښتو کښے علامے نه لري .
قطع

حرفیه حرکه ـــ په پښتو کښے کله کله د لوست د آسانتیا دپاره یا بے له هغه د حرکے پر ځای توره ی استعمالېږي چه دغه توري هم (ا ، و ، ه ، ی) دی لره ی او درے یم د لوړکی پر ځای استعمالېږي لکه په (راغلای) کښے الف ولام او په (نسوای کولای) کښے الف د واو او د ولام حرکه جوړه وي په (سره ی) او (منه ی) او (خوږه) کښے د (ه) توره ی د (ر ، ن ، و)

د توره لوړکي جوته وي . په پښتو کښې يو د وکلمات دي چه په وروستـه کښې
ئې د (ي) توره ي وي تر دغه پخوا به ئې دو غه سې کلماتو مفرد آو جمع
دواړه يو شان ليکل آ و تفريق به ئې په حرکاتو سره کاوه لکه : (سړي ، تلي)
چه په پخواني رسم الخط سره د مفرد آو جمع د ليکلو د ول سره يو راز وه ي تفريق ئې
د وروستي نه مخکې توري په حرکه باندې کوي يعني کړ ئې څوک د وروستي نه
مخکې توره ي په لوړکي سره ولولي مراد ئې تينې مفرد آو که ئې په کوزکي باندې ولولي
مدعا ئې تينې جمع وي څو چه د دغه ليک ليده ونکه ي آ و د دغې کلمې لوستونکه ي
په اصل موضوع پوه نه وي ليا جمله ئې توله ونه لولي تفريق سره ئې نشي کولای . نوکه
د دغه سې کلماتو د وروستي نه مخکې توري ته په مفرد کښې د لوړکي پرځای حرفيه
حرکه يعني (ه) ورکو تفريق به ئې آسانه شي لکه : (سړه ي ، تله ي) جمع به ئې
البته په هاغه پخواني د ول سره ليکل کيږي : (سړي ، تلي) .
د پرهمدغه دوه توري د حرکې پرځای استعماليږي پاتې دوه نور استعماليږي .
و — د کږکي پرځای استعماليږي لکه چه د (چوغکه) په کلمې کښې (و) د

(چ) کږکړی جوړ وی .

ی — دکوزکی پرځای استعمالېږی لکه د (ټیکیالی ، ایندارہ) په کلمه کښې (ی) د (ث ۱۰) کوز کړی جوړ وی .

دغو ځلورو توروته د (املاتوری) هم ویل کېده ی شی .

د حرفیه حرکے استعمال په د پړی ځایونو کښې د سم لوستلو د پاره د پره آسانتیا پېښوی مثلاً د (دغسے) په کلمه کښې که چېرے حرفیه حرکه استعمال نشی احتمال لری آو کېده ی شی چه غلط ولوسته شی مثلاً د (غ) توره ی وچ ولوست شی لکه (دغ سے) اما که (دغه سے) ویکل شی بل د دل نه لوستل کېږی نو بنائی چه په لیکلو کښې په د پړی ځایونو کښې حرفیه حرکه (چه د لوست د پاره د پر خدمت کوی) ېېره نه کوآو په دغه چه محکے لیکلے شوے نزده تعصب ونه ښیو .

ځ

په د پړی کلماتو کښې د لوستلوآو ویلو په وخت کښې دیو توری حرکه د نوړ و په نسبت شدیده وی چه مېږو رته (ځ) وایو .

وړبې اهل چه هغه لغت استعمالوي ورته معلوم وي آو دلوستلو آو ويلو په وخت
کې ئې سم لوی آو سم ئې وائي .

څوک چه وړبې اهل نه وي ليا وړبې اهل وي خو په خپل محيط کښې ئې هغه لغت
نه وي آوريدلی آو ليک ئې ولولي د دغه د لامه چه خ ورته څرګند نه وي ، کيداى
شي چه د خ خاى و ونجوي آو تلفظ ئې د وړبې د شيوې سره هېنده شي .

نو که يو پښتون د غه سې کوم لغت چه د ده د وړو ندانه په محيط کښې مستعمل نه وي
آو په بل کام آو کلي کښې مستعمل وي زده کوي بايد خ باندې ئې پام وکړي آو
که ئې ليکه د خ خاى دے په نښه کي چه بيا د روسته تېر نه ووځي آو د خ خاى و نه
ونجوي آو وروسته ئې غلط و نه لولي .

هد غه سې که څوک پښتون نه وي آو پښتو زده کوي ورته ضروره ده چه په دغه
نکي باندې پام وکړي آو معلمانو له هم ښائي چه د تعليم په وخت په دغه خصوص کښې
پام ولري آو د متعلم پام ورته متوجه کي .

مږ و (خ) د پاره د ضرب نښه (×) ټاکو .

علی الخصوص د لغت په کتابو نو کښے د (ځ) لیکل د هر ضرور ده ځکه لغتونه غالباً غلط ولوستل شی .

مثلاً د (پښتنواله) په کلمے کښے ځ پر ځلورو تورو راتلی شی ، (پرلمړی توری ، پر دریم توری ، پر څلرم توری ، پر اوم توری) مگر سم او صحیح دغه دی چه (ځ) پر (پنځم) توری راشی ځکه تلفظ غلطیږی او وژبے د لهجے سره هیڅ واقع کیږی د (ځ) په لیکلو کښے باید دغه سے ولیکل شی (پښتنوالہ) هم دغه سے د (اته) په تلفظ کښے که ځ پر (لمړی) توری وی وطول د هغه معین مقیاس په معنی ده چه دلاس د نوک نه ترڅنګلے پورے وی او که پر دوهم توری وی د معین عدد (ثمان ، هشت) په معنی ده .

نو د غلطے د مقصد د تعین په نسبت ځ لازمیږی .

د لوړو وتو ځی

د هغو تورو وتو ځی چه د پښتو او نورو ژبو په منځ کښے مشترک وی هماغه سے دی لکه چه په پارسو او نورو ژبو کښے دی د هغو د تفصیلاتو څخه په دغه ځای کښے تیریږو د خو هغه

توري چه پښتو لره مخصوص دي د بڼوي وتوځي په لاندېني ډول سره دي :

د (ټ) وتوځی — د ژبې د څوکې لاندېنۍ برخه د غابښو د وو ريو تر شا نښلوله کېږي او د غږ (بږغ) د وهستلو په وخت بهرته کېږي او د (ت) غږ وهستل کېږي .

د (څ) وتوځی — ژبه د (ت) په وتوځي ايښو دله کېږي خو د غږ د وهستلو په وخت د (س) غږ وهستل کېږي .

د (ځ) وتوځی — ژبه د (دال) د وتوځي پر ځای ايښو دله کېږي خو د غږ د وهستلو په وخت د (ز) غږ وهستل کېږي .

د (ډ) وتوځی — که د (ټ) د وتوځي څخه هغه سے چه هماغه توري کښې بيان شو د دال غږ د وهستل شي د غه توره ی ادا کېږي .

د (س) وتوځی — ژبه مخ بهرته کت کېږي او په تالو نه نښلوله کېږي بلکه ښيله او بهرته وي خو د غږ د وهستلو په وخت د ژبې د څوکې لاندېنۍ برخه په ګرهندي والي سره د (ډ) په وتوځي لګوله کېږي او ژر بهرته کېږي او د

(ر) غګ وېستل کېږي .

د (ږ) د توضيحي — دا ژبې ځوکه د پاسني ورويو د وروستي برخې ته د پره نږدې شي دوا ره خوا ته ښه ښي د ورپو رې ونښلي خو د ژبې ځوکه نښلي د همدغې هوا ترسه نه ووځي . مګر دغه د کندهار خلکو له مخصوص ده ی نور د پښتو کښې دغه توره ی نشته او په بعضې کښې دغه توره ی د ګا په ځير تلفظ کېږي .

د (ښ) د توضيحي — د (ښ) د توضيحي د تالو مخکيني برخه ده د ادا په وخت کښې ژبه پورته کېږي او دغه سې وضعيت نسي چه هوا د ستوني نه ووځي د تالو مخکيني برخه کلکه ونښلي بيا ده ووځي . که د کندهار يانو د لهجې په دول دغه توره ی اداشي نو د پښتو (ژ) يعنې (ږ) د مخرج نه د شين غګ وېستل کېږي کنه د دغه توره ی د خپل استعمال د محيط په نسبت د وه دوله د توضيحي لري او غګ يې هم دوه دوله ده ی .

د (ش) د توضيحي د دغه توري او د (س) د توري د توضيحي يو ده ی په هما غه

د ول سره چه د (ړ) غږ وښتل کېږي د همدغه دوه توزي څخه که د (نون) غږ وښتل شي دغه توره ی ادا کېږي .

د پښتو دلیک دول

پښتو په هغو تورو چه په عربي آو په پارسو کښې استعمالېږي لیکل کېږي آو د پښتو مخصوص اته توري تر دغه پخوا په لاندېني شکل سره لیکل کېدل (ټ ، څ ، ځ ، ډ ، ړ ، ږ ، ښ ، ڼ .)

دغه څلور راز و یې ګانې (مطلقه یې ، مجهوله یې ، معروفه یې ، تأنیثي یې) تر دغه پخوا په لیکلو کښې چا نه سره بېلولې . که څه هم یو سړی په دغه دول لیک کښې چه د نوو لو پښتنو خوا منل شوی آو نن ورځ هم مستعمل آو مروج دی حق نه لري چه ګوتې وهي اما که چېرې دغه سې یو اصلاحات چه ولیک د دول اساس ته ضرر و نه رسوي آو ولیک آو لوست د پاره آسانتیا راولي آو پښتانه یې ومني نا بوده به هم نه وي . مثلاً : (ښ)

تہ چہ لاندے غړ وندہ ی آوپاس دوہ ټکي ورکو ویو خو دا وہ چہ دیوتوری دپارہ دوے ټنبے بہ دوچہ دغہ زاندہ دہ آ وکلہ کلہ لاندینۍ غړ وندہ ی نے دځینو اشتباہاتو موجب ہم گرځي مثلاً کہ چیرے د (ٹ) تورہ ی دکلمے پہ منځ کښے راشي کلہ کلہ غړ وندہ ی نے میم پہ شہر شي آو دا شتباہ موجب وگرځي کہ دغہ غړ وندہ ی د دوو ټکو پرځای ولیکو ہم بہ د ډولکو د لیکلو دزیارہ څخہ خلاص شو آو ہم بہ موا شتباہ لہ موقع ورکړے نہ وی.

د (ځ) توری تہ ځینے دوہ ټکي ورکوی یو دځے پہ شہر پاس پر سر آو بل دجیم پہ څہر پہ منځ کښے آو ځینے (ح) باندے ہمزہ بہ وی دغہ سے (ځ) نو کہ چیرے وروستہ ی شکل پہ عمومی د دول سرہ ومنل شي آو دہغہ نہ لاس خلاستل شي د بہ بہ وی.

پښتو لرہ مخصوص دغوث دال شکل چہ څو اتہ دغہ دغہ سے وہ چہ پوست دال نہ لاندے یو غړ وندہ ی ورکول کیدہ کہ دغہ سے شي چہ عربي رسم الخط کښے کوبہ لکي دال غوث دال لرہ ، آو سم لکي دال پوست دال لرہ مخصوص

شي نو دغږ وندي تکليف به هم لرے شي آو اشتباه به هم چه (د بري وخت دغږ وندي له لا مله پېښيږي) له منځه وه ووځي .

پښتو لره مخصوص دغونے (ړ) شکل پخوا ترد غه دغه سے وه چه پستے (ر) لاندے يو غږ ونده ي ورکول کيده که دغه سے شي چه عربي رسم الخط کښے مستعمل کوږ لکي (ر) پښتو غونے (ړ) آو سم لکي (ړ) دغه بيے لره مخصوصه شي نو دغږ وندي تکليف هم لرے شي آو اشتباه به هم (چه د بري وخت دغږ وندي له لا مله پېښيږي) له منځه وه ووځي .

پخوا ترد غه د پښتو ديک په د ول کښے د گاپ توره ي به لکه دعربي کاپ ليکل کيده اما د کاپ تر مد لاندے يو غږ ونده ي ور کول کيده و غه سے (ګ) حال دغه ده ي چه په پښتو کښے مستعمل گاپ د پارسو د گاپه شخه په تلفظ کښے هيڅ فرق نه لري نو دغه ده چه گاپ لکه نورو ژبو غونډے په دوه مده وليکل شي لکه د توري ترعنوان لاندے وه وپيل شول چه په پښتو کښے ييے گانے ځلور دي هم غه سے اشکال لئے هم بايد پيل شي ترڅو چه لوست آسانه شي نو دو غه

مقصد دپاره مقرر شوه ی چه مطلق آ ومعروفه یے که چېرے په وروسته کښے لیایو اځے راشی گر دی (یے) ویکل شی یعنے د ښی خوا دے په لیکلو پیښه وشی آو پر کینېره خوا دے ختم کړه شی و غه سے (ی) .

مجهوله یے که چېرے دکلمے په وروسته کښے لیا یو اځے راشی سمه ولیکله شی یعنے د کینېرے خوا دے په لیکلو پیښه وشی آو پر ښی خوا دے ختم کړه شی و غه سے (ے) .

که چېرے معروفه یے دکلمے په منځ کښے راشی ټکی دے ځنګ په ځنګ ولیکل شی و غه سے (..) لکه د (مینه) په کلمے کښے چه د محبت په معنی ده .

د مجهولے یے ټکی چه دکلمے په منځ کښے راشی باید لاندے باندے ولیکل شی و غه سے (:) لکه د (مېنه) په کلمے کښے چه دکور په معنی ده .

تانیثی یے لره چه دکلمو په وروسته کښے راځی آو په مخصوص د ول سره تلفظ کېږی (چه تقریبا مشدده وی آو تلفظ ئے په تسلیم اسره لری) باید لکی ورکړه شی دو غه دپاره چه ښو پېژاندل شی آو نورو یے گانو په څېرو نه لوستل شی

دغږے (ی) .

په پښتو کښے ځینے کلمے دی چه په ځینو ځایو کښے د وروستی توری وچ والےی (سکون) ئے په خوځګی باندے و نجېږی مثلاً په دغه جملے کښے چه (داور څخه ځان ساته) د (اور) د کلمے وروستنۍ توری چه وچ دهی په دغه ځای کښے په خوځګی سره لوستل کېږی نو که په دغه ځای کښے د لوست د اسانتیا او د خوځکی د اظهار دپاره د (ه) توری چه د حرفو حرکو ځینے دهی استعمال شی نو به وی او سم لوست شی : داوره څخه ځان ساته .

که څه هم ترڼن ورځے پورے په عمومی ډول سره پښتو په عربی رسم الخط لیکلے شوے او البته عربی رسم الخط ښه او ښکولی دهی امالږ څه په مخه ډول سره نه لیکل ګران دی او هم ډېر وخت غواړی او عربی لیکونکی هم په وطن کښے لږ دی نو ځکه پښتو دلاس په لیکلو سره څه عمومیت نه دهی میندلی نو که چیرے پښتو دلاس په لیکلو کښے په نستعلیقی لیک ولیکله شی لیک به ئے آسانه شی .

د پښتو د رسم الخط په خصوص کښې همدغه خپل ملاحظات مې څو کاله مخکې د هرو پښتنو ورونړو ته اظهار کړي او لکه کند هار يانو ورونړو د هرو هم تر يو درجې منلي خو بيا گوره دا دي چه درست پښتانه په کښې غور راو يوه پريکړه وکي .

گړه (۱)

هر هغه لفظ چه معني ولري هغه ته (کلمه) وييل کيږي :

لفظ هغه شي له وييل کيږي چه د سړي له خولې څخه د وينا (نطق) په ډول وځي .

په معنی د الفاظو دلالت په دوه ډوله سره دی :

۱ ــ وضعي . لکه : ځمکه ، آسمان ، تيږه ، سړه ، آس ، او به ، بوټي او نور .

۲ ــ طبيعي . لکه : نوخې ، انگولې ، او نور نگو نه چه پر طبيعي حالاتو دلالت کوي .

کلمه په درې ډوله سره ده : نوم (۲) ، کړه (۳) ، توره ی (۴)

---

(۱) کلمه . (۲) اسم . (۳) فعل . (۴) حرف .

اسم — هغه ده ی چه په زمانے پورے اړه و نه لري آو بے له دغه چه څه ورسره ملګري شي خپله معني ورښئ : آ څک ، احمد ، کتاب ، هغه ، خپله ، توره ، سپين ، ځکه ، آو نور .

فعل — هغه ده ی چه معني ئے په زمانو اړه ولري : وه واهه ، وهي ، وبه وهي . آو نور .

ادات — هغه کلمه ده چه په خپله کومه معني و نه ښئ آو د اسم يا فعل په مرسته معني ورکي : په ، کے ، څ خپله معنا وے نه لري مثلاً که (کور) سره راشي معني ښئ : په کور ، کور کښے ، آو نور .

لمړی څانګه

اسم

اسم پر څلورو برخو بېلېږي :(مطلق اسم ،صفت ،کنايات ، مصدر)

لمړی څپرکی

مطلق اسم

مطلق اسم هغه کلمه وايه شي چه په زمانې څه اړه ونه لري او هغه شيان چه په عقل او خيال او حس سره پېژندل کېږي که د باندې موجود وي ليانه وي سړی له وسبځي او سړه وي پرې پوه کي لکه (انسان ، آس ، جنت ، ملک ، عنقا ، ترنج ، پوست) چه دوغونه (انسان ، آس) دوغه له لامه چه د باندې موجود دي په حس او عقل پېژندل کېږي او (جنت ، ملک) يو اځې په عقل او (عنقا) په خيال او (ترنج ، پوست) په حس سره پېژندل

کیږي . که د مطلق اسم مدلول د باندې موجود وي يعنې قابل د لمس او رويت وي هغه نه (د عين اسم ليا د ذات اسم) وبيل کيږي . لکه :
(خاوره ، څکه ، تيږه ، ونه) او که ورچينړې موجود نه وي هغه نه (د معنی اسم) وبيل کيږي . لکه : (خوږ ، پوهه) .

دجنس اسم – د علم اسم :

مطلق اسم په دوه ډوله دي . يوه ته (د جنس اسم ليا عام اسم) بل ته (د علم اسم ليا خاص اسم) وبيل کيږي .

د جنس اسم – هغه دي چه اطلاق ئې په هر يوه د جنس کيدای شي لکه : (سړی ، ونه ، آو نور) . چه هر سړي ته بېلا بېل سړی او هرې ونې ته بيلا بيل ونه ويل کيدای شي .

په بلې عبارت سره هر هغه اسم چه ګڼره (عدد) منې هغه د جنس اسم ، ليا خو د عام اسم دی لکه پنځه سړي ، څلور آسمان ، لس څڅکي .

علم اسم – هغه دی چه اطلاق ئې خاص پر يوه شي وشي لکه : (بلخ ، هلمند)

چه هریوه ښار ته بلخ آو هریوه نهر ته هلمند نه وییل کېږي .

خاص اسم ګنړه (عدد) نه مني مثلاً پنځه احمده آو لس کابل نه وییل کېږي

جغرافي اسما لکه (قطعو، مملکتو، ښارونو، کلو، والو، نهرونو، دندونو، غرونو، ټاپوګانو، لومړنه آو نور) آو دانانو نومونه، دستورو نومونه لکه : عطارد، زهره، آو نور درست دعلم اسمونه دي . که چېرې دجنس اسم پهسر کښې (دغه، هاغه، هغه، هوغه) راوسرل شي هغه هم لکه خاص اسم پرمعین فرد دلالت کوي لکه : هغه سړی وه وییل، دغه آس ځغلی شو . یعنې هغه معلوم سړي وه وییل آو دغه معلوم آس ځغلی شو .

داسمائو خاصیت

پهاسمائو کښې دوه خاصیتونه دي چه یوه ته (څنګاړی)[1] آو بل ته (څوواړی)[2] وییل کېږي .

---

(۱) کیفیت ، (۲) کمیت .

خنګالی — په پښتو کښې د نارينه د پاره بېل او د ښځې د پاره بېل نومونه استعمالېږي . هغه نامه چه د نارينه د پاره استعمالېږي (مذکر اسم) او هغه چه د ښځې د پاره استعمالېږي (مؤنث اسم) وبلې کېږي . د مؤنث اسم نښې په پښتو کښې څلور دي :

۱ — د (ه) توری دی چه د اسم په وروستۀ کښې راځي لکه : ځکه ، ونه ، واوره .

تنبيه — ځينې اسمونه شته چه وروستۀ ئې توری (ه) وي او وروستي نه مخکې توری ئې خوځکې وي او خو مؤنث نه وي لکه : تره ، زره ، ليوه ، اوره ، وښته ، ميړه او نور .

پر ته د دغه ځينې نور مذکر اسمونه هم شته چه وروستۀ ئې توری (ه) وي او د وروستي نه مخکې توری ئې خوځکې هم نه لري لکه : مېلمه ، کوربه ، خسبه ، غوبه ، او نور ، مګر دغه سې اسمونه ډېر لږ دي .

۲ — مجهوله (ې) ده چه د کلماتو په وروستۀ کښې راځي لکه : تلوښې ، شړلې نوسې او نور .

۳ ــ تأنیثي یې د ه چه پښتو ژبې لره مخصوصه ده آو په مخصوص دول آو لهجې سره تلفظ کیږي لکه : ډوډۍ ، اوبړۍ ، سپوږمۍ ، نړۍ ، کونۍ .

۴ ــ (الف) ده ی چه د نومونو په وروسته کښې وي لکه : ژړا ، خندا ، ملا ، ښا ، تا .

القاب لکه : کاکا ، دادا ، ماما ، لالا ، آو نور مستثنا دي .

تنبیه ــ دځینو اسمانو په وروسته کښې ځینې نور توري لکه : و ، ځ ، ن هم آو نور لکه (پښتو ، ورځ ، بېاستن ، خپلوي) هم دي چه هغه اسماء د جماعو توره په اعتبار مؤنث گڼل کیږي . مگر حکمونه ئې په د هر و اسمانو شامل نه وي د دغه له لامه تقریبا د سماعي حکم لري نو ځکه دغلته ذکر نشول .

مؤنث دوه رازه دي یو (حقیقي) آو بل (غیر حقیقي) .

حقیقي مؤنث ــ هغه ده ی چه دخپل جنسه ځینې مذکر ولري لکه : ښځه ، اوښه ، فاطمه ، مریمه ، ورخو .

غیرحقیقي مؤنث ــ هغه مؤنث ده چه له څپله جنسه ځینې مذکرونه لري لکه :

ورځ ، وریځ ، اَزرا ، ملا .

غیرحقیقي مؤنث ــ هم دوه رازه ده ی : یو لفظي مؤنث ، بل معنوي مؤنث .

لفظي مؤنث ــ هغه ده ی چه په وروستنه کښې د تأنیث نښه ولري لکه :

دودي ، ګړی ، واوره ، اَزرا .

معنوي مؤنث ــ هغه ده ی چه د تأنیث نښه و نه لري آو مؤنث وګنړل

شي لکه : ورځ ، وریځ ، ستن ، زانګو ، پښتو ، برمنځ ، بېچن .

کوچېرے دغه دوه توري (ا ، ه) د کلمے په وروستنه کښې وي دو غه

دپاره چه و پېژندل شي چه د تأنیث نښے دي که نه ، باید جمع ته ئے وکتل

شي که جمع ئے پړاو آو مجهولے یے لیا خو د یواځے په مجهولے یے کېدله د

(تأنیث نښے دي) که د غه سے نه کېدله نه دي .

د مؤنث د ساز ولو دود :

په پښتو کښې یو مذکر اسم په لاندېنيو د ولو نوسره مؤنث کېږي :

۱— هر صیغه مذکر ساهو اسم چه وروستهٔ ی توره ی (ه) وی آو وروستیٔ مخکښې توره ی ئے لوسرکه ی ولری تأنیث ئے په (ن ، ه) سره کیږی؛

مذکر	مؤنث
مېلمه	مېلمنه
کوربه	کوربنه
غوبه	غوبنه
خربه	خربنه
اوښبه	اوښبنه
آسبه	آسبنه

تنبیه — د مذکر اسم وروستهٔ ی توره ی چه (ه) وه د و پیلو آو لیکلو آسانتیا د پاره لرے شوے .

۲— هر صیغه مذکر اسم چه په وروستهٔ کښې ئے (ی) وی آو د وروستیٔ مخکښې توره ی ئے لوسرکه ی لیا د لوسرکی پر ځای (ه ، لیا الف) ولری آو نج

هم پر هغه وروستی نه مخکې توری باندې وی، وروستهٔ توری ئې پټانیئی یې وبخښی آو د وروستی نه مخکې توری لوسرکه ی په خوځکې باندې وبخښی آو که د (ه) یا (الف) توری وی لرې کیږی:

مؤنث	مذکر
ګکې	ګکه ی
لیونۍ	لیونه ی
لالی	لاله ی
وسرکی	وسرکه ی

۳ — که چیرې دیوه اسم وروستهٔ توری (ی) آو دهغه نه مخکې توری لوسرکه ی یا د لوسرکی په ځای (ه یا الف) ولری مګر خو پر هغه وروستی نه مخکې توری باندې نه وی آو هغه سې که فاعل یا مفعول دیوه اسم مذکر وی آو وغوښت شی چه مؤنث شی نو تانیث ئې په مجهولې ئې سره کیږی:

مذکر	مؤنث
نوه ی	نوے
ملگره ی	ملگرے
تلونکه ی	تلونکے
پاځېدونکه ی	پاځېدونکے
شړونکه ی	شړونکے
شړله ی	شړلے
وهله ی	وهلے

۴ - هرهغه مذکر ساهوا اسم چه په وروستهٔ کښے ئے د نسبی یے یا نسبی واو وی تانیث ئے په تانیثی یے سره کېږی:

مذکر	مؤنث
شرابی	شرابۍ
دولی	دولۍ

خښو	خښې
داسړو	داسړې

مگر د هری وخت ځینې پښتانه تأنیث د بعضو اسماؤ چه په وروستۍ کښې نسبي واو وي په دغه شان نه کوي بلکه په تأنیث کښې ئې د (ور) والا منسوب اسم مؤنث استعمالوي : مثلاً د وگېډ د مؤنث ته (گېډوره) او د خښو مؤنث ته (خښوره) وائي .

۵ — هر هغه اسم چه تأنیث ئې په پاسنیو قلورو قاعدو سره ممکن نشي په وروستۍ کښې ئې د (ه) توره ی زیاتېږي او که د اسم د وروستي نه مخکې توره ی (و) وي نو حذفېږي .

مذکر	مؤنث
کودگر	کودگره
مل	مله
اوبن	اوبنه

پښتون	پښتنه
سپور	سپره
سور	سره

تنبیه — دخوږ، تود، زرغون، په اسمانو کښې د پاسني اصول په هېنډے سره د واو توره ی نه حذفیږي. آو همدغسې په ځینو اسمانو کښې که د اسم د وروستي نه مخکښې توره ی (ی) وي کله کله حذفیږي لکه: شین چه (شنه) آو (تریو) چه (تروه) کیږي.

تنبیه — هغه مذکر اسمونه چه په وروسته کښې ئے الف وي نه مؤنث کیږي بلکه په مذکر آو مؤنث دواړو کښې یو شان استعمالیږي لکه: چاسا اسړه ی، چاسا ښځهٔ.

څو والی — د اسم مفرد آو جمع له وېیل کیږي.

که یو جنس اسم د یوه شي بیان وکي هغه ته (مفرد) آو که د ډېرو شیانو بیان وکي هغه ته (جمع) وېیل کیږي.

مفرد اسم په مختلفو اصولو سره جمع کېږي :

الف — د مذکر جمع :

د پښتو د نارینه د جمعې قواعد ځینې یو اړخ ساهو آو ځینې یو اړخ بې ساه

آو ځینې د واړو پورې اړه لري .

بعضې قواعد چه ساهو اسمانو پورې اړه لري دغه دي :

۱ — که چېرې وروستی توری د یوه مذکر اسم (الف) وي په

(ي، ا، ن) سره جمع کېږي :

جمع	مفرد
چاریایان	چاریا
بېرایان	بېرا
میرزایان	میرزا
مولایان	مولا

۲ — هر هغه مذکر ساهو اسمونه چه وروستی توری يې (ه) وي آو

دوروستی نه مګځی توره ی ئے لو ښکه ی ولری دجمع په وخت کښې ئے
وروستنه ی توره ی په (الف) وښځېږ ی آو (ن ، ه) پرے زیاتېږی:

جمع	مفرد
مېلمانه	مېلمه
کوربانه	کوربه
غوبانه	غوبه
اوښبانه	اوښبه

۳/۳ — هر هغه مذکرساهو اسمونه چه وروستی توری ئے (ون) وی لیا
د فاعل اسم مخفف دجمع په وخت کښې ئے (واو) په (الف) وښځېږی
آو (ه) توره ی پرے زیاتېږی :

جمع	مفرد
پښتانه	پښتون
شپانه	شپون

اوسبون اوسبانه

خربون خربانه

۴ — هغه مذکر ساه‌ور اسمونه چه وروستهٔ ی توری لے (ی) وی آو د هغه نه مخکے توری لے کوز کهٔ ی ولاړ لیا خو د په بل عبارت سره هره هغه کلمه چه په وروسته کښے لے نسبتی (ی) وی په (ان) سره جمع کیږی:

مفرد	جمع
ښښی	ښشیان
چرسی	چرسیان
شرابی	شرابیان
دولی	دولیان

۵ — هغه مذکر القاب چه د مذکر اسم قائمقام وی آو وروستهٔ ی توری لے (الف) وی یا هغه مذکر القاب آو ځینے صفات چه وروستهٔ ی

توره ی ئے (ه) وی په گان سره جمع کیږی :

مفرد	جمع
کاکا	کاکاگان
ماما	ماماگان
دادا	داداگان
صاحبزاده	صاحبزاده گان
ساده	ساده گان

۶ — هغه منسوب ساهو مذکر اسمونه چه وروستهٔ ی توری ئے (واو) وی په (وان) سره جمع کیږی :

مفرد	جمع
گیډو	گیډووان
خښو	خښووان

۷ — هغه ساهو مذکر اسمونه چه په پاسینو شپږو اصولو سرهٔ ئے جمع ممکنه

نښې یعنې هغه نښې چه په پاسینو قواعدو کښې ذکر شوې په کښې نه وي
په (ان) سره جمع کېږي :

جمع	مفرد
خانان	خان
چرگان	چرگ
لښمان	لښم
منگوران	منگور
اوښان	اوښ
آسان	آس

تنبیه — د آس جمع چه ځینې د (آسونه) په دول کوي دقاعدې سره ښه نه ده .

تنبیه — د (پسه ، واره ، تره ، نیکه ، ورور ، پلار ، میره ، توربور) اسمونه که څه هم اسمونه دي مگر د دغې قاعدې نه وتلي دي .

۴/۸ — په پښتو کښې ځینې مذکر اسمونه شته چه د جمع په وخت کښې ئې د وروستی نه مخکښې توری لوسکه ی په خولګی باندې و نجېږی چه د دغه هم په آور بدو پورې اس هلری آو که ښه غور و شی کېدای شی چه کومه قاعده هم ورته میندهٔ شی :

مفرد	جمع
ملخ	ملخ
ناریینه	ناریینه
کودګر	کودګر

هغه قاعدې چه په ساهو آو بې ساهو اسمونو دواړو پورې اړه لری :

۱/۹ — که چېرې د مذکر اسم آو روستهٔ ی توره ی (ی) وی آو د هغه نه مخکښې توره ی لوسکه ی ولری لیا د (ه) لیا د (الف) توره ی وی چه هغه هم د لوسکی اظهار خدمت کوی د غه سې اسمونه په معروفې یې سره جمع کېږی آو د مخکښې توری لوسکه ی په کوزکی باندې و نجېږی ، که د وروستی نه مخکښې توره ی

(الف) یا (ه) وی لرے کیږی :

مفرد	جمع
سړهی	سړی
کسړهی	گسړی
کنوړهی	کنوړی
غویهی	غویي
پیاوسړهی	پیاوسړی

۱/۲ — هغه مذکر صفت اسمونه چه وروستی نه مخکے توری ئے (واو) وی په جمع کے ئے (واو) په (الف) ونجیږی آو د اسم په وروستہ کے د (ه) توری را وړل کیږی :

مفرد	جمع
سپور	سپاره
زوړ	زاړه

کوږ	کاږه
دوس	واسه

تنبیه — ځینې نو نیه صفات چه جمع ولري د دغې قاعدې نه وتلي دي آو په لاندینی د ول سره جمع کیږي لکه : سور ، زرغون .

تنبیه — د خوږ آو تود په جمع کښې د تلفظ د سهولت د پاره د پاسنی اصول په پهندے سره د (واو) توره ی په (الف) نه وبجیږي بلکه واو په خپل ځای وي آو الف د واو د توري نه مخکښې لیا وروسته راوړل کیږي لکه : خواږه تاوده .

۳/۱۱ — په پښتو کښې ځینې مذکراسمونه شته چه د جمع په وخت کښې د وروستی توري وچ والی په خوځلی باندې وبجیږي آو د اسم په وروسته کښې د (ه) توره ی راوړل کیږي چه د ضمه آو ربه د پورته اسم لري آو که وروسته بنه غور وشي کیدای شي چه کومه قاعده هم ورته پیدا شي .

مفرد	جمع
زرغون	زرغونه

سور	سر
شین [1]	شنه
غر	غره
غل	غله
مل	مله

۴/۱۲ — هر کله چه د یوه مذکر اسم په وروسته کښې د (واو) توري وي د اسم په وروسته کښې (ګان) راوړل کیږي :

مفرد	جمع
نیکو	نیکوګان
بارخو	بارخوګان
ماښو	ماښوګان

هغه قاعده چه یو اسمې بې ساهو اسمونو پورې اړه لري دغه ده :

(۱) دلته د (ی) توري ږیسته کیږي .

۱/۱۴ — کوم مذکر بے ساه اسمونو د جمع په پاسینیو قاعدو سره ممکن نشي یعنے هغه بیان شوی نښے په کښے نه وي آو د وروستی نه مخکښے توره ي لے خوځه کړي ولړي لیا (الف) لیا (ی) لیا (واو) وي (۱) لیا لوسرکه ي ولړي (۲) لیا وړچ وي نو دوغه سے اسمونو جمع په (ونه) سره کیږي:

دهغو اسمونو مثال چه وروستی نښے مخکښے توره ي لے خوځه کړي ولړي

مفرد	جمع
زړه	زړونه
ورسک	ورسکونه
مښ	مښونه
مخ	مخونه

---

(۱) هغه صفتونه چه وروستی نه مخکښے توره ي لے (واو) وي دوغے قاعدے نه وتلي دي لکه : زرغون ، سور آو نور .

(۲) هغه اسمونه چه وروستی نه مخکښے توره ي لے لوسرکه ي ولړي د بے ساه آو ساهو په منځ کښے مشترک وي چه هغوی لے په آو ربه دو پورے اړه لري لکه : سړ وي ، کښوره ي ، هم غه سے دغینو نباتاتو نومونو لکه : (توت ، انبوون ، اغز ، آو نور) که څه هم بے ساه نومونه دي مګر دوغے قاعدے په موجب نه جمع کیږي بلکه هغه په ۲/۴ قاعدے سره جمع کیږي لکه : توتان ، اغزان ، انبوونان .

جمع	مفرد	
گاسونه	گام	د هغو اسمونو مثالونه چه وروستي نه مخکې توری ئې الف وي
لاسونه	لاس	
ښارونه	ښار	
دېوالونه	دېوال	
ټيکونه	ټيک	د هغو اسمونو مثالونه چه وروستي نه مخکې توری ئې (ی) وي
پېچونه	پېچ	
ورېږونه	ورېږ	
خيرونه	خير	
کورونه	کور	د هغو اسمونو مثالونه چه وروستي نه مخکې توری ئې (و) وي
ورونه	ور	
غوبرونه	غوبر	
نوموونه	نوم	

مفرد	جمع
ټوپک	ټوپکونه
کوټک	کوټکونه
تمتک	تمتکونه
غر	غرونه
پنډ	پنډونه
دنډ	دنډونه
چرت	چرتونه
سروند	سروندونه

دهغو اسمونو مثال چه وروستی نه مخکې توره ی ئې (لوړکې ی) ولري — ټوپک، کوټک، تمتک

دهغو اسمونو مثال چه وروستی نه مخکې توره ی ئې (وچ) وي — غر، پنډ، دنډ، چرت، سروند

ب ــــ دمؤنث جمع :

دمؤنث دجمع قاعدے هم لکه دمذکر څښنے یو اځے ساهو آو څښنے یو اځے بے ساه آو څښنے دوار دپورے اسماه لري .

د مؤنث بغه قاعده چه پواځې ساهو انو پورې اړه لري :

$\frac{1}{14}$ — هغه مؤنث ساهو اسم چه وروستي توري ئې (ور) وي دوه وروستي دوه توره ترحذف وروسته (يندې) پرې زياتيږي.

جمع	مفرد
ينډې	مور
نذرينډې	نذور
ترينډې	ترور
نږينډې	نږور

تنبیه — دخور په جمع کښې که څه هم باید د (و) توره ئ لرې شي اما د تلفظ د سهولت د پاره ئې نه لرې کوي .

تنبیه — د (ور، يور) اسمونه د پاسني اصول په هيڅ ډول سره د (ر) تر لرې کولو وروسته پښتو نون (ڼ) او مجهولې يې جمع کيږي لکه : (لوڼې، يوڼې) .

د مؤنث د جمع ځنې قاعدې چه یو اځې به سا هو پورے اس ه لري :

$\frac{۱}{۱۵}$ – که یو اسم معنوي مؤنث وي یعنې د تأنیث علامه آو نښه ونه لري آو مؤنث وګنړل شي ځنې اسم په بجهو لے یے سره جمع کیږي :

مفرد	جمع
ورځ	ورځے
وربځ	وربځے
بړستن	بړستنے

$\frac{۲}{۱۶}$ – هر ځنې غیر حقیقي مؤنث اسم چه وروستۍ توری ئے معروف یے وي آو مؤنث وګنړل شي یا نسبي یے وي یا د نسبت د ځنې ادات وي چه وروستۍ توری ئے معروف یے وي د جمع په وخت کښے ئے وروستۍ توری په تأنیثي یے ونجېږي :

مفرد	جمع
بیاتي	بیاتۍ

جمع	مفرد
خپـلوې	خپلوي
ورورګلوې	دروروګلوي
غليمې	غليمي

دمؤنث دجمع هغه قاعدے چه ساهو آو بےساه دواړو پورےاړه لري :

$\frac{1}{17}$ — هرهغه مؤنث اسم چه په وروستۍ کښے ئے د (ه) توره وي چه د تأنيث نښه ده وي آو مؤنث اعتبارشي هغه اسم په مجهولے يے سره جمع کيږي :

جمع	مفرد
ښځے	ښځه
سترګے	سترګه
ونے	ونه
شګے	شګه

تنبيه — ځنے اسمونه شته چه وروستۍ توره ئے (ه) وي اما

مؤنث نه گنړل کېږی لکه : (تره ، زره ، ښوه ، اوسره ، وښته ، میره ، آونور) هغه په وضد ول نه جمع کېږی .

۲/۱۸ — هر هغه مؤنث اسم چه وروستهٔ ی توره ی ئے الف آو مؤنث وی هغه د واوآو مجهولے یے (وے) په توروجمع کېږی :

مفرد	جمع
دوا	دواوے
ژړا	ژړاوے
غوا	غواوے
بلا	بلا وے

۳/۱۹ — هر هغه مؤنث اسم چه وروستهٔ ی توره ی ئے (و) وی په (گانے) سره جمع کېږی :

مفرد	جمع
پښتو	پښتو گانے

بیزو	بیزوګانې
شارو	شاروګانې
ځانګو	ځانګوګانې

تنبیه – د (او – ې) اسم که څه هم په وروستۍ کښې دواو توری نری
مګر په (ګانې) سره جمع کېږي.

۲۴ – هر یو مفرد مؤنث اسم چه وروستی توری یې مجهول یې وي
د جمع په وخت کښې یې وروستی توری په مجهول یې (ې) وبدلیږي:[1]

مفرد	جمع
نوې	نوې
تلونکې	تلونکې
ښېګړې	ښېګړې
وېلې	وېلې

تنبیه – هر یو اسم چه وروستی توری یې (تأنیثي) یې وي هغه

(۱) ځینې په معروفې (یې) وبدلوي.

نه جمع کېږي لکه : د ودي، اګري، کوچني، مرغې، کوکې، د دغو سې اسمونو په وروسته کښې وجمع د پاره د (ګانې) وکلمې راوړل غلط دي بايد تښې د دې وشي .

ځينې اسمونه خلاف دقياس جمع کېږي خو دغه سې اسمونه د پر نه دي چه دهغوي د پاره دقاعدې بيان وشي لکه د (خوى، اسکور، ورور) جمع چه (خامن، سکاره، وروڼه) کېږي .

تنبيه — د اجنبي اسمونو جمع (چه په پښتو کښې تو تلي دي) د پښتو په دود کېږي لکه : پروګرامونه، ماشينونه .

د جمع اسماء — په پښتو کښې ځينې اسمونه دي چه د جمع علامه آو نه لري اما جمع ګڼل کېږي لکه : اوبه، اوړه، غنم، بزدن، آونور .

دلوموګو آووښته :

د پښتو ځينې اسمونه په ځينو ځايو کښې په وېيلو کښې آوښي :

۱— هغه مفرد اسمونه چه د جمع په (۲، ۳، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۵، ۱۶، ۱۷) قاعدو

کښې ذکر شوي د جمع په دول استعمالیږي خو مراد تینې مفرد وي .

۲ — د جمع اسم په وروستهٔ کښې د (و) توره ي را ورسل کیږي ، که د اسم وروستهٔ ي توره ي (ه) لیا (ي) وي (پرته د تأنیث یې) د (و) توره ي داسم د دغه وروستي توري پر ځای راځي آو که نه د (و) توره ي د اسم په وروستهٔ کښې زیاتیږي آو د هغه جمع اسمونو څخه بغیر د جمع په (۲، ۳، ۱۰) قاعدې کښې بیان شوي الف رسې کیږي .

تبصره — کله کله د جمع اسم په وروستهٔ کښې معروفه (ي) وي هم ځینې نه خوانه حذفیږي بلکه هغه معروفه (ي) د تأنیث (ي) په دول تلفظ کوي آو په وروستهٔ کښې ئې (و) زیاتوي لکه : پهگرېو کښې او بوښته . نظر د غې قاعدې ته باید ووهیل شي چه پهگرو کښې او بوښته اما ځینې خلک ئې هغه هم وائي .

تنبیه — کله کله د هغه د ول اسمونو څخه چه په (ونه) سره جمع کیږي وروستي دوه توري (نه) حذفیږي آو پاتې ئې په هغه موقع کښې په هغه معنی سره

استعمالیږی لکه : (کورونه) نظر دغے قاعدے ته باید وه وهیل شی چه (په کورونو کښے دی) مگر ځینے خلک دغه سے هم وائی چه (په کورو کښے دی) .

دآو وښتو ځایونه :

الف — هر کله چه یو اسم مضاف الیه واقع شی :

	دلمړی دول یعنے د مفرد جنس اسم مثال	د دوهم دول یعنے د جمع جنس اسم مثال
١ :	•	د میرزایانو
٢ :	د مېلمانه	د مېلمنو
٣ :	د پښتانه	د پښتنو
٤ :	•	د ښښیانو
٥ :	•	د کاکاگانو
٦ :	•	د ګیډووانو
٧ :	•	د اوښانو

۸ :	د ملخ	د ملخو
۹ :	د سړي	د سړو
۱۰ :	د سپاره	د سپرو
۱۱ :	د زرغونه	د زرغونو
۱۲ :	•	د ناپوګانو
۱۳ :	•	د زړونو
۱۴ :	•	د ویندو
۱۵ :	د برستنې	د برستنو
۱۶ :	د څپلۍ	د څپلیو
۱۷ :	د ښځې	د ښځو
۱۸ :	•	د دواوو
۱۹ :	•	د پیشوګانو
۲۰ :	•	د نوو

ب ـ که دیوه جنس اسم سره د مفعول ادات (د مفعول به غو پر ته چه په پښتو کښې معین ادات نه لري او تعریف ئې د اسمانو په احوال کښې ذکر شوه ی) راشي :

	دلمړی د ول یعنې د مفرد جنس اسم مثال	دوه یم د ول یعنې د جمع جنس اسم مثال
۱ :		میرزایانو ته
۲ :	مېلمانه ته	مېلمنو ته
۳ :	پښتانه ته	پښتنو ته
۴ :	.	ښځیانو ته
۵ :	.	کاکا گانو ته
٦ :	.	گیدړ وانو له
۷ :	.	خانانو له
۸ :	ملخ له	ملخو له
۹ :	سړی له	سړو له

۱۰ :	سپاره ځینې	سپېرو ځینې
۱۱ :	زرغونه سره	زرغونو سره
۱۲ :	.	ټاپوګانو ځینې
۱۳ :	.	زړونو ځینې
۱۴ :	.	مېندو لره
۱۵ :	براستنې کښې	براستنو کښې
۱۶ :	خپلوی کښې	خپلویو کښې
۱۷ :	بنځې کښې	بنځو کښې
۱۸ :	.	دواوو کښې
۱۹ :	.	پښتوګانو ته
۲۰	.	نووته

ج — که دیوه جنس اسم سره آروونکې توری آو کلمات (څخه ، ځینې ، لاندې ، باندې ، پر ، پورې ، سره ، غوندې ، پخېر ، په شان ، شانته ، په راز ،

پہ دول، پہ دوو ، تر) راشی:

	ولمړی دول یعنے د مفرد جنس اسم مثال	دوهم دول یعنے د جمع جنس اسم مثال
۱ :	٠	میرزایانو ښځه
۲ :	مېلمانه ښځه	مېلمنو ښځه
۳ :	پښتانه ښځه	پښتنو ښځه
۴ :	٠	ښیشیانو لانده
۵ :	٠	کاکاګانو باندے
۶ :	٠	پرګېډ وولنو
۷ :	٠	پراوبانو
۸ :	ملخ سره	ملخو سره
۹ :	سړی پورے	سړو پورے
۱۰ :	سپاره غونډے	سپرو غونډے

۱۱ :	زرغونه کېنې	زرغونو کېنې
۱۲ :	.	ناپوګانو کېنې
۱۳ :	.	زړونو کېنې
۱۴ :	.	مېندو سره
۱۵ :	ورځې پڅېر	ورځو پڅېر
۱۶ :	څپلوۍ نه	څپلويو نه
۱۷ :	سترګې پورې	سترګو پورې
۱۸ :	.	دواو سره
۱۹ :	.	پښتوګانو غونډې
۲۰ :	.	نوو غونډې

د — هر کلمه چه يو جنس اسم د ماضي صيغې د متعدي فعل فاعل واقع شي :

	دلمړی دول یعنے د مفرد جنس سم مثال	دوهیم دول یعنے د جمع جنس سم مثال
١ :	.	میرزایانو ووهلم
٢ :	مېلمانه وربر ولم	مېلمنو وربر ولم
٣ :	پښتانه وربر ولم	پښتنو وربر ولم
٤ :	.	ښشیانو ووهلم
٥ :	.	کاکاګانو ووهلم
٦ :	.	ګېډه وانو ووهلم
٧ :	.	اوښانو ووهلم
٨ :	ملخ وچیچلم	ملخو وچیچلم
٩ :	سړی ووهلم	سړو ووهلم
١٠ :	سپاره ووهلم	سپرو ووهلم
١١ :	غلو وشکولم	غلو وشکولم

١٢ :	.	مانږ وګانو پورے وہستم
١٣ :	.	زرں ونو وغوښتل
١٤ :	.	میندو وژرل
١٥ :	ستنئے سورہ ی کړ	ستنو سورہ ی کړ
١٦ :	ترګبنی سترہ ی کړ	ترګبنو سترہ ی کړ
١٧ :	بنځے وسکوندہ	بنځو وسکوندہ
١٨ :	.	بلاوو وۀ وېړاوہ
١٩ :	.	پیښو ګانو وشکاوہ
٢٠ :	.	تلونکو وو ہلم

۵ ـــ ہر کله چه یو جنس اسم د ماضی صیغے د مخصوص لازمی (ل) والا مصادرو فاعل واقع شی :

	دلمړی دول یعنې د مفرد جنس اسم مثال	د دوه‌یم دول یعنې د جمع جنس اسم مثال
۱ :	.	ملایانو وژړل
۲ :	میلمانه وخندل	میلمنو وخندل
۳ :	پښتانه وخندل	پښتنو وخندل
۴ :	.	ښځیانو ودانګل
۵ :	.	کاګانو وژړل
۶ :	.	ګیډه وانو ودانګل
۷ :	.	اوښانو ودانګل
۸ :	ملخ ودانګل	ملخو ودانګل
۹ :	سړی وخندل	سړو وخندل
۱۰ :	سپاره ودانګل	سپرو ودانګل
۱۱ :	غله ودانګل	غلو ودانګل

۱۲ :	.	مانړوګانو وژړل
۱۳ :	.	.
۱۴ :	.	مېنډو وژړل
۱۵ :	.	.
۱۶ :	.	.
۱۷ :	ښځې وخندل	ښځو وخندل
۱۸ :	.	غواوو وواګل
۱۹ :	.	پېشوګانو پيخ وهل .
۲۰ :	.	تلونکو ونوخل

تنبيه — د جمع د (۱۳، آو ۱۵، آو ۱۶) قاعدے مثالونه د دغه له لا مله چه د غه د دوال اسماء د خپل بے ساه والی په نسبت د لازمی فعل فاعل واقع کېدای آو په دغه موقع کښے استعمالېدای نه شی نه دی لیکل شوی .

و — هر کله چه يو جنس اسم مستثنا واقع شی :

		ولمړی دول یعنے د مفرد جنس اسم مثال	دووهیم دول یعنے د جمع اسم مثال
۱	:	.	بے میرزایانو
۲	:	بے میلمانه	بے میلمنو
۳	:	بے پښتانه	بے پښتنو
۴	:		بے ښشیانو
۵	:	.	بے کاکاگانو
٦	:	.	بے گیډووانو
۷	:	.	بے اوبنانو
۸	:	بے ملخ	بے ملخو
۹	:	بے سری	بے سرو
۱۰	:	بے سپاره	بے سپرو
۱۱	:	بے زرغونه	بے زرغونو

۱۲ :	۰	بےناپوگانو
۱۳ :	۰	بےزړونو
۱۴ :	۰	بے ینډو
۱۵ :	پرته له بہستنے	پرته له بہستنو
۱۶ :	پرته له څپلوی	پرته له څپلویو
۱۷ :	پرته له بنځے	پرته له بنځو
۱۸ :	۰	پرته له دواوو
۱۹ :	۰	پرته له پښوګانو
۲۰ :	۰	پرته له وہونکو

تنبیه — د (بے) د نفی ادات هم دی نو هر کله چه د نفی په مقصد د غه توری دیوه مفرد یا جمع اسم سره راشی هغلته هم هغه اسم، سم له پاسنی او صول سره تغیر منیده کوی .

ز — هر کله چه یو جنس اسم مناداواقع شی په دوهم دول سره آوسی .

١ : بیے میرزایانو

٢ : بیے میلمنو

٣ : بیے پښتنو

۴ : بیے نشیانو

۵ : بیے کاکاگانو

٦ : بیے گبهدووانو

٧ : بیے خانانو

٨ : بیے کودگرو

٩ : بیے سرو

١٠ : بیے سپیرو

١١ : بیے غلو

١٢ : بیے ماهنزوگانو

١٣ : بیے زنونو

۱۴ : یے ییندو

۱۵ : . . .

۱۶ : . . .

۱۷ : یے بنځو

۱۸ : یے بلاوو

۱۹ : یے ښاروګانو

۲۰ : یے ښارلو

تنبیه — جمع د (۱۵، آو ۱۶) قاعدے مثالونه دو غه له لامله نه دی لیکل شوی چه دغه دول اسماء بے ساه دی مناداو نه شی واقع کیدای.

تنبیه — بنځه، پښتنه، آو نور که ییندهٔ شی دغه سے اسمونه د نداپه وخت کښے نه آوړی بلکه د ندا ادات چه مجهوله یے ده په وروسته کښے ئے راځی آو د تلفظ د سهولت د پاره دا اسم وروستهٔ ی توره ی چه (ه) ده غورځول کیږی مثلاً و یل کیږی چه (یے بنځے، یے پښتنے) دلته دغه ګومان چه دا آو بنسټو قانون

په موجب به دغه سے شوه ی وی سم نه ده ی .

تنبیه — ځینے اسمونه چه ذات پورے اړه ولری یعنے صفت نه وی آو وروستی نه مخکے توره ی ئے (واو) وی هر کله چه مضاف الیه یا مفعول (پرته و مفعول ته) واقع شی یا آس وونکو توروآو کلما تو سره راشی روستی نه مخکے توره ی ئے په الف وګرځی آو په وروستنه کښے ئے د (ه) توره ی زیاتیږی لکه : (زنګون) چه (زنګانه) آو (لرمون) چه (لرمانه) آو (ور) چه (وره) آو (ښور) چه (ښوره) ګرځی آو نور .

تنبیه — هغه د ولن جمع اسمونه چه مفرد و نه لری آو د ادا تو په زیاتو لو سره جمع شوی نه وی مګر جمع ګڼل کیږی (لکه : اوبه ، غنم ، بزدن ، آو نور) هغه هم په پاسنو حالاتو کښے په پاسنی اصول سره تغیر مینده کوی .

د اسماؤ احوال

د اسمائو اته حاله دی :

۱- مجرد، ۲ - مفعول به، ۳ - مفعول الیه، ۴ - مفعول فیه، ۵ - مفعول منه، ۶ - مفعول له، ۷ - مفعول معه، ۸ - مضاف الیه .

۱- **مجرد** : هغه اسم ده ی چه څه پرے زیات شوی نه وی لکه: کور، کوټه، انګر، ټوپک .

۲- **مفعول به** : مفعول به په پښتو کښے ادات نه لری .

۳- **مفعول الیه** : هغه اسم ده ی چه د اسم په وروسته کښے د (ته) ادات زیات شوه ی وی لکه: چاته، ماته، آس ته، کورته، کوټے ته .

۴- **مفعول فیه** : هغه ده ی چه د اسم په سر کښے د (په) لیا ئے په وروسته کښے (کښے) لیا د واړه چه (په) ئے په سر آو (کښے) ئے په وروسته کښے راځی لکه : په کور، کور کښے، په کور کښے . تفصیلات د ے په نحو کښے وکتل شی .

۵ - **مفعول منه** - هغه ده ی چه د اسم په سر کښے (د) لیا (له) آو په وروسته کښے ئے (نه) لیا (څخه) لیا په سر کښے دلمری د دوه نه یو آو په وروسته کښے دورستی دوه د وه نه یو راځی لکه : د کوره، له کوره، کور نه، کور څخه، د کور نه، د کور څخه،

له کور نه، له کور ځینې.

۶ــ مفعول له: هغه ده ی چه د اسم په وروسته کښې د (د پاره) لپاره (لره) ادات زیات شوه ی وی لکه: ستا د پاره، کاله د پاره، څکلو د پاره، مالره، آسانولره.

۷ــ مفعول معه: هغه ده ی چه د اسم په وروسته کښې (سره) لیا (باندے) ادات زیات شوه ی وی لکه: ما سره، کالو سره، آسانو سره، تفصیلات دے په نحوے کښې وکتل شی.

۸ــ مضاف الیه: هغه اسم ده ی چه په سر کے ئے د (د) توره ی زیات شوه ی وی لکه: د کوټے، د کلی.

د زمان اسم

د زمانے آو وخت نوموونه د زمان اسم وییل کیږی. په پښتو کښې د زمان اسم کوم معینه قاعده نه لری بلکه سماعی دی لکه: پیپری کال، سبز کال، پر نوب کال (پرپیپرز کال)، وسرم کال، الا وسرم کال، پسرلی، اوری (دوبی)، منی،

ژمه ی ، میاشت ، تن ، کله ، کله کله ، کله نه کله ، هوس ، پخوا ، بیا ، وروسته ، پسته ، دوخته ، ناوخته ، نن ، پرون ، ورمه ورځ ، لاورمه ورځ ، گلېز ، بل گلېز ، خرگلېز ، رونه گلېز ، مرڅریک ، تنکه ی برېزر ، برېزر ، تنکی غرمه ، لوره غرمه ، نیمه غرمه ، لویه غرمه ، تکنده غرمه (غرمه) ، او وبنتي غرمه ، ماپښین ، مازدیگر ، شپه ، نن شپه ، برائی ، (پرون شپه ، تره شپه) ، مابنام ، ماسختن ، ملری شومه ، دوه یمه شومه ، دریه یمه شومه ، نیمه شپه ، ملره ی چرگ نغگ ، دوه یم چرگ نغگ ، دریه یم چرگ نغگ او نور .

دمکان اسم

دځای نوموته دمکان اسم ویل کیږی :

په پښتو کښی دمکان اسم د پرنشته هغه چه شته دوه رازه دی یو قیاسی بل سماعی ؛

قیاسی دمکان اسم — هغه ده ی چه دځینو اسماؤ په وروسته کښی ځینی ادات زیاتېږی هغه هم دری قاعدی لری :

۱— په وروسته کښی دځینو جنس اسمونو په وروسته کښی د (ينه ی) ادات

راوړل کېږي لکه : اوبه ننړه‌ی، پوکننړه‌ی، ایېره ننړه‌ی، اوره ننړه‌ی، توکننړه‌ی .

۲ — دځینو جنس اسمونو په وروستـه کښې (یانړه) راوړل کېږي لکه : وسپیانړه، آغزیانړه، زوزیانړه، کوکیانړه .

۳ — دځینو اسمونو په وروستـه کښې (ځی) راوړل کېږي لکه : ښوونځی، [illegible]

سمائي ومکان اسم — هغه ده‌ی چه آور پېدو پورے اړه لري اوخانه کومه قاعده نه لري هغه هم دغه دي : پورته، ښکته، (کښته) مخکے، وروستـه، خواښئ‌خوا، کینړه‌خوا، لور، پلو، مرخاته، مرپر پواته، (مرلوېده) مړوخوا، (شمال) پښوخوا، (جنوب) دننه، دباندے، شاوخوا، لرے، نږدے، آونور .

دتصغیر اسم

تصغیر ورکوشی کولو ته وائي :

که چېرے یوه اسم سره دغه سے ادات زیات شو چه دهغه ادات په واسطه سره ورکوټی توب دهغه اسم څرګندېږي نو هغه ته دتصغیر اسم وییل کېږي

په پښتو ژبه کښې تصغیر کله د مینې او احترام او کله د تحقیر او توبیخ او تشویق دپاره استعمالیږي.

په پښتو کښې هر اسم نه تصغیریږي. د تصغیر اسمونه دوه راز دي یو د مذکر اسم او بل د مؤنث اسم.

د مذکر اسم تصغیر د ضه سره کیږي:

۱ــ د خاص اسم یا القابو په وروستو کښې یو کاپ زیاتیږي لکه: تورک، نورک، لالک، دوک، مامک، بابک.

۲ــ د صفت اسمونو په وروستو کښې (ه کی) راوړل کیږي لکه:

وړه کی، غټه کی، ټیټه کی، توره کی، سپینه کی (۱) ښنده کی.

۳ــ وټی: منګوټی، ورکوټی (۲) کوچنوټی.

۴ــ وټکی: منګوټکی، ورکوټکی، کوچنوټکی.

۵ــ ګی: خټګی، پتنوس ګی.

---

(۱) ځینې خلک په محاورې کښې (سپینکه کی) وائي. (۲) په اصل کښې (ووړکوټی) وه.

۶ــ کاکو ، چانو .

دمؤنث اسم تصغیر دغه سے کیږي :

۱ــ ۍ : خوږۍ ، موږکۍ ، اوبڼۍ .

۲ــ که : خورکه ، مورکه .

۳ــ ه ۍ : دصفت اسمونو په وروستۀ کښے : غڼۍ ، ښینۍ .

۴ــ وڼے : ورکوڼے ، کوچنوڼے .

۵ــ ګۍ : بسترګۍ ، کوڼګۍ ، ایندارګۍ .

تنبیه ــ دځینو اسمائو په وروستۀ کښے ځینے نور ادوات (سړی ، رړی، آونور لکه : چرګوړی ، ګډوړی ، آونور) هم راځي چه هغه اسمونه تصغیروي خو حکمونه ئے په دې پروا اسمائو شامل نۀ دي ددغه دلامه تقریباً وسماعي حکم لري نو ځکه دغلته ذکرنشول .

دآلے اسم

دآلے اسم هغه شی دهٔ چه دفعل دصدور واسطه وی .

په پښتو کښې د آلې اسمونه دوه رازه دي يو سماعي بل قياسي :

قياسي د آلې اسم — هغه اسمونه دي چه په وروستهٔ کښې ئې (ه ی) راځي آو کله کله د تلفظ د سهولت د پاره ځينې توري د د غه دوه توروته ځکښې زياتيږي لکه :

اوړل وندي — هغه لرګي ليا لښته چه اور پرې لړل کيږي .

نوسه ی — هغه شه ی ده ی چه پوښه ی ور باندې ينول کيږي لکه :

وپښته ، ليانور .

اوبه ورکه ی — هغه لوښی ده ی چه پو ونده يعنې کوچيان د او بوړه ی په کښې تري آو ديوه ځای نه ئې بل ځای ته وړي آو په ځينو ځايو کښې د استعمال د کثرت له لامه په غلط دول سره (اوبه ورکه ی) شوه ی .

تودنه ی — هغه آله ده چه کوټه پرې تو ده وي آو په پارسو (بخاري) ورته وائي .

تپنده ی — د بنائي د آلاتو د جملې ځينې يوه آله ده آو په پارسو (دسپنځام)

ورته وائي .

خټموښېږی — دخټو دموښلو آله ده چه په پارسو (گل ماله) ورته وائي .

غوښنده ی — دغوښولو آله ده چه د تر کاڼړی آلاتو دجملے ځنه ده آو په پارسو (اره) ورته وائي .

پړووندی — دپړولو آله ده چه د جراحي آلاتو دجملے څخه ده آو په پارسو (نشتر) ورته وائي .

ږنږووندی — دږنړولو آله ده چه معدني شي لکه : وسپنه یا وزر وشته پرسے رنړ وي آو په پارسو (اسباب صیقل) ورته وائي چه دعربي ځینے آخیستل شوه ی .

شیندوبږی — داوبو دشیندلو آله ده چه په پارسو (آبپاش) ورته وائي .

چواړه ی — دمچانو دوړلو آله ده .

سماعي دآلے اسم — په پښتو کښے ځینے دآلے اسمونه سماعي هم دي لکه : مچشر (دمچ وشړلو آله) ، لور ، تبر .

منسوب اسم

منسوب اسم هغه ده ی چه بل اسم ته ئې نسبت وشی .

د منسوب اسم د جوړولو د ول په قیاسیه صفاتو کښې تر دغه عنوان لاندې (قیاسیه صفات چه د اسم نه جوړیږی) بیل لیکل شوی دی .

د صوت اسم

د صوت اسم هغه اسم ده ی چه د نګ تقلید آو تصویر کوی . د دغه سے اسم نمونه په پښتو کښې د ډیر دی : شرپ ، کړنګ ، غرپ ، ټس ، د نګ آو نور .

دوهیم څپرکی

صفت

هغه کلمې دچه دیوه اسم حال آو شان بیانوي (صفت) آو هغه اسم له چه حال آو شان ئې بیانیږي (موصوف) وییل کیږي.

لکه د (لوی غر، سپینه کوټه) په کلمو کښې چه لوی آو سپین صفت، غر آو کوټه موصوف دي.

صفت دوه رازه ده ي : یو (سماعي) بل (قیاسي).

سماعي صفت ــ هغه صفتونه دي چه په آوریدو سره څرګندیږي آو په کومے قاعدے سره نه کیږي یعنې مستقله قاعده نه لري. دغه هم په دوه ډوله سره دي:

ملا(وصفیه الفاظ)بل (داعداوو اسمونه دي).

وصفیه الفاظ : هغه لفظونه دي چه په خپله وصفي معني ولري دغه سے الفاظو ته (اصلي صفت) هم وییل کیږي. لکه: سپین، تور، لوی، کوچنی، ښه،

بد ، ښکولی (ښائسته) چټل ، اوږد ، لنډ ، مارت ، تنګ ، آو نور .

په پښتو کښې صفت مخکښې آو موصوف وروسته راځي ، که موصوف مذکر وي صفت د مذکر په دول ذکر کېږي لکه : پوه سړی ، لوی آس ، جګ غر ، خوږ خشکی .

که موصوف مؤنث وي صفت د مونث په دول ذکر کېږي لکه : پوهه ښځه ، لویه آسپه ، جګه ونه ، خوږه ممبند وانړه .

که موصوف مذکروي آو صفت جمع وغواړي (۱) په مفرد آو جمع کښې صفت یو شان وي لکه :

مفرد	جمع
ښه سړی	ښه سړي
لوی سړی	لوی سړي
ټیټ سړی	ټیټ سړي
سپین آس	سپین آسان

(۱) ځینې صفتونه مېږ نه ري آو جمع کول یې د پښتو د ژبې د قاعدو سره ښه نده وي ځو له اعتبار نشته لکه چه جګ د (جګان) آو لوی د (لویان) په دول جمع کوي ، د دغو صفاتو جمع غلط ده باید ترې ځنګ آو اجتناب وشي .

که موصوف د پروی آ وصفت جمع ولري صفت هم د جمع په ډول استعمالیږي:

مفرد	جمع
وړوکی مالک	وړوکي مالکان
ووړ چرګ	واړه چرګان
خوږ خټکی	خواږه خټکي
شین بنږ	شنه بنږونه

که موصوف مؤنث آو د پروی صفت تل د جمع په ډول استعمالیږي:

مفرد	جمع
ښه ښځه	ښې ښځې
وړه آسپه	وړې آسپې
سپینه کوټه	سپینې کوټې
جګه ونه	جګې ونې

که موصوف د پر آ وصفت د موصوف پر د پروا فرادو شامل وي آو استثنا د

د اعتبار په نظر و نه نیول شي صفت هماغه سے چه پاس بیان شو ذکرکېږي، اما که صفت د موصوف پر هر فرد شامل وي یعنے د موصوف افراد هر یو د هماغه صفت خاوندوي آو مستثنا و نه لري نو البته صفت تکرار ذکرکېږي :

بنه بنه سړي، واړه واړه ماشومان، جګے جګے ونے.

د اعدادو اسمونه — هغه اسمونه دي چه عدد ښئي. لکه چه صفت د یوه اسم حال آو شان ښئي هم غسے عدد د اسم کمیت یعنے ګڼه څرګندوي چه د غه هم وصفت د دولنځه ده ی.

د اعدادو اسمونه پنځه رازه دي : (اصلیه، کسریه، رتبیه، توزیعیه، متقابله)

بے له اصلیه آو کسریه اعدادو نور قیاسي دي چه د هغو بیان به د (وصفیه اعداد) په نامه د قیاسیه صفاتو په بحث کنبے وشي.

اصلیه اعداد — د غه هم دوے برخے دي :

یوے ته بسیط وېل کېږي چه د یوه نه تر لسو پورے دي :

یو، دوه، درے، څلور، پنځه، شپږ، اوه، اته، نه، بلے ته مرکب وائي

چه نهو نه پورته نور درست اعداد دي :

لس ، يو وولس ، دوولس ، ديارلس ، څوارلس ، پنځلس ، شپاړس ، اووه لس ،
اته لس ، نولس ، شل ، يو ويشت ، دوه ويشت ، درويشت ، څلېر ويشت ... الخ .
دېرش ، يو دېرش ، دوه دېرش ، دري دېرش ، څلور دېرش .... څلوېښت ،
يو څلوېښت ، دوه څلوېښت ، دري څلوېښت .... پنځوس ، يو پنځوس ، دوه پنځوس
دري پنځوس ، څلور پنځوس ...... شپېته ، يو شپېته ، دوه شپېته ، دري
شپېته ، څلور شپېته ...... اويا ، يو اويا ، دوه اويا ، دري اويا ، څلور اويا .
... اتيا ، يو اتيا ، دوه اتيا ، دري اتيا ، څلور اتيا ..... نوي ، يو نوي ، دوه نوي ،
دري نوي ، څلور نوي ...... سل ، دوه سوه .... زر ، دوه
زره .... کنېر يا زره (۱) دوه کنېر يا زره .... الخ .

دغو ته عدد او هغه شي ته چه ګڼل کېږي معدود وائي مثلاً : پنځه منې ، نه خټکي ،
دغلته پنځه ته او نه عدد ، منې او خټکي معدود دي .

بسيط اعداد په لاندينو ځايو کښې تغير مينده کوي :

(۱) مليون ، (لس لکه) .

یو – چه د لس سره راشي په وروستو کښې ئې یو واو زیات شي: یوولس .

دوه – چه د لس، دیرش، څلوېښت، پنځوس، شپېته، اویا، اتیا، نوي، سره راشي وروستي توره ئې لرې کېږي: دوولس، دوودیرش، دوڅلوېښت، دوپنځوس، دوشپېته، دواویا، دواتیا، دونوي .

درې – چه د (لس) سره راشي وروستي دوه توري ئې سره ونښلي آو دوار و په ښخ کښې یو الف زیاتېږي: دیارلس، چه د شل سره راشي وروستي توري ئې لرې کېږي: درویشت، چه د دیرش، څلوېښت، پنځوس، شپېته، اویا، اتیا، نوي سره راشي وروستي توري ئې چه مجهوله یې دي په معروفه یې ونښلي: دری دیرش، دری څلوېښت، دری پنځوس، دری شپېته، دری اویا، دری اتیا، دری نوي .

څلور – چه د (لس) سره راشي د (ل) توري تښنې لرې کېږي آو د (و) د توري نه وروستو یو (الف) راوړل کېږي: څوارلس، آو که د (شل) سره راشي د واو توري ئې په (ی) ونښلي: څلېرشت .

شپږ — چه د(س) سره راشي د (ږ) توری په الف وبجږی ګرځو غه خای کښې د (لس) لام هم په (س) وبجږی: شپاړس.

نه — چه د (لس) سره راشي وروستني توری ئے په واو وبجږی: نولس.

شل — هر کله چه بسیط اعداو پرے زیات شي دویشت په دول تلفظ کیږی: یو ویشت، دوه ویشت، دریشت . . . . . . الخ. هر کله چه شلو نه مراد وی د (شل) په وروستنه کښې مجهوله یے زیاتیږی: دوه شلے روپۍ، درے شلے ټوپک . . . . . . الخ.

سل — هر کله چه سلو نه مراد وی د (سوه) په دول تلفظ کیږی: دوه سوه، درے سوه. . . . . . الخ.

په پښتو کښے دو دوه ی چه عدد ئے محلے آو معدود وروسته وہیل کیږی لکه: یو سړی، یو آس، یو خښکی، یو کټ.

بے له (یو) نور عددونه هر کله چه د معدود وه سره راشي معدود باید د جمع په دول

ذکرشی لکه : درے سړی، پنځه اسان، لس ښځې، دوه کوټه .

که عدد (یو) او معدود مذکر وي نو عدد چه (یو) دی د مذکر په دول ذکر کېږی لکه چه مثال ئے پاس تېر شو .

که عدد (یو) لیا (دوه) او معدود مؤنث وي نو عدد د مؤنث په دول ذکر کېږی لکه: یوه ښځه، یوه آسپه، دوے مېنځه وانے، دوے تیږے .

عدد چه د پړوي په مذکر او مؤنث کښے د مذکر په دول ذکر کېږی (اما عدد چه د پړوي معدود د جمع په دول ذکر کېږی لکه چه پاس ووېل شو) : دوه سړی، درے ښځے، څلور آسان، پنځه آسپے .

که عدد یو او معدود د (کس) لیا د (تن) لفظ وي عدد د مذکر په دول ذکر کېږی لکه : یو کس، یو تن .

که عدد د پړا او معدود د (کس) لیا د (تن) لفظ وي نو په دغه حال کښے د مذکورو الفاظو په وروستـه کښے د (ه) توره ی راوسل کېږی لکه :

دوه کسه، درے تنه .

کسریه اعداد ــ هغه اسمونه دی چه د اصلیه اعدادو جزؤ آو تونې ښئي: نیمائی ، دریمه ، څلورمه ، پنځمه . . . . الخ .

قیاسی صفت ــ هغه صفتونه دی چه په قاعدے سره کیږی هغه هم د صیغو څخه عبارت ده ی (فاعل اسم ، مفعول اسم ، مشبه صفت ، د مبالغے صفت) .

د دغه لامله چه د فعل څخه اشتقاقیږی (د فعل فرع) هم ورته ویل کیږی آو د افعالو په بحث کښے به ئے بیان راشی .

بل هغه ډول صفتونه دی چه د اسم یا سماعی صفاتو سره ځینے ادات بالخاصه (وصفیه الفاظ) زیات شوی وی .

قیاسی صفات[1] چه د اسم نه جوړیږی

قیاسی صفات د خپل منسوب په اعتبار په دوه رازه دی ، یو مذکر بل مونث .

که د یوه اسم منسوب مذکر وی قیاسیه صفات ئے په لاندینی ډول سره جوړیږی:

---

(۱) دغه قیاسی صفات منسوب اسم گنړل کیږی .

۱ـــ دیوه اسم په وروسته کښې (ه ی) راوړل کېږي لکه: پروڼه ی،
کابله ی .

۲ـــ دیوه اسم په وروسته کښې (نه ی) راوړل کېږي: کلنه ی،
ننګنه ی.

۳ـــ دیوه اسم په وروسته کښې (ینه ی) راوړل کېږي: میاشتینه ی،
ورځینه ی .

۴ـــ دیوه اسم په وروسته کښې (ن) راوړل کېږي: خیرن، اوبن
(چه وروسته اوبرن شوی) ژاولن .

۵ـــ دیوه اسم په وروسته کښې (ین) راوړل کېږي: ورپښمین،
ډبرین .

۶ـــ دیوه اسم په وروسته کښې (من) راوړل کېږي: خوږمن،
غیرتمن .

۷ـــ دیوه اسم په وروسته کښې (جن) راوړل کېږي: ماښجن غمجن.

۸ — د یوه اسم په وروستہ کښې (ور) راوسل کیږي: زړور، زړه ور.

۹ — د یوه اسم په وروستہ کښې (وال) راوسل کیږي: جو په وال، بنګړیوال.

۱۰ — د یوه اسم په وروستہ کښې (یاله‌ی) راوسل کیږي: توریاله‌ی، ننګیاله‌ی.

۱۱ — د یوه اسم په وروستہ کښې (و) راوسل کیږي: داړو، ښخشو، ګېډو.

۱۲ — د یوه اسم په وروستہ کښې (والا) راوسل کیږي: آس والا، څنړے والا.

په ځینو ځایو کښې چه د اسم سره والا یوځای شي معنی د نښتے په یوے چارے پورے ښنی لکه: ساه والا (یعنے هغه سړی چه ساه پلوري) کنړی والا (یعنے هغه سړی چه کنړی جاروی او وړبدل کوي).

که د یوه اسم منسوب مؤنث وی قیاسي صفات ئے په لاندینی ډول سره جوړیږي.

۱ — دیوه اسم په وروسته کښې تانیثي (ی) راوسل کېږي : کابلي ، کندارۍ .

۲ — دیوه اسم په وروسته کښې (ئی) راوسل کېږي : کلنی ، ننتنی .

۳ — دیوه اسم په وروسته کښې (ینی) راوسل کېږي : میاشتینی ، ورځینی .

۴ — دیوه اسم په وروسته کښې (یالی) راوسل کېږي : توریالی ، ننګیالی .

۵ — دیوه اسم په وروسته کښې (ګنی) راوسل کېږي : پلارګنی ، خسرګنی .

۶ — دیوه اسم په وروسته کښې (نه) راوسل کېږي : خیرنه ، اوبنه ، ژاولنه .

۷ — دیوه اسم په وروسته کښې (ینه) راوسل کېږي : د برینه ، وربنجینه .

۸ — دیوه اسم په وروسته کښې (منه) راوسل کېږي : خوږ منه ، غیرتمنه .

۹ — دیوه اسم په وروسته کښې (جنه) راوسل کېږي : ماښجنه ، غمجنه .

۱۰ — دیوه اسم په وروسته کښې (وره) راوسل کېږي : ځښوره ، ژبه وره . ګیډه وره .

۱۱ — دیوه اسم په وروسته کښې (واله) راوسل کېږي : بنګړیواله ، چوپه واله .

قیاسي صفات چه د اصلي صفاتو څخه جوړيږي

د اصلیه صفاتو څخه قیاساً جوړ شوي صفتونه هغه دي چه د وصفي معنی (تصغیر، تاکید، تفریط و بنسٔي.

د صفت تصغیر:

د وصفي معنی د تقلیل د نوښیه صفاتو نه وروسته (چک لیا وبره) راوړل کیږي لکه: سپین چک، تورچک، زیړچک، زرغون چک، شین وبره آو نور. یعنے لږ سپین، لږ تور، لږ زیړ، لږ زرغون، لږ شین.

کله د هغه صفت نه وروسته چه څښے پورے اړه لري (بخوند) راوړل کیږي لکه: خوږ بخوند، تریخ بخوند آو نور.

د وروستي استعمال په لري معنی سره غلط ده ي.

د صفت تاکید:

د صفت دا فادے د بشپړ والي د پاره د نوښیه صفتونه مخکے (تک) راوړل

کېږي چه د غه سې صفا تو ته (مؤکده صفات) وېیل کېږي لکه : تک تور، تک شین، تک زېړ، تک سور .

په پښتو کښې د غه سې تاکیدات ډېر دي لکه : جګ جوړ، رک روغ، روغ رمټ، ددبد . . . . الخ . چه آورېدو ورسره اړه لري .

وصفت مبالغه :

که چېرې د صفت د معنا مبالغه لازمه شي د صفت په سر کښې د (ډېر) کلمه راوړل کېږي : ډېر ښه، ډېر سپین، ډېر خوږ .

که د غوښتنې شي چه مبالغه لا زیاته شي د (ښت[1]، خورا، ډېر ګوره) کلمې استعمالېږي : ښت سپین، ښت خوږ، ښت تریخ، خورا ښه، ډېر ګوره خیرن .

که د غوښتنې شي چه مبالغه د دغه نه هم پسې ډېره شي نو د (ښت، خورا، ډېر ګوره) سره د (ډېر) کلمه یو ځای استعمالېږي : ښت ډېر سړی، خورا ډېر غنم .

---

(۱) په مؤنث کښې (ښته) استعمالېږي

خو را د پر ناولای، برګوره د پښکوله ی .

وصفیه اعداد — د (توزیعیه اعداد) او (رتبیه اعداد) او (متقابله اعداد) څخه عبارت ده ی .

توزیعیه اعداد — هغه ګڼنې دي چه د یو شي مساوي ټوټې ښئي .

په پښتو کښې توزیعیه اعداد په لاندېني دول سره کېږي :

زره زره،

۱ — د ټوټ عدد تکرار و ویل کېږي لکه : یو یو ، دوه ، دوه ، لس لس ، سل سل ،

۲ — کله دوه د پاره چه د توزیعي عدد د مساوات ښئي د ګڼنې نه وروسته (یز) راوړل کېږي لکه : پنځه لسیز روپۍ نې ورکړې ، اته ویشتیز باندے خرڅے کړے .

کله کله (یز) خاص نسبت بیانوي لکه : یو ولس ټکیز ټوپک ، پنځه ټکیزه توما نچه ، شونډکیز چرګ .

۳ — کله د توزیعي عدد د مساوات د ښودلو د پاره د عدد په وروسته کښې (ګونے) راوړل کېږي : په پنځه لس ګونے وا خیستے ، په شلګونے

غرڅے کړے .

کله کله (ګوني) نسبت بیانوي لکه : شل ګوني ، پنځه ګوني (۱)

رتبیه اعداد : هغه ګڼهٔ دي چه دیوه شي درجه او مرتبه ښئي . دوغه دپاره

داصلیه اعدادو نه وروسته (م) راوړل کیږي : څلورم ، پنځم (چه داستعمال

دکثرت او دتلفظ دسهولت له لامه د (ه) توری حذف شوی) شپږم ، اتم ،

سلم ، زرم .

که چیرے داصلي عدد وروستی توری د (الف) لیا (ه) لیا (ی) وي

(یم) راوړل کیږي لکه : دوه یم ، درے یم ، اویایم .

متقابله اعداد : هغه ګڼهٔ دي چه سره مخې (متقابله) وي په پښتو کښے دوغه

دپاره د دواړو متقابلو اعدادو په منځ کښے (په) راوړل کیږي . مثلاً : دوه په دوه ،

پنځهٔ په پنځهٔ ، لس په لس ، سل په سل ، زر په زر ، یو په درے ، څلور په نه ، اته په شپیته ،

(۱) -پخوا د افغانستان په مسکوکاتو کښے یو مسکوک وو چه په پنځه روپۍ پېژندل کیده او خلقو به په پښتو (پنځه ګوني) ویله هوس هم دغه مسکوک کاغذ ونوټ جاري دي ، پنځه ګونئ ، شل ګونئ او نور و بیل کیږي .

څلو ښت په اوه سوه ...... الخ.

فائده — د دونه دپاره چه وپېژندل شي چه يوه کلمه صفت ده ي، که نه، نو د هغې کلمې په وروسته کښې د ے (شه ي) راوړل شي که معنی سمه وخته خو صفت ده ي او سمه ونه خته صفت نه ده ي. مثلاً (ښه، نابود، سپين، خوږ) صفت دي ولې چه که ښه شه ي، نابود شه ي، سپين شه ي، خوږ شه ي وويل شي سمه ده خو د (آس، اخت) کلمې صفت نه دي ځکه چه، آس شه ي، اخت شه ي نه ويل کېږي او که وويل شي معنی تنے نه حاصلېږي.

د صفاتو د تلفظ آووښته

په پښتو کښې صفت هم د اسمانو په څېر په دوه د وله سره په لاندينو ځايو کښې آوړي:

تنبيه — که صفت او موصوف دواړه په يوے جملے کښې ذکر شي صفت تل په دغه لاندينو ځايو کښې آوړي مګر موصوف که د هغه د ول اسمانو څخه ده چه د نومونو د آووښتو د قاعدے په موجب سره آووښته د قواعدو په موجب د غلته هم آوړي که د هغه د ول اسمانو څخه نه وه نه آوړي.

ګڼړه صفت د آوو ښتو په وخت کښې د موصوف تابع نه ده ی .

۱ــ که صفات جمع ولري آو د جمع د (۲ ، ۳ ، ۸ ، ۱۰ ، ۱۱ ، ۱۲ ، ۱۴ ، ۱۵ ، ۱۶)

قاعدے په موجب سره جمع شي و دغه د ول صفاتو مفرد و جمع په د ول ذکرکېږي

آو جمع ئے په وروستـه کښې (و) ېښده کوی : دکوچنی کتاب خاوند ، دواړه

بلک معلم ، د زرغوے وــنے پاڼړے ، د غلیمي خبرے ، دکوچنو کتابو خاونده

دوړو ماڼکانو معلم ، د زرغونو ونو پاڼړے ، د غلیمیو خبرے .

۲ــ هغه صفت اسمونه چه جمع و نه لري آو یائے ولري مګر د جمع و پاسنیو قواعدو

په موجب سره ئے جمع ممکنه نشي د دغه د ول صفاتو مفرد و پرخپل حال پاتے کېږي

آو جمع ئے په وروستـه کښې (و) ېښده کوی : ښه سړی ته ، ښو سړو ته ، لوی

غره ته ، لویو غرو ته .

هغه ځایونه چه صفات په کے آوړی دغه دي :

الف ــ هرکله چه موصوف و صفت مضاف الیه واقع شي :

دلړی د دول مثال یعنې هغه چه مفرد دے د جمع په دول استعمالیږی آو جمع ئے په وروستهٔ کښے (و) ملنده کوی :

مفرد	جمع
د زاړه سړی	د زړو سړو
د ښند داګ	د ښنو داګو

د دوه یم د دول مثال یعنې هغه چه مفرد دے نه آوړی آو جمع ئے په وروستهٔ کښے (و) ملنده کوی :

مفرد	جمع
د ښهٔ سړی	د ښو سړو
د کرغیړن سړی	د کرغیړنو سړو

ب — کهٔ د دغه سے صفاتو د موصوف سره د مفعول (په ته د مفعول په) ادات راشی :

د لمړی د ول مثال :

مفرد	جمع
ساندہ سړی تہ	ساندو سړو تہ
زرغونہ کالی تہ	زرغونو کالو تہ

د دوہیم د ول مثال :

مفرد	جمع
تور سړی تہ	تورو سړو تہ
خیرن لوبنی تہ	خیرنو لوبنو تہ

ج — کہ د دغسے د ول صفتونو د موصوف سرہ آړوونکی توری آو کلمات راشی:

دلمړی د ول مثال

مفرد	جمع
کاږہ لرگی باندے	کږو لرگو باندے
سرہ کور باندے	سرو کورو باندے

د دوهم د ول مثال :

مفرد	جمع
پرسپین مخ	پرسپینو مخونو
پرخیسرن مخ	پرخیسرنو مخونو

د — که دوغه د ول صفتونو موصوف د متعدی فعل د ماضي صیغې فاعل واقع شي :

د لمري د ول مثال :

مفرد	جمع
زیږه سړی ووا یه	زیږو سړو ووا یه
وسکي لړم وچیچه	وسکولړا نو وچیچه

د دوهم د ول مثال :

مفرد	جمع
سپین منګور وچیچه	سپینو منګورانو وچیچه

تورغوندل وچیچه	تورو غوندلانو وچیچه

ه — که دوغه د ول صفتونو موصوف د مخصوص لازمي (ل) والا مصادرو د ماضي صيغې فاعل واقع شي.

دلمړي د ول مثال :

مفرد	جمع
سپين ږيري سړي وژړل	سپين ږيرو سړو وژړل
کوچنی ہلک وخندل	کوچنو ہلکانو وخندل

ددوهم د ول مثال :

مفرد	جمع
لوی سپي وہنگول	لویو سپو وہنگول
تورخره وداڼگل	تورو خرو ودانگل

و — هر کله چه دوغه د ول صفتونو موصوف مستثناء واقع شي :

دلمړي د ول مثال :

مفرد	جمع
بے پینے روپی	بے پینو روپیو
پرته له پینے روپی	پرته له پینو روپیو

دوهم د دول مثال :

مفرد	جمع
بے لوی سری	بے لویو سریو
پرته له لوی سری	پرته له لویو سریو

تبصره — د (بے) ادات د نفی ادات هم ده ی نو هر کله چه دغه توره ی د نفی د پاره د یوه صفت سره راشی هغلته هم هغه صفت سم له پاسنی اصول سره تغیر مینده کوی.

ز — هر کله چه دوغه د ول صفاتو موصوف منادا واقع شی :

دلری د ول مثال :

مفرد	جمع
	بے سرو پیرنگو

دوهیم دول مثال :

جمع	مفرد
یے سپینو پښتنو	

تبصره — مفرد صفت که منادا واقع شي نه آوسړی نو ځکه د غلته د مفرد په ځای کښے څه لیکل شوی نه دی .

داعدادو و اسمونه هم په همدغه پاسني حالاتو کښے هر کله چه معدود و یے آووښتهی وي آوسړی یعنے داعدادو د اسمونو په وروستنه کښے هم (و) زیاتیږی لکه : دوو سړو ووهلم ، څلورو سړو وته مے وویل

درے یم څپرکی

کنایات

کنایے درے دی : ضمیر ، د اشارے اسم ، مبهمات .

ضمیر

ضمیر هغه کلمه ده چه د اسم ځای نیسی یعنے د اسم قائمقام دی چه هماغه اسم ته ضمیر ئے په ځای راځی (مرجع) وئیل کیږی . مثلاً د وړے پښتنے ځواب چه (آڅک کله کابل ته ځی؟) که دوئیل شی چه (هغه اختره پورے کابل شو) ولته (هغه) چه د آڅک د نامه پرځای راغلی ضمیر او (آڅک) ئے مرجع ده ی.

ضمائر درے رازه دی :

۱ــ شخصی ضمیرونه

شخصی ضمیرونه هغه ضمیرونه دی چه معین شخص ښئی ، هغه هم درے دی :

متکلم (۱)، مخاطب، غائب:

	مفرد	جمع
متکلم	: زه (ما)	موږ .
مخاطب	: ته (تا)	تاسې (تاسو)
غائب	: هغه .	هغوی .

هر کله چه مفرد متکلم آو مفرد مخاطب شخصیه ضمیرونو د ماضي د متعدي فعل فاعل یا مفعول (۲) (پر ته د مفعول به) یا مستثنا یا مضاف الیه واقع شي یا د آر دو نکو توروآو کلماتو سره (تر، څنګ، لاندې، باندې، پر، پورې، سره، غونډې، په شان، شانته، پرواز، په دول، په دود، ترا، په څېر) راشي د (زه) پر ځای (ما) آو د (ته) پر ځای (تا) استعمالېږي.

(۱) متکلم: د خبرې ویونکی، مخاطب: د خبرې آورېدونکی، غائب: هغه ده ی چه حاضر نه وی آو خبره نه کېږي. (۲) ۱- مفعول الیه چه ادات ئې (ته) ده ی، ۲- مفعول فیه چه ادات ئې (په) ده ی، ۳- مفعول منه چه ادات ئې (له) ده ی، ۴- مفعول له چه ادات ئې (د پاره) ده ی. ۵- مفعول معه چه ادات ئې (سره) ده ی چه و اسمانو په احوال آو نو کښې ئې تفصیلات راغلي.

د مخاطب د جمع ضميرونه که څه هم دوه دی خو د استعمال په موقع کښے فرق نه لری يعنے د دواړو د استعمال په هره موقع کښے جائز دی . او د متکلم په ذوق پورے اړه لری .

د شخصي ضميرونو د مفعول کېدلو دول

شخصي ضميرونو سره که د مفعول ادات راشي مفعول کېږي :

شخصي ضميرونه	مفعول به	مفعول اليه	مفعول فيه	مفعول منه	مفعول له	مفعول معه
ځه (ما)	ځـئے	ماته	په ما	له ما	ما د پاره	ما سره
ته (تا)	تـئے	تاته	په تا	له تا	تا د پاره	تا سره
هغه (٠)	هغـئے	هغه ته	په هغه	له هغه	هغه د پاره	هغه سره
مږ (٠)	مږـئے	مږ ته	په مږ	له مږ	مږ د پاره	مږ سره
تاسے (تاسو)	تاسـئے	تاسے ته	په تاسے	له تاسے	تاسے دپاره	تاسے سره
هغوی	هغوی ئے	هغوی ته	په هغوی	له هغوی	هغوی دپاره	هغوی سره

د شخصي ضميــــرونو اضافي حالت

شخصي ضميرونه کله کله چه د ځينو اســـمونو او فعلونو سره يو ځاى شي مضاف اليه شي په دغه ســـے حال کښي د ضميرنه مخکښي د (د) توره ى چه د اضافت ادات ده ى راځي لکه:

د ما آس	د ما چاره
د تا آس	د تا چاره
د هغه آس	د هغه چاره
د مږ آس	د مږ چاره
د تاسو آس	د تاسو چاره
د هغوى آس	د هغوى چاره

تنبيه ـــ که څه هم اصــلي قاعدے د اضافي حالت د شخصي ضميرونو پاســـنه ى اصول ده ى او ځينے پښـــتانـــهٔ هم په همدغه دول سره وائي مگر هوس على العموم د (دما) پرځاى (زما) او د (دتا) پرځاى (ســـتا) او د (مږ) پرځاى (زمږ) او د (تاسو) پرځاى (ســـتاسو) اســـتعما لوى.

۲ـ نسبي ضميرونه

نسبي ضميرونه هغه ضميرونه دي چه نسبت بيانوي هغه هم دوه رازه دي. يو د ماضي دپاره، بل د حال او استقبال دپاره:

	هغه نسبي ضميرونه چه د ماضي دپاره استعمالېږي	هغه نسبي ضميرونه چه د حال دپاره استعمالېږي
مفرد متکلم:	وم	يم
مفرد مخاطب:	وے	يے
مفرد غائب:	وُه (د مذکر دپاره) وَه (د مؤنث دپاره)	دی (د مذکر دپاره) ده (د مؤنث دپاره)
جمع متکلم:	وو	يو
جمع مخاطب:	وی	يئ (ياست)
جمع غائب:	وه (د مذکر دپاره) وے (د مؤنث دپاره)	دی

دغه ضمیرونه دمنسوب الیه نه وروسته راځي :

دوهم ډول مثال	دلمړی ډول مثال
پوه یم	عالم وم
پوه یې	عالم وې
پوه دی / پوه ده	عالم وُه / عالمه وه
پوه یو	عالمان وو
پوه یئ	عالمان وئ
پوه دي / پوهې دي	عالمان وو / عالمانې وې

دغه ضمیرونه په افعالو کښې په بعیده ماضي، احتمالي ماضي، او نقلي ماضي کښې او دتنبیه په اشارو کښې هم استعمالیږي په عین حال کښې دربط ادات هم دي

تبصره — دغه ضمیرونه کله دفعل پرځای هم استعمالیږي لکه په دغو جملو کښې چه (ترخوده ی راته خه بغلته وم، ترخوخه راځم ته به هم غلته یې) فعلونه دي.

په دغه ځای کښې باید د (ول) او د (یل) ځخه چه غیر مستقل مصدرونه دي

اشتقاق شوی دی چه د اشتقاق په قواعد و واقفت لری ، اما دومره خبره ده چه غیر مستعمل مصدر ناقص وی آو بر غیر مستعمل مصدر ده مستعمل مصدر په کار ده ئ دغلته کېدای شی چه وه وایو چه دغه دوه د (هوسېدل) مستعمل مصدر غیر مستعمل مصدر و نه دی . لکن دو غه ددلا مه چه د (هوسېدل) مصدر تام ده ئ هغه دغیر مستعمل مصدر په کار نه ده ئ ځکه چه غیر مستعمل مصدر د ناقص مستعمل مصدر متمم دی آو دغه د هغې کلمې سره هېنده ده اما کېدای شی چه مستثنائے وګنړو .

هر دول چه دی مقصد دغه دی چه دغه ضمیر و نه په ځینو ځایو کښې فعل هم وی .

که څوک وه وائی چه یو شی هم ضمیر آو هم فعل څنګه کېدای شی ؟

دغه به دپښتو خصوصیت وی . تقریباً په عربی کښې ئے هم نظیر شته مثلاً په عربی کښې د (علی ، عدا ، حاشا) توری په عین حال کښې افعال هم دی حروف هم اسماء افعال لکه (آ ، حی ، آمین) چه لره ئ د (ئیئت یعنے راشه په معنی آو دوه یم د (اجب دعائی یعنے دعا مے قبوله که) په معنی ده ئ اسمونه دی اما د فعل معنی ورکوی چه هاغه توری آو اسمونه فعل کېدای شی نو په پښتو کښې هم چه ضمیر فعل شی

څه عیب لري؟ دغه به دڅرب خصوصیت وي .

۳ــ فعلي ضمیرونه

فعلي ضمیرونه هغه ضمیرونه دي چه په افعالو او صیغو کښې استعمالیږي هغه هم دوه رازه دي : یو (بسیط فعلي ضمیرونه) بل (مرکب فعلي ضمیرونه) .

الف ــ بسیط فعلي ضمیرونه هغه دي چه اضافي حالت نه لري او یوازې په افعالو کښې استعمالیږي هغه هم دغه دي :

	مفرد	جمع
متکلم :	م	و
مخاطب :	ې	ئ
غائب :	ه (د مذکر دپاره)	ل (د مذکر دپاره)
	له (د مؤنث دپاره)	لې (د مؤنث دپاره)
	ي (مشترک)	ي (مشترک)

پاسني دوه د غائب مفرد او جمع ضمیرونه یوازې په ماضي صیغو کښې استعمالیږي (پرته د احتمالي ماضي) او دریم ضمیر په احتمالي ماضي ، حال ، استقبال ، التزامي ،

اجباري، اقتداري، امر، نهي ټولو کښې استعماليږي، د غائب مفرد ضمير چه د مذکر د پاره
ده ی په لاندېنو مصادرو کښې استعماليږي.

۱- په ځينو متعدي (ل) والا مصادرو کښې چه د استعمال موقع ئې په آورېدو پوهې اسه لري.

۲- په درست (ب) د ول (ول) والا مصادرو کښې يعنې ټولو مصادرو کښې چه د فعل ماده ئې
صفت، يا د مفعول اسم مخفف، يا منسوب اسم نه وي.

۳- په درست (ب) د ول (ېدل) والا مصادرو کښې يعنې هغه چه د فعل ماده ئې صفت يا د مفعول
اسم مخفف، يا منسوب اسم نه وي. په نورو درستو صيغو کښې لرې کېږي.

د مؤنث مفرد غائب ضمير هم په ټولو مصادرو کښې استعماليږي خو کله کله په هغو مصادرو کښې
چه د غائب مفرد مذکر ضمير لرې کېږي د مؤنث د ضمير نه يواځې د (ل) توره ی لرې کېږي.

په عمومي ډول سره د نه ضميرونه: (بسيط فعلي ضميرونه) په لاندېنو صيغو
کښې استعماليږي:

۱- د ماضي په درستو صيغو کښې (د تمنائي ماضي) نه پرته د متعدي فعل په مفعولي حالت کښې

(هرکله چه ضمیر مفعول واقع شي) مثالونه دے په افعالو کښے وکتل شي .

۲ — دنولو لازمي او متعدي فعل حال ، التزامي ، اقتداري ، اجباري ، استقبال ، امر ، نهي په صيغو کښے هرکله چه ضمير فاعل يې نائب د فاعل واقع شي .

۳ — د غير مخصوص لازمي (ل) والا مصادرو د ماضي په نولو صيغو کښے د (تمنائي ماضي) نه پرته .

ب — مرکب فعلي (۱) ضميرونه هغه دي چه فعلي او اضافي حالت دواړه ولري او هغه هم دغه دي :

جمع	مفرد	
مو	ــے	متکلم :
مو	دے	مخاطب :
ئے	ئے	غائب :

د فعلي ضميرونو فعلي حالت :

(۱) مرکب ځکه وېيل شوي چه دغه ضميرونو توري ديوه نه د يېر دي .

د فعلي ضمیرونو فعلي حالت هغه حالت دهٔ چه ضمیر د فعل سره راشي ؛ د غه ضمیرونه په فعلي حالت کښې په لاندېنو صیغو کښې په لاندېنۍ دول سره استعمالېږي ؛

۱ — د ماضي په درستو صیغو د متعدي فعل په فاعلي حالت کښې (هر کله چه ضمیر فاعل واقع شي) مثالونه دے په افعالو کښې وکتل شي .

۲ — د حال ، التزامي ، اجباري ، اقتداري ، امر ، نهي ، استقبال ، د صیغو په مفعولي حالت کښې (هر کله چه ضمیر مفعول واقع شي) مثالونه دے په افعالو کښې وکتل شي .

۳ — د مخصوص لازمي (ل) والا مصادرو د ماضي په ټولو صیغو کښې مثالونه دے په افعالو کښې وکتل شي .

د فعلي ضمیرونو اضافي حالت هغه حالت دهٔ چه ضمیر د اسم سره راشي . هر کله چه د یو خصوصي (۱) معنی د افادے د پاره دوه اسم یو ځای شي هغه ته اضافت وییل کیږي چه د هغو نه یو مضاف بل مضاف الیه دی .

(۱) د خصوصي معنی نه تملک ، اختصاص ، نوعیت ، اصلیت ، تشبیه ، مراد ده .

په پښتو کښے مضاف الیه مخکے آو مضاف وروسته راځي په پښتو کښے نے

نښه (د) ده ی چه مضاف الیه نه مخکے راځي لکه: د پښتو ژبه ، د کاله کالی .

که مضاف الیه شخص وی نو د مضاف نه وروسته د مضاف الیه پر ځای د مرکب فعلی

ضمیرونو نه یو راوړل کیږی:

لمړی مثال	دوهم مثال
کتاب مے	وظیفه مے
کتاب دے	وظیفه دے
کتاب ئے	وظیفه ئے
کتاب مو	وظیفه مو
کتاب مو	وظیفه مو
کتاب ئے	وظیفه ئے

د اشارے اسم

د اشارے اسمونه هغه لفظونه دي چه په هغه سره معين سړی يا شی ته اشاره کيږي. هغه سړی يا شی ته چه هغه ته اشاره کيږي مشار اليه وييل کيږي مثلاً: په (دغه کور، هغه سړه ی) کښے (دغه، هغه) اشارت او (کور، سړه ی) مشار اليه دي.

د اشارے اسمونه د مشار اليه په نسبت پنځه رازه دي:

د ذات، د تمثيل، د مکان، د تنبيه، د مقدار اشاره.

د ذات اشاره:

الف — ده: لره ی توره ی خو ځکه ی لری د مذکر ذوی العقولو اشارے د پاره ده ی چه نږدے وی، په لاندينو ځايو کښے استعماليږي:

۱ — هر کله چه مشار اليه فاعل د هغه ماضي فعل چه د مخصوص لازمي لام والا مصادرو څخه اشتقاق شوه ی وی، ده وژړل، ده وخندل، ده ودانګل.

۲ — د ماضي په صيغه متعدي افعالو کښې استعماليږي چه مشار اليه فاعل واقع شي : ده ووا يه ، ده پرې کړ ، ده ور بيا وه .

۳ — هر کله چه مشار اليه مفعول (پرته و مفعول به) واقع شي : ده ته ، په ده ، له ده ، ده وپاره ، ده سره .

۴ — هر کله چه آس ونکو توره آو کلماتو سره راشي : ده څخه ، ده څنګه ، ده لاندې ، ده باندې ، پرده ، ده پورې ، ده غونډې ، ده په څير ، ده په شان ، ده شانته ، ده په راز ، ده په دول ، ده په دوو ، تر ده .

۵ — هر کله چه مشار اليه مضاف اليه واقع شي : ده ده کتاب ، ده ده کور ، په بل عبارت سره اُلے استعماليږي چه د (چا) د پوښتنې په ځواب واقع شي .

٦ — هر کله چه مشار اليه مستثنا ، واقع شي : بې ده ، پرته له ده .

ب — دهٔ ی : پا سني په څير د مذکر ذوي العقولو اشارے د پاره ده ی چه بيځ د وي آو په لاندينو ځايو کښې استعماليږي :

۱ — هر کله چه مشار اليه د غير مخصوص لازمي لام والا مصادرو د ماضي صيغې فاعل واقع

شوه‌ی وی؛ ده‌ی کېناست، ده‌ی څلاست.

۲ — په حال، استقبال، اقتداری، التزامی، اجباری، امر، نهی، (که مشارالیه فاعل یا مفعول، او فعل لازم یا متعدی وی.) ټولو کښې استعمالېږي لکه: دې ژاړي، ده‌ی به وخاندي، ده‌ی پرې کوي، ده‌ی به وه وهي.

۳ — د متعدی افعالو په ماضي صیغو کښې چه مشارالیه مفعول واقع شي استعمالېږي: ده‌ی ئې وه واهه.

په بلې عبارت سره داسې استعمالېږي چه په هغه ځای کښې (ده) استعمال نشي یا د (څوک) د پوښتنې په ځواب واقع شي.

ج — دے د (ده) مقابل او د مؤنث ذوی العقولو اشارې د پاره ده‌ی چه نږدې وي په هغو ځایو کښې استعمالېږي چه هغه استعمالېده.

د — دا: د ده‌ی مقابل او د مؤنث ذوی العقولو اشارې د پاره ده‌ی چه نږدې وي په هغو ځایو کښې استعمالېږي چه هغه استعمالېده.

هـ — دوی: بې له کوم قید او شرط د دواړو ذوی العقولو اشارې د پاره چه

نږدې وي (مذکرآ ومؤنث دواړ ودواړه) استعمالیږي لکه : دوی وژړل ، دوی پرېوتل ، دوی پرېکړ ، دوی ژاړي ، دوی پاڅیږي ، دوی وهي ، دوی وبل کېږي ، دوی به وخاندي ، دوی به ځي ، دوی به مات کي ، دوی به وربېږي .

تنبیه — دغیرذوي العقولو اشارے اسمونه جمع نه لري .

و — دغه : د مذکر ذغیرذوي العقولو دپاره چه نږدې وي هرکله استعمالیږي ، دمؤنث غیرذوي العقولو دپاره په لاندینو ځایو کښې استعمالیږي .

۱ — د ماضي صیغو په بڼه لازمي افعالو کښې استعمالیږي چه مشار الیه دبڼه فعل فاعل وي چه د غیرمخصوص لازمي لام والامصادرو څخه اشتقاق شوه وي : دغه پریوته ، دغه ځلاسته .

۲ — په حال ، استقبال ، اقتداري ، التزامي ، اجباري ، (که مشار الیه فاعل یا مفعول آ وفعل لازمي یا متعدي وي) ټولو کښې استعمالیږي : دغه دانګي ، دغه ځي ، دغه وهي ، دغه دے وهي ، دغه به دے وه وهي .

۳ — د ماضي په بڼه متعدي افعالو کښې استعمالیږي چه مشار الیه مفعول واقع شي :

دغـه ئې وه وهـه، دغـه ئې وشـرله، دغـه ئې ماته کړه، دغـه ئې پرې کړه.

د ذوي العقولو دپاره هـلـه استعمالیږي چه عام لیا خاص اسـم ورسره ذکرشي:

دغه سړی وژ رسال، دغه سړی وه واهـه، دغه آخـڅ وخـنـدل، دغه وتـک وربراوه.

بې له ذکره عام آو خاص اسـم څخه د ذوي العقولو دپاره هـلـه استعمالیږي چه تحقیر

آو استخفاف مراد وي.

تنبیه — د دغـې اشارې مخفف کول د (دا) په دول د ژبې د آسانې آو

دو دسره بنيده وه.

ز — دغـې: د مؤنث غیر ذوي العقولو دپاره چه نږدې وي په لاندېنو ځایو

کښې استعمالیږي.

۱ — هر کله چه مشار الیه د هغه لازمي فعل د ماضي صیغې فاعل واقع شي چه د لازمي لام

والا مصادرو څخه اشتقاق شوې وي: دغـې اسپې و نوخل، دغـې اسپې

وو انګل.

۲ — د ماضي په هغه متعدي افعالو کښې استعمالیږي چه مشار الیه فاعل واقع

شي: دغې ګړې ده واېه، دغې مېږې پېښو لاندې کړ.

۳ — هر کله چه مشار اليه مفعول (پرته د مفعول به) واقع شي: دغې ته، په دغې، له دغې، دغې د پاره، دغې سره.

۴ — هر کله چه د آر وونکو توروآو کلماتو سره راشي: دغې تحت، دغې څنګ، دغې لاندې، دغې باندې، پر دغې، دغې پورې، دغې عوض، دغې په څېر، دغې په شان، دغې شانته دغې په راز، دغې په دول، دغې په دود، تر دغې.

۵ — هر کله چه مشار اليه مضاف اليه واقع شي: د دغې لاس، د دغې کونډې زوړ

۶ — هر کله چه مشار اليه مستثنا، واقع شي: بې دغې، پرته له دغې.

تنبيه — د دغې اشارې مخففه کول د (دې) په دول د ژبې د اساس آو دود سره بېنده ده.

ح — بعنه: د ذوي العقولو آو غير ذوي العقولو اشارې د پاره چه لرې لرې وي په بعنو ځايو کښې چه (دغه) استعمالېده استعمالېږي آو درست احکام آو

شرایط چه مذکورے اشارے باندے جاري آو په ښځے کښے ملحوظ وه پر دغے باندے هم جاري آو ملحوظ دي .

ط ـ ښځے : دمؤنث ذوي العقولو آو غیر ذوي العقولو اشارے دپاره چه لیرِ لرے وي په ښځو ځایو کښے چه (دے) استعمالیده واستعمالیږي ، آو درست احکام آو شرایط چه مذکورے اشارے باندے جاري آو په ښځے کښے ملحوظ وه پر دغے باندے هم جاري آو ملحوظ دي .

ی ـ ناغه : دذوي العقولو آو غیر ذوي العقولو اشارے دپاره چه لرے وي په ښځو ځایو کښے چه (دغه) استعمالیده واستعمالیږي آو درست احکام آو شرایط چه مذکورے اشارے باندے جاري آو ملحوظ وه پر دغے هم جاري آو ملحوظ دي .

ك ـ ناغے : دمؤنث ذوي العقولو آو غیر ذوي العقولو اشارے دپاره چه لرے وي په ښځو ځایو کښے چه (دغے) استعمالیده ، استعمالیږي ، آو درست احکام آو شرایط چه مذکورے اشارے باندے جاري آو په ښځے کښے ملحوظ وه ، دغے باندے هم جاري آو ملحوظ دي .

ل ــ هو غه : د ذوی العقولو او غیر ذوی العقولو اشارے د پاره چه د پرکړے

وی په مخوڅا یو کښے چه (دغه) استعمالیده استعمالیږی او درست احکام او

شرایط چه مذکورے اشارے باندے جاری او په مخنے کښے ملحوظ وه پردغے

باندے هم جاری او ملحوظ دی .

م ــ هوغے : د مؤنث ذوی العقولو او غیر ذوی العقولو اشارے د پاره چه

د پرلرے وی په مخوڅا یو کښے چه (دغے) استعمالیده استعمالیږی او و

درست احکام او شرایط چه مذکورے اشارے باندے جاری او په مخنے کښے

ملحوظ وه پردغے باندے هم جاری او ملحوظ دی .

د ذات د اشارے د تلفظ او وښته

که مشارالیه د ذات د اشارے دیوه نه د پروی په لاندینو ځایو کښے د اشارے

د وروستی توری پر ځای د (واو) توره ی راو رسل کیږی :

ا ــ هر کله چه مشارالیه مفعول (پرته د مفعول به) واقع شی : دغوته ، مخوته ،

ماغوته ، هوغوته .

۲ — هر کله چه مشارالیه مضاف الیه واقع شي: د دغو ، د هغو، د دغو، د هوغو.

۳ — هر کله چه آس، او ځای تورو او کلماتو سره راشي: د غو څخه ، د غو څنګه ، د غو لاندې ، د غو باندې ، د غو پورې ، پر دغو ، د غو څنګ ته ، د غو څخه ، د غو په شان ، د غو شاته ، د غو په راز ، دغو په د ول ، د غو په دود ، تر دغو .

۴ — هر کله چه د مخصوص لازمي لام والامصادرو د ماضي صیغې فاعل واقع شي: دغو وژرل ، هغو وژرل ، داغو وژرل ، هوغو وژرل .

۵ — هر کله چه د متعدي افعالو د ماضي صیغې فاعل واقع شي: دغو وه وهلم ، هغو وه وهلم ، داغو وه وهلم ، هوغو وه وهلم .

۶ — هر کله چه مشارالیه مستثنا واقع شي: بې دغو ، بې هغو ، پرته له داغو ، پرته له هوغو .

د تمثیل اشاره :

الف — دغه : د نږدې اشارې د پاره استعمالېږي: دغه هلک ، دغه پلن غوږ دی ، دغه بڼ .

د دغه اشاره د استعمال د کثرت او د تلفظ د سهولت له لامله په ځینو ځایو کښې
(داسې) شوې مثلاً وائي : داسې ملک ، داسې پلن غوبره ی ، داسې بنځ

ب — هغسې : د لرې اشارې دپاره استعمالیږی : هغسې ملک ،
هغسې پلن غوبره ی ، هغسې بنځ .

د دغه اشارت د استعمال د کثرت او د تلفظ د سهولت له لامله په ځینو ځایو کښې
(هسې) شوې مثلاً وائي هسې ملک ، هسې پلن غوبره ی ، هسې بنځ .

ج — ‌اغسې : د لرې د اشارې دپاره استعمالیږی : اغسې ،
ملک ، اغسې پلن غوبره ی ، اغسې بنځ .

د دغه اشاره د استعمال د کثرت او د تلفظ د سهولت له لامله په ځینو ځایو کښې
(اسې) شوې مثلاً وائي : اسې ملک ، اسې پلن غوبره ی ، اسې بنځ

د — هوغسې : د ډېرې لرې اشارې دپاره استعمالیږی : هوغسې
ملک ، هوغسې پلن غوبره ی ، هوغسې بنځ .

د مکان اشاره :

الف ــ دغلته : د نږدې اشارې دپاره استعمالیږي : دغلته کېنه، دغلته وه .

په ځینو ځایو   او قبایلو کښې د دغې اشارې پرځای (دلې) استعمالیږي .

ب ــ هغلته : د لرې اشارې دپاره استعمالیږي : هغلته کېنه . هغلته وه .

د غه اشاره د استعمال د کثرت او د تلفظ د سهولت د لامله په ځینو ځایو کښې (هلته) شوې او په ځینو ځایو او قبایلو کښې د دغې اشارې پر ځای (هلې) استعمالیږي .

ج ــ اغلته : د لرې اشارې دپاره استعمالیږي : اغلته کېنه، اغلته وه .

دغه اشاره د استعمال د کثرت او د تلفظ د سهولت د لامله په ځینو ځایو کښې (النه) شوې .

په ځینو ځایو او قبایلو کښې د دغې اشارې پر ځای (الې) استعمالیږي .

د – هوغلته : د ډېر لرې اشارې د پاره استعمالېږي : هوغلته کښېنه ، هوغلته ده .

دغه اشاره د استعمال د کثرت او د تلفظ د سهولت له لامله په ځينو ځايو کښې (هولته) شوې .

په ځينو ځايو او قبائلو کښې د دغې اشارې پر ځای (هولې) استعمالېږي چه وروسته د استعمال د کثرت او د تلفظ د سهولت له لامله په ځينو ځايو کښې بيا (هورې) شوې .

د تثنيه اشاره :

الف – دغه دوه ي : د نږدې اشارې د پاره استعمالېږي ، د دغې اشارې مخففه ول د (داوه ي) په څېر دول د ژبې د آسانۍ او د ووسره هېنده ده .

ب – هغه دوه ي : د لږ لرې اشارې د پاره استعمالېږي .

ج – هغه دوه ي : د لرې اشارې د پاره استعمالېږي .

د – هوغه دوه ي : د ډېر لرې اشارې د پاره استعمالېږي .

دمقدار اشاره :

الف – وغومره : د نږدے اشارے د پاره استعمالیږی د استعمال د کثرت او د تلفظ د سهولت له لامله په ځینو ځایو کښے (دومره) لیا (دونه) شوے .

ب – هغومره : د لرے اشارے د پاره استعمالیږی د استعمال د کثرت او د تلفظ د سهولت له لامله په ځینو ځایو کښے (هومره) شوے .

ج – اغومره : د لرے اشارے د پاره استعمالیږی .

د – هوغومره : د پرے لرے اشارے د پاره استعمالیږی .

✣

مبهمات

مبهمات : هغه خبرے دی چه یو سړی لیا یو شی ښئی اما جوته وی نه وی.
مبهمات درے دی : (مجرد اسم ، استفهامیه کلمات ، موصول اسم) .

مجرد اسم — خپل ، آو خپسله ، آو په خپله دهٔ دی مثلاً : خپله لیکلای یعنے بل چا لیکلای نهٔ دهٔ ، خپل کور رسے دهٔ دی یعنے د ده کور دهٔ دی د بل چا نهٔ دهٔ دی ، په خپسله د هیلے یعنے د دهٔ د هیلے بل چا د نهٔ د هیلے .

د غو کلماتو سره کله کله شخصیه ضمیرونه هم یو ځای کیږی : ځهٔ خپله ، لیا ځهٔ په خپسله ، ته خپله ، لیا ته په خپله ، هغه خپله ، لیا هغه په خپسله ، مونږ خپله لیا مونږ په خپله ، تاسے خپله ، لیا تاسے په خپله ، هغوی خپله ، لیا هغوی په خپسله .

استفهامیه کلمات — څوک ، چا ، څهٔ ، کوم ، کومه ، کومے ، څو ، څومره ، کله ، چیرته ، چیرے ، ولے ، څهٔ دپاره ، لیا څهٔ له ، څنګه دی .

چا ، څوک : دوی د عقولو پښتنے د پاره دی .

چا : په لاندینو حالاتو کښے استعمالیږی :

۱ ــ چه مستفهم عنه مضاف الیه واقع وی لکه : دچا کور .

۲ ــ چه مستفهم عنه مفعول (پرته دمفعول به) واقع شی مثلاً : چاته ، په چا ، له چا ، چا و پاره ، چا سره .

۳ ــ چه مستفهم عنه سره آر، وو نکی توری آو کلمات ، راشی لکه : چا څخه ، چا څخه ، چاه نه ، چا بانده ، پر چا ، چا پورے ، چا غونده ، چا څخه ، چا په شان ، چا پشان ، چا په راز ، چا په دول ، چا په دود ، تر چا .

۴ ــ چه مستفهم عنه د متعدی فعل د ماضی فاعل واقع شی مثلاً : چا و واهه ، چا وربرا وه .

۵ ــ چه مستفهم عنه د مخصوص لازمی (ل) والا مصادرو د ماضی فعل فاعل واقع شی : چا وژرل ، چا وخندل ، چا و وانګل .

۶ ــ هر کله چه مستفهم عنه مستثنا واقع شی : بے چا ، پرته له چا .

څوک : پرته د پاسنو حالاتو نور په درستو احوالو کښے استعمالیږی .

څه : د غیر ذوی العقولو د پښتنے د پاره استعمالیږی : څه وه ، څه نے وویل :

که د ذوی العقولو د پښتنې د پاره استعمال شي مدعا تحقیر او استخفاف وي په دغې عبارے سره نے د ذوی العقولو د دلے څخه باسي . مثلاً هغه څه سړی دی .

کوم : د سوال په موقع کښے د هغه سابولیا اشیانو د پښتنې د پاره استعمالیږي چه مذکر وي مثلاً : کوم سړی دی ، کوم کتاب ، کله کله د (یو) کلمه هم ور سره یوځای کیږي : کوم یو سړی ، کوم یو نفر . کوم یو ځینې .

کومه : د هغه مفرد سابولیا اشیانو د پښتنې د پاره استعمالیږي چه مؤنث وي : کومه ښځه ، کومه ونه .

کومے : د هغے جمع سابولیا اشیانو د پښتنے د پاره استعمالیږي چه مؤنث وي : کومے ښځے ، کومے ونے .

څو : د کمیت (شمېره او عدد) د پښتنے د پاره ده ، څو روپۍ ؟

څومره : د مقدار د پښتنے د پاره ده : څومره غنم وي ، د پاره د پښتنے که د عدد راشي د پښتنے څخه مراد د پر والې ده . په ځینو ځایو کښے د استعمال د کثرت له لامله لیا هر څه چه وي (څونه) شوه ده .

کله : د وخت د پوښتنې دپاره استعمالېږي : کله څې .

څېرنه : د ځای د پوښتنې دپاره استعمالېږي : څېرته وسې .

څېرې : د غه هم د ځای د پوښتنې دپاره استعمالېږي .

ولې : د سبب د پوښتنې دپاره استعمالېږي .

څنګه : د حال او کیفیت د پوښتنې دپاره استعمالېږي .

څله : د غه هم د سبب د پوښتنې دپاره استعمالېږي .

د استفهامیو کلماتو د تلفظ او د بسته :

د استفهامیو کلماتو د جملې څخه پو اڅې (کوم ، کومه ، کومې) هر کله چې مستفهم عنه بې دیوه نه د پروی د تلفظ په وخت کښې په لاندینو ځایونو کښې لمړی او دریم په ورسته کښې (و) او دوهم په وروسته پښې (یې) مینده کوی .

۱ــ هر کله چې مستفهم عنه مضاف الیه واقع شي : د کوم ښځو ، د کومې ښځې ، د کوم سړي .

۲ــ هر کله چې مستفهم عنه مفعول (پرته د مفعول به) واقع شي : کوم ښځو ته ، کومې ښځې ته ، کوم سړي ته . . . . . الخ .

۳- هر کله چه مستفهم عنه سره آمر وو نو تورې آو کلمات راشي : کوم سړی وتښته ،
کومې آسپې ځغلې ، کوم مېږه ولاندې ، کومې کوڼې باندې ... الخ .

۴- هر کله چه مستفهم عنه د متعدي فعل د ماضي صيغې فاعل واقع شي : کوم سړي وپرې کړ ،
کومې آسپې وه غوړځاوه ، کوم ښځو وه وا به ..... الخ .

۵- هر کله چه مستفهم عنه د مخصوص لازمي (ل) والا مصادرو د ماضي صيغې فاعل واقع
شي : کوم ماشوم نو وژړل ، کومې جلۍ وخندل ، کوم ښځو وخندل .

۶- هر کله چه مستفهم عنه مستثنا واقع شي : بې کوم ماشوم نو ، بې کومې جلۍ .
پرته له کوم ښځو .

موصول اسم — د بعضې اشارې اسمونو ځنې عبارت دي چه مشار اليه نې
مبهم وي د دغه د پاره چه د مشار اليه د دغه اشارتو ابهام لرې کړ شي تر مشار اليه
وروسته يوه خبريه جمله راوړل کېږي چه دغې ته (صله) وائي د دغه د پاره چه مشار اليه
د صلې سره ربط مينده کي د مشار اليه آو صلې تر منځ د (چه) لفظ استعمالېږي
چه دغه ته (د صلې ادات) وائي . مثلاً په دغې جملې کښې : بعضه کتاب چه تاته

ے ورکړ: (هغه) موصول اسم، (کتاب) مشار اليه (چه) د صلے توره ى (تا ته ے ورکړ) صله ده.

لنډه دے دا چه د صلے حرف چه په پښتو کښے (چه) ده ى د يوه عبارت د دوو برخو د ربط د پاره راځى.

څلورم څپرکی

ځېړنده

ځېړنده (مصدر) هغه کلمه ده چه بې له ملاحظې د ذات او زمان پر یوه شي دلالت وکي، مصدر د درستو فعلو ځېړنده ده په پښتو کښې نښتې که څه هم یو اسې (ل) ده ې خو تر دغه لا جوته درې نښې لري: (ل، ول، بدل)

مګر د اشتقاق تو په ملاحظه ټول مصادر په څلور برخو بېلېږي.

۱ــ هغه چه په دروسته کښې ئې یو اسې (ل) وي: لکه: وهل، تل، ژړل،

د غه د ول مصادر تل معلوم وي او پر دوو برخو بېلېږي.

۱ــ متعدي: لکه: وهل، کوښل، ځبل.

ب ــ لازمي: چه د غه هم په څپل کور کښې دوه ډوله وي:

۱ــ مخصوص: چه هغه د دغو څو مصادرو (ژړل، خندل، ودانګل، نجل، . . . . آونور،) څخه عبارت ده ی.

۲ــ غیرمخصوص : چه هغه د دغو پاسنو مصادرو څخه پرته نور ټول دي لکه : تلل ، کېناستل ، ختل .

۲ــ هغه چه په وروستنه کښي ئې (ول) وي لکه : ربړول ، سپړول ، دغه د ول مصادر ټول معلوم متعدي وي .

۳ــ هغه چه په وروستنه کښي ئې (ېدل) وي لکه : برېښېدل ، سپېنېدل ، دغه د ول مصادر پر دوو برخو بېلېږي :

اــ لازمي ، لکه : برېښېدل ، ښوه ېدل .

بــ مجهول متعدي ، لکه : سپېنېدل ، جوړېدل .

دغه د ول مصادر یا لازم وي یا مجهول متعدي ، (چه ښېلول ئې په معنې پورې اړه لري) په دغه د ول مصادرو کښي معلوم متعدي نشته .

۴ــ هغه چه په وروستنه کښي ئې (کول) وي : دغه د ول مصادر ټول معلوم متعدي وي او د فعل د مادې وروستنۍ توري ئې (الف) لیـ

(ه) لیا (یے) لیا (و) وي لکه: بوساکول، ربړه کول، پرے کول، لامبو کول.

۵ — هغه چه په وروستنه کښے ئے (کېدل) وي: دوغه دول مصادرو دفعلي مادے وروستنۍ توره ی (الف) لیا (ه) لیا (یے) لیا (و) وي لکه: بوساکېدل، جرګه کېدل، پرے کېدل.

دغه دول مصادر هم لکه (ښېدل) والا دوه رازه دي:

ا — لازمي لکه: بوساکېدل.

ب — مجهول متعدي لکه: پرے کېدل.

دغه دول مصادر به لازمي وي که لازمي نه وه نو به ضرور مجهول متعدي وي په دغه دول مصادرو کښے معلوم متعدي نشته.

دپښتو مصادر د نوع په اعتبار پر څلورو رازو بېلېږي:

۱ – اصلي مصدر، ۲ – جعلي مصدر،
۳ – نوعي مصدر، ۴ – مزید فیه مصدر.

اصلي مصدر: هغه مصدر ده ی چه په اصل کښې مصدر وي آو د پښتو مصادرو د ښو څخه یوه ولړی یعنې د اسم څخه ساز شوه ی یا خو د توروپه زیات والي جوړ شوه ی نه وی لکه: آووښتل، الګول، پاڅېدل.

جعلي مصدر: هغه مصدر ده ی چه د اسم نه ساز شوه ی وی لکه: سمول، پاکول، سپینول.

نوعي مصدر: هغه مصدر ده ی چه د یوه اسم په وروسته کښې د (توب، تیا، والی) الفاظ چه په پښتو کښې د مصدریت ادات دي راشي لکه: سړیتوب، زړورتیا، سپین والی.

د دغسې مصادرو که څه هم د مصدریت معنی لري، اشتقاق ترې نه کېږي.

مزید فیه مصدر: هغه ده ی چه د توروپه زیات والي د یوه مصدره سره بل مصدر ساز شوه ی وی یا د ځینو توروپه زیاتولو د یوه لفظ سره مصدر جوړ شوه ی وی چه د غه هم په پښتو کښې د یو توره (را، در، ور) په راوړلو جوړېږي لکه: راتلول، راکاږل، درکول، دروستل، ورکول، ورتلل.

تام مصدر آو ناقص مصدر :

په پښتو کښې ځینې مصادر دي چه د هغو مصادرو څخه درست افعال د درستو زمانو اشتقاقېږي (۱)، د غسې مصادر و ته (تام مصدر) وېل کېږي لکه : کښل، وهل، شیندل، ساتل . آو نور .

ځینې مصادر دي چه د هغو مصادرو نه ټول افعال د درستو زمانو نه اشتقاقېږي مثلاً د یوې زمانې لپا دوو زمانو ځینې اشتقاقېږي اما د نورو زمانو افعال د دغه مصدر څخه نه کېږي بلکه د بل مصدر نه اشتقاقېږي .

په دغه حال کښې که څه هم معنوي مناسبت موجود دی مګر لفظي مناسبت نه حاصلېږي نو دغسې مصادر و ته (ناقص مصدر) وېل کېږي لکه : تلل، کتل، ودېستل .

مستقل مصدر آو غیر مستقل مصدر :

د پښتو مصادر د شهرت په اعتبار دوه رازه دي : یو مستقل مصدر آو بل غیر مستقل مصدر .

مستقل مصدر هغه مصدر ده ی چه استعمال سره کېږي آو شهرت لري آو د یوې

---

(۱) چه لفظ آو معنا مناسبت سره ولري .

ليا ووليا د ورستوزمانو افعال تښنے اشتقاقيږي لکه : کتل ، خوړل ، ګول ، ليکل . . . . . آو نور .

مستعمل مصدر ليا تام وي ليا ناقص چه بيان ئے وشو .

غير مستعمل مصدر هغه مصدر دے چه شهرت نه لري اما اشتقاق ديوے ليا دوو زمانو تښنے کيږي لکه : ځل ، لاړل ، چه لري نه د حال آو دوه يم نه د ماضي آو استقبال صيغے اشتقاقيږي . په عمومي ډول سره غير مستعمل مصادر ناقص وي يعني د ورستو زمانو درست افعال نه تښنے اشتقاقيږي آو مستعمل مصدر متمم وي . کله کله د يوه مستعمل مصدر متمم دوه غير مستعمل مصدرونه وي لکه : چه (د تلل) متمم (لاړل) آو (ځل) دي .

د څيز ندے د تلفظ آو د بنسټه :

د مصدر تلفظ په لاندينو ځايو کښے آوړي :

۱ــ هر کله چه د مصدره سره د (د) توري چه ليا قت آو لزوم ادات وي راشي :

د و هلو سړه ی ، د و پيلو خبره .

۲ــ هر کله چه د مفعول ادات ورسره راشي : و هلو ته ، په و هلو ، له و هلو ، و هلو د پاره ،

و ہلو سره .

۳— ہر کلمه چه آس، دونګو توروآوکلمانو سره راشی : و ہلو ښځه ، و ہلو باندے ، و ہلو لاندے ، و ہلو کښے ، تللو پورے ، لوستلو څنګے ، وہو غوندے ، و ہلو پښے .

۴— ہر کلمه چه د (بے) او (پرته) سره (چه د استثناء توری دی) راشی : بے و ہلو ، پرته له وژلو .

حاصل مصدر لیا اسم مصدر

ہغه حال او کیفیت ښئی چه دفعل دحدوث نه متولد وی لیا خو د په بلے عبارے سره د مصدر د معنی حاصل بیانه وی .

حاصل مصدر په پښتو کښے مختلف اصول او نښے لری . مثلاً :

۱— (اوه) ده چه دفعل د مادے په وروستہ کښے راځی لکه : ښګاوه ، د باوه ، کاوه ، آونور .

۲— (نه) ده چه دفعل د مادے په وروستہ کښے راځی لکه : وہنه ، ښنه ،

کرښه، پښتنه، آونور.

۳ـ (ه) ده چه د فعل د ماده په وروستنه کښې راځي لکه: لیده، کاته، ناپیده، څلاسته، آخیسته، روغه، پیښه، آونور.

۴ـ (نګ) ده ي چه د فعل د ماده په وروسته کښې راځي لکه: تلنګ، کونګ، بوسپدنګ، آخیستنګ، آونور.

۵ـ (ون) ده ي چه د فعل د ماده په وروسته کښې راځي لکه: ګنډون، لسون، پرےکون، لګون، آونور.

۶ـ (ښت) ده چه د فعل د ماده په وروسته کښې راځي لکه: سپارښت، جوړښت، زړښت، آونور.

۷ـ (ا) ده ي چه د فعل د ماده په وروسته کښې راځي لکه: ژړا، ښکولا، برېښنا، رڼړا، آونور.

نورهم لکه: پاسوب، پخلي، چلند، سوځي، آونور د ډېر دي چه په آورېدو پورے اړه لري.

دوه یمه څانګه

کړه

لمړی څپرکی

خپله کړه

هغه کلمې له چه د یوې چارې د وقوع لپاره د وقوع وخت فعل وبلل کېږي او د نه شرط چه پر ذات او زمان (۱) دلالت وکی لکه: (ولیکه، لیکي، وبه لیکي) چه په دغو کښې لمړی چاره پخوا شوې، دوه یمه چاره اوس کېږي، دریمه چاره به وروسته وشي.

ځینې صفتونه د فعل څخه هم ساز ېږي چه پر زمانې دلالت نه کوي او دې ته ...

---

(۱) زمانې چه فعل پرې دلالت کوي درې دي: ۱ـ ماضي یعنې پخوا، ۲ـ حال یعنې اوس، ۳ـ استقبال یعنې وروسته.

یارے باندے متصف یو ذات سبنٹی چہ دغہ تہ (دفعل فرع) وائی آو
یان بہ ئے وروستہ راشی .

فعل مادہ — د مصدر نہ چہ د مصدر ادات بشپہ لیا خنیے توری ئے رے کر اشی
تے دفعل مادہ دہ :

اصل مصدر	دفعل مادہ
ژرل	ژر
ځلاستل	ځلاست
وہل	وہ
خندول	خند
غوزارول	غوزار
رہباچول	رہباچ
سپینول	سپین
مرکول	مر
پرے کپدل	پرے

مثبت ، منفي :

مثبت ــ هغه ده ی چه دیوے چارے دوقوع وښئي لکه : ځي ، وهي .

منفي ــ هغه ده ی چه دیوے چارے نه دوقوع وښئي لکه : نه ځي ، نه وهي .

په پښتو کښے دنفي اداة (نه) ده ی .

لازم آو متعـدی :

لازم ــ هغه فعل ده ی چه معنا ئے دفاعل (١) پرحال آو شان منحصره وي یعني هغه فعل ده ی چه بے له فاعله په بل سړي یابل شي کښے ئے آغېزه جوته نشي مثلاً : خاندم ، ژارم . دغلته هغه معناچه دفعل ئے بیانه وي دویونکي حال آو شان څخه عبارت ده ی چه په خارج کښے ئے اثرونه ښودآو معنائے تامه شوه .

متعدی ــ هغه فعل ده ی چه معنی ئے دفاعل په حال آو شان منحصره نه وي آو آغېزه په بل سړي یابل شي کښے ولیدله شي لکه : لسبته پرے که ، تیږه ماته که ، پښتانه سره ینه وکه .

---

(١) فاعل : دیاشوے چارے کوونکي ته وهیل کیږي .

چه دلته معنی د (پرے کړه، ماته کړه، ډینه وکړه) افعالو پر مخاطب باندے منحصره پاتے نشوه بلکه په (لښته، تیږه، پښتانه) کښے نے آغېزه چوته شوه چه وروستیو ته مفعول وېیل کېږی.

فائده – په تېرو مثالو کښے که یواځے (پرے کړه، ماته کړه، ډینه وکړه) وه وایو آو خبره پرے کو، خبره نه بشپړېږی ځکه چه مخاطب به پښتنه وکی چه: څه شی پرے کم، څه شی ماته کم، چاسره ډینه وکم. دلته نو مږ اړ یږو چه (لښته، تیږه، پښتانه) وه وایو نو په دغه حال کښے خبره بشپړه آو مخاطب غلی شی.

نو دیوه فعل د پېژاندلو د پاره چه لازمی دی که متعدی باید د مذکورے پښتنے په ځواب ده وېیل شی چه (یو سړی، یو شی) که معنی سمه وه نه ته فعل لازمی دی آو که و نه ته متعدی دی.

دلازمی فعل څخه متعدی فعل سازول:

دلازمی فعل نه متعدی فعل په لاندیو دولو نو سره سازېږی:

۱ – که مصدر (ل) والا وی د لام نه مخکے (و) تو ره ی راوړل کېږی:

لازمي	متعدي
ژړل	ژړول
خندل	خندول
وېيل	وېيول

۲– که مصدر (ېدل) والا وي (ېدل) ځېنې لرې کړ کېږي آو په عوض ئې (ول) راوړل کېږي:

لازمي	متعدي
برېښېدل	برېښول
جوتېدل	جوتول

۳– که مصدر (کېدل) والا وي (کېدل) تنې لرې کړ کېږي په عوض ئې (کول) راوړل:

لازمي	متعدي
هوساکېدل	هوساکول

پخلا کیدل	پخلا کول

د ځینو لازمي افعالو متعدي خلاف القیاس دي مثلاً د (تل) د فعل متعدي (بیول) دهٔ ی.

معلوم، مجهول :

متعدي فعل لیا[1] معلوم وي لیا مجهول :

معلوم — هغه فعل دهٔ ی چه فاعل ئې ذکر شوهٔ ی وي لکه په دغې جملې کښې چه (آخک وتک ئې وهٔ واهه) د (وهٔ واهه) فعل معلوم دهٔ ی ځکه چه فاعل یعنې آخک چه وتک ئې وهلهٔ ی په عبارت کښې ذکر شوهٔ ی.

مجهول — هغه فعل دهٔ ی چه فاعل ئې ذکر شوهٔ ی نهٔ وي آو مفعول د فاعل ځای نیولهٔ ی وي لکه په دغې جملې کښې چه (وتک وهٔ وہل شو) د (وهٔ وہل شو) فعل مجهول دهٔ ی ولې چه فاعل یعنې آخک چه وتک وهوکهٔ ی دهٔ ی ذکر نشو، وتک چه مفعول دهٔ ی په ترکیب کښې د فاعل پر ځای راغلهٔ ی آو په همدغه مناسبت سره (نائب فاعل) ورته وئیل کیږي، چه دغو ته په بر خه کښې به ئې بیان

[1] لازمي فعل تل معلوم وي نهٔ مجهولیږي.

راشي .

دمعلوم نه مجهول ساز ول :

دمعلوم نه مجهول په لاندينو دوو لو نو سره سازيږي :

۱ـ که مصدر (ل) والا وي دمصدر نه وروسته (کېدل) راوړل کيږي :

مجهول	معلوم
وهل کېدل	وهل
کتل کېدل	کتل
کښل کېدل	کښل

۲ـ که مصدر (ول) والا وي مجهول ئے په دوه دوله سره سازيږي :

الف ـ دمصدريت نښه لرے کيږي په ځای ئے (ېدل) راوړل کيږي :

مجهول	معلوم
خندېدل	خنداول
ربړېدل	ربړول

ب ــ د مصدریت نښه په ځای دی آو په ور وسته کېښې ئے (کېدل) راوړل کېږي:

مجهول	معلوم
ژړول کېدل	ژړول
رېړول کېدل	رېړول

۳ ــ که مصدر (کول) والاوی د مصدریت نښه ترے کېږي په ځای ئے (کېدل) راوړل کېږي:

مجهول	معلوم
جګړه کېدل	جګړه کول
رېړه کېدل	رېړه کول

ځینے لازمی افعال که وغوښت شی چه مجهول شی باید لمړی متعدی، بیا مجهول شی مثلاً (تښتل) باید لمړی (تښتول) بیا (تښتول کېدل) شی.

د ماضی فعل

په پښتو کښے د ماضی زمانه دا فعالو په اعتبار آو د ول د اشتقاق ئے په لاندې نو

برخو بېلېږي :

شهودي ماضي (مطلقه ماضي) ، بعيده ماضي ، نقلي ماضي (قريبه ماضي) ، استمراري ماضي ، احتمالي ماضي (شكيه ماضي) ، تمنائي ماضي او شرطيه ماضي .

شهودي ماضي يا مطلقه ماضي :

شهودي ماضي هغه صيغه ده چه يوه چاره ځکې واقع شوې وي او متکلم ليدلې وي يا ديدلې په څېر ورته معلومه وي . اشتقاق ئې د مصدر و څخه د پښتو مصادرو په اعتبار په لاندېنې ډول سره کېږي :

۱ــ د (ل) والا مصدرو څخه :

الف ــ د مخصوص لازمي (ل) والا مصادرو (ژړل ، خندل ، ودانګل ، لامبل نڅل ، ټوخل ، غپل ، او نور) نه ځکې په اثبات کښې مرکب فعلي ضمائر او دهغو نه ځکې (و) را او سرل کېږي په نفي کښې تر ضمير وروسته د نفي ادات (نه) هم را اوسرل کېږي :

مثبت	منفي
ومے ژړل	ومے نه ژړل
ودے ژړل	ودے نه ژړل
وئے ژړل	وئے نه ژړل
وموژړل	ومو نه ژړل
وموژړل	ومو نه ژړل
وئے ژړل	وئے نه ژړل

ب ــ دغیر مخصوص لازمي (ل) والا مصادرو نه دشپهو دي ماضي اشتقاق په دوه دوله سره کیږي :

ا ــ دځینو مصادرو نه چه دمصدریت نښه رے شي دفعل وماده په سر کښے د (و) توره ی زیاتیږي آو په وروستہ کښے بسیط فعلي ضمیرونه را ورل کیږي په نفي کښے د (و) دتوري نه وروستہ دنفي ادات (نه) هم زیاتیږي لکه :

مثبت	منفي
ورغښتم	و نه رغښتم
ورغښتې	و نه رغښتې
ورغښت	و نه رغښت
ورغښتو	و نه رغښتو
ورغښتئ	و نه رغښتئ
ورغښتل	و نه رغښتل

تبصره — په هغه ډول مصادرو کښې چه لمړی توری ئې (الف) وی د نفی ادات د (الف) نه وروسته راوړل کېږی: واتوتم ، وا نه وښتم.

۲— د ځینو مصدرو نه صرف د مصدریت نښه لرے کړ نه کېږی د پاتې په وروسته کښې بسیط فعلی ضمیرو نه راوړل کېږی په نفی کښې

د نفی ادات (نه) د فعل د مادے

په منځ کښې ننه ووځی لکه:

مثبت	منفي
کېناستم	کښېنه ناستم
کېناستې	کښېنه ناستې
کېناست	کښېنه ناست
کېناستو	کښېنه ناستو
کېناستئ	کښېنه ناستئ
کېناستل	کښېنه ناستل

ج .- د متعدي (ل) والا مصادرو نه:

د متعدي (ل) والا مصادرو نه هم د مطلقې ماضي اشتقاق په دوه ډوله سره کېږي:

۱ - د ځينو مصادرو نه هر کله چه د مصدريت نښه لرې کړ له شي نو د فعل د مادې په سر کښې د فاعل د تعيين د پاره مرکب فعلي ضميرونه آو د مفعول د تعيين د پاره په وروسته کښې بسيط فعلي ضميرونه آو د ټولو په سر کښې د (و) توره ي راوړل

کېږي . په نفي کښې تر مرکب فعلي ضمير وروسته د نفي ادات (نه) هم راوړل کېږي :

مثبت	منفي
وے نوْمبه	وے نه نوْمبه
ودے نوْمبه	ودے نه نوْمبه
وئے نوْمبه	وئے نه نوْمبه
ومو نوْ مبه	ومو نه نوْ مبه
ومو نوْ مبه	ومو نه نوْمبه
وئے نوْمبه	وئے نه نوْمبه

تبصره — د (کښل ، آغوستل ، وړل ، آخيستل ، ړلودل) نه د مطلقے ماضي اشتقاق خلاف القياسه ده ې لکه : وے کيښ ، وامے خيست ، وامے غوست ، ورلودے ، يوے ووړ .

۲ — د ځينو مصادرو په سر کښے د (و) توره ې پسے د فاعل د تعيين د پاره

مرکب فعلي ضميرونه ورپسے د مصدر دلړی يا دوه يم توري نه وروستهٔ د الف توره ی وروستهٔ د مصدر نه د مصدريت نښه لرے کيږی آو د پاتے په وروسته کښے د مفعول د تعين د پاره د بسيط فعلي ضميرونه راوړل کيږی په نفي کښے تو مرکب فعلي ضمير وروستهٔ د نفي ادات نه هم راوړل کيږی : لکه :

منفي	مثبت
و ے نه پلا نهٔ	و ے پلا نهٔ
و و ے نه پلا نهٔ	و و ے پلا نهٔ
و ئے نه پلا نهٔ	و ئے پلا نهٔ
و مو نه پلا نهٔ	و مو پلا نهٔ
و مو نه پلا نهٔ	و مو پلا نهٔ
و ئے نه پلا نهٔ	و ئے پلا نهٔ

تبصره — د کتل آو لرل نه مطلق ماضي خلاف القياس ده لکه : و مے کوت، لاره مے.

۲-۱ (ول) والا مصادر وځنډ :

الف – د هغه د ول (ول) والا مصادر وځنډ (چه د فعل ماده نې صفت یا مخفف د مفعول اسم یا منسوب اسم وی) د شهودی ماضی اشتقاق د غه سې کېږی چه د مصدر ته د مصدریت نښه لرې کړ له کېږی د پاتې په وروسته کښې د فاعل د تعین د پاره (مرکب فصلی ضمیرونه) پسې د (کړ) لفظ ور پسې د مفعول د تعین د پاره (بسیط فعلی ضمیرونه) راوړل کېږی. په نفی کښې د (کړ) د لفظ نه مخکې د نفی ادات (نه) هم راوړل کېږی :

منفی	مثبت
غوزارے نه کړ	غوزارے کړ
غوزار دے نه کړ	غوزار دے کړ
غوزارئے نه کړ	غوزارئے کړ
غوزار مو نه کړ	غوزار مو کړ
غوزار مو نه کړ	غوزار مو کړ

غوزارے کړ   غوزارے نه کړ

په پاسنی مثال کښې مفعول غائب مفرد ذکر شوی که مفعول بل څوک وی نو ضمیر ورسره کیږی چه د هغه مفعول قائمقام وی :

جمع	مفرد	
غوزار دے کړو	غوزار دے کړم	متکلم :
غوزارے کړئ	غوزارے کړے	مخاطب :
غوزارے کړل	غوزارے کړ	غائب :

که د دغه مصادرو د فعل ماده جمع وی د جمع د صیغو په اشتقاق تو کښې د فعل ماده د جمع په د ول ذکر کیږی :

لکه : تو دے کړ ، تاوده دے کړل .

که مفعول مؤنث وی د فعل د ماده په وروستو کښې د مفرد د پاره د تانیث ادات (ه) او د جمع د پاره مجهوله (یے) هم ورسره کیږی :

جمع	مفرد	
غوزارے وے کړو	غوزاره وے کړم	متکلم :
غوزارے وے کړئ	غوزارے کړے	مخاطب :
غوزارے ئے کړلے	غوزارے ئے کړه	غائب :

ب — دنورو (ول) والا مصادرو څخه یعنے هغه چه د فعل ماده ئے صفت لیا هغه نور نه وی د شهود کی ماضی اشتقاق د غه سے کیږی لکه چه د (ل) والا مصادرو د (ج) په ماده کښے ئے بیان وشو . مگر هو اسځے په غائب مفرد کښے د تلفظ د سهولت یا فصاحت دپاره هر څه چه وی د فعل د مادے په ورو سته کښے

(الف) هم زیاتیږی :

منفی	مثبت
وے نه ځند اوه	وے ځند اوه
ووے نه ځند اوه	ووے ځند اوه
وئے نه ځند اوه	وئے ځند اوه

ومو خُنداوه	وموخُنداوه
وسوخُنداوه	ومونه خُنداوه
وئے خُنداوه	وئے نه خُنداوه

پاسنی مثال کښے مفعول غائب مفرد دوه ی که مفعول ئی ثوک وی بیه ضمیر راورل کیږی چه دهغه مفعول قائمقام وی:

	مفرد	جمع
متکلم:	ودے خُند ولم	ودے خُند ولو
مخاطب:	وے خُند ولے	وے خُند ولی
غائب:	وے خُنداوه	وے خُند ول

۳ — د (ېدل) والا مصادرو ځنځ:

الف: دېغه د ول (ېدل) والا مصادرو ځنځ (چه دفعل ماده ئے صفت لیا مخفف د مفعول اسم لیا منسوب اسم وی) د شهودی ماضی اشتقاق دغه سے کیږی چه د مصدر نه د مصدریت نښه لرے کیږی د پاتے په دروسته کښے

دا ثبات د پاره د (شو) لفظ آو پسے (بسیط فعلی ضمیرونه) راوړل کیږي
په نفي کښے د (شو) نه مخکے د نفي ادات (نه) هم راوړل کیږي :

منفي	مثبت
غوزار نه شوم	غوزار شوم
غوزار نه شوے	غوزار شوے
غوزار نه شو	غوزار شو
غوزار نه شوو	غوزار شوو
غوزار نه شوی	غوزار شوی
غوزار نه شول	غوزار شول

که دو غه سے مصادرو د فعل ماده جمع ولری د جمع د صیغو په اشتقاق کښے
د فعل ماده د جمع په ډول استعمالیږي .

لکه : تو وشوم ، تاوده شوو .

که مفعول مؤنث وي د فعل ماده په وروسته کښے د مفرد د پاره د تانیث

ادات (ه) آو د جمع د پاره مجهوله (یے) راوړله کیږي:

مفرد	جمع
غوزاره شوم	غوزارے شوو
غوزاره شوے	غوزارے شوي
غوزاره شوله	غوزارے شولے

ب: نورو (یلډ ل) والا مصادرو څخه یعنے چه د فعل ماده ئے صفت لیا ېغه نو رنه وي، د شهودي ماضي اشتقاق دغه سے کیږي چه یواځے د مصدر (ل) لرے کیږي د پاتے په وروستهٔ کښے (بسیط فعلي ضمیرونه) آو د نوئو په سر کښے د (و) توره ي راوړل کیږي. په نفي کښے د فعل د مادے نه مخکے د نفي ادات (نه) هم راوړل کیږي:

مثبت	منفي
وربهېدم	ونه ربهېدم
وربهېدے	ونه ربهېدے

ور بہ یې	ونہ ر بہ یې
ور بہ یو	ونہ ر بہ یو
ور بہ یی	ونہ ر بہ یی
ور بہ یل	ونہ ر بہ یل

۴ — د (کول) والا مصادرو تخنۂ:

د (کول) والا مصادرونہ د شہودی ماضی اشتقاق بہ د ودغہ سے کیبزی لکہ چہ د (ول) والا مصادرو د (الف) پہ مادہ کنبے لئے بیان وشو:

مثبت	منفی
مړے کړ	مړے نہ کړ
مړدے کړ	مړدے نہ کړ
مړئے کړ	مړئے نہ کړ
مړمو کړ	مړمو نہ کړ
مړمو کړ	مړمو نہ کړ

مړ سے ئے کړ   مړ سے ئے نہ کړ

په پاسنی مثال کښے مفعول غائب مفرد ذکر شوه دی که مفعول بل څوک وی هغه ضمیر را وړل کیږی چه د هغه مفعول قائمقام وی :

	مفرد	جمع
متکلم :	مړ دے کړم	مړه دے کړو
مخاطب :	مړ ے کړے	مړه ے کړی
غائب :	مړ ئے کړ	مړه ئے کړل

که د فعل ماده جمع ولری د جمع د صیغو په اشتقاق تو کښے د فعل ماده د جمع په دول استعمالیږی لکه چه د جمع په پاسنی مثال کښے (مړ)، د (مړه) په دول چه جمع ده ذکر شوه دی.

که مفعول مؤنث وی د فعل د مادے په وروستو کښے د مفرد د پاره د تانیث ادات (ه) آو د جمع د پاره مجهوله (یے) راوړله کیږی :

جمع	مفرد
مړه دے کړو	مړه دے کړم
مړه مے کړی	مړه مے کړے
مړه ئے کړل	مړه ئے کړه

۵ــ د (کېدل) والا مصادر وتخته :

د (کېدل) والا مصادر وتخته دشپودی ماضی اشتقاق بېد ودغه سے کېږی لکه چه (ېدل) والا مصادر ود (الف) په ماده کښے ئے بیان آوذکر وشو :

منفی	مثبت
ورک نه شوم	ورک شوم
ورک نه شوے	ورک شوے
ورک نه شو	ورک شو
ورک نه شوو	ورک شوو
ورک نه شوی	ورک شوی

ورک شول	ورک نه شول

که دفعل ماده جمع وی د جمع دصیغو په اشتقاق توکښې دفعل ماده د جمع په دول استعمالیږی .

لکه : مړ شوم ، مړه شوو .

که مفعول مؤنث وی دفعل دمادے په وروستہ کښې د مفرد دپاره د تأنیث ادات (ه) او د جمع دپاره مجهوله (یے) راوړله کیږی :

مفرد	جمع
ورکه شوم	ورکے شوے
ورکه شوے	ورکے شوی
ورکه شوله	ورکے شولے

بعیده ماضی

بعیده ماضی هغه ده چه یو چاره چه د یره مخکښے واقع شوے وی سبنی دوے

زمانې صيغې ځگيني لرې افعالو پورې اړه لري . اشتقاقات ئې د پښتو مصادرو په اعتبار په لاندېنی ډول سره کېږي :

۱ــ د (ل) والا مصادرو څخه :

الف : د مخصوص لازمي (ل) والا مصادرو څخه وروسته په اثبات کښې (معروفه يې) آو ترېغه وروسته (مرکب فعلي ضمير وَنه) آو تر ضمير وروسته (وه) راوړل کېږي په نفي کښې د ضمير نه وروسته (نه) هم راوړل کېږي :

منفي	مثبت
ژړلی مې نه وه (۱)	ژړلی مې وه
ژړلی دې نه وه	ژړلی دې وه
ژړلی ئې نه وه	ژړلی ئې وه
ژړلی مو نه وه	ژړلی مو وه

(۱) ځينې خلک په نفي کښې لره ی د نفي ادات (نه) پسې (مرکب فعلي ضمير وَنه) او پسې (وه) وروسته (صيغه) راوړي . مثلاً وائي : نه مې وه ژړلی .

ژړلی مو وه　　　ژړلی مو نه وه

ژړلی ئے وه　　　ژړلی ئے نه وه

ب : د پاسنو مصادرو څخه پرته د نورو لازمي (ل) والا مصادرو په وروسته کښے د مفرد مذکر د پاره (ه ی) آو د مفرد مؤنث د پاره (مجهوله یے) آو د جمع د پاره که مذکر وي یا مؤنث (معروفه یے) پسے د (و) توره ی ورپسے (بسیط فعلي ضمیرونه) راوړل کیږي. په نفي کښے د (و) د توري نه مخکښے د نفي ادات (نه) هم راوړل کیږي :

مذکر مثبت	مذکر منفي	مؤنث مثبت	مؤنث منفي
کښیناستلی وم	کښیناستلی نه وم	کښیناستلے وم	کښیناستلے نه وم
کښیناستلی وے	کښیناستلی نه وے	کښیناستلے وے	کښیناستلے نه وے
کښیناستلی وه	کښیناستلی نه وه	کښیناستلے وه	کښیناستلے نه وه
کښیناستلي وو	کښیناستلي نه وو	کښیناستلے وو	کښیناستلے نه وو

کېناستلی وی   کېناستلی نه وی   کېناستلې وی   کېناستلې نه وی

کېناستلی وه   کېناستلی نه وه   کېناستلې وے   کېناستلې نه وے

ج : دوٙرو متعدی (ل) والا مصادرو په وروستنه کښے که مفعول مذکر مفرد وی (ه ی) آو که مؤنث مفرد وی مجهوله (یے) آو که جمع مذکر لیا مؤنث وی (معروفه یے) پسے د فاعل د تعین د پاره (مرکب فعلی ضمیرونه) ورپسے د (د) توره ی وروسته تر داو د مفعول د تعین د پاره (بسیط فعلی ضمیرونه) راورسل کېږی. په نفی کښے دواو توری نه مخکے د نفی ادات (نه) هم راورسل کېږی :

مذکر		مؤنث	
مثبت	منفی	مثبت	منفی
وهلی مے وه	وهلی مے نه وه	وهلے مے وه	وهلے مے نه وه
وهلی دے وه	وهلی دے نه وه	وهلے دے وه	وهلے دے نه وه
وهلی ئے وه	وهلی ئے نه وه	وهلے ئے وه	وهلے ئے نه وه
وهلی مو وه	وهلی مو نه وه	وهلے مو وه	وهلے مو نه وه

وہلی سو وہ	وہلی سو نہ وہ	وہلے سو وہ	وہلے سو نہ وہ
وہلے نے وہ	وہلی سے نہ وہ	وہلے نے وہ	وہلے سے نہ وہ

پہ پاسنو مثالو کښې مفعول غائب مفرد مذکر شوی کہ مفعول بل څوک وی ہغہ ضمیر راوسرل کیږی چہ دہماغہ مفعول قائمقام دی:

	مذکر مفرد	مذکر جمع	مؤنث مفرد	مؤنث جمع
	وہلی دے وم	وہلی دے وو	وہلے دے وم	وہلے دے وو
	وہلی ے وے	وہلی ے وی	وہلے ے وے	وہلے ے وی
	وہلی ے وہ	وہلی ے وہ	وہلے ے وہ	وہلے ے وے

۲ – (ول) والا مصادر وځښ:

الف: دہغہ د ول (ول) والا مصادر وځښ (چہ دفعل مادہ ئے صفت یا دمفعول اسم مخفف یا منسوب اسم وی) دبیدے ماضی اشتقاق دغہ سے کیږی چہ دمصدر ځښ د مصدریت نښہ رے کیږی دپاتے پہ وروستہ کښې کہ مفعول مذکر مفرد وی (کړہ وی) آو کہ مؤنث مفرد وی (کړے) آو کہ جمع مذکر یا مؤنث وی (کړی)

پسے د فاعل دتعین د پاره (مرکب فعلي ضمیرونه) ورپسے د (و) توره ی وروسته تړواو د مفعول دتعین د پاره (بسیط فعلي ضمیرونه) راوړسل کیږی په نفی کښے د (و) نه مخکے د نفی ادات (نه) هم راوړسل کیږی، که مفعول مونث وی د فعل د ماده په وروسته کښے د مفرد د پاره (ه) آو د جمع د پاره مجهوله (یے) چه د تانیث نښے دی هم راوړسل کیږی:

مذکر

منفی	مثبت
غوزار کړه ی مے نه وه	غوزار کړه ی مے وه
غوزار کړه ی دے نه وه	غوزار کړه ی دے وه
غوزار کړه ی ئے نه وه	غوزار کړه ی ئے وه
غوزار کړه ی مو نه وه	غوزار کړه ی مو وه
غوزار کړه ی مو نه وه	غوزار کړه ی مو وه
غوزار کړه ی ئے نه وه	غوزار کړه ی ئے وه

مؤنث

منفي	مثبت
غوزاره کړے مے نه وه	غوزاره کړے مے وه
غوزاره کړے دے نه وه	غوزاره کړے دے وه
غوزاره کړے ئے نه وه	غوزاره کړے ئے وه
غوزاره کړے مو نه وه	غوزاره کړے مو وه
غوزاره کړے مو نه وه	غوزاره کړے مو وه
غوزاره کړے ئے نه وه	غوزاره کړے ئے وه

په پاسنو مثالو کښے مفعول غائب مفرد ذکر شوے دے که مفعول بل څوک وی هغه ضمیر او سرل کیبوی چه دهغه مفعول قائمقام وی:

مذکر

جمع	مفرد
غوزار کړی دے وو	غوزار کړے دے وم

غوزار کړهی مے وے	غوزار کړی مے وی
غوزار کړهی مے وه	غوزار کړی مے وه

مؤنث

مفرد	جمع
غوزاره کړے دے وم	غوزارے کړے دے وو
غوزاره کړے مے وے	غوزارے کړے مے وی
غوزاره کړے مے وه	غوزارے کړے مے وے

ب : دنورو (ول) والامصادرو یعنے هغو څخ چه دفعل ماده ئے صفت یا هغه نور نه وی دبعیدے ماضی اشتقاق دنه سے کیږی لکه چه د (ل) والامصادرو د (ج) په ماده کښے ئے بیان وشو :

مذکر

مثبت	منفی
ربړولهی مے وه	ربړولهی مے نه وه

ربہ ولہ ی دے وہ	ربہ ولہ ی دے نہ وہ
ربہ ولہ ی سُئے وہ	ربہ ولہ ی سُئے نہ وہ
ربہ ولہ ی سو وہ	ربہ ولہ ی سو نہ وہ
ربہ ولہ ی سو وہ	ربہ ولہ ی سو نہ وہ
ربہ ولہ ی سئے وہ	ربہ ولہ ی سُئے نہ وہ

مؤنث

مثبت	منفی
ربہ ولے مے وہ	ربہ ولے مے نہ وہ
ربہ ولے دے وہ	ربہ ولے دے نہ وہ
ربہ ولے سُئے وہ	ربہ ولے سُئے نہ وہ
ربہ ولے سو وہ	ربہ ولے سو نہ وہ
ربہ ولے سو وہ	ربہ ولے سو نہ وہ
ربہ ولے سُئے وہ	ربہ ولے سُئے نہ وہ

چه پاسنو مثالو کښے مفعول غائب مفرد ذکر شوه ی که مفعول بل څوک وی هغه ضمیر راوړل کېږی چه د هغه مفعول قائم مقام وی :

مذکر

جمع	مفرد
ربړ ولی دے وو	ربړ ولړی دے وم
ربړ ولی ے وی	ربړ ولړی ے وے
ربړ ولی ے وه	ربړ ولړی ے وه

مؤنث

جمع	مفرد
ربړ ولے دے وو	ربړ ولے دے وم
ربړ ولے ے وی	ربړ ولے ے وے
ربړ ولے ے وے	ربړ ولے ے وه

۳ــ ، (ہدل) والا مصادر و څخه :

الف : د هغه ډول (ډل) والا مصادرو څخه (چه د فعل ماده ئے صفت يا د مفعول اسم مخفف، يا منسوب اسم وي) د بعيده ماضي اشتقاق دغه سے کېږي چه د مصدر نه د مصدريت نښه لرے کېږي د پاتے په وروستو کښے د مذکر مفرد د پاره (شوه‌ی) آو د مؤنث مفرد د پاره (شوے) د جمع د پاره که مذکر وي يا مؤنث (شوي)، پسے د (و) توري ورپسے (بسيط فعلي ضميرونه) راورل کېږي په نفي کښے د (و) د توري نه مخکښے د نفي اداتِ (نه) هم راورل کېږي.
که مفعول مؤنث وي د مفرد د پاره د فعل د مادے په وروستو کښے (ه) آو د جمع د پاره مجهوله (يے) چه د تانيث نښے دي هم راورله کېږي :

مذکر

مثبت	منفي
غوزار شوه‌ی وم	غوزار شوه‌ی نه وم
غوزار شوه‌ی وے	غوزار شوه‌ی نه وے
غوزار شوه‌ی وه	غوزار شوه‌ی نه وه

غوزارشوی وو	غوزارشوی نه وو
غوزارشوی وی	غوزارشوی نه وی
غوزارشوی وه	غوزارشوی نه وه

مؤنث

مثبت	منفي
غوزاره شوے وم	غوزاره شوے نه وم
غوزاره شوے وے	غوزاره شوے نه وے
غوزاره شوے وه	غوزاره شوے نه وه
غوزارے شوے وو	غوزارے شوے نه وو
غوزارے شوے وی	غوزارے شوے نه وی
غوزارے شوے وے	غوزارے شوے نه وے

ب : دېغه دول (بدل) والا مصادر وڅخه (چه وفعل یا ده سره صفت لیا پېغه نور نه وی) دبعید ماضي اشتقاق دغه سره کېږی چه دمصدر په وروسته کښے

د مذکر مفرد د پاره (ه ی) او د مؤنث مفرد د پاره مجهوله (یے) او د مذکر یا مؤنث د جمع د پاره معروفه (ی) ، په پسے د (و) توره ی ، ور پسے (بسیط فعلی ضمیرونه) راوړل کېږی په نفی کښے د (و) د توری نه مخکښے د نفی ادات (نه) هم راوړل کېږی :

مذکر

منفی	مثبت
ربهاېدلی نه وم	ربهاېدلی وم
ربهاېدلی نه وے	ربهاېدلی وے
ربهاېدلی نه وه	ربهاېدلی وه
ربهاېدلی نه وو	ربهاېدلی وو
ربهاېدلی نه وی	ربهاېدلی وی
ربهاېدلی نه وه	ربهاېدلی وه

مؤنث

مثبت	منفي
ربما پړلے وم	ربما پړلے نه وم
ربما پړلے وے	ربما پړلے نه وے
ربما پړلے وه	ربما پړلے نه وه
ربما پړلے وو	ربما پړلے نه وو
ربما پړلے وی	ربما پړلے نه وی
ربما پړلے وے	ربما پړلے نه وے

۴ـــ د (کول) والا مصادرو څخه :

د (کول) والا مصادرو څخه د بعيدے ماضي اشتقاق دغه سے کيږی لکه چه د (ول) والا مصادرو د (الف) په ماده کښے ئے بيان وشو :

مذکر

مثبت	منفي
پرے کړی ے وه	پرے کړی ے نه وه

پرے کړه ی دے وه	پرے کړه ی دے نه وه
پرے کړه ی ئے وه	پرے کړه ی ئے نه وه
پرے کړه ی مو وه	پرے کړه ی مو نه وه
پرے کړه ی مو وه	پرے کړه ی مو نه وه
پرے کړه ی ئے وه	پرے کړه ی ئے نه وه

مؤنث

مثبت	منفی
پرے کړے ے وه	پرے کړے مے نه وه
پرے کړے دے وه	پرے کړے دے نه وه
پرے کړے ئے وه	پرے کړے ئے نه وه
پرے کړے مو وه	پرے کړے مو نه وه
پرے کړے مو وه	پرے کړے مو نه وه
پرے کړے ئے وه	پرے کړے ئے نه وه

په پاسنو مثالو کښے مفعول غائب مفرد ذکر شوی دی که مفعول بل څوک وی نو هغه ضمیر ئے ورسره لګیږی چه د هغه مفعول قائمقام وی:

مذکر

جمع	مفرد
پرے کړه یے وی	پرے کړه یے وے
پرے کړی دے وو	پرے کړه ی دے وم
پرے کړی یے وه	پرے کړه یے وه

مؤنث

جمع	مفرد
پرے کړے یے وی	پرے کړے یے وے
پرے کړے دے وو	پرے کړے دے وم
پرے کړے یے وے	پرے کړے یے وه

۵ ــ د (کېدل) والا مصادرو څخه:

د (کېدل) والا مصادرو څخه د بعیدے ماضي اشتقاق د غه سے کېږي لکه چه د (ېدل) والا مصادرو د (الف) په ماده کښے نے بیان وشو ؛

مذکر

مثبت	منفي
هوسا شوه ی وم	هوسا شوه ی نه وم
هوسا شوه ی وے	هوسا شوه ی نه وے
هوسا شوه ی وه	هوسا شوه ی نه وه
هوسا شوی وو	هوسا شوی نه وو
هوسا شوی وی	هوسا شوی نه وی
هوسا شوی وه	هوسا شوی نه وه

مؤنث

مثبت	منفي
هوسا شوے وم	هوسا شوے نه وم

هو ساشوے وے	هو ساشوے نه وے
هو ساشوے وه	هو ساشوے نه وه
هو ساشوے وو	هو ساشوے نه وو
هو ساشوے وی	هو ساشوے نه وی
هو ساشوے وے	هو ساشوے نه وے

نقلی ماضی یا قریبه ماضی

نقلی ماضی هغه صیغه ده چه یوه چاره په نژدے زمانے کښے پېښه شوے وی آو متکلم آو ریدلے وی آو خبرے ئے کوی . په لاندینی دول سره ئے اشتقاق کېږی :

۱ــ د (ل) والا مصادرو څخه :

الف : د مخصوص لازمی (ل) والا مصادرو په وروسته کښے د (ی) توری وروسته ترهغه (مرکب فعلی ضمیرونه) آو ترهغه وروسته (دی) راوسال کېږی . په نفی کښے

د ضمير نه وروسته (نه) هم راوسل کېږي:

مثبت	منفي
ژړلي مې دي	ژړلي مې نه دي
ژړلي دې دي	ژړلي دې نه دي
ژړلي ئې دي	ژړلي ئې نه دي
ژړلي مو دي	ژړلي مو نه دي
ژړلي مو دي	ژړلي مو نه دي
ژړلي ئې دي	ژړلي ئې نه دي

ب: دوغو پاسنو مصادرو څخه پرته د نورو لازمي (ل) والا مصادرو په وروسته کښې د مذکر مفرد د پاره (هٔ ی) آو د مؤنث د مفرد د پاره مجهوله (یې) آو د جمع د پاره که مذکر وي لیا مؤنث معروفه (ی) پسې نسبي ضمیرونه راوسل کېږي. په نفي کښې د نسبي ضمیرو نو نه مخکښې د نفي ادات (نه)

هم راوسل کېږي:

مذکر		مؤنث	
مثبت	منفي	مثبت	منفي
کېناستلى یم	کېناستلى نه یم	کېناستلې یم	کېناستلې نه یم
کېناستلى ئې	کېناستلى نه ئې	کېناستلې ئې	کېناستلې نه ئې
کېناستلى دى	کېناستلى نه دى	کېناستلې ده	کېناستلې نه ده
کېناستلي یو	کېناستلي نه یو	کېناستلې یو	کېناستلې نه یو
کېناستلي يئ (یاست)	کېناستلي نه يئ (یاست)	کېناستلې يئ (یاست)	کېناستلې نه يئ (یاست)
کېناستلي دي	کېناستلي نه دي	کېناستلې دي	کېناستلې نه دي

ج : د نورو متعدي (ل) والا مصادرو په وروسته کښې که مفعول مذکر مفرد وي (هی) آو که مؤنث مفرد وي مجهوله (یې) آو که جمع مذکر لیا مؤنث وي معروفه (ي)، پسې د فاعل د تعین دپاره (مرکب فعلي ضمیرونه)، او ر پسې د مفعول د تعین دپاره نسبي ضمیرونه راورل کېږي. په نفي کښې د نسبي ضمیرونو نه مخکښې د نفي ادات (نه) هم راورل کېږي :

مذکر		مؤنث	
مثبت	منفی	مثبت	منفی
وهلی مے وه ی	وهلی مے نه وه ی	وهلے مے وه	وهلے مے نه وه
وهلی دے وه ی	وهلی دے نه وه ی	وهلے دے وه	وهلے دے نه وه
وهلی ئے وه ی	وهلی ئے نه وه ی	وهلے ئے وه	وهلے ئے نه وه
وهلی مو وه ی	وهلی مو نه وه ی	وهلے مو وه	وهلے مو نه وه
وهلی مو وه ی	وهلی مو نه وه ی	وهلے مو وه	وهلے مو نه وه
وهلی ئے وه ی	وهلی ئے نه وه ی	وهلے ئے وه	وهلے ئے نه وه

په پاسنو مثالو کښے مفعول مفرد غائب ذکر شوه ی که مفعول بل څوک وی بیانه ضمیر اوړل کیږی چه د بیانه مفعول قائمقام وی :

مذکر		مؤنث	
مفرد	جمع	مفرد	جمع
وهلی مے نے	وهلی مے یی	وهلے مے نے	وهلی مے یی

وهلي دے یم	وهلې دے یو	وهلے دے یم	وهلې دے یو
وهلي ے ده ی	وهلې ے دی	وهلے ے ده	وهلې ے دی

۲ — د (ول) والا مصادر وڅخه :

الف : د بغه د ول (ول) والا مصادر وڅخه (چه د فعل ماده ئے صفت یا د مفعول اسم مخفف یا منسوب اسم وي) د مصدریت نښه لرے کېږي د پاتے په وروسته کښې که مفعول مذکر مفرد وي (کړه ی) آو که مؤنث مفرد وي (کړے) آو که جمع مذکر یا مؤنث وي (کړي)، پسے د فاعل د تعین د پاره (مرکب فعلي ضمیرونه) ورپسے د مفعول د تعین د پاره نسبي ضمیرونه راوسل کېږي. په نفي کښې د نسبي ضمیرونو نه مخکښے د نفي ادات (نه) هم راوسل کېږي.

که مفعول مؤنث وي لمړی د فعل د مادے په وروسته کښې د مفرد د پاره (ه) آو د جمع د پاره مجهوله (یے) چه د تأنیث نښے دي راوسل کېږي :

مذکر

مثبت	منفي
غوزار کړه ی مے ده ی	غوزار کړه ی مے نه ده ی
غوزار کړه ی دے ده ی	غوزار کړه ی دے نه ده ی
غوزار کړه ی ئے ده ی	غوزار کړه ی ئے نه ده ی
غوزار کړه ی مو ده ی	غوزار کړه ی مو نه ده ی
غوزار کړه ی مو ده ی	غوزار کړه ی مو نه ده ی
غوزار کړه ی ئے ده ی	غوزار کړه ی ئے نه ده ی

مؤنث

مثبت	منفي
غوزاره کړے مے ده	غوزاره کړے مے نه ده
غوزاره کړے دے ده	غوزاره کړے دے نه ده
غوزاره کړے ئے ده	غوزاره کړے ئے نه ده

غوزاره کړے مو ده	غوزاره کړے مو نه ده
غوزاره کړے مو ده	غوزاره کړے مو نه ده
غوزاره کړے ئے ده	غوزاره کړے ئے نه ده

په پاسنو مثالو کښے مفعول مفرد غائب ذکرشوه ی که مفعول بل څوک وی نو ضمیر
راوسال کیږ ی چه د هغه مفعول قائمقام وی:

مذکر

مفرد	جمع
غوزار کړه ی مے یے	غوزار کړی مے یی
غوزار کړه ی دے یم	غوزار کړی دے یو
غوزار کړه ی ے ده ی	غوزار کړی مے دی

مؤنث

مفرد	جمع
غوزاره کړے مے یے	غوزارے کړی مے یی

غوزاره کړے وے یم   غوزارے کړی وے یو

غوزاره کړے ے ده   غوزارے کړی ے دی

ب : د نورو (ول) والا مصادرو څخه یعنے هغه چه د فعل ماده ئے صفت لیا هغه نور نه وی) د قریبے ماضی اشتقاق د غه سے کیږی لکه چه د (ل) والا مصادرو د (ج) په ماده کښے ئے بیان وشو :

مذکر		مؤنث	
مثبت	منفی	مثبت	منفی
ربړولی مے دی	ربړولی مے نه دی	ربړولے مے ده	ربړولے مے نه ده
ربړولی دے دی	ربړولی دے نه دی	ربړولے دے ده	ربړولے دے نه ده
ربړولی ئے دی	ربړولی ئے نه دی	ربړولے ئے ده	ربړولے ئے نه ده
ربړولی مو دی	ربړولی مو نه دی	ربړولے مو ده	ربړولے مو نه ده
ربړولی مو دی	ربړولی مو نه دی	ربړولے مو ده	ربړولے مو نه ده
ربړولی ئے دی	ربړولی ئے نه دی	ربړولے ئے ده	ربړولے ئے نه ده

په پاسنو مثالونو کښې مفعول غائب مفرد مذکر شوې که مفعول بل څوک وي نو ضمیر را وسرال کېږي چه د هغه مفعول قائمقام وي :

مذکر		مؤنث	
مفرد	جمع	مفرد	جمع
رېږولې دے یم	رېږولي دے یو	رېږولے دے یم	رېږولي دے یو
رېږولې دے یې	رېږولي دے یئ	رېږولے دے یې	رېږولي دے یئ
رېږولې دے دے وي	رېږولي دے دي	رېږولے دے ده	رېږولي دے دي

۳۔ د (پدل) والا مصادر وڅخه :

الف : د هغه د ول (پدل) والا مصادر وڅخه (چه د فعل ماده ئے صفت لیا د مفعول اسم مخفف لیا منسوب اسم وي) د مصدر نښه لرے کېږي د پاتے په ورو سته کښې د مذکر مفرد د پاره (شوې) آو د مؤنث مفرد د پاره (شوے) آو د جمع د پاره که مذکر وي لیا مؤنث (شوي) پسے نسبي ضمیرونه راوسرال کېږي. په نفي کښې د نسبي ضمیرونو نه مخکښے د نفي ادات (نه) هم راوسرال کېږي. د مؤنث د پاره لمړه ي

د فعل د مادے په وروستهٔ کښے د مفرد د پاره (ه) او د جمع د پاره مجهوله (ے) چه د تانیث نښے دی هم راوستل کیږی:

مذکر

مثبت	منفی
غوزارشوه ی یم	غوزارشوه ی نه یم
غوزارشوه ی ئے	غوزارشوه ی نه ئے
غوزارشوه ی ده ی	غوزارشوه ی نه ده ی
غوزارشوی یو	غوزارشوی نه یو
غوزارشوی ئی	غوزارشوی نه ئی
غوزارشوی دی	غوزارشوی نه دی

مؤنث

مثبت	منفی
غوزاره شوے یم	غوزاره شوے نه یم

غوزاره شوے یے	غوزاره شوے نه یے
غوزاره شوے ده	غوزاره شوے نه ده
غوزارے شوي یو	غوزارے شوي نه یو
غوزارے شوي یئ	غوزارے شوي نه یئ
غوزارے شوي دي	غوزارے شوي نه دي

ب : د نورو (ېدل) والا مصادرو څخه یعنے هغه چه د فعل ماده ئے صفت لیا هئ نور نه وي د نقلي ماضي اشتقاق به د دغه سے کیږي لکه چه د (ل) والا مصادرو د (ب) په ماده کښے ئے بیان وشو ؛

مذکر		مؤنث	
مثبت	منفي	مثبت	منفي
ربړېدلی یم	ربړېدلی نه یم	ربړېدلے یم	ربړېدلے نه یم
ربړېدلی یے	ربړېدلی نه یے	ربړېدلے یے	ربړېدلے نه یے
ربړېدلی ده ی	ربړېدلی نه ده ی	ربړېدلے ده	ربړېدلے نه ده

ربه پدلی یو	ربه پدلی نه یو	ربه پدلی یو	ربه پدلی نه یو
ربه پدلی یي	ربه بدلی نه یي	ربه پدلی یي	ربه پدلی نه یي
ربه پدلی دی	ربه پدلی نه دی	ربه پدلی دی	ربه پدلی نه دی

۴ — د (کول) والا مصادرو نحۀ :

د (کول) والا مصادرو نحۀ د نقلي ماضي اشتقاق دغسے کیږي لکه چه د (ل) والا مصادرو د (الف) په ماده کښے بیان وشو :

مذکر

مثبت	منفي
پرے کړه ی ے ده ی	پرے کړه ی ے نه ده ی
پرے کړه ی دے ده ی	پرے کړه ی دے نه ده ی
پرے کړه ی ئے ده ی	پرے کړه ی ئے نه ده ی
پرے کړه ی مو ده ی	پرے کړه ی مو نه ده ی
پرے کړه ی مو ده ی	پرے کړه ی مو نه ده ی

پرے کړی ئے دہ ی   پرے کړی ئے نہ دہ ی

مؤنث

مثبت	منفی
پرے کړے مے دہ	پرے کړے مے نہ دہ
پرے کړے دے دہ	پرے کړے دے نہ دہ
پرے کړے ئے دہ	پرے کړے ئے نہ دہ
پرے کړے مو دہ	پرے کړے مو نہ دہ
پرے کړے مو دہ	پرے کړے مو نہ دہ
پرے کړے ئے دہ	پرے کړے ئے نہ دہ

پہ پاسنو مثالو کښے مفعول غائب مفرد ذکر شوی دی کہ مفعول
بل څوک وی ہغہ ضمیر را اوړل
کیږی چہ د ہاغہ مفعول
قائمقام وی:

مذکر

جمع	مفرد
پرے کړی دے یو	پرے کړہ ی دے یم
پرے کړی ے یی	پرے کړہ ی ے یے
پرے کړی ے دی	پرے کړہ ی ے دہ ی

مؤنث

جمع	مفرد
پرے کړی دے یو	پرے کړے دے یم
پرے کړی ے یی	پرے کړے ے یے
پرے کړی ے دی	پرے کړے ے دہ

۵ ــ د (کېدل) والا مصادر وځنه :

د (کېدل) والا مصادرو ځنه د نقلی ماضی اشتقاق بېد و د غه سے کېږی لکه چه د (ېدل) والا مصادر و د (الف) په ماده کښے لے بیان وشو ؛

مذکر مثبت	مذکر منفی	مؤنث مثبت	مؤنث منفی
هوساشوه‌ی یم	هوساشوه‌ی نه یم	هوساشوے یم	هوساشوے نه یم
هوساشوه‌ی ئے	هوساشوه‌ی نه ئے	هوساشوے یے	هوساشوے نه یے
هوساشوه‌ی ده ی	هوساشوه‌ی نه ده ی	هوساشوے ده	هوساشوے نه ده
هوساشوی یو	هوساشوی نه یو	هوساشوی یو	هوساشوی نه یو
هوساشوی یئ	هوساشوی نه یئ	هوساشوی یئ	هوساشوی نه یئ
هوساشوی دی	هوساشوی نه دی	هوساشوی دی	هوساشوی نه دی

استمراری ماضی

استمراری ماضی هغه صیغه ده چه تل واله ی (همیشه توب) یا د یوے چارے تکرار په تیرے زمانے کښے ښئی په بل عبارت سره د فعل دوام بیانه وی. اشتقاق ئے د پښتو مصادرو په اعتبار په لاندینی دول سره کیږی :

۱ ـ د (ل) والا مصادرو څخه :

ف : د مخصوص لازمي (ل) والا مصادرو په وروسته کښې (مرکب فعلي ضميرونه) اوسال کېږي. په نفي کښې د مصدر نه مخکې (مرکب فعلي ضميرونه) آو وبعد نه خکې د نفي ادات (نه) هم راوسال کېږي؛ مثلاً د (ژړل) د مصدر نه :

منفي	مثبت
نه مې ژړل	ژړل مې
نه دې ژړل	ژړل دې
نه ئې ژړل	ژړل ئې
نه مو ژړل	ژړل مو
نه مو ژړل	ژړل مو
نه ئې ژړل	ژړل ئې

ب : د پاسنو مصادرو نه پرته د نورو لازمي (ل) والا مصادرو نه د مصدريت بنه ے کېږي آو د پاسے په وروسته کښې (بسيط فعلي ضميرونه) راوسال کېږي

په نفي کښې د صيغې په سر کښې د نفي ادات (نه) هم زيا تيږي :

مثبت	منفي
څملاستم	نه څملاستم
څملاستې	نه څملاستې
څملاست (څملاسته)	نه څملاست (نه څملاسته)
څملاستو	نه څملاستو
څملاستئ	نه څملاستئ
څملاستل (څملاستلې)	نه څملاستل (نه څملاستلې)

ج : د متعدي (ل) والا مصادرو نه د استمراري ماضي اشتقاق په دوه دوله سره کيږي :

۱ ـــ د ځينو مصادرو نه د مصدريت نښه لرې کيږي په وروسته کښې ئې د مفعول د تعين د پاره (بسيط فعلي ضميرونه) ، پسې د فاعل د تعين د پاره (مرکب فعلي ضميرونه) راوړل کيږي ، په نفي کښې لمړی د نفي ادات (نه) پسې مرکب فعلي ضميرونه ور پسې پاتې

صیغه را وسره کېږي:

مثبت	منفي
پلوره مے	نه مے پلوره
پلوره وے	نه وے پلوره
پلوره ئے	نه ئے پلوره
پلوره مو	نه مو پلوره
پلوره مو	نه مو پلوره
پلوره ئے	نه ئے پلوره

۲ — د ځينو مصادرو دلمړي توري (آ و كه لمړي توري وچ وي دوهم توري) وروسته (الف) رياتېږي، پسے د مصدر نه د مصدريت نښه لرے کېږي آو د پاتے په وروسته كښے د مفعول د تعين د پاره (بسيط فعلي ضميرونه) پسے د فاعل د تعين د پاره (مركب فعلي ضميرونه) را وړل کېږي. په نفي كښے لمړي د نفي ادات (نه) پسے مركب فعلي ضميرونه ورپسے پاتے صيغه را وړ له کېږي:

منفي	مثبت
نه يې پلاله	پلاله يې
نه دې پلاله	پلاله دې
نه ئې پلاله	پلاله ئې
نه مو پلاله	پلاله مو
نه مو پلاله	پلاله مو
نه ئې پلاله	پلاله ئې

تبصره: د (کتل) نه استمراري ماضي خلاف القياس راځي لکه: کوت مې.

۲ــ د (ول) والا مصادر وځته:

دوار، وړ، ولو (ول) والا مصادر وځته (يعنې هغه د ول چه د فعل ماده ئې صفت يا د مفعول اسم مخفف يا د منسوب اسم وي آو هغه د ول چه د فعل ماده ئې صفت يا د غه نوره نه وي) د استمراري ماضي اشتقاق بېه دو غه سې

کېږي چه د (ل) والامصادرو د (ج) په ماده کښے لئے بیان وشو .
خو د لته یو اځے په مذکر غائب مفرد کښے دفعل د ماده نه وروسته (الف) زیاتېږي:

مذکر		مؤنث	
مثبت	منفي	مثبت	منفي
غوزاراوه مے	نه مے غوزاراوه	غوزاره وله مے	نه مے غوزاره وله
غوزارا وه دے	نه دے غوزاراوه	غوزاره وله دے	نه دے غوزاره وله
غوزاراوه ئے	نه ئے غوزاراوه	غوزاره وله ئے	نه ئے غوزاره وله
ربړاوه مو	نه مو ربړاوه	ربړوله مو	نه مو ربړوله
ربړاوه مو	نه مو ربړاوه	ربړوله مو	نه مو ربړوله
رابړاوه ئے	نه ئے ربړاوه	ربړوله ئے	نه ئے ربړوله

په پاسنو مثالو کښے مفعول غائب مفرد ذکر شوي که مفعول بل څوک
وي نو ضمیر ، او مل کېږي چه د
هغه مفعول قائمقام وي :

جمع	مفرد
غوزارو ولو دے	غوزاره ولم دے
غوزارولی ے	غوزارولے ے
غوزار ول ے	غوزاراوه ے

۳ــ د (پدل) والا مصادرو څخه:

دو وارو دېدولو (پدل) والا مصادرو څخه (یعنې هغه دول چه د فعل ماده ئې صفت یا د مفعول اسم مخفف یا منسوب اسم وي آو هغه چه د فعل ماده ئې صفت یا د غه نورته وي) د استمراري ماضي اشتقاق د غه سے کېږي چه یوائے د مصدر (ل) لرے کېږي نور اشتقاقات ئې بېدو هغه سے دي چه د (ل) والا مصادرو د (ب) په ماده کښے ئې بیان وشو:

منفي	مثبت
نه ربېدم	ربېدم
نه ربېدے	ربېدے

رېبېږه (رېبېږله)	نه رېبېږه (نه رېبېږله)
رېبېږو	نه رېبېږو
رېبېږئ	نه رېبېږئ
رېبېږل (رېبېږلې)	نه رېبېږل (نه رېبېږلې)

۴ ـ د (کول) والا مصادر وشُخ:

د (کول) والا مصادرو شُخ د استمراري ماضي اشتقاق د غه سې کېږي لکه د (ول) والا مصادرو شُخ خو دومره فرق لري چه هلته په غائب مذکر مفرد کښې الف دخل وهادې نه وروسته آو دلته د مصدر د کاف نه وروسته راځي:

مذکر مثبت	مذکر منفي	مؤنث مثبت	مؤنث منفي
پرې کاوه مې	نه مې پرې کاوه	پرې کوله مې	نه مې پرې کوله
پرې کاوه دې	نه دې پرې کاوه	پرې کوله دې	نه دې پرې کوله
پرې کاوه ئې	نه ئې پرې کاوه	پرې کوله ئې	نه ئې پرې کوله

پرے کاوه مو	نه مو پرے کاوه	پرے کوله مو	نه مو پرے کوله
پرے کاوه مو	نه مو پرے کاوه	پرے کوله مو	نه مو پرے کوله
پرے کاوه ئے	نه ئے پرے کاوه	پرے کوله ئے	نه ئے پرے کوله

په پاسنو مثالونو کښے مفعول غائب مفرد ذکر شوے دی که مفعول بل څوک وی هغه ضمیر راوړل کیږی چه د بهانه مفعول قائمقام وی :

مفرد	جمع
پرے کولم دے	پرے کولو دے
پرے کولے ے	پرے کولی ے
پرے کاوه (کوله) ے	پرے کول (کولے) ے

۵ـ د (کېدل) والا مصادرو څخه :

د (کېدل) والا مصادرو څخه د استمراری ماضی د (بدل) والا مصادرو په دود سازیږی :

مثبت	منفي
هو ساکېدم	نه هو ساکېدم
هو ساکېدے	نه هو ساکېدے
هو ساکېده (هو ساکېدله)	نه هو ساکېده (نه هو ساکېدله)
هو ساکېدو	نه هو ساکېدو
هو ساکېدی	نه هو ساکېدی
هو ساکېدل (هو ساکېدلے)	نه هو ساکېدل (نه هو ساکېدلے)

احتمالي ليا شكيه ماضي

احتمالي ليا شكيه ماضي هغه صيغه ده چه په تېرے زمانے كښے د يوے چارے پر كولو ليا نه كولو او شبهه پېښه شوے وي ، اشتقاق ئے د هغه سے كېږي چه د بعيدے ماضي په صيغے كښے د (به) ادات زياتېږي د هغه (به) و (ه) ليا (ه ی) ليا هغه نورو تورو نه چه د بعيدے ماضي په اشتقاق كښے د مصدر په وروستو كښے زياتېږي ،

وروسته راوسرل کیږي:

په غائبو صیغو کښې بسیط فعلي ضمیر چه په بعیدے ماضي کښې د مفرد د پاره (ه) آو دجمع د پاره (ل) راوسرل کیده د غلته د هغوي په عوض کښې (ي) راوسرله کیږي نور تفاوت نه لري.

۱ـ د مخصوص لازمي لام والا مصادرو تخته:

مثبت	منفي
ژسرلی به یے وي	ژسرلی به یے نه وي
ژسرلی به دے وي	ژسرلی به دے نه وي
ژسرلی به ئے وي	ژسرلی به ئے نه وي
ژسرلی به موي	ژسرلی به مونه وي
ژسرلی به مو وي	ژسرلی به مونه وي
ژسرلی به ئے وي	ژسرلی به ئے نه وي

ب : د نورو لازمي (ل) والا مصادرو څخه :

مذکر		مؤنث	
مثبت	منفي	مثبت	منفي
کېناستلی به وم	کېناستلی به نه وم	کېناستلې به وم	کېناستلې به نه وم
کېناستلی به وے	کېناستلی به نه وے	کېناستلې به وے	کېناستلې به نه وے
کېناستلی به وی	کېناستلی به نه وی	کېناستلې به وی	کېناستلې به نه وی
کېناستلي به وو	کېناستلي به نه وو	کېناستلي به وو	کېناستلي به نه وی
کېناستلي به وئ	کېناستلي به نه وئ	کېناستلي به وئ	کېناستلي به نه وئ
کېناستلي به وی	کېناستلي به نه وی	کېناستلي به وی	کېناستلي به نه وی

ج : د نورو متعدي (ل) والا مصادرو څخه :

مذکر		مؤنث	
مثبت	منفي	مثبت	منفي
ویلی به مے وی	ویلی به مے نه وی	ویلې به مے وی	ویلې به مے نه وی

وهلی به دے وی	وهلی به دے نه وی	وهلے به دے وی	وهلے به دے نه وی
وهلی به ئے وی	وهلی به ئے نه وی	وهلے به ئے به وی	وهلے به ئے نه وی
وهلی به مو وی	وهلی به مو نه وی	وهلے به مو وی	وهلے به مو نه وی
وهلی به مو وی	وهلی به مو نه وی	وهلے به مو وی	وهلے به مو نه وی
وهلی به ئے وی	وهلی به ئے نه وی	وهلے به ئے وی	وهلے به ئے نه وی

په پاسنو مثالو کښے مفعول غائب مفرد ذکر شوه ی که مفعول بل څوک وی هغه ضمیر را اوړل کیږی چه د هغه مفعول قائمقام وی:

مذکر		مؤنث	
مفرد	جمع	مفرد	جمع
وهلی به دے وم	وهلی به دے وو	وهلے به دے وم	وهلی به دے وو
وهلی به ے وے	وهلی به ے وی	وهلے به ے وے	وهلی به مے وی
وهلی به ے وی	وهلی به ے وی	وهلے به ے وی	وهلی به مے وی

۲- ، (ول) والا مصادرو څخه:

الف : دېغه د ول (ول) والا مصادر وتخه چه د فعل ماده ئے صفت يا د مفعول اسم مخفف يا منسوب اسم وى :

مذكر

مثبت	منفي
غوزار کړه ی به مے وی	غوزار کړه ی به مے نه وی
غوزار کړه ی به دے وی	غوزار کړه ی به دے نه وی
غوزار کړه ی به ئے وی	غوزار کړه ی به ئے نه وی
غوزار کړه ی به مو وی	غوزار کړه ی به مو نه وی
غوزار کړه ی به مو وی	غوزار کړه ی به مو نه وی
غوزار کړه ی به ئے وی	غوزار کړه ی به ئے نه وی

مؤنث

مثبت	منفي
غوزاره کړے به مے وی	غوزاره کړے به مے نه وی

غوزاره کړے به دے وی	غوزاره کړے به دے نه وی
غوزاره کړے به ئے وی	غوزاره کړے به ئے نه وی
غوزاره کړے به موی	غوزاره کړے به مونه وی
غوزاره کړے به مو وی	غوزاره کړے به مو ونی
غوزاره کړے به ئے به وی	غوزاره کړے به ئے نه وی

په پاسنو مثالو کښے مفعول غائب مفرد ذکر شوی دی که مفعول بل ثوک وی بعنه ضمیر راوړل کیږی چه د هماغه مفعول قائمقام وی:

مذکر

مفرد	جمع
غوزار کړه ی به دے وم	غوزار کړی به دے وو
غوزار کړه ی به مے وے	غوزار کړی به مے وی
غوزار کړه ی به مے وی	غوزار کړی به مے وی

مؤنث

مفرد	جمع
غوزاره کړے به دے وم	غوزارے کړی به دے وو
غوزاره کړے به ے وے	غوزارے کړی به ے وی
غوزاره کړے به ے وی	غوزارے کړی به ے وی

ب : دهغه د ول (ول) والا مصادرو څخه چه د فعل ماده ئے صفت یا هغه نور نه وی :

مذکر

مثبت	منفی
ربړ وله ی به ے وی	ربړ وله ی به ے نه وی
ربړ وله ی به دے وی	ربړ وله ی به دے نه وی
ربړ وله ی به ئے وی	ربړ وله ی به ئے نه وی
ربړ وله ی به مو وی	ربړ وله ی به مو نه وی

ربړولی به مو وی	ربړولی به مو نه وی
ربړولی به ئې وی	ربړولی به ئې نه وی

مؤنث

مثبت	منفی
ربړولے به مے وی	ربړولے به مے نه وی
ربړولے به دے وی	ربړولے به دے نه وی
ربړولے به ئے وی	ربړولے به ئے نه وی
ربړولے به مو وی	ربړولے به مو نه وی
ربړولے به مو وی	ربړولے به مو نه وی
ربړولے به ئے وی	ربړولے به ئے نه وی

په پاسنو مثالونکښے مفعول غائب مفرد ذکر شوه ی که مفعول بل څوک وی بغه ضمیر راوسرل کیږی چه و هغه مفعول قائمقام وی :

مذکر

مفرد	جمع
رېبړولی به وے وم	رېبړولی به وے وو
رېبړولی به وے وے	رېبړولی به وے وئ
رېبړولی به وے وی	رېبړولی به وے نوی

مؤنث

مفرد	جمع
رېبړولے به وے وم	رېبړولی به وے وو
رېبړولے به وے وے	رېبړولی به وے وئ
رېبړولے به وے وی	رېبړولی به وے وی

۳ــ د (پدل) والا مصادرو ځُنډ:

الف: د هغه د ول (پدل) والا مصادرو ځُنډ چه د فعل ماده ئے صفت یا د مفعول اسم مخفف یا منسوب اسم وی:

مذکر

مثبت	منفي
غوزارشوه ی به وم	غوزارشوه ی به نه وم
غوزارشوه ی به وے	غوزارشوه ی به نه وے
غوزارشوه ی به وی	غوزارشوه ی به نه وی
غوزارشوی به وو	غوزارشوی به نه وو
غوزارشوی به وی	غوزارشوی به نه وی
غوزارشوی به وی	غوزارشوی به نه وی

مؤنث

مثبت	منفي
غوزاره شوے به وم	غوزاره شوے به نه وم
غوزاره شوے به وے	غوزاره شوے به نه وے
غوزاره شوے به وی	غوزاره شوے به نه وی

غوزارے شوی به وو	غوزارے شوی به نه وو
غوزارے شوی به وی	غوزارے شوی به نه وی
غوزارے شوی به وی	غوزارے شوی به نه وی

ب: د هغه دول (ېدل) والا مصادرو نه چه د فعل ماده ئے صفت یا هغه نوره وی:

مذکر		مؤنث	
مثبت	منفی	مثبت	منفی
ربړېدلی به وم	ربړېدلی به نه وم	ربړېدلے به وم	ربړېدلے به نه وم
ربړېدلی به وے	ربړېدلی به نه وے	ربړېدلے به وے	ربړېدلے به نه وے
ربړېدلی به وی	ربړېدلی به نه وی	ربړېدلے به وی	ربړېدلے به نه وی
ربړېدلی به وو	ربړېدلی به نه وو	ربړېدلی به وو	ربړېدلی به نه وو
ربړېدلی به وی	ربړېدلی به نه وی	ربړېدلی به وی	ربړېدلی به نه وی
ربړېدلی به وی	ربړېدلی به نه وی	ربړېدلی به وی	ربړېدلی به نه وی

۴ — د (کول) والا مصادرو ثخه :

مذکر

مثبت	منفي
پرې کړه ی به مې وی	پرې کړه ی به مې نه وی
پرې کړه ی به دې وی	پرې کړه ی به دې نه وی
پرې کړه ی به ئې وی	پرې کړه ی به ئې نه وی
پرې کړه ی به مو وی	پرې کړه ی به مو نه وی
پرې کړه ی به مو وی	پرې کړه ی به مو نه وی
پرې کړه ی به ئې وی	پرې کړه ی به ئې نه وی

مؤنث

مثبت	منفي
پرې کړې به مې وی	پرې کړې به مې نه وی
پرې کړې به دې وی	پرې کړې به دې نه وی

پرے کړے بہ ئے وی	پرے کړے بہ ئے نہ وی
پرے کړے بہ مو وی	پرے کړے بہ مو نہ وی
پرے کړے بہ مو وی	پرے کړے بہ مو نہ وی
پرے کړے بہ ئے وی	پرے کړے بہ ئے نہ وی

پہ پاسنو مثالو کښے مفعول غائب مفرد ذکر شوہ ی کہ مفعول بل څوک وی ہغہ ضمیر راوسرال کیږی چہ د ہماغہ مفعول قائمقام وی :

مذکر

مفرد	جمع
پرے کړہ ی بہ دے وم	پرے کړی بہ دے وو
پرے کړہ ی بہ مے وے	پرے کړی بہ مے وی
پرے کړہ ی بہ مے وی	پرے کړی بہ مے وی

مؤنث

مفرد	جمع
پرے کړے به وے وم	پرے کړی به وے وو
پرے کړے به مے وے	پرے کړی به مے وی
پرے کړے به مے وی	پرے کړی به مے وی

۵ـ د (کېدل) والا مصادر وګرځه:

مذکر		مؤنث	
مثبت	منفي	مثبت	منفي
هوسا شوه ی به وم	هوسا شوه ی به نه وم	هوسا شوے به وم	هوسا شوے به نه وم
هوسا شوه ی به وے	هوسا شوه ی به نه وے	هوسا شوے به وے	هوسا شوے به نه وے
هوسا شوه ی به وی	هوسا شوه ی به نه وی	هوسا شوے به وی	هوسا شوے به نه وی
هوسا شوی به وو	هوسا شوی به نه وو	هوسا شوی به وو	هوسا شوی به نه وو
هوسا شوی به وی	هوسا شوی به نه وی	هوسا شوی به وی	هوسا شوی به نه وی
هوسا شوی به وی	هوسا شوی به نه وی	هوسا شوی به وی	هوسا شوی به نه وی

تمنائي ليا شرطيه ماضي

تمنائي ليا شرطيه ماضي هغه ماضي ده چه ديوے چارے غوښتنه (۱) يا شرط په تېرے زمانے کښے ښئي اشتقاق ئے نور وصيغوغوندے د مصادرو په اعتبار په لاندينيو دولو نوسره کېږي :

۱ — د (ل) والا مصادر وڅخه :

الف : د مخصوص لازمي (ل) والا مصادرو په وروستۍ کښے معروفه (ی)، ورپسے (مرکب فعلي ضميرونه)، ورپسے (وای) راورسل کېږي، په نفي کښے د (وای) نه مخکے د نفي ادات (نه) هم راورسل کېږي :

منفي	مثبت
ژړلي مے نه وای	ژړلي مے وای
ژړلي دے نه وای	ژړلي دے وای

(۱) آرزو، تمنا .

ژړلی ئې وای	ژړلی ئې نه وای
ژړلی مو وای	ژړلی مو نه وای
ژړلی مو وای	ژړلی مو نه وای
ژړلی ئې وای	ژړلی ئې نه وای

ب : د نورو لازمي (ل) والا مصادرو په وروسته کښې د مفرد مذکر د پاره (ه ی) آو د مفرد مؤنث د پاره مجهوله (یې) آو د جمع د پاره که مذکر وي یا مؤنث معروفه (ی)، پسې (وای)، راوړل کېږي آو د فاعل و تعین د پاره د صیغې په سر کښې شخصیه ضمیرونه راوړل کېږي، په نفي کښې د (وای) نه مخکې د نفي ادات (نه) هم راوړل کېږي :

مذکر		مؤنث	
مثبت	منفي	مثبت	منفي
خه تلله ی وای	خه تلله ی نه وای	خه تللې وای	خه تللې نه وای
ته تلله ی وای	ته تلله ی نه وای	ته تللې وای	ته تللې نه وای

بغه تلله ی وای — هغه تلله ی نه وای — بغه تللے وای — بغه تللے نه وای

مږ تللي وای — مږ تللي نه وای — مږ تللي وای — مږ تللي نه وای

تاسو تللي وای — تاسو تللي نه وای — تاسو تللي وای — تاسو تللي نه وای

هغوی تللي وای — هغوی تللي نه وای — هغوی تللي وای — هغوی تللي نه وای

ج : د متعدی (ل) والا مصادرو څخه د تمنائي یا شرطیه ماضي اشتقاق دغه سے کیږی چه لمړه ی د صیغے په سر کښے د مفعول د تعین دپاره (شخصیه ضمیر ونه) یسے د فاعل د تعین دپاره (مرکب فعلي ضمیرونه) ورپسے د مصدر په وروستہ کښے که مفعول مذکر مفرد وی (ه ی) آو که مؤنث مفرد وی مجهوله (یے) آو که جمع مذکر یا مؤنث وی معروفه (ی) ورپسے (وای) را وړسل کیږی، په نفی کښے د (وای) نه مخکښے د نفی ادات (نه) هم را وړسل کیږی :

مذکر

مثبت	منفي
هغه وهلې ی وای	هغه وهلې ی نه وای

هغه دے وهلی وای	هغه دے وهلی نه وای
هغۓ وهلی وای	هغۓ وهلی نه وای
هغه مو وهلی وای	هغه مو وهلی نه وای
هغه مو وهلی وای	هغه مو وهلی نه وای
هغۓ وهلی وای	هغۓ وهلی نه وای

مؤنث

مثبت	منفي
هغه مے وهلے وای	هغه مے وهلے نه وای
هغه دے وهلے وای	هغه دے وهلے نه وای
هغۓ وهلے وای	هغۓ وهلے نه وای
هغه مو وهلے وای	هغه مو وهلے نه وای
هغه مو وهلے وای	هغه مو وهلے نه وای
هغۓ وهلے وای	هغۓ وهلے نه وای

په پاسنو مثالونو کښې مفعول غائب مفرد ذکر شوی دی که مفعول بل څوک وي هغه ضمير را اوړل کېږي چه د هماغه مفعول قائم مقام وي :

مذکر		مؤنث	
مفرد	جمع	مفرد	جمع
ځه ئې وهلی وای	موږ ئې وهلي وای	ځه ئې وهلې وای	موږ ئې وهلي وای
ته ئې وهلی وای	تاسو ئې وهلي وای	ته ئې وهلې وای	تاسو ئې وهلي وای
هغه ئې وهلی وای	هغوی ئې وهلي وای	هغه ئې وهلې وای	هغوی ئې وهلي وای

۲ـ د (ول) والا مصادرو څخه :

الف : د بغه د ول (ول) والا مصادرو څخه (چه د فعل یا د هغې صفت یا د مفعول اسم مخفف یا منسوب اسم وي) د تمنائي ماضي اشتقاق د غه سې کېږي چه لمړی د صیغې په سر کښې د مفعول د تعین د پاره (شخصي ضمیرونه) ، اوپسې د فاعل د تعین د پاره (مرکب فعلي ضمیرونه) ، ورپسې د مصدر نه د مصدریت نښه لرې کېږي آو پاتې په وروسته کښې که مفعول مذکر مفرد وي (کړه ی) آو که

مونث مفرد وي (کړے) آو که جمع مذکر وي يا مونث (کړي) وروسته
(واي) راوسل کيږي، په نفي کښے د (واي) نه مخکښے د نفي ادات (نه) هم
راوسل کيږي آو که مفعول مونث وي د فعل د ماده په وروسته کښے د مفرد د پاره
(ه) آو د جمع د پاره مجهوله (يے) چه د پښتو د تانيث نښے دي راوسله کيږي :

مذکر

مثبت	منفي
هغه مے غوزار کړه ي واي	هغه مے غوزار کړه ي نه واي
هغه دے غوزار کړه ي واي	هغه دے غوزار کړه ي نه واي
هغه ئے غوزار کړه ي واي	هغه ئے غوزار کړه ي نه واي
هغه مو غوزار کړه ي واي	هغه مو غوزار کړه ي نه واي
هغه مو غوزار کړه ي واي	هغه مو غوزار کړه ي نه واي
هغه ئے غوزار کړه ي واي	هغه ئے غوزار کړه ي تواي

مؤنث

مثبت	منفي
هغه مے غوزاره کړے وای	هغه مے غوزاره کړے نه وای
هغه دے غوزاره کړے وای	هغه دے غوزاره کړے نه وای
هغے ئُے غوزاره کړے وای	هغے ئے غوزاره کړے نه وای
هغه مو غوزاره کړے وای	هغه مو غوزاره کړے نه وای
هغه مو غوزاره کړے وای	هغه مو غوزاره کړے نه وای
هغے ئُے غوزاره کړے وای	هغے ئے غوزاره کړے نه وای

په پاسنو مثالونو کښے مفعول غائب مفرد ذکر شوه ی که مفعول بل څوک وی هغه ضمیر راوسل کیږی چه دهاغه مفعول قائمُقام وی :

مذکر

مفرد	جمع
ځه دے غوزار کړه ی وای	مږ دے غوزار کړی وای

تہ مے غوزارکڑہ ی وای	تاسو ے غوزارکڑی وای
ہغہ مے غوزارکڑہ ی وای	ہغوی مے غوزارکڑی وای

مؤنث

مفرد	جمع
زہ دے غوزارہ کڑے وای	مونږ دے غوزارے کڑی وای
تہ مے غوزارہ کڑے وای	تاسو ے غوزارے کڑی وای
ہغہ ے غوزارہ کڑے وای	ہغوی مے غوزارے کڑی وای

ب : دنورو (ول) والامصادرو تخذ یعنے دبنو تخذ چہ دفعل مادہ ئے صفت لیا بغہ نورنہ وی دتمنائی ماضی اشتقاق دنہ سے کېږی لکہ چہ د (ل) والامصادرو د (ج) پہ مادے کښے ئے بیان وشو :

مذکر

مثبت	منفی
ہغہ مے رہبر ولہ ی وای	ہغہ مے رہبر ولہ ی نہ وای

هغه دے ربې ولې وای	هغه دے ربې ولې نه وای
هغه ئے ربې ولې وای	هغه ئے ربې ولې نه وای
هغه مو ربې ولې وای	هغه مو ربې ولې نه وای
هغه مو ربې ولې وای	هغه مو ربې ولې نه وای
هغه ئے ربې ولې وای	هغه ئے ربې ولې نه وای

مؤنث

مثبت	منفی
هغه مے ربې ولے وای	هغه مے ربې ولے نه وای
هغه دے ربې ولے وای	هغه دے ربې ولے نه وای
هغه ئے ربې ولے وای	هغه ئے ربې ولے نه وای
هغه مو ربې ولے وای	هغه مو ربې ولے نه وای
هغه مو ربې ولے وای	هغه مو ربې ولے نه وای
هغه ئے ربې ولے وای	هغه ئے ربې ولے نه وای

په پاسنو مثالو کښے مفعول غائب مفرد مذکر شوی دی که مفعول بل څوک وی نو ضمیر

راوسال کیږی چه د هاغه مفعول قائمقام وی :

مذکر

جمع	مفرد
مونږ دے ربړولی وای	زه دے ربړولی وای
تاسو مے ربړولی وای	تۀ مے ربړولی وای
هغوی مے ربړولی وای	هغه مے ربړولی وای

مؤنث

جمع	مفرد
مونږ دے ربړولی وای	زه دے ربړولے وای
تاسو مے ربړولی وای	تۀ مے ربړولے وای
هغوی مے ربړولی وای	هغه مے ربړولے وای

۳— د (بدل) والا مصادرو څخه :

الف: د ښه‌دول (ډل) والا مصادر وځخه (چه د فعل ماده ئې صفت یا د مفعول اسم مخفف یا منسوب اسم وي) د تمنائي ماضي اشتقاق د غه سې کېږي چه لره ئې د صیغې په سر کښې د فاعل د تعین د پاره (شخصیه ضمیرونه) راوړل کېږي، پسې د مصدر نه د مصدریت نښه لرې کېږي آو د پاتې په وروستۀ کښې د مذکر مفرد د پاره (شوه‌ی) آو د مؤنث مفرد د پاره (شوې) آو د جمع د پاره که مذکر وي یا مؤنث (شوي)، ورپسې (وای) راوړل کېږي، په نفي کښې د (وای) نه مخکښې د نفي ادات (نه) هم راوړل کېږي، آو په مؤنث کښې د فعل د مادې په وروستۀ کښې د مفرد د پاره (ه) آو د جمع د پاره مجهوله (یې) چه د پښتو د تانیث نښې دي هم زیاتېږي؛

مذکر

مثبت	منفي
ځه غوزار شوه‌ی وای	ځه غوزار شوه‌ی نه وای
ته غوزار شوه‌ی وای	ته غوزار شوه‌ی نه وای
هغه غوزار شوه‌ی وای	هغه غوزار شوه‌ی نه وای

مږ غوزار شوی وای	مږ غوزار شوی نه وای
تاسو غوزار شوی وای	تاسو غوزار شوی نه وای
هغوی غوزار شوی وای	هغوی غوزار شوی نه وای

مؤنث

مثبت	منفي
زه غوزاره شوے وای	زه غوزاره شوے نه وای
ته غوزاره شوے وای	ته غوزاره شوے نه وای
هغه غوزاره شوے وای	هغه غوزاره شوے نه وای
مږ غوزارے شوی وای	مږ غوزارے شوی نه وای
تاسو غوزارے شوی وای	تاسو غوزارے شوی نه وای
هغوی غوزارے شوی وای	هغوی غوزارے شوی نه وای

ب : دوړو (ېدل) والا مصادرو څخه یعنے هغه چه د فعل ماده ئے صفت یا هغه نور نه وی د تمنائی ماضی اشتقاق دغه سے کیږی لکه چه د (ل) والا مصادرو د (ب)

په ماده کښې ئے بیان وشو :

مذکر		مؤنث	
مثبت	منفی	مثبت	منفی
ځه ربه پډلی وای	ځه ربه پډلی نه وای	ځه ربه پډلے وای	ځه ربه پډلے نه وای
ته ربه پډلی وای	ته ربه پډلی نه وای	ته ربه پډلے وای	ته ربه پډلے نه وای
هغه ربه پډلی وای	هغه ربه پډلی نه وای	هغه ربه پډلے وای	هغه ربه پډلے نه وای
مونږ ربه پډلی وای	مونږ ربه پډلی نه وای	مونږ ربه پډلی وای	مونږ ربه پډلی نه وای
تاسو ربه پډلی وای	تاسو ربه پډلی نه وای	تاسو ربه پډلی وای	تاسو ربه پډلی نه وای
هغوی ربه پډلی وای	هغوی ربه پډلی نه وای	هغوی ربه پډلی وای	هغوی ربه پډلی نه وای

۴ ــ د (کول) والا مصادر وشحه :

د (کول) والا مصادر وشحه د تمنائی ماضی اشتقاق دغه سے

کیږی لکه چه د (ول) والا مصادر ود

(الف) په ماده کښې ئے بیان وشو :

مذکر

مثبت	منفی
هغه مے پرے کړه ی وای	هغه مے پرے کړه ی نه وای
هغه دے پرے کړه ی وای	هغه دے پرے کړه ی نه وای
هغه ئے پرے کړه ی وای	هغه ئے پرے کړه ی نه وای
هغه مو پرے کړه ی وای	هغه مو پرے کړه ی نه وای
هغه مو پرے کړه ی وای	هغه مو پرے کړه ی نه وای
هغه ئے پرے کړه ی وای	هغه ئے پرے کړه ی نه وای

مؤنث

مثبت	منفی
هغه مے پرے کړے وای	هغه مے پرے کړے نه وای
هغه دے پرے کړے وای	هغه دے پرے کړے نه وای
هغه ئے پرے کړے وای	هغه ئے پرے کړے نه وای

هغه مو پړے کړے وای	هغه مو پړے کړے نه وای
هغه مو پړے کړے وای	هغه مو پړے کړے نه وای
هغه ئے پړے کړے وای	هغه ئے پړے کړے نه وای

په پاسنو مثالونو کښے مفعول غائب مفرد ذکر شوی که مفعول بل څوک وی هغه ضمیر راوسال کېږی چه د هغه مفعول قائمقام وی :

مذکر

مفرد	جمع
ځه دے پړے کړه ی وای	مونږ دے پړے کړی وای
ته مے پړے کړه ی وای	تاسو مے پړے کړی وای
هغه مے پړے کړه ی وای	هغوی مے پړے کړی وای

مؤنث

مفرد	جمع
ځه دے پړے کړے وای	مونږ دے پړے کړی وای

تہ مے پرے کړے وای	تاسو مے پرے کړی وای
هغہ مے پرے کړے وای	هغوی مے پرے کړی وای

۵ ـ د (کېدل) والا مصادرو څخہ :

د (کېدل) والا مصادرو څخہ د تمنائی ماضی اشتقاق دغہ سے کېږی لکہ چہ د (ېل) والا مصادرو د (الف) پہ ماده کښے لے بیان وشو :

مذکر

مثبت	منفی
زۀ هوسا شوه ی وای	زۀ هوسا شوه ی نہ وای
تہ هوسا شوه ی وای	تہ هوسا شوه ی نہ وای
هغہ هوسا شوه ی وای	هغہ هوسا شوه ی نہ وای
مونږ هوسا شوی وای	مونږ هوسا شو ی نہ وای
تاسو هوسا شوی وای	تاسو هوسا شوی نہ وای
هغوی هوسا شوی وای	هغوی هوسا شوی نہ وای

مؤنث

مثبت	منفی
ځه هوسا شوے وای	ځه هوسا شوے نه وای
ته هوسا شوے وای	ته هوسا شوے نه وای
هغه هوسا شوے وای	هغه هوسا شوے نه وای
مونږ هوسا شوی وای	مونږ هوسا شوی نه وای
تاسو هوسا شوی وای	تاسو هوسا شوی نه وای
هغوی هوسا شوی وای	هغوی هوسا شوی نه وای

د حال فعل

د حال فعل هغه دی چه دیوے چارے وقوع یا نه وقوع په هوسنی زمانے کښے ښئی ، اشتقاق ئے د مصادرو په اعتبار یه لاندینی ډول سره کیږی :

۱ـ د (ل) والا مصادرو څخه:

الف: د مخصوص لازمي (ل) والا مصادرو څخه د مصدريت نښه لرې کېږي په اثبات کښې د فعل د مادې نه وروسته (بسيط فعلي ضميرونه) راوړل کېږي او د کلمې د لمړي توري نه وروسته (الف) هم زياتېږي، په نفي کښې د کلمې په سر کښې د نفي ادات (نه) هم راوړل کېږي:

مثبت	منفي
ژاړم	نه ژاړم
ژاړې	نه ژاړې
ژاړي	نه ژاړي
ژاړو	نه ژاړو
ژاړئ	نه ژاړئ
ژاړي	نه ژاړي

ب: پرته له پاسنو لازمي (ل) والا مصادرو د نورو لازمي لام والا مصادرو

: د حال او فعل اشتقاق د غیر مستعمل مصدر څخه نے کېږی چه دوه غو مصادر و غیر مستعمل مصادر په لاندېنی جدول کښے د مثال په ډول ذکر شوی :

مستعمل	غیر مستعمل
تلل	ځل
کېناستل	کېنل
څملاستل	څملل
پرېوتل	پرېوځل
ختل	خېژل
ننوتل	ننوځل

نو دوه غو غیر مستعمل مصادر و څخه د حال و فعل اشتقاق د غه سے کېږی چه د مصدر څخه د مصدریت نښه (ل) لرے کېږی د پاتے په وروستہ کښے (بسیط فعلی ضمیر (م) راوړل کېږی ، په نفی کښے د فعل په سر کښے د نفی ادات (نه) هم راوړل کېږی :

مثبت	منفي
حُـم	نه حُم
ـُـے	نه ـُـے
حُی	نه حُی
حُو	نه حُو
حُی	نه حُی
حُی	نه حُی

ج ۰ د متعدی (ل) والا مصادرو نه هم د مصدریت نښه لرے کېږی آو دپاسے پهٔ وروستهٔ کښې د فاعل د تعین دپاره (بسیط فعلی ضمیرونه) آو پسے د مفعول د تعین دپاره (مرکب فعلی ضمیرونه) راورسرل کېږی ، پهٔ نفی کښې د ټولو نه مخکښے د نفی اداة (نه) ، پسے (مرکب فعلی ضمیرونه) ، ورپسے پاتے صیغه راورسرل کېږی:

مثبت	منفي
وهم ـئے	نه ـئے وهم

وبه يې	نه يې وبه
وبې يې	نه يې وبې
وبو يې	نه يې وبو
وبې يې	نه يې وبې
وبې يې	نه يې وبې

په پاسنو مثالو کښې مفعول غائب مفرد ذکر شوی که مفعول بل څوک وي نو ضمير را اوړل کېږي چه د هغه مفعول قائمقام وي:

مفـرد	جمع
وبم دې	وبم مو
وبه مې	وبه مو
وبم يې	وبم يې

۲ — د (ول) والا مصادر وځمځ:

د دغو (ول) والا مصادرو ځمځ د حال د صيغې اشتقاق د غه سې کېږي لکه چه

د (ل) والامصادرو د (ج) په ماده کښے لۓ ذکر وشو :

منفي	مثبت
نه ئے غوزاروم	غوزاروم ئے
نه ئے غوزاروے	غوزاروے ئے
نه ئے غوزاروی	غوزاروی ئے
نه ئے غوزارو و	غوزارو و ئے
نه ئے غوزاروی	غوزاروی ئے
نه ئے غوزاروی	غوزاروی ئے

په پاسنو مثالو کښے مفعول غائب مفرد ذکر شوے دے که مفعول بل څوک وی نو ضمیر راوسال کیږی چه د هغه مفعول قائمقام وی :

جمع	مفرد
غوزاروے مو	غوزاروے مے
غوزاروم مو	غوزاروم دے

غوزاروم ــے	غوزاروم ــئے

۳ــ د (پډل) والامصادروڅخه:

د دواړو دولو (پډل) والامصادروڅخه دمصدریت نښه لرے کیږي دپاتے په وروستے کښے (پېږ)، وروسے (بسیط فعلي ضمیرونه) راوسال کیږي، په نفي کښے دصیغے په سرکښے دنفي ادات (نه) هم راوسال کیږي:

مثبت	منفي
ورپېږم	نه ورپېږم
ورپېږے	نه ورپېږے
ورپېږي	نه ورپېږي
ورپېږو	نه ورپېږو
ورپېږئ	نه ورپېږئ
ورپېږي	نه ورپېږي

۴ــ د (کول) والامصادروڅخه:

د (کول) والا مصادرو څخه د مصدر نښه لرے کیږي آو د پاتے پہ و روستہ کښے دفاعل دتعین د پاره (بسیط فعلي ضمیرونه) اچیسے دمفعول دتعین د پار ه (مرکب فعلي ضمیرونه) راوړل کیږي، په نفي کښے دکلمے په سر کښے د نفي ادات نه) اچیسے (مرکب فعلي ضمیرونه) ورپسے ئے پاتے صیغه راوړل کیږي:

منفي	مثبت
نه ئے پرے کوم	پرے کوم ئے
نه ئے پرے کوے	پرے کوے ئے
نه ئے پرے کوي	پرے کوي ئے
نه ئے پرے کوو	پرے کوو ئے
نه ئے پرے کوي	پرے کوي ئے
نه ئے پرے کوي	پرے کوي ئے

په پاسنو مثالو کښے مفعول غائب مفرد ذکر شوه دی که مفعول بل څوک وي بیا نه ضمیر راوړل کیږي چه د هاغه مفعول قائمقام وي:

مفرد	جمع
پرے کوے مے	پرے کوے مو
پرے کوم دے	پرے کوم مو
پرے کوے ئے	پرے کوم ئے

۵ـ د (کېدل) والا مصادرو څخه:

د (کېدل) والا مصادرو څخه د مصدریت نښه لرے کېږی آو د پاتے په وروسته کښے (کېږ) ، پسے (بسیط فعلی ضمیرونه) راوړل کېږی. په نفی کښے د کلمے په سر کښے د نفی ادات (نه) هم زیاتېږی:

مثبت	منفی
هوسا کېږم	نه هوسا کېږم
هوسا کېږے	نه هوسا کېږے
هوسا کېږی	نه هوسا کېږی
هوسا کېږو	نه هوسا کېږو

هوسا کېږي	نه هوسا کېږي
هوسا کېږي	نه هوسا کېږي

اجباري فعل

اجباري فعل هغه فعل ده ى چه ديوے چارے کول ليانه کول دا ړتيا ظنيے وي يعني بے لکولو ليانه کولوے بل لاره آو چاره نه وي اشتقاق ئے د غه سے کېږي چه فقط د حال په صيغے کښے په اثبات کښے د (لبيط فعلي ضمير ونو) وروستے آو په نفي کښے د نفي د ادات (نه) ځخه وروسته د (به) لفظ راوړل کېږي :

مثبت	منفي
ژاړم به	نه به ژاړم
کښنم به	نه به کښنم
ويم به ئے	نه به ئے ويم
دريږم به	نه به دريږم

ربړ وم به ئې	نه به ئې ربړ وم
پرې کوم به ئې	نه به ئې پرې کوم
هوسا کېږم به	نه به هوسا کېږم

التزامي فعل

التزامي فعل هغه فعل دی چه دیوې چارې کول د متکلم پر مطلوب دلالت وکی اشتقاق ئې د مصادرو په اعتبار په لاندېنی ډول سره کېږی :

۱ــ د (ل) والا مصادرو څخه :

الف : د مخصوص لازمي (ل) والا مصادرو څخه د التزامي فعل اشتقاق دغه ډول کېږی چه دحال دفعل په سرکښې د (و) توری زیاتېږی :

	مثبت	منفي
متکلم :	وژاړم	ونه ژاړم
مخاطب :	وخاندې	ونه خاندې
غائب :	ولامبی	ونه لامبی

ب : د نورو لازمي (ل) والا مصادرو څخه د التزامي فعل اشتقاق د غسې کېږي چه د ځينو مصادرو د حال د فعل په سر کښې پاسنی اصول سره د (و) توره ي زياتېږي :

	مثبت	منفي
متکلم :	وخېژم	و نه خېژم
مخاطب :	والوزې	وا نه لوزې
غائب :	وُخغلي	و نه خغلي

او د ځينو مصادرو څخه التزامي فعل د غسې جوړېږي چه د حال د فعل د لمړي توري او که لمړه ي توره ي ساکن وي د دوه يم توري حرکه په شدت سره لوسته کېږي ، اما په نفي کښې د نفي ادات (نه) د فعل د ماده په منځ کښې نښو ځي :

مثبت	منفي
کے نم	کے نه نم
ځلے	ځه نلے
ننو ځي	ننه نه ووځي

ج : د متعدي (ل) والا مصادرو څخه د التـــزامي فعل اشتقاق دغه دول کېږي چه د حال د صيغې په سر کښې د (و) توره ی زياتېږي خو دومره فرق لري چه (مرکب فعلي ضميرونه) چه د حال د صيغې په اثبات کښې د صيغې په وروستـــه کښې آو په نفي کښې د نفي ادات (نه) څخه وروستـــه راوړل کېدل، د لته د (و) توري نه وروستـــه راوړل کېږي :

مثبت	منفي
وهلے وهم	وهلے نه وهم
وهلے وهے	وهلے نه وهے
وهلے وهی	وهلے نه وهی
وهلے وهو	وهلے نه وهو
وهلے وهئ	وهلے نه وهئ
وهلے وهی	وهلے نه وهی

۲ — د (ول) والا مصادرو څخه :

الف: دہغہ د ول (ول) والا مصادر وتحنہ (چہ دفعل مادہ ئے صفت لیا د مفعول اسم مخفف یا منسوب اسم وی) د التزامی فعل اشتقاق دغہ سے کیبزی چہ د مصدریت نبہ ئے لرے کیبزی آو دپاتے پہ وروستہ کښے دمفعول دتعین دپارہ (مرکب فعلی ضمیرونہ)، پسے د (ک) تورہ ی ورپسے دفاعل دتعین دپارہ (بسیط فعلی ضمیرونہ) راوړل کیبزی پہ نقی کښے، (ک) د توری نہ مخکښے دنفی ادات (نہ) ہم راوړل کیبزی کہ مفعول مؤنث وی دفعل دمادے پہ وروستہ کښے دمفرد دپارہ (ہ) آو دجمع دپارہ مجہولہ (یے) ہم راوړلے کیبزی:

مذکر		مؤنث	
مثبت	منفي	مثبت	منفي
سپین ئے کم	سپین ئے نہ کم	سپینہ ئے کم	سپینہ ئے نہ کم
سپین ئے کے	سپین ئے نہ کے	سپینہ ئے کے	سپینہ ئے نہ کے
سپین ئے کی	سپین ئے نہ کی	سپینہ ئے کی	سپینہ ئے نہ کی
سپین ئے کو	سپین ئے نہ کو	سپینہ ئے کو	سپینہ ئے نہ کو

سپین ئے کی   سپین ئے نہ کی   سپینہ ئے کی   سپینہ ئے نہ کی

سپین ئے کی   سپین ئے نہ کی   سپینہ ئے کی   سپینہ ئے نہ کی

په پاسنو مثالو کښے مفعول غائب مفرد ذکر شوی دی که مفعول بل څوک وی ہغه ضمیر را وسرال کیږی چه د ہماغه مفعول قائمقام وی :

مذکر		مؤنث	
مفرد	جمع	مفرد	جمع
سپین مے کے	سپین مو کے	سپینه مے کے	سپینے مو کے
سپین دے کم	سپین مو کم	سپینه دے کم	سپینے مو کم
سپین ئے کم	سپین ئے کم	سپینه ئے کم	سپینے ئے کم

ب : دنورو (ول) والا مصادرو څخه (یعنے ہغه چه د فعل ماده ئے صفت یا ہغه نور نه وی) د التزامی فعل اشتقاق ہم دغه سے کیږی لکه چه د (ل) والا مصادرو د (ج) په ماده کښے ئے بیان وشو :

منفي	مثبت
وړلے نه ز بېر وم	وړلے زبېر وم
وړلے نه زبېر وے	وړلے زبېر وے
وړلے نه زبېر وی	وړلے زبېر وی
وړلے نه زبېر وو	وړلے زبېر وو
وړلے نه زبېر وی	وړلے زبېر وی
وړلے نه زبېر وی	وړلے زبېر وی

په پاسنو مثالونکښے مفعول غائب مفرد ذکر شوی که مفعول بل څوک وی بیا ضمیر راوسل کیږی چه د جماعة مفعول قائمقام وی :

جمع	مفرد
وموږ زبېر وے	ومے زبېر وے
وموږ زبېر وم	وډے زبېر وم
وړلے زبېر وم	وړلے زبېر وم

۳ــ د (ېدل) والا مصادر وځځه:

الف: د بنه د ول (ېدل) والا مصادر وځځه (چه د فعل ماده ئې صفت یا د مفعول اسم مخفف یا منسوب اسم وي) د التزامي فعل اشتقاق د غه سې کېږي چه د مصدریت نښه ئې کېږي د پائې په ورووستنه کښې د (ش) توره ئې اېږي (بسیط فعلي ضمیرونه) را وړل کېږي، په نفي کښې د (ش) د توري نه مخکې د نفي ادات (نه) هم را وړل کېږي آو د مؤنث د پاره د فعل د ماده په وروستنه کښې د مفرد د پاره (ه) آو د جمع د پاره مجهوله (ې) را وړل کېږي:

مؤنث منفي	مؤنث مثبت	مذکر منفي	مذکر مثبت
غوزاره نه شم	غوزاره شم	غوزار نه شم	غوزار شم
غوزاره نه شې	غوزاره شې	غوزار نه شې	غوزار شې
غوزاره نه شي	غوزاره شي	غوزار نه شي	غوزار شي
غوزارې نه شو	غوزارې شو	غوزار نه شو	غوزار شو

غوزارشي	غوزارنه شي	غوزارے شي	غوزارے نه شي
غوزارشي	غوزارنه شي	غوزارے شي	غوزارے نه شي

ب : د نورو (ړل) والا مصادرو څخه (یعنې هغه چه د فعل ماده ئې صفت لیا هغه نورنه وي) د التزامي فعل اشتقاق د غه د ول کېږي چه د حال د صیغې په سر کښې د (و) توره ئې زیاتېږي :

مثبت	منفي
ووړېږم	و نه وړېږم
ووړېږے	و نه وړېږے
ووړېږي	و نه وړېږي
ووړېږو	و نه وړېږو
ووړېږئ	و نه وړېږئ
ووړېږي	و نه وړېږي

۴ — د (کول) والا مصادرو څخه :

الف : د بغه د ول (کول) والا مصادر وشځه (چه د فعل ماده ئے صفت لیا د مفعول اسم مخفف لیا منسوب اسم وی د التزامی فعل اشتقاق هغه د ول کیږی لکه چه د (ول) والا مصادر و د (الف) په مادے کښے ئے بیان وشو :

مثبت	منفي
پرے ئے کم	پرے ئے نه کم
پرے ئے کے	پرے ئے نه کے
پرے ئے کی	پرے ئے نه کی
پرے ئے کو	پرے ئے نه کو
پرے ئے کئ	پرے ئے نه کئ
پرے ئے کی	پرے ئے نه کی

په پاسنو مثالو کښے مفعول غائب مفرد ذکر شوه ی که مفعول بل څوک وی هغه ضمیر را وسال کیږی چه د هماغه مفعول قائمقام وی :

مفرد	جمع
پرے مے کے	پرے مو کے
پرے دے کم	پرے مو کم
پرے ئے کم	پرے ئے کم

ب : دبغه د ول (کول) والا مصادرو څخه (چه دفعل ماده ئے صفت بیا ښغه نور نه وی) د مصدریت نښه لرے کېږی د پاتے په وروسته کښے د (و) توری پسے د (ک) توره ی ، ورپسے (بسیط فعلی ضمیرونه) راوړل کېږی، په نفی کښے د (و) د توری نه وروسته د نفی ادات (نه) هم راوړل کېږی :

مثبت	منفی
ایتتے وکم	ایتتے و نه کم
ایتتے وکے	ایتتے و نه کے
ایتتے وکی	ایتتے و نه کی
ایتتے وکو	ایتتے و نه کو

اتيتے وکی	اتيتے و نه کی
اتيتے وکی	اتيتے و نه کی

۵ـ د (کېدل) والا مصادرو څخه :

الف : د هغه دول (کېدل) والا مصادرو ځخه (چه د فعل ماده ئے صفت یا د مفعول اسم مخفف یا منسوب اسم وی) د التزامی فعل اشتقاق هغه دول کېږی لکه چه د (ېدل) والا مصادرو د (الف) په ماده کښے ئے بيان وشو :

مثبت	منفي
هوسا شم	هوسا نه شم
هوسا شے	هوسا نه شے
هوسا شي	هوسا نه شي
هوسا شو	هوسا نه شو
هوسا شی	هوسا نه شی
هوسا شی	هوسا نه شی

ب : د نورو (کېدل) والا مصادرو څخه (یعنې هغه چه د فعل ماده ئې صفت یا
هغه نور نه وي) د مصدریت نښه لرې کېږي د پاتې په وروسته کښې د (و)
توري پسې د (ش) توري ورپسې (بسیط فعلي ضمیرونه) راوسل کېږي په
نفي کښې د (و) د توري نه وروسته د نفي ادات (نه) هم راوسل کېږي خو دوه
راز افعالو د متکلم او مخاطب صیغې نه استعمالېږي :

	مثبت	منفي
مفرد غائب :	جرګه وشي	جرګه و نه شي
جمع غائب :	جرګې وشي	جرګې و نه شي

هر کله چه د شرط ادات (که) او نور دوه غې صیغې (التزامي صیغې) په سر کښې
راوسل شي د دغه صیغه د شرطیت په ځای کښې هم استعمالېږي :

که ئې وو هم څوک ئې پښتنه هم نه کوي .

او همدغه رنګه د دغه التزامي صیغه د استفهام د پاره هم وهیله کېږي او په تګ
اولیږي سره چلېږي : وئې وهم .

د استقبال فعل

استقبال هغه دی چه د یوې چارې وقوع یا نه وقوع په راتلونکي زمانه کښې وښئي اشتقاق ئې دغسې کیږي چه په التزامي فعل کښې د (به) ادات زیاتیږي:

۱— که د التزامي فعل لره ئي توره (و) وي دغه ادات د (و) د توري نه وروسته راځي:

منفي	مثبت
وبه نه ژاړم	وبه ژاړم
وبه نه ځم	وبه ځم
وبه ئې نه وهې	وبه ئې وهې
وبه مې نه وهې	وبه مې وهې
وبه ئې نه ربړوي	وبه ئې ربړوي
وبه مې نه ربړوي	وبه مې ربړوي
وبه نه ورپېژنم	وبه ورپېژنم

۲ــ که د التزامی فعل لره ی توره ی (و) نه وی آو د فعل ماده سره ئے معنا وره کلمه وی د استقبال ادات د هغے کلمے نه د روسته راو سل کیږی:

منفي	مثبت
سپین به ئے نه کړم	سپین به ئے کړم
نیټ به مے نه کی	نیټ به مے کی
غوزار به نه شم	غوزار به شم
پرے به ئے نه کړم	پرے به ئے کړم
پرے به مے نه کی	پرے به مے کی
اتیتے به و نه کړم	اتیتے به و کړم
هوسا به نه شم	هوسا به شم
جرگه به و نه شی	جرگه به و شی

۳ــ په هغه د وں (ل) والا مصادرو کښے چه په التزامی فعل کښے د صیغے لره ی توره ی (و) نه وی آو د فعل ماده سره ئے هم معنا وره کلمه نه وی د استقبال ادات

دفعل دمادے په منځ کښے نه ووځي چه په آور په و پوړے اړه لري :

مثبت	منفي
کے به ئم	کے به نه ئم
کے به ئے	کے به نه ئے
کے به ئی	کے به نه ئی
کے به ئو	کے به نه ئو
کے به ئی	کے به نه ئی
کے به ئی	کے به نه ئی

اقتداری فعل

اقتداری فعل هغه دی چه دیوے چارے کول لیا نه کول د فاعل په واک کښے دی اما فعل تنسے صادر شوی نه وی . د نه فعل هم درے زمانے (مطلقه ماضی ، حال ، استقبال) لري ، اشتقاق ئے د ټولو مستعملو مصادرو څخه د مصادرو

دانواعو په اعتبار په لاندینی ډول سره کیږی :

۱ــ ماضي صیغه :

الف : د (مخصوص لازمی (ل) والا) او (متعدی (ل) والا) مصادرو او د (ول) او (کول) والا مصادرو په وروسته کښې (ای) زیاتیږی ، پسې د فاعل دتعین دپاره (مرکب فعلی ضمیرونه)، ورپسې (شو (۱)) وروسته دمفعول دتعین دپاره که (فعل مفعول ولری) (بسیط فعلی ضمیرونه) راوړل کیږی . په نفی (۲) کښې لمړی دنفی ادات (نه) ، پسې (مرکب فعلی ضمیرونه) ورپسې (شو) وروسته (بسیط فعلی ضمیرونه) تښے وروسته پاتے صیغه راوړله کیږی :

منفی	مثبت
نه مے شو خندولای	خندولای مے شو
نه دے شو وهلای	وهلای دے شو

(۱) ځینے پښتانه (شوای) راوړی .

(۲) ځینے پښتانه په نفی کښے ، نه سے وائی چه : (خندلای نے شو) .

رابه‌رولای نه شو	نه نه شو رابه‌رولای
پرې کولای نه شو	نه نه شو پرې کولای

ب : د نورو لازمي (ل) والا مصادرو او (ېدل) او (کېدل) والا مصادرو په ورووستو کښې (ای)، په پسې (شو)، او ورپسې د فاعل د تعین د پاره (بسیط فعلي ضمیرونه) راوړل کېږي، په نفي (۱) کښې د (شو) نه مخکې د نفي ادات (نه) هم راوړل کېږي :

مثبت	منفي
کېناستلای شوم	کېناستلای نه شوم
درېدلای شوې	درېدلای نه شوې
پرېکېدلای شو	پرېکېدلای نه شو

۲ــ د حال صیغه :

د ورستو مصادرو څخه د اقتداري فعل د حال صیغه د غه سې جوړېږي چه د مصدر

---

(۱) ځینې پښتانه په نفي کښې د غه سې وائي چه (نه شوم کېناستلای) .

په وروسته کښے (ای) پسے د مفعول دتعین دپاره (مرکب فعلي ضمیرونه) ورپسے (ش) وروسته (بسیط فعلي ضمیرونه) راوستل کیږی، په نفی کښے لمړی د نفی ادوات (نه) پسے (مرکب فعلي ضمیرونه)، ورپسے (ش) وروسته (بسیط فعلي ضمیرونه) اتنئے وروسته اصل صیغه راوستله کیږی:

مثبت	منفي
خندلای شم	نه شم خندلای
وہلای ئے شے	نه ئے شے وہلای
رېږولای دے شی	نه دے شی رېږولای
کېناستلای شو	نه شو کېناستلای
درېدلای شی	نه شی درېدلای
پرے کولای ئے شی	نه ئے شی پرے کولای
ہوساکېدلای شو	نه شو ہوساکېدلای

۳ ــ د استقبال صیغه :

د اقتدار ی فعل د استقبال صیغه بیدو د اقتدار ی فعل د حال د صیغې پشان ده یو اځې د استقبال ادات (به) په کښې زیاتیږی چه د غه ادات هم په اثبات کښې د (ای) ، آو په نفی کښې د نفی ادات (نه) څخه وروسته راو سال کیږی :

مثبت	منفي
خندلای به شم	نه به شم خندلای
وېلای به ئې شې	نه به ئې شې وېلای
ربېرولای به ئې شی	نه به ئې شی ربېرولای
کېناستلای به شو	نه به شو کېناستلای
درېدلای به شی	نه به شی درېدلای
پرې کولای به دې شی	نه به دې شی پرې کولای
هوساکېدلای به شی	نه به شی هوساکېدلای

امر هغه ده ی چه د یوه چارے پر کولو حکم کوی ، په پښتو کښے امر د اشتقاق د د ول په نسبت د وه راز ه ده ی :

۱ — معهود امر :

۲ — غیر معهود امر :

۱ — معهود امر : هغه ده ی چه د یوه معهودے چارے پر کولو حکم کوی لکه :

لاړ شه ، چه په دغه امر کښے د تګ ځای مخکښے د آمر آو مأمور په منځ کښے مذاکره آو معین شوه ی چه د وارو په خپلو ذهنو کښے پرے پوهیږی د دغه د ول امر اشتقاق د غه سے کیږی چه په مفرد حاضر امر کښے د التزامی فعل د مخاطبے صیغے روستنی توره ی په (ه) وبخښی په جمع کښے د حاضر امر آو په مفرد آو جمع کښے د غائب امر هماغه التزامی صیغے د امر پر ځای هم استعمالیږی مګر په غائب امر کښے د (دے) لفظ هم زیاتیږی ، که د التزامی فعل لمړی توره ی (و) وی د (دے) لفظ د لمړی توری نه وروسته راځی آو که لمړی توره ی (و) نه وی

آو دفعل ماده معناوره کلمه وی دبېغے نه وروسته راځی آو که ددے دووه نه یو
هم نه وی نو د (دے) لفظ دفعل دمادے په مخ کښے نه ووځی ؛

دحاضر امر مثال

التزامی فعل — مفرد	التزامی فعل — جمع	معهود امر — مفرد	معهود امر — جمع
وخاندے	وخاندی	وخانده	وخاندی
کښېنے	کښېنی	کښېنه	کښېنی
وخېجے	وخېجی	وخېجه	وخېجی
وئے وہے	وئے وہی	وئے وہه	وئے وہی
وئے رہروے	وئے رہروی	وئے رہروه	وئے رہروی
غوزارئے کے	غوزارئے کی	غوزارئے که	غوزارئے کی
ودرېږے	ودرېږی	ودرېږه	ودرېږی
غوزارشے	غوزارشی	غوزارشه	غوزارشی

پرے نئے کے	پرے نئے کی	پرے نئے کہ	پرے نئے کی
کارو کے	کارو کی	کارو کہ	کارو کی
ہوساشے	ہوساشی	ہوساشہ	ہوساشی

د غائب امر مثال

التزامی فعل		معہود امر	
مفرد	جمع	مفرد	جمع
د خاندی	وخاندی	ودے خاندی	ودے خاندی
کښنی	کښنی	کےدے نی	کےدے نی
و ښخجی	و ښخجی	ودے ښخجی	ودے ښخجی
وئے وہی	وئے وہی	ودے وہی	ودے وہی
وئے ربړوی	وئے ربړوی	ودے ربړوی	ودے ربړوی
غوزارئے کی	غوزارئے کی	غوزار دے کی	غوزار دے کی
و درېږی	و درېږی	ودے درېږی	ودے درېږی

سپین شی	سپین شی	سپین دے شی	سپین دے شی
پرے نے کی	پرے نے کی	پرے دے کی	پرے دے کی
کاروکی	کاروکی	کاردے وکی	کاردے وکی
ہوسا شی	ہوسا شی	ہوسادے شی	ہوسادے شی

دہغہ سرہ ی یا شی د تعین د پارہ چہ امر پرے اجرا کیبزی پہ متعدی امر کنبے ورو ستہ تر (و) چہ دکلمے پہ سر کنبے وی یا د فعل د مادے تر معنا ورے کلمے ورو ستہ او کہ دوے دو ونہ یو ہم نہ وی د فعل د مادے پہ منځ کنبے (مرکب فعلی ضمیرونہ) راوسرل کیبزی؛

جمع	مفرد
د مو و بہ	دے و بہ
غوزارئے کہ	غوزارئے کہ
کے ئے نہ وہ	کے ئے نہ وہ

۲ — غیر معہود امر؛ غیر معہود امر ہغہ دہ ی چہ د یو ے نا معہود دے چارے پر کولو حکم کوی لکہ؛ (خہ) چہ پہ د غہ امر کنبے د تګ ځای د آمر او مامور پہ منځ کنبے مذاکرہ او

معین شوہ ی نہ وی ، د غہ د ول امر دعتاب پہ وخت کښے د تنبیہ پہ صورت وہیل کیږی کلہ کلہ د استمرار معنی ہم پہ کښے وی اشتقاق ئے دغہ سے کیږی چہ د حال د صیغے د روستہ ی تورہ ی پہ مفرد حاضر امر کښے پہ (ه) وبخیږی د حاضر امر پہ جمع کښے آو د غائب امر پہ مفرد آو جمع کښے ہم اغہ د حال صیغہ د استمراری امر پہ ځای ہم استعمالیږی مگر د غائب صیغے پہ وروستہ کښے د (دے) لفظ ہم زیاتیږی :

دحال فعل		غیر معہود امر	
مفرد	جمع	مفرد	جمع
خاندے	خاندی	خاندہ	خاندی
کښے	کښنی	کښنہ	کښنی
خیجے	خیجی	خیجہ	خیجی
وہے ئے	وہی ئے	وہہ ئے	وہی ئے
رہروے ئے	رہروی ئے	رہروہ ئے	رہروی ئے

ورپېړے　　ورپېړی　　ورپېړه　　ورپېړی

غوزار پېړے　　غوزار پېړی　　غوزار پېړه　　غوزار پېړی

پرے کوے نے　　پرے کوی نے　　پرے کوه نے　　پرے کوی نے

هوسا کېږے　　هوسا کېږی　　هوسا کېږه　　هوسا کېږی

د غائب استمراری امر مثال

د حال فعل		غیر معهود امر	
مفرد	جمع	مفرد	جمع
خاندی	خاندی	خاندی دے	خاندی دے
کېنی	کېنی	کېنی دے	کېنی دے

د هغه سړی لیاشی د تعین د پاره چه امر پرے اجرا کېږی په متعدی امر کښے د امر د صیغے په وروستہ کښے (مرکب فعلی ضمیرونه) راوړل کېږی :

مفرد	جمع
وهه مے	وهه مو

پرے کوہ ئے   پرے کوہ ئے

نهی

نهی ښغه ده چه دیوے چارے پر نه کولو حکم کوی . په پښتو کښے د دوامرو امرو
په مقابل کښے یو راز نهی ده ښغه هم د غه سے اشتقاقیږی چه د غیر معهود امر
په سر کښے د مخاطب د پاره (مه) آو د غائب د پاره (نه) راوسل کیږی؛ مگر
په غائب کښے د (دے) لفظ چه د امر د صیغے په وروستہ کښے راته په نهی کښے د
نهی ادات (نه) تخه وروسته راځی: مه خانده، مه کینه، مه ئے وهه، نه دے
خاندی، نه دے کښنی، نه دے وهی .

تنبیه — د مرکب فعلی ضمیرونو خای د افعالو په اشتقاق کښے پاس وښودل
شو خو هر کله چه د افعالو سره نورے کلمے گډے شی مرکب فعلی ضمیر د نه ځپل ځای
د نحوی آو د جملے د سرو جنی کلمے نه وروسته راځی: پرون مے ډوډاپه،
ملک مے پرون و بلی .

دکرو فرع

دکرو فرع لکه چه د صفت په څیر نے کښے بیان شو د قیاسیه صفاتو څخه کښل کیږی او د (فاعل اسم، مفعول اسم، مشبهه صفت، د فاعل مبالغه) څخه عبارت دهٔ ی دوغه له لاملهٔ چه دکره (فعل) څخه جوړیږی نو ځکه هریو ته یئے دکره فرع ویل شوے.

فاعل اسم

فاعل اسم هغه کلمه ده چه دفعل کوونکی ښئی دغه هم دغسے جوړیږی چه د مصدر دروستئی توری چه (ل) ده ی لرے کیږی د پاتے په وروستهٔ کښے چه دفعل ماده ده د مذکر دپاره (ونکی) او د مؤنث دپاره (ونکے) راوړل کیږی:

مصدر	دفعل ماده	مفرد فاعل اسم
وهل	وه	وهونکی
تلل	تل	تلونکی

وتل	وت	وتونکی
ځغل	ځغو	ځغونکی
رہبرول	رہبرو	رہبرونکی
رژول	رژو	رژونکے
خوندیکول	خوندیکو	خوندیکونکے
کېمدل	کېمد	کېمدونکے
رہبرېدل	رہبرې	رہبرېدونکے

مفعول اسم

مفعول اسم ہغہ اسم دہ ی چہ فعل پر ہغہ واقع شوہ ی وی پہ لاندینو دولونو سرہ جوړ یږی:

۱ — د متعدی (ل) والا مصادرو آو د ہغہ د ول (ول) والا آو (ېدل) والا مصادرونہ چہ د فعل مادہ ئے صفت یا د مفعول اسم محقق یا منسوب اسم

نه وی د مفعول اسم اشتقاق ونه سے کیبږی چه د مصدر په وروستهٔ کښے (ه ی) راوړل کیبږی:

مفعول اسم	مصدر
وهلهٔ ی	وهل
کېنولهٔ ی	کېنول
رېبهٔ پړلهٔ ی	رېبهٔ پړل

کله کله (شوهٔ ی) هم دوه نه دهٔ ول مفعول اسم په وروستهٔ کښے راوړل کیبږی: وهلهٔ ی شوهٔ ی، کېنولهٔ ی شوهٔ ی.

۲— د هغه دهٔ ول (ول) والا او (پهٔ ل) والا مصادر وڅخه چه د فعل ماده ئے صفت یا د مفعول اسم مخفف یا منسوب اسم وی او هم د (کول) او (کېدل) والا مصادرو نه د مفعول اسم اشتقاق د نه سے کیبږی چه د مصدر نه د مصدریت نښه لرے کیبږی د پاتے په وروستهٔ کښے (شوهٔ ی) راوړل کیبږی:

مصدر	مفعول
غوزارول	غوزارشوی
غوزارېدل	غوزارشوی
پرےکول	پرےشوی
پرےکېدل	پرےشوی

دفاعل مبالغه

دفاعل مبالغه هغه صيغه ده چه ديوے چارے دظهور زياتوالے دفاعل څخه ښئي دغه صيغه په لاندينو دولو نو سره جوړېږي:

۱ــ دفعل دمادے په وروستو کښے دمذکر دپاره (ندوکے) آو دمؤنث دپاره (ندوکے)، راوړل کېږي: ژړندوکے، وېرندوکے، کړېندوکے.

۲ــ دفعل دمادے په وروستو کښے دمذکر دپاره (نډ) آو دمؤنث دپاره (نډه) راوړل کېږي: ګرېنډ، ترهېنډ، بهېنډه.

۳ — د فعل د ماده یا د یوه اسم په وروستګینې (اوو) راوسل کېږي:
غوښاوو ، جلراوو .

مشبهه صفت

مشبهه صفت هغه صیغه ده چه د فاعل تل والی (مداومت) پریوه چاري باندې ښئي ، مشبهه صفت په لاندېنی ډول سره جوړېږي :

۱ — د یوه اسم په وروستګینې (مار) راوسل کېږي لکه : جګړه مار ، دودي مار .

۲ — د یوه صفت اسم په وروستګینې (ن) راوسل کېږي : دارن ، خاپورن (۱) .

۳ — د یوه صفت اسم په وروستګینې (ګر) راوسل کېږي : لوبګر ، کودګر .

۴ — د یوه اسم یا د مصدر اسم په وروستګینې (زن) راوسل کېږي : تورزن ، لامبوزن .

(۱) د (ن) توری د منسوب اسم نښه هم ده لکه : ژاولن ، مګر د معنی څخه ښکاره ده چې : که د یوې کلمې په وروستګینې (ن) ده او د فاعلیت معنی ورسره وه هغه کلمه مشبهه صفت ده ، که د فاعلیت معنی ورسره نه وه هغه کلمه منسوب اسم ده .

۵ — د فعل د ماده پـه وروستـه کښې (نـدوی) ، او سـرل کیـږی :
ساتندوی ، گڼندوی .

که دوغه پاسنی صفت موصوف مؤنث وی د پاسنو نبو په وروستـه کښې
(۵) هم زیاتیږی : جگړه ماره ، د ارنه ، لو بگره ، لامبوزنه ، گڼندویه .

دریمه څانګه

ادوات

لیا

توري

د آلې توره ئ

ه ی

آله هغه شی ده چه د یوه چارې د اجرا د واسطه وی. هر کله چه د ځینو اسمانو په واسطه کښې د نه توره ئ راشي هغه اسم د آلې اسم ګرځی لکه چه تفصیلات ئې د لاندې څانګې په لاندې څپرکی کښې

بیان شوی.

د احتمال توری

کوندے ، لکه چه

هر کله چه د احتمال بیان مد عاوی د غه توره ی استعمالیږی : کوندے کاله نه تلله ی وی ، لکه چه د غه کور نه پیږی چه ترهوسه رانه غذی .

د استحسانت توره ی

تر

استحسانت وتحت وطلب په معنی آو استعلا مقابل ده ی : تر مېز لاندے ، تر ونږ لاندے ، په هغه نسبت کښے چه د استعلا په کښے نه وی هم استعمالیږی : تر هغه نه راته نېږ دے دے .

په دغه سے نسبت کښے د (پر) د توری استعمال د فصاحت مخالف بلکه غلط ده ی . (پر) چه د استعلا توری کښے لے بیان شوه ی .

په هغه نسبت کښې استعمالېږي چه استعلا په کښې مقصود وي: پر تا جګ ده ی .

د استدراک ادوات

خو ، مگر ، اما ، لیکن

لمړنی پښتو دوه یم پارسو او وروستي دوه عربي دي . ټول د استدراک ادوات دي ؛ د پرانده ی سره وکړ خو موفق نشو . وروستي دواړه هم په هغه معنی او په هغه ځای کښې استعمالېږي خو چه لمړی وي وروستنو د روته دومره ضرورت نشته .

استدراک د ادراک وطلب په معنا ده ی دغه ادوات د دوه یمې جملې په سر کښې چه لمړی جملې وهم لرې کوی ؛ راځي . ځکه چه د نفی او اثبات له لامله د دغو دو جملو په منځ کښې اختلاف او مغایرت وي مثلاً په پاسنی مثال کښې د متکلم مدعا د وېنې خبر په هول ده ی چه غائب موفق نشو . خو لمړی سر کښې هر کله چه جمله د (د ېر کوشش ئې وکړ) ایراد وي مخاطب گمان کوی چه موفق شو ځکه چه کوشش کوونکی د ېری وخت

موفق کیږی نو ځکه په دغه ځای کښے متکلم وائی چه (خو موفق نشو) تر څو چه د افادے نقصان اکمال شی.

(خو) کلمه د تهدید ادات هم وی لکه: ته خو لاړ شه! ته خو زده کړه مه کوه!

کله د تنبیه ادات شی: خو لاړ شه! خو وه وایه! خو نو ولے نه کښنے!

کله کله د حصر او قصر ادات وی. حصر دیوه حکم انحصار ده ی په یوه شی پورے لکه: ستا وظیفه خو د پښتو خدمت ده ی، یعنے بل څه نه ده ی چه په دغه کښے خدمت پښتو پورے حصر شوه ی.

د قصر ادات د هرے کلمے نه چه وروسته راشی هغه کلمه (مقصور) او بلے (مقصور علیه) شی لکه چه پاسنی مثال کښے وظیفه مقصور او پښتو خدمت مقصور علیه ده ی.

کله کله د دغه پر ځای د (یواځے) یا (خاته) یا (خاله) کلمے استعمالیږی: مثلاً بالته څه یواځے تلله ی وم. چه په دغه کښے تلل متکلم پورے حصر شوه ی.

د استثناتوري

بې ، پرته

(بې) د استثنا ادات ده ، د مستثنا نه مخکې راځي ، نول ، رغل بې احمد .
مګر د استثنا دپاره یو اځې د پر لېر استعمالېږي د پري وخت ، (له) لیا (د)
سره یو ځای استعمالېږي ؛ نول ، راغله بې له احمد ، نو لو دو بیل بې د ویک .
هر کله چه د جنس اسما تو سره راشي د نفي معنا ښي ؛ بې کوره ، بې ځلې .
(پرته) د نه هم د پاسنی پشېر د استثنا د پاره په هماغه معنی او موقع کښې استعمالېږي ؛
پرته له تورکه نور نول ها لکان زده کړه کوي . نول راغله پرته د احمد .
که د چینیات او خوشې د پیلو په معنی استعمال شي ، مالته اداث نه ده ی .

د استعلاتوري

پر ، باندې

لره ی د اسم نه مخکې او د وه یم د اسم نه وروسته راځي ؛ پر آس ، کتاب باندې .

کله دوا سره یو ځای استعمالېږي: پر کتاب باندې.

کله کله د (تفضیل اوات) شی لکه: پر ماعالم ده ی، پر ده باندې غښتلی ده ی.

د استفهام توري

چا، څوک، څه، کوم، کومه، کومې، څومره، کله، چیرته،
چېرې، ولې، څه و پاره، څه له، څنګه.
تفصیلات یې د لړی ثانیګې په درېیم ټوک کښې بیان شوي.

د استکراه توري

اوف

د استکراه په وخت کښې یو اوځې لیا د ځلې په سر کښې استعمالېږي:
اوف، اوف څومره ناوله ی ده ی.

د اضافت ادات

د

که په اضافي جملو کښې د مضاف اليه نه مخکښې راشي د اضافت ادات شي : د کوښې ور،
د پښتو ژبه .

د بيان توري

چه

(چه) د اسمائو او افعالو نه وروسته د بيان د پاره راځي : آخک چه کابل ته تللی ېيائي
احوال بېرته نه ده راغلی ، تا چه ده ويل خه په ره پوه شوم .
کله د تشبيه او تمثيل ادات وي : چه د بل عزت کوئې خپل عزت کوی .
کله د مفاجات ادات شي : خبرې نې کولې چه ورغلم .

د پلو توري

را ، ور ، ور

پلو : سمت او جهته ته وائي ، هر کله چه د غه توري د ځينو مصادرو او افعالو سره راشي

دخوا آو پلو معنا بنئی :

(۱) دفعل مخ آو جهة متکلم خواته ښئی : را ځی ، را ښېږی ، را کاږی .

(۲) دفعل مخ آو استقامت ومخاطب خواته ښئی : ور ځی ، ور ښېږی ، ور کاږی .

(۳) دفعل مخ ، غائب خواته ښئی : ور ځی ، ور ښېږی ، ور کاږی .

کله چه دځینو الفاظو آو مصادرو سره یو ځای شی ځینې مصادر تشکیلوی چه دغو مصادرو ته (مزید فیه) وییل شوه ی : راغلل ، درغلل ، ورغلل ، راپسېره کول ، درکول ، ورکول .

دتأثر توری

اخ ، وخ ، ویش ، اوف ، وی ، ووی وی

تأثر : دیوه شی تر تأثیر لاندې بو سړی دل آو تأثیر حس کول ، مکدر کېدل آو حزن آو کدر حس کول ده ی نو هر کله چه چاته کوم مادی یا معنوی خوږ ورسېږی دخپل تأثر آو تألم دښودلو دپاره پاسنو تورو نه یو یو اسځې لیاد کومې جملې آو عبارې په سر کښې ذکر کوی : اخ لاس مې خوږ شو؟ وخ زړه مې له د پره غمه وچاوده ،

ویشس پښه مې ژوبله شوه! اوف له د پره غمه مړ شوم! وی خدایه دغه څه حال دی، وئ آ وئ ملا مې ماته شوه.

د تاکید توری

خو

دعربی (البته) مقابل دی چه د (مطلقاً) په معنا دی او د تاکید د پاره راځی؛ څوک چه مسلمان وی خو د به غزا کوی! څوک چه به ګرځی خو د به پرځی.

د تانیث توری

ه، ے، ی، ا

د لړی ځائے په لړی څپرکی کښے ئے بیان شوی.

د تحسین توری

آفرین، واه، واه واه

دغه توله هر کله چه تحسین او تقدیر مدعاوی د جملے په سر کښے استعمالیږی؛ آفرین ښه کار دے وکړ، واه څه ښه شعر دے وییلی، واه واه څه ښه هنر دی.

دتحسر توری

ی، ہی ہی، ہی آئی ہی، ہرگورہ، ارماند

تحسر ہغه دہ ی چه یوشی دسری زړه وغواړی لاس ته ورنشی آوزړه ئے ورپسے ہینی ہینی شی لیادیوه شی په فوت آو ورکیدلوسره ی تاسف آو تلہف دکی. په دغه سے حال کښے پاسنو توروڅه یو یواسے لیادیوسے جملے آو عبارے په سر کښے وییل کیږی : ہی څه ښے شے آو وسځے وے ! ہی ہی څه ښه سړه ی وه مړشو؟ ی آئی ہی څه ښه ماڼړی وه خوشے ئے ورانه کړه! ہرگوره چه په لاس رانه غږی! ارماند چه پښے مے گودے دی.

دتحفظ توری

بون، به، بہنه، وار

تحفظ ساتنے ته وائی ہر کله چه دیوه شی ساتنه چاپورسے اسره ونیسی دغه توری استعمالیږی:

(بون) دخپنو حیوانا تو آو مواشیو داسمانو په ورو سته کښے راځی آو مذکر محافظ

آو ساتون سبلي لکه : شپږ بون ، آسبون .

(ﺑﻪ) د ځينو ځيوانا تو آو مواشيو د اسمائو په وروسته کښې راځي آو مذکر محافظ آو

ساتون سبلي لکه : آسبه ، خربه .

کله کله د بے سا ہو جنس اسمائو نه وروسته هم راځي لکه : خستبه ، ارگبه .

(بنه) د ځينو ځيوانا تو آو مواشيو د اسمائو په وروسته کښې راځي آو مؤنث ساتون

سبلي لکه : غوبنه ، خربنه .

(دار) د پارسو څخه مأخوذ ده ی آو د اسمائو په وروسته کښې راځي : پهره دار ، تهانړه دار .

د تشبيه توری

سے ، لکه ، پڅير ، غونډے ، گنړه ، گينے ، گوا ، گوا کے (۱)

د غه توٌل د تشبيه ادات دی چه د تمثيل ادات هم ورته ويل کيدای شي .

تشبيه ورته کول د يو شي د بل شي ته ده ی نو ځکه د غه توری د يوه شي د ورته

کولے په وخت د بل ته با استعماليږی .

(۱) ، (په شان ، شانته ، په دول ، په راز) کلمات هم د تشبيه د پاره راځي .

(سے) هر کله چه د اشارے اسمونو سره راشي تشبيه آو تمثيل بيانوي :
دغه سے ، داغه سے ، هغه سے ، هو غه سے .

(لکه) د تشبيه په وخت کښے د مشبه به نه مخکښے راځي : لکه کوکی .

(پڅېر) د تشبيه په وخت کښے د مشبه به نه وروسته راځي : تيږ سے پڅېر .

(غوندے) دغه هم د تشبيه په وخت کښے د مشبه به نه وروسته راځي : ځمري غوندے .
کله دوه يم (لکه) و ورے يم آو ځښلورم سره يوځاي راځي : لکه سپوږمۍ پڅېر
لکه نر غوندے .

(ګنړه) رېده ی غوره ړه ی ګنړه د اک په سرو کالينو فرش شوه ی .
کله د تعريض په مقام کښے استعماليږی چه په دغه حال کښے (تعريضي تشبيه)
ورته وائي : ديو اسے پښتو ئے چه زوه کره ګنړه دوه ی هم پښتون شو ، ګنړه
شاعر شوه ی .

(ګينے) په هماغه معنا آو مقام چه پاسنه ی استعمالېده استعماليږی : وا بنه
شنه شوی وه ګينے د اک په زرغونو بخملو فرش شوه ی وه ، ګينے تندر ووری .

(گوا) د (گویا) ځینې چه پارسو ده ی مأخوذ ده ی په هغه معنا آو مقام چه پاسنی دوه استعمالېدل، استعمالېږی : د غه سې تیاره ده گوا شپه شوه، گوا ماگرموی.

(گواکې) د (گویا) آو (که) ځینې چه پارسو دی مرکب ده ی په هماغه معنا آو مقام چه پاسنی ورسې استعمالېدل د غه هم استعمالېږی : بر پښناوې ولګېدې ځښته د پره ، نرا شوه. گواکې ورځ شوه. گواکې ده ی هم پښتون ده ی.

د تصدیق توری

هو ، هوکې ، یې

تصدیق :
دیوې خبرې لیا دیوې چارې دسم والی آو رښتیاوالی منل آو بیان ده ی.

هر کله چه دیوې خبرې لیاکړه تصدیق مدعاوی یوله دغواړ تو ځینې استعمالېږی.

نا کل سې دویو ونکې خوښې پورې اړه لری : مثلاً که څوک چانه پښتنه وکی چه پښتو زه ور سمې شوه ؟ مخاطب د تصدیق دپاره ووائی (هو) لیا (هوکې) لیا (یې).

د تصغیر توری

ک ، ه که ی ، و نه ی ، و نه که ی ، گه ی ، که ، کی ، ه گی ، و نې ، گی .

دلري ځاينگے په لري ځيرکي کښے ئے بيان شوه ى .

دتعجب توري

په ، په هه ، په هآ هه ، په ها ، په آها ، پوهو ، پو هآ هو ، اوهو ، او هآ هو ،
ابے بے ، ابے بآ بے ، څه ، څنگه ، څومره ، هے .

(په) دتعجب آو استغراب ادات ده ى : په ! څومره د ېرلږ دى ! په ! تو ماشه خبرے کوى .

(په هه) هم دتعجب آو استغراب ادات ده ى : په هه ونه سړى په دے کونے کښے ځائ پېږى .

(په هآ هه) دتعجب ومبالغے وپاره استعماليږى : په هآ هه څومره د ېرخلک غوند شوى .

(په ها) دوغه آوو (په هه) داستعمال محل يو ده ى .
(په هآها) دوغه آوو (په هآ هه) داستعمال محل يو ده ى .
(پو هآو) دوغه آوو (په هه) داستعمال محل يو ده ى .

(**پوهوهو**) دوغه آود (په ټه ټه) د استعمال محل یو ده ی.

(**اوهو**) دوغه آود (په ټه) د استعمال محل یو ده ی.

(**اوهوهو**) دوغه آود (په ټه ټه) د استعمال محل یو ده ی.

(**اپے هے**) دوغه آود (په ټه) د استعمال محل یو ده ی.

(اپے ټے ټے) دوغه آود (په ټه ټه) د استعمال محل یو ده ی.

(**څه**) دیوه کیفیت و تعجب دپاره استعمالیږی: څه ښه لیک سے لیکلی.

(**څنګه**) دغه هم دیوه کیفیت و تعجب دپاره استعمالیږی: څنګه چټک چټک ځی.

(**څومره**) دمقدار و تعجب دپاره ده ی: څومره ډیر ملخ دی.

(**ها**) دتعجب ادات ده ی: ها ته لا مکتب ته نه ځے.

کله کله د تحضیض معنی ښئی: ها! ته لا ناست ئے، ها! ته لا ورته ګورے.

کله کله د تنبیه معنا هم ښئی: ها! پام کوی.

دتعلیل توری

ځکه، و لے چه، چه، له لا مله

د غه درست د تعلیل توری دی او په هغو جملو کښی چه دیوه حکم علت او سبب بیانه وی

داخلیږی .

(ځکه) په هغو جملو کښی راوسال کیږی چه دیوه حکم علت او لامل بیانه وی : خود په مینه

سره کوو ځکه چه پښتانه او سره عزیزان یو .

(ولی چه) پاسنی ټکی په هماغه موقع او معنا استعمالیږی : پښتانه سری له

بنائی چه پښتو وه وائی او پښتو وکی ، ولی چه پښتون په پښتو سره

پښتون وه ی .

(چه) پاسنو ټکی د یوه حکم علت بیانه وی : دروغ مه وایه چه بیا به جزا وه وینی .

(له لامله) که څه هم ځینی خلک د غه ادات بولی ، خو ادات نه وه ی ځکه د (له)

او (لامل) څخه مرکب وه ی چه لمړی ی د مفعول منه ادات وه ی او دوهیم د سبب په معنا

وه ی اما دوهیم د نه استعمال علت په نوروځایو او مواقعو کښی د (سبب) د لغت

رواج او عمومیت مینډل وه ی چه هغه هم د عربی ژبی د نفوذ اثر وه ی بنائی چه وروسته

تر دغه په چپسله معنا استعمال شی او د بیان او خلمی سره رو نه ی کی .

د تعمیم توري

هر، هره ، واره

تعمیم : یو شی خصوصیت نه وېستل او عمومیت ته شاملول دی .

(هر) د مذکر مفرد سره راځي : هر سړی ، هر څوک ، هر چا ، هر یو تن .

(هره) د مؤنث مفرد سره راځي : هره ښځه ، هره ورځ ، هره خوا .

(واره) د جمع سره راځي : واره خلک ، واره چارے .

د ذاتی د تقلیل توره ی

بخوند

دلری ځاینګے په دوه یم څپرکی کښے بیان شوه ی .

دلون د تقلیل توری

چک ، وبر

دلری ځاینے په دوه یم څپر کی کښے بیان شوه ی .

د تکثیر توری

ښو ، ښومره

(ښو) که څه هم مقدار بیانوی خو کله کله د تکثیر ادات هم گرځی لکه : ښو وارے مے ورته وویل .

کله کله د تاکید د پاره مکرر استعمالیږی : په ښو ښو واروے مے ورته وویل .

کله کله د تقلیل ادات هم کیدای شی مگر هر کله چه تقلیل مدعا وی باید هغه د (یو) کلمه ورسره ذکر شی . مثلاً که وویل شی چه : لکه چه د هرے روپی لرے ؟ د غلته که مخاطب مدعا د قلت بیان وی وائی : نه یو ښو روپی دی .

(ښومره) د غه هم د پاسنی په شان کله کله د تکثیر ادات گرځی لکه : خدای ښومره برهٔ ی ورکړ .

د تمنی ادات

کشکے

د کلام په سر کښے ذکر کیږی : کشکے تلهٔ ی وای ! کشکے پښتو با ندے د وخته پوهٔ شوهٔ ی وای ! کشکے بدای وای او د هرے روپی مے درلودای .

دتنبیه آو تخفیض[1] توری

کنه ، بله ، هِلی ، مګر ، ها

(کنه) ترکیبا تو سره چه راشي دتنبیه آو تخفیض ادات شي لکه : وه وایه کنه وبلې غلې سړی ! لار شه کنه ولې خوشې ناست یې ؛ علم زده که کنه ولې خوشې ګرځې .

کله کله د تصدیق دتاکید ادات شي : هو کنه خپله چاره مو وه .

(بله) بله ژر شه ، بله منډې .

(هِلی) د غه آو پاسنه ی دواړه یوه معنا لري خو د غو مره ده چه بغه د مفرد آو دغه د جمع د پاره استعمالېږي : هلي ژر شي ، هلي منډې .

(مګر) مګر مانه پېژنې .

(ها) د تنبیه آو تهدید د پاره راځي : ها ! پام کوه چه و به دې وهم .

کله کله د قبول ادات هم شي لکه بجه د قبول په ادوا تو کښې یې هم ذکر شوی .

(۱) تخفیض یعنې کړنده ی کول .

د جزا توره ی

نو

د جزائي جملے نه مخکے راځي : که ته راغلے نو ځه به هم درشم .

تفصیلات د ے په نحو کښے وکتل شي .

د حاصل مصدر توری

آوه ، نه ، ه ، نگ ، ون ، ښت ، الف

د لسري څانگے په څلورم څپرکي کښے ئے بیان راغلے ی .

د شرط توری

که ، چه ، که څه هم ، تر څو ، تر څو چه

(که) یو حکم بیا یو فعل بل پورے مشروط او مقید کوي او د مشروط علیه نه مخکے راځي :
که ته راغلے څه هم درځم ، که د ے مانړي سازه کړه ښځه ئے هم سازوي .

(چه) د غه هم د پاسني څېر یو حکم بیا فعل بل پورے مربوط او مقید کوي او د مشروط علیه نه مخکے لیا ورو ستے راځي : چه څه راغلم بیا ته لاړ شه ، ته چه راشے څه به لاړ شم .

(کہ څہ هم) : کہ څہ هم ماتہ تاوان راورسېږي خو سپين ږيري ولا مې ځمک ونہ کړ.

(تر څو) يو حکم يا يو فعل بل پورې مشروط او مقيد کوي او د مشروط عليہ نہ مخکې راځي او پہ عين حال کښې د وخت انتهام بيانوي : تر څو تہ رانہ شې زہ به نہ راځم، تر څو تہ راشې ځہ بہ هم د غلتہ يم.

کلہ د وخت د انتها استفهام کوي : تر څو پورې بہ روزگار ناست يې؟

(تر څو چہ) پہ داغہ موقع او معنا چہ پاسنئ تورہ ي استعمالېږي ؛ د غہ هم استعمالېږي.

د صلې تورې

چہ

تفصيلات ئې د لمړي ځانګې پہ درېيم څپرکي کښې راغلي.

د مکان د ظرف توري

نږدې ، يا نږدې

د لمړي ځانګې پہ لمړي څپرکي کښې بيان شوي.

دعطف توری

آو ، هم ، چه ، که ، لیا ، لا ، بلکه

(آو) دوه کلمې لیا دوه جملې سره نښلوی (مربوطوی) لکه : آحمد آو وتمک راغلل . پښتو ژوندی شوه آو پښتانه سرلوړی شول .

(هم) بعضې شی سره غوندوی چه اشتراک په کښې نه وی : لکه چه د غه پوه وه بعضې بل ځای همدغه ښه پوه وه .

دوه شیه په یوه حکم کښې لیا دوه حکمه په یوه شی کښې سره غوندوی : هم آحمد ویل هم وتمک ! آحمد هم دوست هم ځای ویکه . کله د اقتران ادات شی لکه : هم غاسه .

کله کله د تشریک ادات شی لکه : هم نومی ، هم سبق .

(چه) دغه هم دوه شی په یوه حکم کښې غوندوی : یواځې تا وانی نه چه سپک هم شو .

(که) دوه شیه په یوه حکم کښې غوندوی آو د طلب د تعین دپاره راځی : دګوری چه آحمد راغی که وتمک ؟

کله دشرط ادات وی لکه چه دشرط په توړو کښے هم ذکر شوه ی .

(لیا) پاسنی ځچپر دغه هم دوه شیه په یوه حکم کښے غونډوی آو یو غواسی :
آخګ لیا وتګ راوپیږه .

(لا) دتنبیهی عطف ادات ده ی : څه ئے راتکړه لا ئے څه راخخه واخیسته .

(بلکه) دغه هم پاسنی ځچپر دوه شیه په یوه حکم کښے غونډ وی : یو اسے روپی ئے
نه ګټلے بلکه عزت ئے هم وګاټه .

دقبول توری

هو ، هوکے ، یے ، ها ، بنیه

(هو) هر کله چه یوه خبره لیا یوه چاره ومنله شی آو په منلو آو اجرا کښے ئے څه تردد آو
شبهه نه وی په دغه حال کښے دغه توره ی یو اخے لیا دبغے جملے په سر کښے چه په هغه
سره دقبول اظهار کیږی استعمالیږی مثلاً که آخګ پروتګ باندے نوپک خوښی
آو ونوپک بیع معین آو دواړو په منځ کښے موافقت راشی آو څوک دآخګ نه پښتنه
وکی چه تاخپل نوپک په زر روپی پروتګ باندے خرڅ کړ هغه دخپل قبول داظهار دپاره

وائی (هو)، لیا کډو تګ نه پښتنه وشی چه تا د آخلف د غه نو ټپک په زړ روپی واخیست
بنغه هم د چیل قبول د اظهار د پاره وائی (هو) لیا که څوک د چانه پښتنه وکی چه بازار ته
تلله ی وے؟ وائی (هو تلله ی وم) آو که پښتنه وکی چه بازار ته ځے؟ وائی (هو ځم)
لیا که وه وائی چه ګیڼز به جوړ ګے ته لاس شے وائی (هو لاس به شم)، ګنړه هر کله چه په
قبول آو اجرا کښے قطعیت وی آو تردد آو شبهه نه وی (هو) استعمالیږی.
په ماضی کښے قطعیت وی ځکه چه تیره شوے وی په حال کښے هم د غه قطعیت
وی اما په هغه حال کښے چه د مضارع په دول استعمال شی یعنی قبول آو اجرا کښے استقباله
پورے اړه ونیسی آو هم استقبال دوے د دے لری لیا په هغه کښے هم د تصمیم
په حیث قطعیت وی لیا شبهه آو تردد په کښے وی نو که قطعیت ئے لاره په هغه کښے
هم د غه توره وی استعمالیږی مثلاً که څوک چانه پښتنه وکی چه جوړ ګے ته ځے؟ که عزم
ئے راسخ وی وائی (هو) بعد غه ئے که چاته وه ویل شی چه کاده ی به وا خلے؟ که د مخاطب
عزم کلک وه وائی هو وا به ئے خلم.
اما که قبول کښے قطعیت نه وی (چه هغه هم په مضارع آو استقبال پورے اړه

نیسي آو ماضي کښې نه وي) بو نا لنه (سنبیه) استعمالیږي.

د تصدیق د پاره هم استعمالیږي لکه چه د تصدیق ترعنوان لاندې بېل ذکرشوه ي.

(هوکې) دغه آو پاسنۍ توره ي د استعمال په محل آو په معنی کښې څه فرق نه لري دهغه لیاو دغه انتخاب د ویونکې خوښې پورې اړه لري مؤلف دغه پرلس ي باندې بنه آومرجح گڼي. دغه هم پاسنۍ پڅېر د تصدیق د پاره استعمالیږي لکه چه د تصدیق ترعنوان لاندې بېل هم ذکرشوه ي.

(سېلې) په هغه معنا آو محل کښې چه لسرمېنې دوه استعمالېدل استعمالیږي انتخاب دهغو دوو لیاو دغه ، د ویونکې خوښې پورې اړه لري. پاسنو دوو پڅېر د تصدیق توره ي هم ده ي لکه چه بېل د تصدیق ترعنوان لاندې بېل هم ذکرشوه ي.

(۱) د ېری وخت د ندا په ځواب کښې استعمالیږي په نورو ځایو کښې چه په لمړ ي توري کښې بیان وشو که څه هم ځینې کسان ئې استعمالوي مگر د ېر لږ آو نادر ده ي.

کله د تنبیه آو تهدیدادات شي لکه چه د تنبیه په تورو کښې ئې هم ذکرشوه ي.

(ښيه) د لمړنۍ دوو توروستم د ،ی په هغه قبول کښې استعمالیږي چه قطعیت په کښې نه وي لکه: ښيه ځم، ښيه لاس به شم. کله کله د تاکید د پاره مکرر استعمالیږي.

د استماع په موقع کښې د کومې خبرې د آورېدو د انتظار او د حاضرۍ د اظهار د پاره هم استعمالیږي مثلاً دوه کسه چه غواړي په کومې موضوع کښې خبرې وکي هغه سړی چه غواړي د بل خبرې واوري، دغه د پاره چه هغه بل پوه شي چه دی ځما د خبرو د آورېدو ته تیار دی وائي (ښيه) یعنې ځه آورېدو ته حاضر یم وه وایه.

هر کله چه د چا فکر په یوې چارې کښې ستر دوی د یوې استفهامیې لیا بیانیې جملې په سر کښې "اوس لیکېږي تر څو چه مخاطب په خپل تائید لیا تردید سره د متکلم تردد لرې کړي: ښيه گیلزبلې ته ځو که نه؟ ښيه ما پښتین به د اگ ته ووځو د جاج وهلو او فکر کولو په وخت دیوې خبرې د وېلو لیا دیوې چارې د کولو د پاره د یو نیکه ی دوه وارې په اوږدوه نګ سره (ښيه) وائي او روسته په جاج وهلو او فکر کولو پېل کوي.

د اعتراض او تعجب په موقع کښې هم استعمالیږي: ښيه ته ولې ولاړې!
ښيه دغه خبره ما کړې! ښيه ده ی هم پښتون شو.

د تأکید د پاره هم تر امر لیا التزامی فعل وروسته را و سېل کېږی : د آخڅ پښتنې ته یو ځل لاړ شه ! ښه ! ځا خبرې ورته و وایه ! ښه !

د امر لیا التزامی فعل نه وروسته د خپلې پو هېنې د اظهار آو د متکلم د تطمین د پاره هم استعمالېږی مثلاً هر کله چه و تک چا ته و وېل چه (د آخڅ د پښتنې ته لاړ شه) مخاطب وائی : ښه ، آو که یې و وېل چه (ځا خبرې ورته و وایه) مخاطب وائی : ښه !

د قسم توری

پهٔ ، گو

(پهٔ) د مقدسو اسمانو نه لیا هغه شی نه چه پرې لوړه کېږی مخکې راځی : پهٔ خدای .
(گو) د مقدسو اسمانو لیا هغه شی نه چه پرې لوړه کېږی وروسته راځی : خدای گو .

د لونیه صفاتو د تأکید توره ی

تېک

تفصیلات یې د لمړی ځانگې پهٔ د وه یم څپرکی کښې راغلی .

دلیاقت توره ی

د

دغه توره ی لکه چه د اضافت توره ی ده ی همدغسے دلیاقت آ ولزوم توره ی هم ده ی· دوژلوده ی ، دوهلوسره ی ده ی ، دمشرتوب ورنه ده ی ·

دمصدر توری

ل ، ول ، ہل

دلمری ځانگے په ځلورم څپرکی کښے ئے بیان راغله ی ·

دمفعول توری

ته ، تر ، پورے ، په ، کښے ، د ، له ، نه ، ځنی ، څخه ، تنے ، ترے ، د پاره ، لره ، له ـ سره ، باندے

تفصیلات ئے دلمری ځانگے په لمری څپرکی کښے بیان شوی ·

د (پورے) ادات د زمان آو مکان انتها ښئی ·

هر کله چه د زمان انتها وښئی نا لته د (توقیت) ادات شی لکه : گټیزه پورے نه ځم ،

تر هوسه پورے خبرے کوی .

کله کله د حصر او قصر ادات شی لکه : تا پورے مے کار دهٔ یعنی بل چا پورے مے نهٔ دهٔ .

د مقدار توری

مره ، ونه

هر کله چه د غه او دا توته د (شو) او د (اشارے اسماء) سره راشی مقدار بیانوی نو ځکه د مقدار ادوات دی : شومره ، شونه ، دغومره ، دغونه ، هغومره ، هغونه ، داغومره ، داغونه ، هوغومره ، هوغونه .

د ندا توری

ه ، یے ، وه ، و ، اے

(ه) د اسماؤ او هغو جملو په وروستنه کښے چه د اسم علم ولړی راځی او مذکر مفرد وی پاره استعمالیږی : وګله ! وروه ! ځما د زړهٔ ګی سره !

(یے) د اسماؤ او د هغو جملو په سر کښے چه د اسم علم ولړی راځی .

مفرد، جمع، مذکر آو مؤنث ټولو دپاره استعمالیږی: یے کاکا! یے ورورہ!
یے ځوانه زلمیه سړه!

کلمه دلری یعنی (ه) سره یو ځای استعمالیږی: یے آشنه! یے ورورہ!
یے ځوانه زلمیه سړه.

(وه) و نه هم دپاسنی ټکی د اسمانو آو بغوبونو په سر کښی چه د اسم علم ولری راځی آو مفرد
جمع، مذکر آو مؤنث ټولو دپاره استعمالیږی: وه وګړه! وه داوا! وه ادے!
وه ځوانه زلمیه سړه!

کلمه دلری (ه) سره یو ځای استعمالیږی: وه آشنه! وه ورورہ! وه ځوانه
زلمیه سړه!

(و) هر کلمه چه د ځینو جمع اسمانو په ورو ستۍ کښی راشی وندا ادات شی: ځامنو! ولے
مکتب ته نه ځی — هلکانو! پښتو د وائی آو پښتو وکی ځکه چه د پښتنو امتیاز، شرف،
عزت آو د وار و نړیو سعادت په پښتو کښی ده ی.

ځینے وخت د تصغیر ادات شی آو د تحقیر لپاره د مینے آو احترام دپاره استعمالیږی

چه په صرف کښې د تصغیر په بیان کښې ئې ذکر شوې دی .

کله د نسبت ادات شي چه په صرف کښې ذکر شوې دی .

(ــے) د ځینو مؤنثو اسمانو نه وروسته چه راشي د ندا ادات شي : مورے! خدوایے!

خورے! پښتنے ځامن پښتانه کوي ، کله د (وه) لیا د (یے) سره یو ځای استعمالیږي

وه خورے! واوره ــ یے مورے! وګوره .

د پارسو د ندا ادواتو استعمال په پښتو کښې سره جائز نه دی .

د نسبت توري

هی ، نی ، ینه ی ، ن ، ین ، من ، جن ، ور ، وال ، یاله ی ، و ، والا ،

ی ، نی ، ینی ، یالی ، ګنی ، نه ، ینه ، منه ، جنه ، وره ، واله .

ذکر ئې د لمري ځانګي په لمري څپرکي کښې آو تفصیلات ئې د مذکورے ځانګي

په دوه یم څپرکي کښې بیان شوي .

د نوعي مصدر توري

توب ، تیا ، والی

دلمړی څانګې په څلورم څپرکی کښې ئې بیان راغلی دی .

دنفی توری

نه ، نا ، بې ، یه

(نه) په افعالو کښې استعمالیږی چه داستعمال محل ئې په صرف کښې دافعالو په بحث کښې مفصل بیان شوی دی ؛ نه وم تلی ، وبه ئې مې نه ده وی .

هرکله چه دشرط ادات (که) ورسره یوځای شی دمنفی شرط ادات ګرځی لکه : آحُک دې راشی که نه مال ئې ورکېږی .

کله کله (نه) زائد هم وی لکه : چېرته لندن چېرته چترال ده ئې ځې بې تنګی زور شوه پرنګیان چترال ته ځی نه .

(نا) دځینې صفت اسمائو په سر کښې راځی آو دصفت سلب کوی ؛ لکه ناپوه ، ناپام .

(بې) دغه هم دځینې صفت اسمائو په سر کښې راځی آو دصفت سلب کوی لکه بې خونده ، بې دوله .

کله چه دځینې جنس اسمائو په سر کښې راشی دنسبت سلب کوی ؛ بې کوره ، بې

خاوندہ .

(يه) د ايجاب وسلب ادات دہ ی : مثلاً کہ د چاپښتنہ وشی چہ کابل تہ ځې!

وائی : يه نہ ځم .

د نفی آو تصديق توری هم دہ ی مثلاً : کہ څوک چا تہ وہ وائی چہ آخٹک مکتب تہ

تللہ ی نہ دہ ی؟ د تصديق د پارہ وائی : يه .

د نهی توری

مہ ، نہ

د دوہ يے ځانګے پہ لمړی څپرکی کښے ذکر شوی .

د نهی آو د نفی د تاکيد توری

هيڅ ، هيڅکله ، سره ، د سره ، لہ سره ، کورٹ

د غہ ټول د نهی آو د نفی تاکيدکوی آو د نهی آو نفی داداتو نہ مخکښے ذکر کيږی .

لمړنی کلمہ د (لاشی) پہ معنا استعماليږی آو د (ګنړل) د مصدر سرہ ذکر کيږی :

پہ دغہ صورت ادات نہ ، بلکہ اسم دہ ی : تہ يے هيڅ وګنړہ ، هيڅ دہ ی .

(سره) د لیجے په تغیر سره د مفعول معه، تمیز آو اقتران ادات هم کیـــد ای شی.

***

دوه یمه برخه

نحو

دوهمه برخه

نحوه

د نحوې علم: د خبرې (کلام) ترکیب او تالیف او د کلمو د استعمال موقع بیانوي.

کلام: هغه نطق او عبارت ته وایه شي چه د مقصد د بیان دپاره ویل کېږي.

ترکیب: د خبرو هغه هیئت (ډلګۍ) ته ویل کېږي چه د دوو یا د ډېرو کلمو څخه حاصل شوې وي.

ترکیب دوه راز دی یو (نیمګړی ترکیب) بل (بشپړ ترکیب).

نیمګړی ترکیب هغه دی چه یو خبر او رېدونکي ته بشپړ افاده کولای نشي.

تام ترکیب هغه دی چه یو خبر اورېدونکي ته پوره افاده کوي. مثلاً په دغه ترکیبونو کښې: (د خان کور)، (هوا ښه ده) لومړی ناقص دوهم تام دی ولې که دویل شي

چه (دخان کور) جوته نشوه چه دخان کور څنګه دهٔ ی نو په دغه حال کښې ځینو پښتنو ته اسی ښکاره ښېږي چه آیا دخان کور لوی دهٔ ی، کوچنی دهٔ ی، جګ دهٔ ی، ټیټ دهٔ ی، څنګه دهٔ ی، معنا تمامه نشوه نو ځکه دغه ترکیب نیمګړی دهٔ ی. او که ووییل شي چه (ښوا بنه ده) او ریډونکه ی ته پښتنې نه ښکاره پېږي، نو ځکه معنا بشپړه ده.

نیمګړی ترکیبونه

۱ــ مزجي ترکیب: یوه د له اسمونه دی چه بې له دے چه په منځ کښې ئے عطف، اسناد، اضافت، وصفیت وی څنګ په څنګ راځی. د دغه له لاملـه چه د پړی سے علم اسموــ دی سماعي دي او کومه قاعده نه لري لکه: آسمان کوټ، بنی کوټ.

۲ــ اتباعي ترکیب: دو دوجزئونه مرکب وی د دغو دوونه د یوه سے ځانته معنا نه دی او تل دبل په متابعت ذکر کیږي. لکه: ټک تور، تک سپین، روغ رمه ی، کړی وړخ. کله کله دواړه ځانته معنا نه وی لکه: ځیچ پیچ، واګنګے وانګے، د دغه له لامله چه د تاکید معنا ښنی تر څو چه مبالغه د غانه وی نه استعمالیږي.

۳ـ تضمني ترکیب : هغه ترکیب دی چه د څو معناوو د حروفو یا الفاظو متضمن وي لکه : ګلیز ماښام ، راکړه ورکړه ، لاندې باندې ، چیت پیت ، اړې دوړې .

۴ـ اضافي ترکیب : اضافت هغه دی چه د یوې خصوصي معنا د پاره یو اسم بل پورې ربط کړ شي چه د وغوښتونکي یوه ته (مضاف الیه) او بل ته (مضاف) او دواړو ته غونډ (اضافي ترکیب) ووېل کېږي هر کله چه ده غوښتنه شي یو اسم بل پورې اضافت کړ شي د هغه اسم نه مخکې چه مضاف الیه کېږي د (د) توری را ووړل کېږي . لکه د وتنګ کتاب ، د آخُک د پره ، د کاله کالي ، د کونې ور ، د ښکر لمارګنی .

قاعده ـ په پښتو کښې مضاف الیه تل د مضاف نه مخکې راځي . د بلې ژبې اضافي ترکیب که د پښتو په دول وشي هغه هم تر دغې قاعدې لاندې ده ی .

قاعده ـ که مضاف الیه شخصي ضمیر وي هغه شخصي ضمیر و نه استعمالېږي چه اضافي حالت ولري لکه چه په صرف کښې بیان شوه ی .

اضافت درې رازه ده ی : لامیه اضافت ، بیانیه اضافت ، تشبیهیه اضافت .

لامیه اضافت معنا د تملک آو اختصاص معنی ښئی لکه : د بارک کور ، د کوټې ور .
چه په د غه کښې لمړی تملک آو د دوهم اختصاص ښیانوی .

بیانیه اضافت د یوه شی اصل آو نوع ښئی چه یعنې د څه شی نه سازشوه ی . په دغسې
اضافتو کښې مضاف الیه تل د مضاف اصل آو نوع ښئی لکه :

نوعي | د ولې ونه ، د آغزو بوټی .
اصلي | د زرو ونه ی ، د وریښمو بګړی ، د مزرو څپلی .

په بیانیه اضافت کښې کله کله د اضافت ادات چه (د) ده ی نه ذکر کیږی . لکه :

نوعي | کوکی لښته یا خو د ګل لښته ، وریښم څنجه ی .
اصلي | زر لښته .

تشبیهیه اضافت هغه ده ی چه مضاف الیه مضاف ته ورته کوی (۱) چه د غه هم د بیانیه
اضافت له ډوله ځنې ده ی لکه : د اجل توره ، د غیرت غوندی ، د ایمان غرګه ی .

---

(۱) هغه ته چه یو شی هغه ته ورته کول کیږی (مشبه به) آو هغه شی ته چه بل شی ته ورته کول کیږی
(مشبه) وییل کیږی چه په د غه طریق کښې د هغه اسم چه مشبه به ده ی په هغه اسم چه مشبه ده ی اضافه کیږی .

۵ ـ توصیفي ترکیب : هغه هیئت له چه دیوه صفت آو یوه موصوف څخه مرکب وي (توصیفي ترکیب) ویل کېږي .

صفت خلقاً او خُلقاً دیوشي نښې او علائم بیانول دي چه دغه ته وصف هم ویل کېږي .

صفت لیا وصف په اصل کښې مصدر ده وي وروسته دا سم په ډول استعمال شوه ی .

هغه اسم ته چه خلق او خلق دیوشي بیانوي (صفت) او (وصف) او هغه اسم ته چه وصف بیان سي کېږي (موصوف) او هغه هیئت له چه دصفت او موصوف څخه عبارت وي (توصیفي ترکیب) لیا (وصفي ترکیب) ویل کېږي .

دپښتو په توصیفي ترکیب کښې صفت مخکښې او موصوف وروسته راځي لکه :

لوی کور ، سپین غر ، چه په دغه کښې ـ لوی او سپین صفت او کور او غر موصوف ده وي .

ترکیبي وصف دغه سي ترکیب ده وي چه دیوه صفت او دیوه اسم نه مرکب وي او دوار ه لکه یو بسیط صفت دبل اسم صفت کېږي چه د پر ي وخت دمنسوب اسم ، دفاعل اسم ، دمفعول اسم ، دمشبه صفت معنی په کښې میند ه کېږي :

سپین ږیره ی	سره ی
اوږ د ږ یره ی	

٦ ـ تعدادي ترکيب : هغه هيئت له چه اعداو وله يو ځای کيدلو نه حاصليږي تعدادي ترکيب ويل کيږي لکه : پنځه لس ، اته لس ، دوا عداد و هر يوه ته ئے عدد آو هغه شي له چه گڼل ئے کيږي معدود ويل کيږي لکه : چه په صرف کښے ئے بيان شوه ی . په پښتو کښے تل عدد مخکښے آو معدود وروستـه راځي لکه : اته روپۍ ، څلور منهې . په پښتو کښے هر کله چه عدد د يوه نه د هر شي معدود د جمع په شان استعماليږي لکه پاس ئے ذکر وشو .

عدد صفت گڼـل کيږي نو ځکه هر کله چه معدود د ه سره يو ځای شي توصيفي ترکيب حاصليږي .

بشپـړ ترکيب

بشپـړ ترکيبونه هغه ترکيبونه دي چه اسناد ولري آو آورېدونکي ی سره ی واستفاد ے د پاره بلے کلمے ته و نه گوري .

اسناد دیوه شی نسبت کول بل شی ته ده ی چه د غه نسبت هم بشپړ یا نیمګړ ی وی.
نیم ګړ ی نسبت هغه ده ی چه مضاف مضاف الیه ته صفت موصوف ته نسبت
کړ شی آو پاس ذکر شو چه د غه سے ترکیبو ته نیمګړ ی ترکیبو نه وییل کیږ ی آو مخاطب
ته بشپړه فائده نه ورکوی .

بشپړ نسبت ـــ د خبر نسبت مبتدا ته ، د فعل فاعل ته یا نائب د فاعل ته ده ی
چه د غه سے ترکیبو نو ته (بشپړ ترکیبو نه) یا (کلام آو جمله) هم ورته وییل کیږ ی .
هغه نسبت ته چه د مبتدا آو خبر په منځ کښے ، د فاعل آو مفعول په منځ کښے وی هغه ته
(اسناد) ، مبتدا آو فاعل ته (مسند الیه) آو خبر آو فعل ته (مسند) وییل کیږ ی .

جمله دوه رازه ده یو سے ته (اسمیه جمله) آو بل ته (فعلیه جمله) وییله کیږ ی .

اسمیه جمله ـــ هغه جمله ده چه د مبتدا آو خبر نه مرکبه وی چه د خبر په وروستو کښے نسبی
ضمیرونه (یم ، یے ، ده ی ، یو ، یئ ، یا یاست . دی) راوړل کیږ ی چه د غو
ضمیرو نو ته د خبر ادات هم وییل کیږ ی لکه : زه هوښیار ده ی ، ته کاتب یے ، زه عالم یم ،
د غلته زه ، ته ، زه ، (مبتدا) ، هوښیار ، کاتب ، عالم (خبر) آو (ده ی ، یے ، یم) د خبر

اوات و ی .

مبتدا — هغه کلمه ده چه په هغې سره په جملے باندے پېښه کېږي ، که کوم سبب نه وي مبتدا مخکښے ، خبر وروستو راځي . مبتدا باید معرفه وي یعنے د هغے سره شوي وي چه د متکلم او مخاطب په منځ کښے وپوهېدل شي ، که د هغے نه وي مخاطب ته بشپړه فائده نه ورکوي نو خکه بشپړه ترکیب نشي کېدلای ، که نکره (۱) وي او مخاطب ته مفیده فائدے وي ، مبتدا کېده ی شي لکه دغه چه : یو عالم د زرو جاهلو نه ښه ده ی . که د فائدے مفید نه وي مبتدا کېده ی نشي لکه : یو سړه ی عالم ده ی .

مبتدا اسم لیا صفت وي لیا د هغو مصادرو او کنایا تو څخه وي چه د صفت لیا اسم حکم لري لکه : خدائیګو وه ی ، ځه عالم یم ، لوستل ښه وي ، دا تېره وه .

مبتدا کله د یوه نه د پروي په د هغے حال کښے دلمړي نه وروسته د نورو مبتداوو په سر کښے (او) راوسل کېږي لکه : ځمکه او اسمان د څښتن پر یو والي شاهدان دي .

د پری تال د غه (او) حذفېږي او پر ځاي ئے عاطفه (،) ایښو دله کېږي لکه :

---

(۱) نکره هغے کلمے ته وېیله کېږي چه غیر معین شي له وضع کړے شوے وي .

لر بستوری نول د آسمان بنائُست دی . مبتدا عربي یا فارسی یا بل لفظ هم کېده ی شی لکه : دنیا فاني ده .

مبتدا ببے له مفرد څخه مرکب هم کېده ی شی لکه : دخان کور جګ ده ی ، سکاتر آس ښه ده ی .

خبر — په ترکیب کښے خبر د مبتدا نه وروسته راځی د پری وخت صفت یا اسم وی یا د غسے کلمه وی چه د اسم حکم ولری لکه : آسمان جګ ده ی ، لوستل کمال ده ی ، د د غه سبب ښه ده ی . خبر هم لکه مبتدا اغو ندے کله کله د یو ه نه د پروی په د غسے احوالو کښے په منځ کښے (هم) را او سرل کېږ ی لکه : دو تک هم پوه ده ی ، آ و هم زیار کا بره ی ده ی . آخګ هم عالم ده ی آو هم توریالی ده ی .

فعلیه جمله — هغه جمله ده چه فعل آو فاعل یا نائب فاعل نه مرکبه وی لکه : منه ی راغذی ، پانړے توے شوے ، پسرلی راغذی ، کوکی شنے شوے ، چه په د غو کښے (راغذی ، توے شوے ، شنے شوے) فعل ، (منه ی ، پسرلی) فاعل ، (پانړے ، کوکی) نائب فاعل ده ی .

دوغو مثالونو ته چه ښه شو چه د فعلیه جملې اصلیه ارکان (فعل ، فاعل ، نائب فاعل) دي چه د هر یوه بیان لاندې کیږي:

فعل — هغه فعلونه چه د جملې اصلیه اجزا دي خاص هغه فعلونه دي چه په زمانې اړه لري چه په صرف کښې یې بیان شوی .

فاعل — هر فعل باید یو فاعل ولري .

فاعل هغه ته وائي چه حقیقتاً یا حکماً یو فعل یې کړی وي لکه : لمر وخوت ، آتڅ راغی ، چه په دغو کښې (لمر ، آتڅ) هر یو فاعل دی . فاعل د اسم یا د هغه کلماتو نه چه د اسم حکم ولري جوړیږي او تل د فعل نه مخکې راځي :

ته مړ ته نه راسې ،

هغه مړ ته راځي ،

ورور دې راغی ،

لالا مې کوسې ته لاړ ،

د وټک ځوی وتښتید ،

د هري وخت فاعل آو نائب فاعل فعلي ضميرونه وي لكه: څم، څو، ووے وہيل، ووے لوست، وويل شوم، كله كله فاعل آو نائب فاعل كه ضمير وي نه ذكر كيږي لكه: وافعالو غائبے صيغے: راغي، لاس، پوساشو، چه يعنے هغه راغي، هغه لاس، هغه پوساشو ليا حاضر امر لكه: ولوله، وليكه، چه يعنے ته ولوله، ته وليكه.

نائب فاعل — هغه مفعول دهي چه په جملے كښے فاعل ذكر شوهي نه وي آو دغه د فاعل قائمقام وي لكه: ونه پرے شوه، دلته ونه نائب فاعل دهي وجه چه اصلي جمله (وتك ونه پرے كړے) وه وتك چه دونے پرے كو ولكړي وه په كار نه وه نو ځكه حذف شوهي آو (ونه) لفظ د فاعل پرځاي راغلي آو فعل هم مجهول شوهي آو جمله په دغه ډول چه (ونه پرے شوه) ايراده شوے ده. په بل عبارت سره د مجهول فعل مفعول نائب فاعل دهي.

د جملے متممات — د جملے متممات د مفعولونو، حال آو تميز، څخه عبارت دهي. په پښتو كښے مفعولونه شپږ دي: (مفعول به، مفعول اليه، مفعول فيه، مفعول منه، مفعول له، مفعول معه).

مفعول به — هغه شی دی چه د فاعل کړه (فعل) پر هغه باندے واقع شوه ی وی لکه چه په صرف کښے بیان وشو ،مفعول به په پښتو کښے کومه نښه آو ادات نه لری لکه : وتمک کتاب ولوست ، دلته وتمک فاعل ،کتاب مفعول به ده ی.
که د فاعل اسم پر ځای ضمیر استعمال شی آو مفعول به معهود نه وی شخصی ضمیر و نه استعمالیږی آو که مفعول به معهود وی فعلیه ضمیر و نه استعمالیږی لکه : تا کتاب ولوست ،کتاب دے وکوت ، په لمړی مثال کښے مفعول به غیر معهود آو دوه یم مثال کښے مفعول به معهود آو معلوم ده ی.
مفعولونه هم کله مرکب وی لکه : دخان آس مے ولید ، لوی بنړ مے ضخ کړ ، دشرکت رئیس مے ولید.
د دغه دپاره چه وپیژاندل شی چه یوه کلمه مفعول به ده که نه ده باید د (څوک ، څه ، څه شه ی) استفهام وشی . که کلمه د وغو درونه دیوه په ځواب کښے راغله وه نو مفعول به ده که نه وه نه ده.
مفعول الیه — هغه لفظ ده ی چه د چارے وروستۍ (آخر) سرحد آو لکه چه په صرف

کښے بیان وشو د مجرد اسم په وروستہ کښے (ته) راوړل کیږی آو په ترکیب کښے د مفعول به نه وروستہ راځی لکه : وتک کتاب بنو دو ښځی ته ورکړ .
که دیوه مجرد اسم په سر کښے (تر) لیا وروستہ کښے (پورے) راشی هغه هم مفعول الیه کیدای شی لکه : تر کابله تللی وم ، بلخه پورے تللی وم ، کله کله دواړه استعمالیږی لکه : تر پښوره پورے لاړم .

د دغه د پاره چه پوهیږ اندل شی چه یوه کلمه مفعول الیه ده که نه ده باید پښتنه وشی چه (چاته ، څه شی ته ، چیرته) که د دغو درو پښتنو دیوه ځواب شو نو مفعول الیه ده که نه ، نه ده .

مفعول فیه ــ هغه لفظ دی چه د فعل ځای آو وخت ښئی ، چه یعنے په کوم ځای کښے آو په کوم وخت کښے واقع شوه ی ، په سر کښے ئے (په) لیا په وروستہ کښے ئے (کښے) لیا دواړه راوړل کیږی لکه : د دغے پښتنے په ځواب چه وتک چیرته ده ی ؟ ویل کیدای شی چه په کور ده ی لیا کور کښے ده ی ، په هفته کښے څو وارے ادارے ته ځی ، په کور کښے چاسره کښینے ، په دغو جملو کښے (په هفته ، په کور) هر یو مفعول فیه ده ی .

که د زمان استیعاب آو استغراق معاوی نو بالته هم (په) لیا (کښې) لیا دوا ړه را و ړل کیږي لکه : د غه کتاب مې په یوه شپه ولیکه ، غزنی ته یوې ورځې کښې لاړم ، د غه چاره مې په یوې ورځې کښې تمامه کړه . په دغه کښې معلومیږي چه (په) آو (کښې) د ظرفیت ادات دي .

ظرف هغه لوښي له ویل کیږي چه یو شی استیعابوي نو ځکه هر زمان آو هر مکان ته که ظرف وویل شي سمه ده په دغه صورت کښې ظرف دوه رازه دي یو (د زمان ظرف) بل (د مکان ظرف) .

که یو اسم د ظرف په ډول استعمال شي د ظرف ادات ورته په کار ده ی . په پښتو کښې د ظرف ادات د (په) آو (کښې) لفظونه دي چه (په) د اسم نه مخکې آو (کښې) د اسم نه وروسته راځي کله یو آو کله دواړه استعمالیږي مثلاً : په کور ده ی ، په ګیزي لاړ ، کوټې کښې ناست ده ی ، هفتې کښې یو ځله ورځي ، په کور کښې ده ی . په کال کښې دوه وارې راځي .

د غلته په لړ د دو مثالو کښې یو اسځ (په) په دوه یمو مثالو کښې یو اسځ (کښې)

په درے یمو دوو مثالو کښے (په) آو (کښے) دواړه استعمال شوی.
دغه ادات نه حقیقتاً یا حکماً د حکم ظرفیت بیانوی، په دغه حال کښے ظرف د (حقیقی ظرف)
یا (حکمی) یا (مجازی) په برخو بیلیږی. لکه کتب کښے مے ولوست. بهٔنځے
کښے دوه ځلے ځم، چه هریو زمان یا مکان دهٔ ی نو ځکه حقیقتاً ظرف دهٔ ی. لکن که
ووایل شو چه (په علم کښے بل شرف دهٔ ی) په دغه کښے علم نه زمان دهٔ ی آو نه مکان
دهٔ ی، په دغه مناسبت چه د ظرف ادات نه مقترون آو نږدے دهٔ ی حکماً ظرف
دهٔ ی یعنے د ظرف حکم ورته کیږی.

کله کله (په) آو (کښے) یو اځے یا دواړه حذفیږی. مثلاً: کور دهٔ ی،
کورناست دهٔ ی، ګیټز وینیږم، چڼلړی مثال کښے (په) آو په دوهم مثال
کښے (کښے) آو په درے یم مثال کښے دواړه حذف شوی.

د زمان د ظرف ادات کله کله حذفیږی آو کله کله نه حذفیږی د دغه حذف آو د
اثبات د ڼرے شیوه تعینوی. مثلاً ننغجن یم، په دغه ځای کښے (په ننغجن یم)،
یا نن کښے غمجن یم، یا په نن کښے غمجن یم) نه ویل کیږی، ما که وویل شی چه

(په دغه سې ورځ کښې فرصت نه لاسه ورکول ښه نه دهی) په دغه ځای کښې وظرفي ادات حذف سره جائز نه دهی . په دغه ځای کښې د ژبې د شپوے سره د هر موافق دهی .

په پښتو کښې د (کښې) لفظ هر کله چه مصادرو سره ونښلي لکه چه ظرفیت بیانوی هم غه سې د استمرار معنا هم افاده کوی مثلاً : لیکلو آو لوستلو کښې د هرے کښے دی .

مفعول منه یا مفعول عنه — هغه لفظ دهی چه د فعل ابتدا انښلي چه سرکښې ئے (د) یا (له) یا په وروسته کښې (نه) یا (څخه) یا په سرکښې ئے دلمری دوه نه یو آو په وروسته کښې ئے د وروستی دوه نه یو راوړل کېږی .

مثلاً : (د کاله راغلم) یا خو (له کاله راغلم) یا (کاله نه راغلم) یا (کاله څخه راغلم) یا (کاله څخه راغلم) یا (د کاله نه راغلم) یا (د کاله څخه راغلم) یا (د کاله څخه راغلم) .

چه په دغو جملو کښې (د کاله ، له کاله ، کاله نه ، کاله څخه ، کاله څخه ، د کاله نه ، د کاله څخه ، د کاله څخه ، له کاله نه ، له کاله څخه ، له کاله څخه) مفعول منه دی .

هر کله چه مفعول ذکر نه شي د فعل نه مخکښې د (تښتي) لیا (ترې) لیا (ځینې) ادات راوسال کیږي. لکه: تښتي واﺉ خله، ترې بو ﺉ ځه، ځینې پرې ﺉ که.

مفعو ل له — هغه لفظ دې چه د فعل سبب او علت بښي او په وروسته کښې ﺉ (د پاره) راوسرل کیږي مثلاً: د غه کتاب مې ماشکانو د پاره واخیست.

په دې جمله کښې (ماشکانو د پاره) مفعول له دې.

په پښتو کښې (لره) هم مفعول له ادات دې: ماشکانو لره مې خوږه واخیسته، د استعمال د کثرت له لامله ځینې خلک (لره) د (له) په ځای مخفف استعمالوي اما د قاعدې سره بېنده او د فصاحت مخل دې.

د دغه د پاره چه و پېژاندل شي چه یوه کلمه مفعول له ده که نه؟ باید د (چاد پاره، چالره، څه د پاره، څه لره، څه شي د پاره، څه شي لره) پښتنې وشي که کلمه د دغو پښتنو ځواب شوه مفعول له ده که نه، نه وه.

مفعول معه — هغه لفظ دې چه د فعل اجرا ښئي چه چا سره لیا د څه شي سره اجرا شوې په وروسته کښې ﺉ (سره) راوسرل کیږي مثلاً قلم سره مې ولیکه، ونګ سره

وگرځېدم، په دغو جملو کښے (قلم سره، ونګ سره) هر یو مفعول معه ده ی.
د سره لفظ د مقارنت، مصاحبت، استعانت، معنا بیانوی.
که آلت آو وساطت وبښئ یعنی که دیوه شی د پاره جل شه ی واسطه کی واستعانت
ادات کیږی لکه چه په پاسنو مثالو کښے ذکر شو.

که دیوه مجرد اسم په سر کښے (په) لیا په وروستہ کښے ئے (باندے) راوړل
شی هغه هم (مفعول معه) کېدای شی (په چوړکی مے غوښ کړ) لیا (چوړکی باندے
مے غوښ کړ) کله کله دواړه استعمالیږی: په چوړکی باندے مے غوښ کړ.

حال

حال هغه لفظ ده ی چه د فاعل آو مفعول حال آو هیئت د فعل د اجرا په وخت
کښے ښئی چه هغه فاعل آو مفعول لره چه حال آو شان ئے بیانیږی (ذی الحال)
ویل کیږی.

په پښتو کښے د حال خدمت د (په) لفظ اجرا کوی چه د اسم لیا ځینو افعالو نه
مخکے راځی لکه: په خندا راغلی، په خند الاس، په تېښتے کښے مے ولید، په لوبو کښے وه

چه ځه ور غلم .

کله کله په حال کښې استمرار مدعاوي اسم تکرار پېږي لکه: په خند اخند الاسا .

کله کله د استمرار دپاره اسم آو فعل يو ځای شي لکه : په ژړسا اژاسی .

کله کله د حال ادات حذ فېږي لکه سپور راغلم ، پله ی لارم ، غم جن راغدی ، خوښ لاسا .

تميز

بغه اسم ته تميز وېيل کېږي چه ديوه مبهم شي ابهاميت لرے آو ديوه حکم لوره ی بيان کی .

تميز ليا د نسبت ليا د مقدار وی .

که تميز د نسبت وی د تميز د تشکيل دپاره د اسم ليا صفت ليا مصدر نه مخکښې (په)[1] راوسال کېږي . آخګ په توره کښې پر نو لو ملګرو بانډے ده ی ، وتګ په عمر کشر ده ی مو منة آو ستو کښې غښتلی ده ی .

---

(۱) د په ، د حال آو (مفعول فيه) ادات دی دو نه دپاره چه و پېژاندل شي چه د حال ليا مفعول فيه ادات ده ی که د تميز ادات بايد په عوض ئے (په سبب ، ليا په واسطه د) ودېيل شي که معنا تغير مينده نکړه د تميز ادات ده ی آو که معنا تغير مينده کړ ، نه ده ی .

کله کله د اسم لیا د مصدر نه وروسته (سره) را او سرل کېږي لکه : آخک دونک نه
په عمر کښې اپه عقل سره شرده ي ، مومند په توره سره پرتولو ملګرو باندې ده ي،
یو ملت په علم سره لوی یږي .

اصلیه جمله ـ فرعیه جمله

هغه جملې چه په پښتو ترکیب کښې ذکرشوی دکیفیت په اعتبار دوه برخې
کېږي چه یوه ته (اصلیه جمله) آو بلې ته (فرعیه جمله) وییل کېږي .

اصلیه جمله

پر مرام آو مقصود شامله جمله ده چه د (ابتدائیه ، جزائیه) په نامه په دوه برخو بېلیږي .

ابتدائیه جمله ـ هغه جمله ده چه د لفظ لیا د معنا د مخې د وروستنی توکی (جزا) سره ارتباط
و نه لري چه د ا جمله تل د کلام په سر کښې وي ؛ علم یو جوهر دی چه قیمت ئې څوک
تعینولای نه شي .

جزائیه جمله ـ هغه جمله ده چه د مضمون وقوع ئې د بلې جملې د مضمون په وقوع مشروط
وي چه هغې جملې ته د دغې جملې د مضمون د وقوع پر مشروطیه کېږي (شرطیه جمله) وییله

کیږی.

په دغې جملې کښې چه (که سعی وکښې مطلب ته رسیږې)، (که سعی وکښې) شرطیه جمله آو (مطلب ته رسیږے) جزائیه جمله ده آو د مطلب د رسیدلو دپاره سعیه شرط شوے.

جزائیے جملے د شرطیو جملو سره پر له پسے راځی آو د شرطیے جملے شرط د غه ده ی چه د شرط ادات په کښے وی. د شرط ادات په صرف کښے بیان شوه ی.

فرعیه جمله

فرعیه جمله هغه جمله ده چه خپله معنی اصلیے جملے اجزآو ار کانو پورے مشروطه آو مقیده کی چه دغه هم د شرطیے جملے سره په شپږو برخو بیلیږی (وصفیه، استینافیه، تفصیلیه، تمثیلیه، معترضه) آو تل د ربط وادا تو واسطه د اصلیے جملے سره مربوطے وی.

وصفیه جمله — هغه جمله ده چه د اصلیے جملے له ارکانو نو یا اجزا نو څخه یو توصیفوی آو د صفت پرځای استعمالیږی:

یو سړی چه رښتیا وائی په دواړو دنیا یو کښے نجات مومی لمړی جمله یعنے

(یو سړه ی چه ښتیا وائی) وصفیه جمله آو وروستی جمله اصلیه ده.

استینافیه جمله — هغه جمله ده چه د مخکینی جملې نه متولد مقدر سوال له جواب وی.
مثلاً : (حضرت پیغمبر ص فرمائی د خانګو نه تر لحده پورې علم وغواړی). (هر څوک
چه علم ادب آو حیاء ونه لری هر چا څخه ذلیل کیږی ، ولې چه د سړی شرف په علم آو
ادب آو هنر آو حیا سره ده ی) په اوله فقره کښې وویل شو چه (حضرت پیغمبر فرمائی)
د غلته سوال وارد یږی چه (څه فرمائی) نو دوه یمه جمله چه (د خانګو نه . . . . الخ)
د هغه ځواب ده ی ، همدغسې په دوه یمه فقره کښې د غه پښتنه وارد یږی آو دلیل
غوښته کیږی چه (ولې ذلیلیږی) نو د غلته هم (ولې چه شرف . . . . الخ)
د هغه سوال جواب آو استدلال د پاره راوړل شوه ی .

تفصیلیه جمله — هغه جمله ده چه د اصلیې جملې له ارکانو آو اجزاؤ څخه یو تفصیلوی مثلاً:
دلمر تو دوښه هر چیرته پوشان نه وی ځکه چه هر څومره سړه ی استوا ایکې خواته لاړ شی
تو دوښه د هر یږی آو هر څومره چه استوا ایکې نه لرې شی لږ یږی .

تمثیلیه جمله — هغه جمله ده چه د اصلیې جملې له ارکانو آو اجزاؤ څخه یو د تمثیل آو تشبیه

پهٔ د ول ایضاح وی. مثلاً : انسانان د دغه لامله چه د عقل او تدبیر خاوندان دی د د پرو لویو چارو د عهدے څخه وتلی شی. مثلاً : د یو میاشتے مسافه د طیارے د ایجاد و په واسطه په یوه ورځ قطع کوی او د څو میاشتینی لارے څخه په څو ثانیو کښے خبرے اوری.

معترضه جمله — هغه وه چه د یوے جملے د اجزاؤ لیا د دوه جملو په منځ کښے راځی چه که لرے کړه شی د جملو ارتباط ته خلل نه رسیږی. مثلاً : وزیر اکبر خان - چه د غازی تو ب عنوان لری - په بلخ کښے وفات شوهی او هماغلته خښ ده ی.

معترضه جمله لیا د دوه لیند کو په منځ کښے ( ) لیا د دوه کیر بنکو په منځ کښے -- بښود ل کیږی.

مطلقه جمله - مقیده جمله

جملے د معنا په اعتبار هم دوه رازه دی یو ے ته (مطلقه جمله) بلے ته (مقیده جمله) ویله کیږی.

مطلقه جمله — هغه جمله ده چه یوا ئے په خپلو اصلی ارکانو سره مرام او مقصد افاده کوی. لکه : د بره کلکه ده، ته عالم ئے، آحُک راغی.

مقیده جمله — هغه جمله ده چه پر اصلي ارکانو د ځینو (۱) قیدونو په علاوه کولو مدعا افاده کوي، لکه: د ولاړ سړي سینه او به تړلې دي، کتاب مې د احمد نه واخیست.

---

(۱) د جملې متممات او قیود اضافیه، وصفیه، کیفیه، ظرفیه څو ډوله دي.

دریمه برخه

مصادر

پښتو مصادر: مخصوص لازمی (ل) والا

نمبر	مصادر	مستعمل مصادر چه د غیر مستعمل متمم مصدر دي			د اشتقاق تفصیلات
۱	آوسېلل	م۰	۰		
۲	پرچل	م۰	۰	۰	
۳	جرل	م۰	۰	۰	
۴	دانګل	م۰	۰	۰	
۵	درومل	م۰	۰	۰	
۶	خندل	م۰	۰	۰	
۷	رنیځل	۰	۰	۰	
۸	ژړل	م۰	۰	۰	
۹	غپل	م۰	۰	۰	
۱۰	لامبل	م۰	۰	۰	

پښتو مصادر: مخصوص لازمي (ل) والا

شماره	نوم مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دي			داشتقاق تفصيلات
۱۱	لوړل	م.	.	.	
۱۲	نخل	.	.	.	
۱۳	نينگل	م.	.	.	
۱۴	هنگول	م.	.	.	
غیر مخصوص لازمي (ل) والا مصادر					
۱۵	آلوتل	آلوزل	م.	.	دوه غیر مستعمل مصدر نه پرته د ماضي نورے ټولے صیغے اشتقاقیږي.
۱۶	پورےوتل	[illegible]	م.	.	" " "
۱۷	پرےوتل	پرپوځل	م.	.	" " "
۱۸	ترپلودل	ترپل	.	.	" " "
۱۹	تلل	لاړل	ځل	×	د (لاړل) نه مطلق ماضي، استقبال، التزامي فعل، او مجهول امر، د (ځل) نه حال، اجباري نفي، غیر مجهول امر، او د (تګل) نه باقي صیغے اشتقاقیږي.

پښتو مصادر: غیر مخصوص لازمي (ل) والا

شمېره	مصدر	غیر مستعمل مصادر چه مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۲۰	څملاستل	څمل	.	.	دوئه غیر مستعمل مصدر نه، پرته د ماضي نورے ټول صیغے اشتقاق کیږي.
۲۱	ځغاستل	ځغل	.	.	« « «
۲۳	ختل	خېژ	.	.	« « «
۲۴	رغښتل	رغړل	.	.	« « «
۲۵	کښېوتل	کښېوړل	.	.	« « «
۲۶	کېناستل	کښېنل	.	.	« « «
۲۷	نښتل	نښل	.	.	« « «
۲۸	وتل	وځل	.	.	« « «
۲۹	آوښتل	آوړل	.	.	« « «

پښتو مصادر: متعدی (ل) والا

شماره	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
	متعدی (ل) والا				
۳۰	آخښل	.	.	.	
۳۱	آخیستل	آخل	.	.	دوه غیر مستعمل مصدر نه پرته د ماضی نور ټولے صیغے اشتقاقیږی.
۳۲	آزمایل	.	.	.	
۳۳	آزمیل	.	.	.	
۳۴	آغږل		.	.	
۳۵	آغوستل	آغونډل	.	.	" " "
۳۶	اوډل	اوډل	.	.	" " "
۳۷	اوډل	.	.	.	
۳۹۸	بلل	.	.	.	

پښتو مصادر :

متعدی (ل) لا

مسلسل	مصدر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۴۰	بول	.	.	.	
۴۱	بیول	بوتل	بیایل	بوځل	د (بیول) پرته د مطلق ماضي نورې نورې صيغې د (بوتل) [illegible] او د (بوځل) نه استقبال (تنزاری)، معهود او مشتقا [illegible] یا د مطلق ماضي د (بیایل) [illegible] (اجباری) [illegible]
۴۲	پالل	.	.	.	
۴۳	پرانیستل	پرانېځل	.	.	د دغه غیر مستعمل مصدر نه پرته د ماضي نورے نورے صیغے اشتقاق قبږی .
۴۴	پرېښل	.	.	.	
۴۵	پرېښودل	پرېږدل	.	.	" " "
۴۶	پرے مینځل	.	.	.	
۴۷	پښتل	.	.	.	
۴۸	پلل	.	.	.	
۴۹	*	.	.	.	

پښتو مصادر :

متعدي (ل) والا

شمیره	[illegible]	غیر مستعمل مصادر چه متمم و مستعمل مصدر دي			د اشتقاق تفصیلات
۵۰	پلورل	.	.	.	
۵۱	پورے وبستل	پ آ			دو نه غیر مستعمل مصدر نه پرته د ماضي نورے ټولے صیغے اشتقاقیږي .
۵۲	پورے وهل	.	.	.	
۵۳	پوبزل	.	.	.	
۵۴	پوول	پ آ	.	.	دو نه غیر مستعمل مصدر نه پرته د ماضي نورے ټولے صیغے جوړیږي .
۵۵	پېرل	.	.	.	
۵۶	پېژاندل	پ آ	.	.	دو نه غیر مستعمل مصدر نه پرته د ماضي نورے ټولے صیغے اشتقاقیږي .
۵۷	پېیل	.	.	.	
۵۸	پوکل	.	.	.	
۵۹	تېل	.	.	.	

پښتو مصادر :　　　　متعدی (ل) والا

شمېره	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه نیم مستعمل مصدر دی			داشتقاق تفصیلات
٦٠	تپل	.	.	.	
٦١	ترټل	.	.	.	
٦٢	ترل	.	.	.	
٦٣	تلل	.	.	.	
٦٤	توږل	.	.	.	
٦٥	تېيل	.	.	.	
٦٦	ټاپل	.	.	.	
٦٧	ټاکل	.	.	.	
٦٨	ټوکل	.	.	.	
٦٩	ټوکوبېل	.	.	.	

پښتو مصادر : متعدی (ل) والا

شمېره	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه مستعمل مصدر وی			د اشتقاق تفصیلات
۷۰	نومبل	.	.	.	
۷۱	نونګرېيل	.	.	.	
۷۲	چاودل	.	.	.	دغه مصدر نه یواځې د ماضی صیغې اشتقاق کېږی نورې ټولې صیغې د (چول) نه ..
۷۳	چول	.	.	.	
۷۴	چنړل	.	.	.	
۷۵	چیچل	.	.	.	
۷۶	څنل	.	.	.	
۷۷	څکل	.	.	.	
۷۸	څنډل	.	.	.	
۷۹	څوکوېيل	.	.	.	

پښتو مصادر: — متعدی (ل) والا

نمبر	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه متمم د مستعمل مصدر دی			د اشتقاق تفصیلات
۸۰	خیرل	.	.	.	
۸۱	خیرل	.	.	.	
۸۲	ځانګل	.	.	.	
۸۳	ځبل	.	.	.	
۸۴	ځبېښل	.	.	.	
۸۵	ځغل	.	.	.	
۸۶	ځېځېړل	.	.	.	
۸۷	څنځل	.	.	.	
۸۸	خرل	.	.	.	
۸۹	خرېيل	.	.	.	

پښتو مصادر :					متعدی (ل) والا
شمېره	پښتو مصادر	غیر مستعمل مصادر چه مستعمل مصدر ئې دی			د اشتقاق تفصیلات
۹۰	خوړل	.	.	.	
۹۱	راښکل	[illegible]	.	.	دوئ غیر مستعمل مصدر ئې پرته د ماضي نورے ټولے صيغے اشتقاقيږي .
۹۲	داوړل	.	.	.	
۹۳	راوستل	[illegible]	.	.	دوئ غیر مستعمل مصدر ئې پرته د ماضي نورے ټولے صيغے اشتقاقيږي .
۹۴	رټل	.	.	.	
۹۵	رودل	.	.	.	
۹۶	روزل	.	.	.	
۹۷	رېبل	.	.	.	
۹۸	زبل	.	.	.	
۹۹	زدویل	.	.	.	

پښتو مصادر: متعدی (ل) والا

شمېره	مصادر	غیر مستقل مصادر چه د مستقل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
١٠٠	زورل	.	.	.	
١٠١	ژغورل	.	.	.	
١٠٢	ساتل	.	.	.	
١٠٣	سپارل	.	.	.	
١٠٤	سپړل	.	.	.	
١٠٥	ستایل	.	.	.	
١٠٦	سکڼل	.	.	.	
١٠٧	سیزل	.	.	.	
١٠٨	سوزل	.	.	.	
١٠٩	سهل	.	.	.	

پښتو مصادر :　　　　　　　　　　　　　　　متعدي (ل) والا

شمیره	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل متمم مصادر دي			د اشتقاق تفصیلات
۱۱۰	سیل	.	.	.	
۱۱۱	سیخل	.	.	.	
۱۱۲	شاربل	.	.	.	
۱۱۳	شپیلل	.	.	.	
۱۱۴	شرل	.	.	.	
۱۱۵	شمیرل	.	.	.	
۱۱۶	شنل	.	.	.	
۱۱۷	شومل	.	.	.	
۱۱۸	شیندل	.	.	.	
۱۱۹	ښکل	کاږل	.	.	د دغه غیر مستعمل مصدر نه پرته د ماضي نورے ټولے صیغے اشتقاقي دي .

پښتو مصادر: متعدی (ل) والا

نمبر	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصادر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۱۲۰	بنودل	ښیل	.	.	د دغه غیر مستعمل مصدر نه پرته د ماضی نورے ټول صیغے اشتقاقیږی.
۱۲۱	بنکنځل	.	.	.	
۱۲۲	بښندل	.	.	.	
۱۲۳	بنهل	.	.	.	
۱۲۴	غوول	غیل			د دغه غیر مستعمل مصدر نه پرته د ماضی نورے ټولے صیغے اشتقاقیږی.
۱۲۵	غرل	.	.	.	
۱۲۶	غونبتل	غوښل	.	.	د دغه غیر مستعمل مصدر نه پرته د ماضی نورے ټولے صیغے اشتقاقیږی.
۱۲۷	کتل	گورل	.	.	" " " "
۱۲۸	کښل	کاږل	.	.	" " " "
۱۲۹	کښیکښل	[illegible]	.	.	" " " "

پښتو مصادر :

متعدی (ل) والا

نمبر	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۱۳۰	کنبېوتل	[illegible]	۰	۰	دغه غیر مستعمل مصدر نه پرته د ماضي نورے ټولے صیغے اشتقاق قبلوي .
۱۳۱	کښېښل	۰	۰	۰	
۱۳۲	کول	۰	۰	۰	
۱۳۳	کرل	۰	۰	۰	
۱۳۴	کږول	۰	۰	۰	
۱۳۵	کنځل	۰	۰	۰	
۱۳۶	کنل	۰	۰	۰	
۱۳۷	کوټل	۰	۰	۰	
۱۳۸	کےإېستل	[illegible]	۰	۰	دغه غیر مستعمل مصدر نه پرته د ماضي نورے ټولے صیغے اشتقاق قبلوي .
۱۳۹	کښےایستل	[illegible]	۰	۰	" " " "

پښتو مصادر: متعدی (ل) والا

شمېره	پښتو مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر تېم دی			د اشتقاق تفصیلات
۱۴۰	کېښېنودل	[illegible]	[illegible]	}	د (کېښېنودل) نه ماضي صيغے د (کېښېږدل) نه استمراري مضارع استقبال، معهود امر، او د (ږدل) نه حال، اجباری
۱۴۱	کېمندل	.	.	.	دمل، غیر معهود امر، نهي، اشتقاق کیږی.
۱۴۲	کېوتل	[illegible]	.	.	"نه غیر مستعمل مصدر، نه پرته د ماضي نورے ټولے صيغے اشتقاق کیږی.
۱۴۳	گالل	.	.	.	
۱۴۴	گټل	.	.	.	
۱۴۵	گوبل	.	.	.	
۱۴۶	گوربل	.	.	.	
۱۴۷	گومل	.	.	.	
۱۴۸	گنډل	.	.	.	
۱۴۹	گنړل	.	.	.	

پښتو مصادر : متعدی (ل) والا

داشتقاق تفصیلات	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم وي			[illegible]	[illegible]
	.	.	.	لښل	۱۵۰
	.	.	.	لول	۱۵۱
	.	.	.	لړل	۱۵۲
دغه غیر مستعمل مصدر نه پرته د ماضی نورے ټولے صیغے اشتقاقیږی.	.	.	لوېل	لوستل	۱۵۳
" " " "	.	.	وښیل	لیدل	۱۵۴
	.	.	.	لوشل	۱۵۵
	.	.	.	لوغل	۱۵۶
	.	.	.	لېږل	۱۵۷
	.	.	.	لیګل	۱۵۸
	.	.	.	مروړل	۱۵۹

پښتو مصادر :					متعدی (ل) والا
پرله پسې شمېره	پښتني مصادر	غیر پښتنی مصادر چه په پښتو مستعمل مصدر شمېر دی			د اشتقاق تفصیلات
۱۶۰	ملل	.	.	.	
۱۶۱	مندل	.	.	.	
۱۶۲	منل	.	.	.	
۱۶۳	مورل	.	.	.	
۱۶۴	موښل	.	.	.	
۱۶۵	موبږل	.	.	.	
۱۶۶	مومل	.	.	.	
۱۶۷	موندل	.	.	.	
۱۶۸	مېنځل	.	.	.	
۱۶۹	نښېتول	.	.	.	

پښتو مصادر : متعدی (ل) والا

شمیره	بشپړ	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			داشتقاق تفصیلات
۱۷۰	نغارل	.	.	.	
۱۷۱	نغرل	.	.	.	
۱۷۲	ویل	.	.	.	
۱۷۳	وجل	وجنل	.	.	دوغه غیر مستعمل مصدر نه پرته د ماضی نورے ټولے صیغے اشتقاقیږی .
۱۷۴	ورزل	.	.	.	
۱۷۵	نیول	نیسل	.	.	دوغه غیر مستعمل مصدر نه پرته د ماضی او اقتداری فعل نورے ټولے صیغے اشتقاقیږی .
۱۷۶	ورل	.	.	.	
۱۷۷	وړل	یوسل	.	.	دوغه غیر مستعمل مصدر نه التزامی فعل استقبال او معهود امر اشتقاقیږی .
۱۷۸	وژل	وژنل	.	.	دوغه غیر مستعمل مصدر نه پرته د ماضی نورے ټولے صیغے اشتقاقیږی
۱۷۹	وویل	.	.	.	" " " "

پښتو مصادر : — متعدي (ل) والا

شمېره	مصدر	مستعمل مصادر چه غیر مستعمل متمم مصدر ئې دی			د اشتقاق تفصیلات
۱۸۰	وهل	.	.	.	
۱۸۱	ویستل	بسل	.	.	د دغه غیر مستعمل مصدر نه پرته د ماضي نور ټول صیغې اشتقاقیږي
۱۸۲	وښل	.	.	.	
۱۸۳	وشیتل	.	.	.	
۱۸۴	ونځل	.	.	.	
۱۸۵	وبیل	.	.	.	
	(ول) والا مصادر: هغه دول چه د فعل ماده ئې صفت یا مخفف د مفعول اسم یا منسوب اسم و ی				
۱۸۶	آخېرول	.	.	.	
۱۸۷	آغزنول	.	.	.	

پښتو مصادر ۱ دول ۲۰ دا مصادر بخودول چه فعل ماده ئے صفت یا مخفف مفعول اسم یا منسوب اسم وی .

شماره	پښتو مصادر	غیر مستعمل مصادر چه دَ مستعمل مصدر متمم وی			دَ اشتقاق تفصیلات
۱۸۸	آسانول	.	.	.	
۱۸۹	آغېړول	.	.	.	
۱۹۰	اجوتول	.	.	.	
۱۹۱	ارزانول	.	.	.	
۱۹۲	انګارول	.	.	.	
۱۹۳	استادول	.	.	.	
۱۹۴	اوبېړنول	.	.	.	
۱۹۵	اوچتول	.	.	.	
۱۹۶	اوزګارول	.	.	.	
۱۹۷	اوږدول	.	.	.	

پښتو مصادر:　　　　(ول) والا

پرله پسې	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر سره مستقیم تعلق دي			داشتقاق تفصیلات
۱۹۸	ایسارول	.	.	.	
۱۹۹	ابلول	.	.	.	
۲۰۰	بدورول	.	.	.	
۲۰۱	بربندول	.	.	.	
۲۰۲	برسیرول	.	.	.	
۲۰۳	برګول	.	.	.	
۲۰۴	بشپړول	.	.	.	
۲۰۵	بلول	.	.	.	
۲۰۶	بلمنګول	.	.	.	
۲۰۷	بوبول	.	.	.	

پښتو مصادر : (ول) والا

شمار	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د ول مصدر متمم دی			داشتقاق تفصیلات
۲۰۸	بختول	.	.	.	
۲۰۹	پښول	.	.	.	
۲۱۰	پڅول	.	.	.	
۲۱۱	پخول	.	.	.	
۲۱۲	پرېړول	.	.	.	
۲۱۳	پستول	.	.	.	
۲۱۴	پښېمانول	.	.	.	
۲۰۵	پندول	.	.	.	
۲۰۶	پوخول	.	.	.	
۲۰۷	پوستول	.	.	.	

پښتو مصادر : (ول) والا

[illegible]	[illegible]	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر [illegible] وی			داشتقاق تفصیلات
۲۰۸	پرخنګول	.	.	.	
۲۰۹	پررنګول	.	.	.	
۲۱۰	پریادول	.	.	.	
۲۱۱	تاوول	.	.	.	
۲۱۲	ترورول	.	.	.	
۲۱۳	ترخول	.	.	.	
۲۱۴	تریول	.	.	.	
۲۱۵	تودول	.	.	.	
۲۱۶	تورول	.	.	.	
۲۱۷	تولول	.	.	.	

پښتو مصادر : (ول) والا

[illegible]	پښتو مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر شمه دی			داشتقاق تفصیلات
۲۱۸	تو یول	.	.	.	
۲۱۹	تېرول	.	.	.	
۲۲۰	ټکورول	.	.	.	
۲۲۱	ټولول	.	.	.	
۲۲۲	ټینول	.	.	.	
۲۲۳	ټینګول	.	.	.	
۲۲۴	جارول	.	.	.	
۲۲۵	جختول	.	.	.	
۲۲۶	جګول	.	.	.	
۲۲۷	جوتول	.	.	.	

پښتو مصادر:

(ول) والا

شمېر	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			داشتقاق تفصیلات
۲۲۸	جوړول	.	.	.	
۲۲۹	چاپېړول	.	.	.	
۲۳۰	چاودول	.	.	.	
۲۳۱	چپول	.	.	.	
۲۳۲	چڼلول	.	.	.	
۲۳۳	چخپیتول	.	.	.	
۲۳۴	چیتول	.	.	.	
۲۳۵	چیختاړول	.	.	.	
۲۳۶	چنګول	.	.	.	
۲۳۷	څرګندول	.	.	.	

پښتو مصادر: (ول) والا

شمېره	مصدرونه	مستعمل مصادر چه و غیر مستعمل مستعمل مصدر دی			داشتقاق تفصیلات
۲۳۸	خوشرول	.	.	.	
۲۳۹	خورندول	.	.	.	
۲۴۰	خانول	.	.	.	
۲۴۱	خپلول	.	.	.	
۲۴۲	خپورول	.	.	.	
۲۴۳	خرخول	.	.	.	
۲۴۴	خروبول	.	.	.	
۲۴۵	خرول	.	.	.	
۲۴۶	خنبول	.	.	.	
۲۴۷	خورول	.	.	.	

پښتو مصادر: (ول) والا

پرله نمبر	مستعمل مصادر	مستعمل مصادر چه غیر مستعمل شمېر مستعمل مصدر کړي			د اشتقاق تفصیلات
۲۴۸	خورېنول	.	.	.	
۲۴۹	خوږول	.	.	.	
۲۵۰	خوږول	.	.	.	
۲۵۱	خوښول	.	.	.	
۲۵۲	خیرنول	.	.	.	
۲۵۳	خیشتول	.	.	.	
۲۵۴	خینګول	.	.	.	
۲۵۵	ددول	.	.	.	
۲۵٦	دروندول	.	.	.	
۲۵۷	دندول	.	.	.	

پښتو مصادر : (ول) والا

نمبر	پښتو مصادر	مستقل مصادر چه مستقل غیر مستقل متمم مصدر دی			داشتقاق تفصیلات
۲۵۸	دکول	.	.	.	
۲۵۹	دوبول	.	.	.	
۲۶۰	دېرول	.	.	.	
۲۶۱	دانولول	.	.	.	
۲۶۲	داستونول	.	.	.	
۲۶۳	روړدول	.	.	.	
۲۶۴	روغول	.	.	.	
۲۶۵	روښول	.	.	.	
۲۶۶	زرغونول	.	.	.	
۲۶۷	زوړول	.	.	.	

پښتو مصادر :　　　　(ول) والا

نمبر	مصادر	مستقل مستعمل غیر مستقل مصادر چه د ول مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۲۶۸	زهیرول	.	.	.	
۲۶۹	زبېرول	.	.	.	
۲۷۰	زبېږول	.	.	.	
۲۷۱	رنګول	.	.	.	
۲۷۲	روندول	.	.	.	
۲۷۳	ژوبلول	.	.	.	
۲۷۴	سازول	.	.	.	
۲۷۵	سپکول	.	.	.	
۲۷۶	سپورول	.	.	.	
۲۷۷	سپینول	.	.	.	

پښتو مصادر: (ول) والا

نمبر	مصادر	مستعمل، غیر مستعمل مصادر چه دول مصدر متمم وی			داشتقاق تفصیلات
۲۷۸	ستومانول	.	.	.	
۲۷۹	ستونول	.	.	.	
۲۸۰	ستنول	.	.	.	
۲۸۱	سختارول	.	.	.	
۲۸۲	سمبالول	.	.	.	
۲۸۳	سمول	.	.	.	
۲۸۴	سوررول	.	.	.	
۲۸۵	سوړول	.	.	.	
۲۸۶	سینګارول	.	.	.	
۲۸۷	ښکارول	.	.	.	

پښتو مصادر :					(ول) والا
نمبر	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د ول مستقل مصدر متمم دی			داشتقاق تفصیلات
۲۸۸	بنویول	.	.	.	
۲۸۹	غبرګول	.	.	.	
۲۹۰	غوبلول	.	.	.	
۲۹۱	غورول	.	.	.	
۲۹۲	غوندول	.	.	.	
۲۹۳	کوغېږنول	.	.	.	
۲۹۴	کوکندول	.	.	.	
۲۹۵	کړمول	.	.	.	
۲۹۶	کړوپول	.	.	.	
۲۹۷	کړول	.	.	.	

پښتو مصادر :		(ول) والا			
پرشمېره	پښتو مصادر	مستعمل مصادر چه و غیر مستعمل متمم مستقل مصدر دی			داشتقاق تفصیلات
۲۹۸	ککرول	.	.	.	
۲۹۹	کلپول	.	.	.	
۳۰۰	کندوول	.	.	.	
۳۰۱	کونړول	.	.	.	
۳۰۲	گامول	.	.	.	
۳۰۳	گدول	.	.	.	
۳۰۴	گرانول	.	.	.	
۳۰۵	گرمول	.	.	.	
۳۰۶	گرول	.	.	.	
۳۰۷	گودول	.	.	.	

پښتو مصادر :				(ول) والا		
شمېره	مصادر	مستقبل غیر مصادر چه د مستقبل متمم مصدر دی			د اشتقاق تفصیلات
۳۰۸	گوگول	.	.	.	
۳۰۹	لالهانذول	.	.	.	
۳۱۰	لتارول	.	.	.	
۳۱۱	لوږول	.	.	.	
۳۱۲	لغرول	.	.	.	
۳۱۳	لندول	.	.	.	
۳۱۴	لندول	.	.	.	
۳۱۵	لورول	.	.	.	
۳۱۶	لویول	.	.	.	
۳۱۷	ماتول	.	.	.	

پښتو مصادر:

(ول) والا

شمېره	پښتو مصادر	مستقل	غیر مستقل	مصادر چه د مستقل مصدر دي	د اشتقاق تفصیلات
۳۱۸	مالګنول	.	.	.	
۳۱۹	مخامخول	.	.	.	
۳۲۰	مړول	.	.	.	
۳۲۱	مسکول	.	.	.	
۳۲۲	موړول	.	.	.	
۳۲۳	نابودول	.	.	.	
۳۲۴	نسکوړول	.	.	.	
۳۲۵	وچول	.	.	.	
۳۲۶	ودانول	.	.	.	
۳۲۷	ورانول	.	.	.	

پښتو مصادر: (ول) والا

شمیره	مصادر	مستعمل	غیر مستعمل	یا مصادر چه پکښې متمم مصدر دی	د اشتقاق تفصیلات
۳۲۸	ورپیادول	.	.	.	
۳۲۹	ورکول	.	.	.	
۳۳۰	ورکول	.	.	.	
۳۳۱	وروستول	.	.	.	
۳۳۲	وریتول	.	.	.	
۳۳۳	ولاړول	.	.	.	
۳۳۴	وورول	.	.	.	
۳۳۵	ویجاړول	.	.	.	
۳۳۶	وینبول	.	.	.	
۳۳۷	هارتول	.	.	.	

پښتو مصادر: (ول) والا

شمېره	پښتو مصادر	مستعمل مصادر چه د غیر مستعمل مصدر منشعب وی			داشتقاق تفصیلات
۳۳۸	هسکول	.	.	.	
۳۳۹	هبرول	.	.	.	
۳۴۰	یادول	.	.	.	
	(ول) والا: هغه دول چه دفعل مادهٔ ے صفت ليا مخفف د مفعول اسم ليا منسوب اسم نه وي				
۳۴۱	آرتول	.	.	.	
۳۴۲	آرول	.	.	.	
۳۴۳	آستول	.	.	.	
۳۴۴	آلوزول	.	.	.	
۳۴۵	آرول	.	.	.	

پښتو مصادر، (ول) والا بغدول چه د فعل ماده ئے صفت یا مخفف د مفعول اسم یا منسوب اسم نه وی

نمبر	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۳۴۶	اوبول	.	.	.	
۳۴۷	اچول	.	.	.	
۳۴۸	باټول	.	.	.	
۳۴۹	برېښول	.	.	.	
۳۵۰	برچول	.	.	.	
۳۵۱	بغول	.	.	.	
۳۵۲	بمول	.	.	.	
۳۵۳	بنگول	.	.	.	
۳۵۴	بنړول	.	.	.	
۳۵۵	بهول	.	.	.	

پښتو مصادر: (ول) والا

نمبر	پښتو مصادر	مستقل	غیر مستقل	مصادر چه ول مصدر متمم دی	داشتقاق تفصیلات
٣٥٦	پاخول	.	.	.	
٣٥٧	پارول	.	.	.	
٣٥٨	پرخول	.		.	
٣٥٩	پرزول	.	.	.	
٣٦٠	پرسول	.	.	.	
٣٦١	پزول	.		.	
٣٦٢	پسولول	.	.	.	
٣٦٣	پشول	.	.	.	
٣٦٤	پسرول	.	.	.	
٣٦٥	پوښول	.	.	.	

پښتو مصادر :		(ول) والا			
نمبر	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دي			د اشتقاق تفصیلات
۳۶۶	پونړول	.	.	.	
۳۶۷	پوهول	.	.	.	
۳۶۸	تخول	.	.	.	
۳۶۹	تخنول	.	.	.	
۳۷۰	تروبنول	.	.	.	
۳۷۱	تروهول	.	.	.	
۳۷۲	ترهول	.	.	.	
۳۷۳	ټالول	.	.	.	
۳۷۴	ټپول	.	.	.	
۳۷۵	ټغول	.	.	.	

پښتو مصادر: (ول) والا

شمېره	مصادر	غیر مستقل مصادر چه د مستقل مصدر ترجم دی			داشتقاق تفصیلات
۳۷۶	نکرول	.	.	.	
۳۷۷	نکول	.		.	
۳۷۸	ننگول	.	.	.	
۳۷۹	نوْخول	.	.	.	
۳۸۰	جزول	.	.	.	
۳۸۱	جوتول	.	.	.	
۳۸۲	چرپول	.	.	.	
۳۸۳	چرونگول	.	.	.	
۳۸۴	چغول	.	.	.	
۳۸۵	چلول	.	.	.	

پښتو مصادر:					(ول) والا
شمېره	پښتو مصادر	مستعمل	غیر مستعمل	مصادر چه ول مصدر متمم دی	د اشتقاق تفصیلات
۳۸۶	چنړول	.	.	.	
۳۸۷	چوخول	.	.	.	
۳۸۹	چورلول	.	.	.	
۳۸۹	چول	.	.	.	
۳۹۰	چونړول	.	.	.	
۳۹۱	څخول	.	.	.	
۳۹۲	څخول	.	.	.	
۳۹۳	څرخول	.	.	.	
۳۹۴	څښول	.	.	.	
۳۹۵	څملول	.	.	.	

پښتو مصادر:					(ول) والا
شمېره	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه مستعمل مصدر ئې دي			د اشتقاق تفصیلات
۳۹۶	څورنګول	.	.	.	
۳۹۷	څوړول	.	.	.	
۳۹۸	ځغلول	.	.	.	
۳۹۹	ځنډول	.	.	.	
۴۰۰	ځنګول	.	.	.	
۴۰۱	ځورول	.	.	.	
۴۰۲	ځیرول	.	.	.	
۴۰۳	دانګول	.	.	.	
۴۰۴	دربول	.	.	.	
۴۰۵	درزول	.	.	.	

پښتو مصادر : (ول) والا

شمېره	مستقل مصادر	غیر مستقل مصادر چه ول مصدر ستم دی			داشتقاق تفصیلات
۴۰۶	درمبول	.	.	.	
۴۰۷	درنگول	.	.	.	
۴۰۸	درنول	.	.	.	
۴۰۹	درول	.	.	.	
۴۱۰	دروهول	.	.	.	
۴۱۱	درېگول	.	.	.	
۴۱۲	دلول	.	.	.	
۴۱۳	دنگول	.	.	.	
۴۱۴	دورول	.	.	.	
۴۱۵	خپرول	.	.	.	

پښتو مصادر : (ول) والا

شمېره	پښتو مصدر	غیر مستقل مصادر چه د ول مصدر متمم دي			داشتقاق تفصیلات
۴۱۶	خپړول	.	.	.	
۴۱۷	خپړے لګول	.	.	.	
۴۱۸	خرچول	.	.	.	
۴۱۹	خرسول	.	.	.	
۴۲۰	خرول	.	.	.	
۴۲۱	خندول	.		.	
۴۲۲	خوابدول	.	.	.	
۴۲۳	خواشینول	.		.	
۴۲۴	خوږول	.	.	.	
۴۲۵	خوځول	.	.	.	

پښتو مصادر: (ول) والا

شمېره	مصادر	مستعمل مصادر چه و غیر مستعمل مصدر دي			داشتقاق تفصیلات
۴۲۶	خبجول	.	.	.	
۴۲۷	خبژول	.	.	.	
۴۲۸	دارول	.	.	.	
۴۲۹	دبول	.	.	.	
۴۳۰	دتّول	.	.	.	
۴۳۱	دزول	.	.	.	
۴۳۲	دنګول	.	.	.	
۴۳۳	راستول	.	.	.	
۴۳۴	ربرول	.	.	.	
۴۳۵	رپول	.	.	.	

د پښتو مصادر: (ول) والا

شمېره	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر تتمه دي			د اشتقاق تفصیلات
۴۳۶	رټول	.	.	.	
۴۳۷	رژول	.	.	.	
۴۳۸	رسول	.	.	.	
۴۳۹	رغول	.	.	.	
۴۵۰	رغړول	.	.	.	
۴۵۱	رېږدول	.	.	.	
۴۵۲	زارول	.	.	.	
۴۵۳	زېږول	.	.	.	
۴۵۴	ږغول	.	.	.	
۴۵۵	ژړول	.	.	.	

پښتو مصادر: (ول) والا

نمبر	مصدر	مستقل / غیر مستقل مصادر چه د ول مصدر تیم دی			داشتقاق تفصیلات
۴۵۶	سازول	.	.	.	
۴۵۷	سپرخول	.	.	.	
۴۵۸	سپمول	.	.	.	
۴۵۹	سترول	.	.	.	
۴۶۰	ستنول	.	.	.	
۴۶۱	ستومانول	.	.	.	
۴۶۲	ستونزول	.	.	.	
۴۶۳	سرېدالول	.	.	.	
۴۶۴	سرېږدول	.	.	.	
۴۶۵	سوخول	.	.	.	

پښتو مصادر :

(ول) والا

پښتو نمبر	پښتو مصدر	مستعمل غیر مستعمل مصادر چه د مصدر متمم وی			د اشتقاق تفصیلات
۴۶۶	سورول	.	.	.	
۴۶۷	سوزول	.	.	.	
۴۶۸	سوغول	.	.	.	
۴۶۹	سولول	.	.	.	
۴۷۰	سوڼول	.	.	.	
۴۷۱	سینخول	.	.	.	
۴۷۲	شپېلول	.	.	.	
۴۷۳	شرمول	.	.	.	
۴۷۴	شړنګول	.	.	.	
۴۷۵	شړتول	.	.	.	

پښتو مصادر: (ول) والا

پرسلسله	مصادر	فهرستِ مصادر چه مستقل مصدر تموی			داشتقاق تفصیلات
۴۷۶	شکول	.	.	.	
۴۷۷	شلول	.	.	.	
۴۷۸	شوکول	.	.	.	
۴۷۹	شومول	.	.	.	
۴۸۰	بنکارول	.	.	.	
۴۸۱	نبورول	.	.	.	
۴۸۲	بنویول	.	.	.	
۴۸۳	غاوول	.	.	.	
۴۸۴	غپول	.	.	.	
۴۸۵	غئول	.	.	.	

پښتو مصادر، (ول) والا

نمبر	مصادر	مستعمل مصادر چه مستعمل غیر مستعمل مصدر وي			داشتقاق تفصیلات
۴۸۶	غځول	.	.	.	
۴۸۷	غوبول	.	.	.	
۴۸۸	غړپول	.	.	.	
۴۸۹	غرول	.	.	.	
۴۹۰	غګول	.	.	.	
۴۹۱	غوپول	.	.	.	
۴۹۲	غوټول	.	.	.	
۴۹۳	غورځول	.	.	.	
۴۹۴	غوړول	.	.	.	
۴۹۵	غوږول	.	.	.	

پښتو مصادر :

(ول) والا

پرلسن	مصادر	مستعمل غیر مستعمل مصادر چه و مستعمل مصدر متمم دی			داشتقاق تفصیلات
۴۹۶	غولول	.	.	.	
۴۹۷	کبلول	.	.	.	
۴۹۸	کنول	.	.	.	
۴۹۹	کرپول	.	.	.	
۵۰۰	کرول	.	.	.	
۵۰۱	کنجول	.	.	.	
۵۰۲	کولول	.	.	.	
۵۰۳	کینول	.	.	.	
۵۰۴	کوفول	.	.	.	
۵۰۵	کنګلول	.	.	.	

پښتو مصادر: (ول) والا

شمېره	مصدر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر تتمه دي			داشتقاق تفصیلات
۵۰۶	ګوځول	.	.	.	
۵۰۷	ګوول	.	.	.	
۵۰۸	ګروهول	.	.	.	
۵۰۹	ګربول	.	.	.	
۵۱۰	ګرزول	.	.	.	
۵۱۱	ګرول	.	.	.	
۵۱۲	ګلول	.	.	.	
۵۱۳	ګوابنول	.	.	.	
۵۱۴	ګوټول	.	.	.	
۵۱۵	لټول	.	.	.	

پښتو مصادر :					(ول) او لا
شمېر	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د ول مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۵۱۶	لالهاندول	.	.	.	
۵۱۷	لټپړلنُول	.	.	.	
۵۱۸	لګول	.	.	.	
۵۱۹	للونول	.	.	.	
۵۲۰	لمسول	.	.	.	
۵۲۱	لمبول	.	.	.	
۵۲۲	لمونځول	.	.	.	
۵۲۳	لنګول	.	.	.	
۵۲۴	لوبول	.	.	.	
۵۲۵	لوړول	.	.	.	

پښتو مصادر: (ول) والا

نمبر	مصدر	مستعمل مصادر چه دول مصدر غیر مستعمل دی			داشتقاق تفصیلات
۵۲۶	ځرول	.	.	.	
۵۲۷	حره ول	.	.	.	
۵۲۸	مشرول	.	.	.	
۵۲۹	نخول	.	.	.	
۵۳۰	نبلول	.	.	.	
۵۳۱	ودول	.	.	.	
۵۳۲	وررول	.	.	.	
۵۳۳	وریتول	.	.	.	
۵۳۴	وړول	.	.	.	
۵۳۵	وړمول	.	.	.	

پښتو مصادر: (ول) والا

نمبر	[illegible]	غیر مستعمل مصادر چه (ول) مستعمل مصدر ئې متمم دی			داشتقاق تفصیلات
٥٣٦	ونجول	.	.	.	
٥٣٧	ویاړول	.	.	.	
٥٣٨	ویډول	.	.	.	
٥٣٩	وېرول	.	.	.	
٥٤	ویلول	.	.	.	
٥٤١	ویول	.	.	.	
٥٤٢	هنګولول	.	.	.	
٥٤٣	هېشول	.	.	.	
		{ د کول والا مصادر }			
	.				

پښتو مصادر: (کول) والا

نمبر شمار	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
٥٤٤	اخ کول	٠	٠	٠	
٥٤٥	ازان کول	٠	٠	٠	
٥٤٦	استازه‌ی کول	٠	٠	٠	
٥٤٧	اغیزه کول	٠	٠	٠	
٥٤٨	اکاړی کول	٠	٠	٠	
٥٤٩	اباکول	٠	٠	٠	
٥٥٠	اجی کول	٠	٠	٠	
٥٥١	انډکول	٠	٠	٠	
٥٥٢	اتہ کول	٠	٠	٠	
٥٥٣	اتیتے کول	٠	٠	٠	

پښتو مصادر:

(کول) والا

شمېره	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم وي			د اشتقاق تفصیلات
٥٤٤	انېړان کول	.	.	.	
٥٤٥	انېړلای کول	.	.	.	
٥٤٦	اجوتهٔ کول	.	.	.	
٥٤٧	اخهٔ کول	.	.	.	
٥٤٨	اخې کول	.	.	.	
٥٤٩	اداکول	.	.	.	
٥٥٠	ادکه کول	.	.	.	
٥٥١	ادوبدو کول	.	.	.	
٥٥٢	ارغشی کول	.	.	.	
٥٥٣	ارغونجی کول	.	.	.	

پښتو مصادر :　　　　(کول) والا

نمبر	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د کول مصدر ئې مستعمل دی			داشتقاق تفصیلات
۵۵۴	اوره کول	.	.	.	
۵۵۵	ازانګه کول	.	.	.	
۵۵۶	استا کول	.	.	.	
۵۵۷	آکوک کول	.	.	.	
۵۵۸	اندازه کول	.	.	.	
۵۵۹	اندېره‌ی کول	.	.	.	
۵۶۰	اندی کول	.	.	.	
۵۶۱	اوبه کول	.	.	.	
۵۶۲	اوبه‌لړه‌ی کول	.	.	.	
۵۶۳	اوده کول	.	.	.	

پښتو مصادر: (کول) والا

نمبر	مصادر	مستعمل غیر مستعمل مصادر چه متمم مستعمل مصدر دی			داشتقاق تفصیلات
۵۶۴	اورته کول	.	.	.	
۵۶۵	اوربږه کول	.	.	.	
۵۶۶	اورکول	.	.	.	
۵۶۷	اورلړوندی کول	.	.	.	
۵۶۸	اوروبږی کول	.	.	.	
۵۶۹	اوږه کول	.	.	.	
۵۷۰	اوښکی کول	.	.	.	
۵۷۱	اوشے کول	.	.	.	
۵۷۲	اوښبه کول	.	.	.	
۵۷۳	آسبه کول	.	.	.	

پښتو مصادر: (کول) والا

نمبر	مصدر	مستعمل	غیر مستعمل	مصادر چه د (کول) مصدر، متمم دی	داشتقاق تفصیلات
۵۷۴	او بنکے کول	.	.	.	
۵۷۵	اوګره کول	.	.	.	
۵۷۶	اوره کول	.	.	.	
۵۷۷	اومسوړی کول	.	.	.	
۵۷۸	اوهو کول	.	.	.	
۵۷۹	ئیره کول	.	.	.	
۵۸۰	ایندہ کول	.	.	.	
۵۸۱	بابک کول	.	.	.	
۵۸۲	باره کول	.	.	.	
۵۸۳	باړه کول	.	.	.	

پښتو مصادر : (کول) والا

نمبر	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۵۸۴	باندے کول	.	.	.	
۵۸۵	بخی کول	.	.	.	
۵۸۶	برار کول	.	.	.	
۵۸۷	براودے کول	.	.	.	
۵۸۸	بر کول	.	.	.	
۵۸۹	برید کول	.	.	.	
۵۹۰	بریا کول	.	.	.	
۵۹۱	بز رکړی کول	.	.	.	
۵۹۲	بغارے کول	.	.	.	
۵۹۳	بګورے کول	.	.	.	

پښتو مصادر : (کول) والا

شمیره	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه ورسته مستعمل مصدر شوي			د اشتقاق تفصیلات
۵۹۴	بلکه کول	.	.	.	
۵۹۵	بندار کول	.	.	.	
۵۹۶	بوره کول	.	.	.	
۵۹۷	بوړه کول	.	.	.	
۵۹۸	بېرته کول	.	.	.	
۵۹۹	بیړه کول	.	.	.	
٦۰۰	پاتے کول	.	.	.	
٦۰۱	پالنه کول	.	.	.	
٦۰۲	پام کول	.	.	.	
٦۰۳	پانړے کول	.	.	.	

پښتو مصادر : (کول) والا

شمېره	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
٦٠٤	پنوه کول	.	.	.	
٦٠٥	پنډی کول	.	.	.	
٦٠٦	پخلا کول	.	.	.	
٦٠٧	پدل کول	.	.	.	
٦٠٨	پرتله کول	.	.	.	
٦٠٩	پرهارزه کول	.	.	.	
٦١٠	پرے کول	.	.	.	
٦١١	پسپس کول	.	.	.	
٦١٢	پسپره کول	.	.	.	
٦١٣	پشے کول	.	.	.	

پښتو مصادر ؛ (کول) والا

نمبر	پښتو مصادر	مستعمل مصادر چه د غیر مستعمل مصدر دی			د اشتقاق تفصیلات
۶۱۴	پښتنه کول	.	.	.	
۶۱۵	پګړه کول	.	.	.	
۶۱۶	پلمه کول	.	.	.	
۶۱۷	پندوس کول	.	.	.	
۶۱۸	پندوسکی کول	.	.	.	
۶۱۹	پوجی کول	.	.	.	
۶۲۰	پوئی کول	.	.	.	
۶۲۱	پورے کول	.	.	.	
۶۲۲	پوکول	.	.	.	
۶۲۳	پوه کول	.	.	.	

پښتو مصادر : (کول) والا

شمېره	پښتو مصدر	غیر مستعمل مصادر چه و مستعمل مصدر ته شمیروی			د اشتقاق تفصیلات
٦٢٤	په نکی کول	.	.	.	
٦٢٥	په زړه کول	.	.	.	
٦٢٦	په شنو کول	.	.	.	
٦٢٧	په عطرو کول	.	.	.	
٦٢٨	په مالګه کول	.	.	.	
٦٢٩	په نوکی کول	.	.	.	
٦٣٠	پیښنه کول	.	.	.	
٦٣١	پېښې کول	.	.	.	
٦٣٢	تالا کول	.	.	.	
٦٣٣	تبدی کول	.	.	.	

پښتو مصادر: (کول) والا

نمبر	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه مستعمل مصدر ئې تم دی			داشتقاق تفصیلات
٦٣٤	تپانده کول	.	.	.	
٦٣٥	تاوکول	.	.	.	
٦٣٦	تربگنی کول	.	.	.	
٦٣٧	ترپکے کول	.	.	.	
٦٣٨	ترسره کول	.	.	.	
٦٣٩	ترله کول	.	.	.	
٦٤٠	ترغاړه کول	.	.	.	
٦٤١	ترورکول	.	.	.	
٦٤٢	تروټه کول	.	.	.	
٦٤٣	تروے کول	.	.	.	

پښتو مصادر: (کول) والا

شمېره	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۶۴۴	تره کول	.	.	.	
۶۴۵	ترهه کول	.	.	.	
۶۴۶	تره کول	.	.	.	
۶۴۷	ترانګے برانګے کول	.	.	.	
۶۴۸	ترمه کول	.	.	.	
۶۴۹	تړه ی کول	.	.	.	
۶۵۰	تړون کول	.	.	.	
۶۵۱	تمه کول	.	.	.	
۶۵۲	تنړا کول	.	.	.	
۶۵۳	تور تیے کول	.	.	.	

پښتو مصادر :					(کول) والا
شمېر	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			داشتقاق تفصیلات
٦٥٤	توری کول	·	·	·	
٦٥٥	تو کول	·	·	·	
٦٥٦	تیاره کول	·	·	·	
٦٥٧	تېروره‌ی کول	·	·	·	
٦٥٨	تېره کول	·	·	·	
٦٥٩	تېره‌ی کول	·	·	·	
٦٦٠	تېښته کول	·	·	·	
٦٦١	تپلو کول	·	·	·	
٦٦٢	تپي کول	·	·	·	
٦٦٣	تس کول	·	·	·	

پښتو مصادر : (کول) والا

شمیره	مستعمل مصادر	مستعمل غیر مستعمل مصادر چه د دې مصدر متمم دي			داشتقاق تفصیلات
٦٦٤	ټک کول	.	.	.	
٦٦٥	ټکنړی کول	.	.	.	
٦٦٦	ټکور ټکور کول	.	.	.	
٦٦٧	ټګی کول	.	.	.	
٦٦٨	ټوپ کول	.	.	.	
٦٦٩	ټونګ کول	.	.	.	
٦٧٠	ټوټې ټوټې کول	.	.	.	
٦٧١	ټوکې کول	.	.	.	
٦٧٢	ټولنه کول	.	.	.	
٦٧٣	ټېټ کول	.	.	.	

پښتو مصادر :					(کول) والا
نمبر	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه و مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۶۷۴	نبک کول	.	.	.	
۶۷۵	جرگه کول	.	.	.	
۶۷۶	جزهاره ی کول	.	.	.	
۶۷۷	جواری کول	.	.	.	
۶۷۸	جوپه کول	.	.	.	
۶۷۹	جوته کول	.	.	.	
۶۸۰	جوجوره کول	.	.	.	
۶۸۱	جوړه کول	.	.	.	
۶۸۲	چاره کول	.	.	.	
۶۸۳	چخزبه کول	.	.	.	

پښتو مصادر:　　　　(کول) والا

شمیره	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه مستعمل مصدر ئې دی			د اشتقاق تفصیلات
٦٨٤	چخنړیا کول	.	.	.	
٦٨٥	چرآوپرکول	.	.	.	
٦٨٦	چړتی کول	.	.	.	
٦٨٧	چړهار کول	.	.	.	
٦٨٨	چړچې کول	.	.	.	
٦٨٩	چړونګار کول	.	.	.	
٦٩٠	چړبیتوب کول	.	.	.	
٦٩١	چړی کول	.	.	.	
٦٩٢	چکی کول	.	.	.	
٦٩٣	چلاوکول				

پښتو مصادر :   (کول) والا

ګڼه	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه مستعمل مصدر متمم وي			داشتقاق تفصیلات
٦٩٤	چل کول	.	.	.	
٦٩٥	چوغله کول	.	.	.	
٦٩٦	چونډی کول	.	.	.	
٦٩٧	چیغه کول	.	.	.	
٦٩٨	څاراکول	.	.	.	
٦٩٩	څارکول	.	.	.	
٧٠٠	څانګ کول	.	.	.	
٧٠١	څڅپاندی کول	.	.	.	
٧٠٢	څرک کول	.	.	.	
٧٠٣	څرکول	.	.	.	

پښتو مصادر :

(کول) والا

سلسله	مستعمل مصادر	غير مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دي			د اشتقاق تفصيلات
٧٠٤	ځرمه کول	۰	۰	۰	
٧٠٥	ځريکې کول	۰	۰	۰	
٧٠٦	ځبښنده ی کول	۰	۰	۰	
٧٠٧	ځک کول	۰	۰	۰	
٧٠٨	ځګ کول	۰	۰	۰	
٧٠٩	ځنګ کول	۰	۰	۰	
٧١٠	ځوکه کول	۰	۰	۰	
٧١١	ځبيرمه کول	۰	۰	۰	
٧١٢	ځيرې کول	۰	۰	۰	
٧١٣	ځاله کول	۰	۰	۰	

پښتو مصادر : (کول) والا

نمبر	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر تمم دی			د اشتقاق تفصیلات
٧١٤	ځاځولی کول	:	.	.	
٧١٥	ځبګروه ی کول	.	.	.	
٧١٦	ځګ کول	.	.	.	
٧١٧	ځلمه ی کول	.	.	.	
٧١٨	ځو کول	.	.	.	
٧١٩	دارو کول	.	.	.	
٧٢٠	دارے کول	.	.	.	
٧٢١	دارهٔ کول	.	.	.	
٧٢٢	د پښولاندے کول	.	.	.	
٧٢٣	د پلکو کول	.	.	.	

پښتو مصادر: (کول) والا

نمبر	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر تتمیم دی			د اشتقاق تفصیلات
۷۲۴	د پوڼکی کول	.	.	.	
۷۲۵	دربدی کول	.	.	.	
۷۲۶	درنګ کول	.	.	.	
۷۲۷	درے کول	.	.	.	
۷۲۸	دروړے کول	.	.	.	
۷۲۹	دلاسه کول	.	.	.	
۷۳۰	دلی کول	.	.	.	
۷۳۱	دوړه کول	.	.	.	
۷۳۲	دوړے کول	.	.	.	
۷۳۳	خاپوړے کول	.	.	.	

پښتو مصادر :   (کول) والا

نمبر	مصادر	مستعمل غیر مستعمل مصادر چه دل مصدر تیم دی			د اشتقاق تفصیلات
۷۲۴	خانگرے کول	.	.	.	
۷۲۵	خبره کول	.	.	.	
۷۲۶	خپگان کول	.	.	.	
۷۲۰	خپرے سره ورکول		.	.	
۷۲۸	خپلوی کول		.	.	
۷۲۹	خپه کول		.	.	
۷۳۰	خنڅے کول		.	.	
۷۳۱	خدای پاماني کو		.	.	
۷۳۲	خرېړی کول		.	.	
۷۳۳	خرخشی کول	.	.	.	

پښتو مصادر: | د (کول) والا

د اشتقاق تفصیلات	غیر مستعمل مصادر چه ئې مستعمل مصدر متمم دی			مصادر	شمېره
	.	.	.	خرچ کول	٧٤٤
	.	.	.	خروبری کول	٧٤٥
	.	.	.	خوابدوالی کول	٧٤٦
	.	.	.	خوابده ی کول	٧٤٧
	.	.	.	خوابدی کول	٧٤٨
	.	.	.	خواتوره ی کول	٧٤٩
	.	.	.	خواتولی کول	٧٥٠
	.	.	.	خواره کول	٧٥١
	.	.	.	خواره واره کول	٧٥٢
	.	.	.	خواشنی کول	٧٥٣

پښتو مصادر: (کول) والا

د اشتقاق تفصیلات	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			مصدر	نمبر
	.	.	.	خوالہ کول	۷۵۴
	.	.	.	خوب کول	۷۵۵
	.	.	.	خوسا کول	۷۵۶
	.	.	.	خوسی کول	۷۵۷
	.	.	.	خوشے کول	۷۵۸
	.	.	.	خوند کول	۷۵۹
	.	.	.	خوندی کول	۷۶۰
	.	.	.	خیدک کول	۷۶۱
	.	.	.	دادور کول	۷۶۲
	.	.	.	داده کول	۷۶۳

پښتو مصادر : (کول) والا

نمبر	مصادر	غیر مستقل مصادر چه د مستقل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۷۶۴	داد گیرنه کول	.	.	.	
۷۶۵	درے کول	.	.	.	
۷۶۶	دزے کول	.	.	.	
۷۶۷	دودی کول	.	.	.	
۷۶۸	دوره کول	.	.	.	
۷۶۹	دېری کول	.	.	.	
۷۷۰	رابنکول کول	.	.	.	
۷۷۱	رخ کول	.	.	.	
۷۷۲	رنگری کول	.	.	.	
۷۷۳	روغبر کول	.	.	.	

پښتو مصادر : د کول والا

شمېره	مصدرونه	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۷۷۴	روغه کول	.	.	.	
۷۷۵	زده کول	.	.	.	
۷۷۶	زرنی کول	.	.	.	
۷۷۷	زره کول	.	.	.	
۷۷۸	زندی کول	.	.	.	
۷۷۹	زورله کول	.	.	.	
۷۸۰	زوبړ کول	.	.	.	
۷۸۱	زوے کول	.	.	.	
۷۸۲	زیارے کول	.	.	.	
۷۸۳	زېرمه کول	.	.	.	

پښتو مصادر :					(کول) والا
نمبر	مصادر	غیر مستقل مصادر چه د مستقل مصدر تتمه دی			داشتقاق تفصیلات
٧٨٤	زیږه ی کول	.	.	.	
٧٨٥	زیږے کول	.	.	.	
٧٨٦	ژبه کول	.	.	.	
٧٨٧	ژبور کول	.	.	.	
٧٨٨	ژوند کول	.	.	.	
٧٨٩	ژوندون کول	.	.	.	
٧٩٠	ژونده ی کول	.	.	.	
٧٩١	ساز کول	.	.	.	
٧٩٢	سپیتاند کول	.	.	.	
٧٩٣	سپیره کول	.	.	.	

پښتو مصادر: (كول) والا

نمبر	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه ددې مستعمل مصدر متمم دی			داشتقاق تفصیلات
۷۹۴	ستره ی كول	.	.	.	
۷۹۵	ست كول	.	.	.	
۷۹۶	ستومانه كول	.	.	.	
۷۹۷	سربداله ی كول	.	.	.	
۷۹۸	سرنښيه ی كول	.	.	.	
۷۹۹	سرخوره ی كول	.	.	.	
۸۰۰	سرځوره ی كول	.	.	.	
۸۰۱	سرښكته كول	.	.	.	
۸۰۲	سرلوی والدی كول	.	.	.	
۸۰۳	سرلوړ والدی كول	.	.	.	

پښتو مصادر : (کول) والا

نمبر	پښتو مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر تتمه دي			داشتقاق تفصیلات
٨٠٤	سره کول	.	.	.	
٨٠٥	سړه کول	.	.	.	
٨٠٦	سکښت کول	.	.	.	
٨٠٧	سور کول	.	.	.	
٨٠٨	سوره ی کول	.	.	.	
٨٠٩	سوکی په نوکی کول	.	.	.	
٨١٠	سونړ کول	.	.	.	
٨١١	سوه ی کول	.	.	.	
٨١٢	سیاله کول	.	.	.	
٨١٣	سیری کول	.	.	.	

پښتو مصادر : (کول) والا

پسلسلہ	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چہ د مستعمل مصدر تیم دی			د اشتقاق تفصیلات
۸۱۴	سیلہ کول	.	.	.	
۸۱۵	شور کول	.	.	.	
۸۱۶	شوکارے کول	.	.	.	
۸۱۷	شومہی کول	.	.	.	
۸۱۸	ښاُستہ کول	.	.	.	
۸۱۹	ښکار کول	.	.	.	
۸۲۰	ښکتہ کول	.	.	.	
۸۲۱	ښہ راغلی کول	.	.	.	
۸۲۲	ښہ کول	.	.	.	
۸۲۳	ښېرا کول	.	.	.	

پښتو مصادر: (کول) والا

شمېره	مستقل مصادر	غیر مستقل مصادر چه د مستقل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۸۲۴	بنبګنړه کول	.	.	.	
۸۲۵	غاړے کول	.	.	.	
۸۲۶	غابن چیچهی کول	.	.	.	
۸۲۷	غالے کول		.	.	
۸۲۸	غاو کول		.	.	
۸۲۹	غدی کول		.	.	
۸۳۰	غرغره کول		.	.	
۸۳۱	غګ کول		.	.	
۸۳۲	غلا کول	.	.	.	
۸۳۳	غلدی کول	.	.	.	

پښتو مصادر: «کول» والا

شمېره	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متشبه دي			داشتقاق تفصیلات
۸۳۴	غوبل کول	.	.	.	
۸۳۵	غونډ کول	.	.	.	
۸۳۶	غونډه کول	.	.	.	
۸۳۷	غوټۍ کول	.	.	.	
۸۳۸	غوره کول	.	.	.	
۸۳۹	غورے کول	.	.	.	
۸۴۰	غوړژلی کول	.	.	.	
۸۴۱	غوړنیوه‌ی کول	.	.	.	
۸۴۲	غومبوره‌ی کول	.	.	.	
۸۴۳	غونداره‌ی کول	.	.	.	

پښتو مصادر :		(کول) والا			
نمبر سلسله	اسم مصدر	بستعمل غیر مصادر چه د مستعمل مصدر د ي			داشتقاق تفصيلات
٨٤٤	کارکول	.	.	.	
٨٤٥	کالی کول	.	.	.	
٨٤٦	کانگے کول	.	.	.	
٨٤٧	کاه کول	.	.	.	
٨٤٨	کده کول	.	.	.	
٨٤٩	کوکه کول	.	.	.	
٨٥٠	کریږه کول	.	.	.	
٨٥١	کریغه کول	.	.	.	
٨٥٢	کرس کول	.	.	.	
٨٥٣	کرکه کول	.	.	.	

پښتو مصادر : (کول) والا

شمېره	مصادر	مستعمل مصادر چې غیر متمم مستعمل مصدر دی			د اشتقاق تفصیلات
٨٥٤	کړے کول	.	.	.	
٨٥٥	کښته کول		.	.	
٨٥٦	کنج کول	.	.	.	
٨٥٧	کنځا کول	.	.	.	
٨٥٨	کنځاوے کول	.	.	.	
٨٥٩	کنځله کول	.	.	.	
٨٦٠	کنځلے کول	.	.	.	
٨٦١	کنډآو کپړ کول	.	.	.	
٨٦٢	کنګر کول	.	.	.	
٨٦٣	کنګل کول	.	.	.	

پښتو مصادر: (کول) والا

[illegible]	[illegible]	غیر مستقل مصادر چه د مستقل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۸۶۴	کودے کول	.	.	.	
۸۶۵	کوربلے کول	.	.	.	
۸۶۶	کورے کول	.	.	.	
۸۶۷	کوژده کول	.	.	.	
۸۶۸	کوکه کول	.	.	.	
۸۶۹	کوکے کول	.	.	.	
۸۷۰	کول	.	.	.	
۸۷۱	کوټه کول	.	.	.	
۸۷۲	کیازه کول	.	.	.	
۸۷۳	گانړه کول	.	.	.	

پښتو مصادر: (کول) والا

نمبر	مستعمل مصدر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۸۷۴	گانړۀ کول	.	.	.	
۸۷۵	گنړه کول	.	.	.	
۸۷۶	گودے کول	.	.	.	
۸۷۷	گواښ کول	-	.	.	
۸۷۸	گوټ کول	.	.	.	
۸۷۹	گوری کول	.	.	.	
۸۸۰	لاندے کول	.	.	.	
۸۸۱	لاندے باندے کول	.	.	.	
۸۸۲	لاهو کول	.	.	.	
۸۸۳	لټ پہ لټ کول	.	.	.	

پښتو مصادر : (کول) والا

شمېره	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دي			د اشتقاق تفصیلات
۸۸۴	لوے کول	.	.	.	
۸۸۵	لښکر کول	.	.	.	
۸۸۶	لګیا کول	.	.	.	
۸۸۷	لوبه کول	.	.	.	
۸۸۸	لوټے پوټے کول	.	.	.	
۸۸۹	لو کول	.	.	.	
۸۹۰	لوګړی کول	.	.	.	
۸۹۱	لولپه کول	.	.	.	
۸۹۲	له سره کول	.	.	.	
۸۹۳	له منځه کول	.	.	.	

پښتو مصادر: (کول) والا

شمیره	مصدر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۸۹۴	لیکه کول	.	.	.	
۸۹۵	لیونی کول	.	.	.	
۸۹۶	ماینه کول (ند)	.	.	.	
۸۹۷	متیازې کول	.	.	.	
۸۹۸	مرکه کول	.	.	.	
۸۹۹	مخ کول	.	.	.	
۹۰۰	مخکې کول	.	.	.	
۹۰۱	مرسته کول	.	.	.	
۹۰۲	مړاوړی کول	.	.	.	
۹۰۳	مړ کول	.	.	.	

پښتو مصادر : (کول) والا

شمیره	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۹۰۴	مزدی کول	.	.	.	
۹۰۵	مسکی کول	.	.	.	
۹۰۶	ملگری کول	.	.	.	
۹۰۷	منځ ته کول	.	.	.	
۹۰۸	منډ ووکول	.	.	.	
۹۰۹	منډه کول	.	.	.	
۹۱۰	منگارے کول	.	.	.	
۹۱۱	موک ور کول	.	.	.	
۹۱۲	مېرۀ کول	.	.	.	
۹۱۳	مېلمه کول	.	.	.	

پښتو مصادر: (کول) والا

شمېر	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۹۱۴	مینده کول	.	.	.	
۹۱۵	ناپوهی کول	.	.	.	
۹۱۶	ناستے او ولاړه کول	.	.	.	
۹۱۷	ناغېړی کول	.	.	.	
۹۱۸	ناولای کول	.	.	.	
۹۱۹	نره ی کول	.	.	.	
۹۲۰	نږدے کول	.	.	.	
۹۲۱	نری کول	.	.	.	
۹۲۲	نښه کول	.	.	.	
۹۲۳	نمری کول	.	.	.	

پښتو مصادر: (کول) والا

نمبر	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه په قسم مصدر ستعمل دی			د اشتقاق تفصیلات
٩٢٤	ننداره کول	.	.	.	
٩٢٥	نوکارے کول	.	.	.	
٩٢٦	نوه ی کول	.	.	.	
٩٢٧	نیمائی کول	.	.	.	.
٩٢٨	نینے کول	.	.	.	
٩٢٩	واخ کول	.	.	.	
٩٣٠	واده کول	.	.	.	
٩٣١	وابنه کول	.	.	.	
٩٣٢	وچموره ی کول	.	.	.	
٩٣٣	وچ کا نگے کول	.	.	.	

پښتو مصادر: (کول) والا

پ نمبر	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دي			د اشتقاق تفصیلات
۹۳۴	وده کول	.	.	.	
۹۳۵	وراشه کول	.	.	.	
۹۳۶	وراندی کول	.	.	.	
۹۳۷	ورپه زره کول	.	.	.	
۹۳۸	ورغومړی کول	.	.	.	
۹۳۹	ورکول	.	.	.	
۹۴۰	وروسته کول	.	.	.	
۹۴۱	وروکول	.	.	.	
۹۴۲	وریته کول	.	.	.	
۹۴۳	وراندے کول	.	.	.	

پښتو مصادر : (کول) والا

نمبر	مصدر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۹۴۴	وزرکول	.	.	.	
۹۴۵	وسته کول	.	.	.	
۹۴۶	وږدی کول	.	.	.	
۹۴۷	وندی کول	.	.	.	
۹۴۸	وهارکول	.	.	.	
۹۴۹	ویده کول	.	.	.	
۹۵۰	ویره کول	.	.	.	
۹۵۱	ویلے کول	.	.	.	
۹۵۲	وینا کول	.	.	.	
۹۵۳	هستوګنه کول	.	.	.	

پښتو مصادر: (کول) والا

ګڼه	پښتو مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر تتمه وی			د اشتقاق تفصیلات
۹۵۴	هنګولا کول	.	.	.	
۹۵۵	هوکړه کول	.	.	.	
۹۵۶	یواځې کول	.	.	.	
۹۵۷	یوستوه‌ی کول	.	.	.	
۹۵۸	یوکول	.	.	.	
۹۵۹	بیوه کول	.	.	.	
	«ېدل» والا مصادر: هغه دول چه د فعل ماده ئې صفت لیا مخفف د مفعول اسم لیا منسوب اسم وی				
۹۶۰	آبلوځېدل	.	.	.	
۹۶۱	آخېږېدل	.	.	.	

پښتو مصادر چه (ېدل) والا دي او د ول چه فعل ماده ئې صفت، يا مخفف مفعول اسم ليا منسوب اسم وي

نمبر	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصيلات
۹۶۲	آسانېدل	·	·	·	
۹۶۳	آسبوښېدل	·	·	·	
۹۶۴	آغږېدل	·	·	·	
۹۶۵	اجوتېدل	·	·	·	
۹۶۶	ارزانېدل	·	·	·	
۹۶۷	اړېدل	·	·	·	
۹۶۸	ارمېدل		·	·	
۹۶۹	استادېدل	·	·	·	
۹۷۰	انګارېدل	·	·	·	
۹۷۱	اوبرنېدل		·	·	

پښتو مصادر: (ېدل) والا

شمېره	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر تتمه وي			داشتقاق تفصیلات
۹۷۲	اوبېدل	.	.	.	
۹۷۳	اوچتېدل	.	.	.	
۹۷۴	اوزګارېدل	.	.	.	
۹۷۵	اوږدېدل	.	.	.	
۹۷۶	ایسارېدل	.	.	.	
۹۷۷	ایلېدل	.	.	.	
۹۷۸	بختېدل	.	.	.	
۹۷۹	بدورېدل	.	.	.	
۹۸۰	بدا / نیدا رېدل	.	.	.	
۹۸۱	بربندېدل	.	.	.	

پښتو مصادر: (ېدل) والا

شمېره	مصدر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر رشتم دي			داشتقاق تفصيلات
٩٨٢	برسېرېدل	.	.	.	
٩٨٣	بشپړېدل	.	.	.	
٩٨٤	بلاربېدل	.	.	.	
٩٨٥	بلېدل	.	.	.	
٩٨٦	بلمنګېدل	.	.	.	
٩٨٧	بوبېدل	.	.	.	
٩٨٨	بيلېدل	.	.	.	
٩٨٩	بوګېدل	.	.	.	
٩٩٠	پاتېدل	.	.	.	
٩٩١	پيټېدل	.	.	.	

پښتو مصادر :					(ېدل) والا
شمېره	بسیط مصادر	غیر مستعمل مصادر چه ئې مستعمل مصدر متمم دی			داشتقاق تفصیلات
۹۹۲	پڅېدل	.	.	.	
۹۹۳	پخېدل	.	.	.	
۹۹۴	پرېړېدل	.	.	.	
۹۹۵	پستېدل	.	.	.	
۹۹۶	پسرېدل	.	.	.	
۹۹۷	پښېمانېدل	.	.	.	
۹۹۸	پندېدل	.	.	.	
۹۹۹	پوخېدل	.	.	.	
۱۰۰۰	پوستېدل	.	.	.	
۱۰۰۱	پرڅابېدل	.	.	.	

پښتو مصادر: ‎(ېدل) والا

پرلسله	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه ئې مستعمل مصدر شتمن دی			د اشتقاق تفصیلات
١٠٠٢	پهکاربدل	.	.	.	
١٠٠٣	په یادېدل	.	.	.	
١٠٠٤	نکورېدل	.	.	.	
١٠٠٥	نولېدل	.	.	.	
١٠٠٦	نښېدل	.	.	.	
١٠٠٧	نېنګېدل	.	.	.	
١٠٠٨	جارېدل	.	.	.	
١٠٠٩	بختېدل	.	.	.	
١٠١٠	جزېدل	.	.	.	
١٠١١	جګېدل	.	.	.	

پښتو مصادر: (ېدل) والا

نمبر	مصادر	غیر مستقل مصادر چه د مستقل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلا
۱۰۱۲	جوتېدل	.	.	.	
۱۰۱۳	جوړېدل	.	.	.	
۱۰۱۴	جینگېدل	.	.	.	
۱۰۱۵	چاپېرېدل	.	.	.	
۱۰۱۶	چنلېدل	.	.	.	
۱۰۱۷	چخیدیتېدل	.	.	.	
۱۰۱۸	چخړوبنېدل	.	.	.	
۱۰۱۹	چنړېدل	.	.	.	
۱۰۲۰	چیتېدل	.	.	.	
۱۰۲۱	چیخنارېدل	.	.	.	

پښتو مصادر: (ېدل) والا

نمبر	نوم مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دي			د اشتقاق تفصیلات
۱۰۲۲	ښپېدل	.	.	.	
۱۰۲۳	ښرګندېدل	.	.	.	
۱۰۲۴	ښورېدل	.	.	.	
۱۰۲۵	ښیرېدل	.	.	.	
۱۰۲۶	ښورندېدل	.	.	.	
۱۰۲۷	ښیخېرېدل	.	.	.	
۱۰۲۸	خانېدل	.	.	.	
۱۰۲۹	خبرېدل	.	.	.	
۱۰۳۰	خپرېدل	.	.	.	
۱۰۳۱	خپلېدل	.	.	.	

پښتو مصادر : (پدل) والا

نمبر	مصدر	غیر مستقل مصادر چه د مستقل مصدر تتمه دی			د اشتقاق تفصیلات
۱۰۳۲	خپورېدل	۰	۰	۰	
۱۰۳۳	خرڅېدل	،	۰	۰	
۰۳۴	خروبېدل	۰	۰	۰	
۱۰۳۵	خرېدل	۰	۰	۰	
۱۰۳۶	خنبېدل	۰	۰	۰	
۱۰۳۷	خورېنېدل	۰	۰	۰	
۱۰۳۸	خوږېدل	۰	۰	۰	
۱۰۳۹	خوږېدل	۰	۰	۰	
۱۰۴۰	خوښېدل	۰	۰	۰	
۱۰۴۱	خیرنېدل	۰	۰	۰	

پښتو مصادر : (ېدل) والا

نمبر	مصادر	غير مستعمل مصادر چه و مستعمل مصدر متمم دي			داشتقاق تفصيلات
۱۰۴۲	خیشتېدل	.	.	.	
۱۰۴۳	خینګېدل	.	.	.	
۱۰۴۴	دربېدل	.	.	.	
۱۰۴۵	دروندېدل	.	.	.	
۱۰۴۶	ددېدل	.	.	.	
۱۰۴۷	دکېدل	.	.	.	
۱۰۴۸	دندېدل	.	.	.	
۱۰۴۹	دنګېدل	.	.	.	
۱۰۵۰	دوبېدل	.	.	.	
۱۰۵۱	دېرېدل	.	.	.	

پښتو مصادر: (پېدل) والا

شمېره	[illegible]	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۱۰۵۲	رانولېدل	.	.	.	
۱۰۵۳	راستونېدل	.	.	.	
۱۰۵۴	رژېدل		.	.	
۱۰۵۵	رغېدل	.	.	.	
۱۰۵٦	رودېدل	.	.	.	
۱۰۵۷	زرغونېدل	.	.	.	
۱۰۵۸	زورېدل	.	.	.	
۱۰۵۹	زهیرېدل	:	.	.	
۱۰٦۰	زبېدل	.	.	.	
۱۰٦۱	زبږ پېدل	.	.	.	

پښتو مصادر : (ېدل) والا

ګڼه	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
١٠٦٢	رندېدل	.	.	.	
١٠٦٣	رنګېدل	.	.	.	
١٠٦٤	روندېدل	.	.	.	
١٠٦٥	ژوبلېدل	.	.	.	
١٠٦٦	سازېدل	.	.	.	
١٠٦٧	سپکېدل	.	.	.	
١٠٦٨	سپورېدل	.	.	.	
١٠٦٩	سپینېدل	.	.	.	
١٠٧٠	ستنېدل	.	.	.	
١٠٧١	ستومانېدل	.	.	.	

پښتو مصادر :	(ېدل) والا				
شمېر	مستعملات	غیر مستعمل مصادر چه د مستقل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
١٠٧٢	ستونېدل	٠	٠	٠	
١٠٧٣	سنېدل	٠	٠	٠	
١٠٧٤	سختارېدل	٠	٠	٠	
١٠٧٥	سرينبېدل	٠	٠	٠	
١٠٧٦	سمبالېدل	٠	٠	٠	
١٠٧٧	سمېدل	٠	٠	٠	
١٠٧٨	سورېدل	٠	٠	٠	
١٠٧٩	سوړېدل	٠	٠	٠	
١٠٨٠	سينګارېدل	٠	٠	٠	
١٠٨١	ښخېدل	٠	٠	٠	

پښتو مصادر (ېدل) والا

نمبر	نوم مصادر	مستعمل / غیر مستعمل مصادر چه د مصدر متمم وی			داشتقاق تفصیلات
۱۰۸۲	شلېدل	.	.	.	
۱۰۸۳	شرمېدل	.	.	.	
۱۰۸۴	ښکارېدل	.	.	.	
۱۰۸۵	ښونېدل	.	.	.	
۱۰۸۶	غاربوجنېدل	.	.	.	
۱۰۸۷	غبرگېدل	.	.	.	
۱۰۸۸	غځېدل	.	.	.	
۱۰۸۹	غوبلېدل	.	.	.	
۱۰۹۰	غوپېدل	.	.	.	
۱۰۹۱	غوځېدل	.	.	.	

پښتو مصادر : (پېدل) والا

پرسلسله	نوم مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۱۰۹۲	غورېدل	.	.	.	
۱۰۹۳	غوندېدل	.	.	.	
۱۰۹۴	کوغړنېدل	.	.	.	
۱۰۹۵	کوکندېدل	.	.	.	
۱۰۹۶	کړمېدل	.	.	.	
۱۰۹۷	کړوپېدل	.	.	.	
۱۰۹۸	کږېدل	.	.	.	
۱۰۹۹	کګړېدل	.	.	.	
۱۱۰۰	کلپېدل	.	.	.	
۱۱۰۱	کندوېدل	.	.	.	

پښتو مصادر :　　　　(ېدل) والا

نمبر	مصادر	مستعمل مصادر چه د مستعمل	غیر مصدر متمم دی		د اشتقاق تفصیلات
۱۱۰۲	کوزېدل	.	.	.	
۱۱۰۳	کوړېدل	.	.	.	
۱۱۰۴	کونږېدل	.	.	.	
۱۱۰۵	گامبېدل	.	.	.	
۱۱۰۶	گډېدل	.	.	.	
۱۱۰۷	گوانېدل	.	.	.	
۱۱۰۸	گومبېدل	.	.	.	
۱۱۰۹	گودېدل	.	.	.	
۱۱۱۰	گوگېدل	.	.	.	
۱۱۱۱	لاهانېدل	.	.	.	

پښتو مصادر: (ېدل) والا

شمېره	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۱۱۱۲	لتاړېدل	.	.	.	
۱۱۱۳	لوړېدل	.	.	.	
۱۱۱۴	لغړېدل	.	.	.	
۱۱۱۵	لګېدل	.	.	.	
۱۱۱۶	للونېدل	.	.	.	
۱۱۱۷	لنډېدل	.	.	.	
۱۱۱۸	لنګېدل	.	.	.	
۱۱۱۹	لونېدل		.	.	
۱۱۲۰	لونډېدل		.	.	
۱۱۲۱	ماتېدل	.	.	.	

پښتو مصادر:		(ېدل) والا			
شمېره	مصدر	غیر مستعمل مصادر چه مستعمل مصدر متمم وی			د اشتقاق تفصیلات
۱۱۲۲	مخامخېدل	.	.	.	
۱۱۲۳	مسکېدل	.	.	.	
۱۱۲۴	منجېدل	.	.	.	
۱۱۲۵	مورېدل	.	.	.	
۱۱۲۶	مینېدل	.	.	.	
۱۱۲۷	نابودېدل	.	.	.	
۱۱۲۸	نسکورېدل	.	.	.	
۱۱۲۹	وچېدل	.	.	.	
۱۱۳۰	ودانېدل	.	.	.	
۱۱۳۱	ورانېدل	.	.	.	

پښتو مصادر؛		(ېدل) والا			
سلسله	مصدر	غیر مستعمل مصادر چه مستعمل مصدر، متمم دی			داشتقاق تفصیلات
۱۱۳۲	وروستېدل	.	.	.	
۱۱۳۳	ورکېدل	.	.	.	
۱۱۳۴	وریتېدل	.	.	.	
۱۱۳۵	ولاړېدل	.	.	.	
۱۱۳۶	ووړېدل	.	.	.	
۱۱۳۷	ویجاړېدل	.	.	.	
۱۱۳۸	ویدېدل	.	.	.	
۱۱۳۹	وینېدل	.	.	.	
۱۱۴۰	ویلېدل	.	.	.	
۱۱۴۱	هارتېدل	.	.	.	

پښتو مصادر: (ېدل) والا

شمېره	نوم مصادر	غیر مستقل مصادر چه د مستقل مصدر و متمم وي			د اشتقاق تفصیلات
۱۱۴۲	هېرېدل	.	.	.	
۱۱۴۳	هسکېدل	.	.	.	
	«ېدل» والا مصادر: هغه ډول چه فعل ماده ئې صفت یا مخفف د مفعول اسم یا منسوب اسم نه وي				
۱۱۴۴	آورېدل	.	.	.	
۱۱۴۵	برېښېدل	.	.	.	
۱۱۴۶	برچېدل	.	.	.	
۱۱۴۷	برېدل	.	.	.	
۱۱۴۸	بخېدل	.	.	.	
۱۱۴۹	بنګېدل	.	.	.	

پښتو مصادر:

(ېدل) والا

نمبر	مصادر	مستعمل غیر مستعمل مصادر چه دل مصدر متمم وی			د اشتقاق تفصیلات
١١٥٠	بنږېدل	.	.	.	
١١٥١	بوزېدل	.	.	.	
١١٥٢	بونږېدل	.	.	.	
١١٥٣	بهېدل	.	.	.	
١١٥٤	پاڅېدل	.	.	.	
١١٥٥	پدلېدل	.	.	.	
١١٥٦	پرزېدل	.	.	.	
١١٥٧	پرسېدل	.	.	.	
١١٥٨	پزېدل	.	.	.	
١١٥٩	پسنېدل	.	.	.	

پښتو مصادر: (ېدل) والا

شمېره	مصدرونه	مستعمل	غیر مستعمل	مصادر چه د مصدر متمم دي	داشتقاق تفصیلات
۱۱۶۰	پسولېدل	.	.	.	
۱۱۶۱	پشېدل	.	.	.	
۱۱۶۲	پونړېدل	.	.	.	
۱۱۶۳	پوهېدل	.	.	.	
۱۱۶۴	پويېدل	.	.	.	
۱۱۶۵	ټالېدل	.	.	.	
۱۱۶۶	ټپرېدل	.	.	.	
۱۱۶۷	ټرېدل	.	.	.	
۱۱۶۸	ټغېدل	.	.	.	
۱۱۶۹	ټکېدل	.	.	.	

پښتو مصادر: (پدل) والا

نمبر	مصادر	مستعمل مصادر چه غیر مستعمل مستعمل مصدر دی			داشتقاق تفصیلات
۱۱۷۰	ټنګېدل	.	.	.	
۱۱۷۱	ټنګېدل	.	.	.	
۱۱۷۲	ټوخېدل	.	.	.	
۱۱۷۳	چاودېدل	.	.	.	
۱۱۷۴	چرېدل	.	.	.	
۱۱۷۵	چرپېدل	.	.	.	
۱۱۷۶	چرونګېدل	.	.	.	
۱۱۷۷	چغېدل	.	.	.	
۱۱۷۸	چلپېدل	.	.	.	
۱۱۷۹	چنړ بېدل	.	.	.	

پښتو مصادر:		(ېدل) والا			
پرلمبر	پښتو مصادر	مستعمل غیر مستعمل مصادر چه دوئل مصدر متمم دی			داشتقاق تفصیلات
۱۱۸۰	چوخېدل	.	.	.	
۱۱۸۱	چورلېدل	.	.	.	
۱۱۸۲	چوخېدل	.	.	.	
۱۱۸۳	چوپېدل	.	.	.	
۱۱۸۴	څخېدل	.	.	.	
۱۱۸۵	څخېدل	.	.	.	
۱۱۸۶	څرخېدل	.	.	.	
۱۱۸۷	خنبېدل	.	.	.	
۱۱۸۸	څکېدل	.	.	.	
۱۱۸۹	څرپېدل	.	.	.	

پښتو مصادر: (ېدل) والا

شمېره	مستعمل مصادر	غير مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دي			د اشتقاق تفصيلات
۱۱۹۰	خُغلېدل	·	·	·	
۱۱۹۱	خُلېدل	·	·	·	
۱۱۹۲	خُندېدل	·	·	·	
۱۱۹۳	خُنگېدل	·	·	·	
۱۱۹۴	خُورېدل	·	·	·	
۱۱۹۵	خُيږېدل	·	·	·	
۱۱۹۶	درزېدل	·	·	·	
۱۱۹۷	درمبېدل	·	·	·	
۱۱۹۸	درنگېدل	·	·	·	
۱۱۹۹	درېدل	·	·	·	

پښتو مصادر: (ېدل) والا

نمبر	نوم مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			داشتقاق تفصیلات
۱۲۰۰	درینگېدل	.	.	.	
۱۲۰۱	دنگېدل	.	.	.	
۱۲۰۲	دونړېدل	.	.	.	
۱۲۰۳	خرېدل	.	.	.	
۱۲۰۴	خرسېدل	.	.	.	
۱۲۰۵	خوښېدل	.	.	.	
۱۲۰۶	خوځېدل	.	.	.	
۱۲۰۷	دارېدل	.	.	.	
۱۲۰۸	دبېدل	.	.	.	
۱۲۰۹	دتېدل	.	.	.	

پښتو مصادر: (ېدل) والا

شماره	مصدر	غیر مستعمل مصادر چه مستعمل مصدر ئې متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۱۲۱۰	درېدل	.	.	.	
۱۲۱۱	دنګېدل	.	.	.	
۱۲۱۲	ربړېدل	.	.	.	
۱۲۱۳	رپېدل	.	.	.	
۱۱ ۱۴	رنګېدل	.	.	.	
۱۲۱۵	رژېدل	.	.	.	
۱۲۱۶	رسېدل	.	.	.	
۱۲۱۷	رغړېدل	.	.	.	
۱۲۱۸	رغېدل	.	.	.	
۱۲۱۹	رښېدل	.	.	.	

پښتو مصادر : (ېدل) والا

نمبر	نوم مصادر	غیر مستعمل مصادر چه و مستعمل مصدر متمم وی			د اشتقاق تفصیلات
١٢٢٠	رېږدېدل	.	.	.	
١٢٢١	ژړېدل	.	.	.	
١٢٢٢	بړغېدل	.	.	.	
١٢٢٣	ستمېدل	.	.	.	
١٢٢٤	سرېدل	.	.	.	
١٢٢٥	سولېدل	.	.	.	
١٢٢٦	سېخېدل	.	.	.	
١٢٢٧	شرمېدل	.	.	.	
١٢٢٨	شرنګېدل	.	.	.	
١٢٢٩	شرتېدل	.	.	.	

پښتو مصادر: (ېدل) والا

نمبر	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه مستعمل مصدر ئې تیم دی			داشتقاق تفصیلات
۱۲۳۰	شلېدل	٠	٠	٠	
۱۲۳۱	شنزېدل	٠	٠	٠	
۱۲۳۲	شورېدل	٠	٠	٠	
۱۲۳۳	ششنېدل	٠	٠	٠	
۱۲۳۴	ښانېدل	٠	٠	٠	
۱۲۳۵	ښورېدل	٠	٠	٠	
۱۲۳۶	ښونېدل	٠	٠	٠	
۱۲۳۷	غپېدل	٠	٠	٠	
۱۲۳۸	غنېدل	٠	٠	٠	
۱۲۳۹	غځېدل	٠	٠	٠	

پښتو مصادر : (ېدل) والا

شمېر	مصادر	مستعمل غیر مستعمل مصادر چه دول مصدر، متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۱۲۴۰	غوبېدل	.	.	.	
۱۲۴۱	غږېدل	.	.	.	
۱۲۴۲	غرمبېدل	.	.	.	
۱۲۴۳	غرېدل	.	.	.	
۱۲۴۴	غګېدل	.	.	.	
۱۲۴۵	غمېدل	.	.	.	
۱۲۴۶	غورېدل	.	.		
۱۲۴۷	غوړېدل	.	.	.	
۱۲۴۸	غولېدل	.	.	.	
۱۲۴۹	کنېدل	.	.	.	

پښتو مصادر :　　(ېدل) والا

نمبر	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه وَ مستعمل مصدر متمم دی			داشتقاق تفصیلات
۱۲۵۰	کوپېدل	.	.	.	
۱۲۵۱	کرېدل	.	.	.	
۱۲۵۲	کغېدل	.	.	.	
۱۲۵۳	کولېدل	.	.	.	
۱۲۵۴	کوېدل	.	.	.	
۱۲۵۵	گوخېدل	.	.	.	
۱۲۵۶	گرېدل	.	.	.	
۱۲۵۷	گروهېدل	.	.	.	
۱۲۵۸	گربېدل	.	.	.	
۱۲۵۹	لثېدل	.	.	.	

پښتو مصادر:					(پېدل) والا
نمبر	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
١٢٦٠	لګېدل	.	.	.	
١٢٦١	للونېدل	.	.	.	
١٢٦٢	لورېدل	.	.	.	
١٢٦٣	لوړېدل	.	.	.	
١٢٦٤	لوېدل	.	.	.	
١٢٦٥	نخښېدل	.	.	.	
١٢٦٦	نګوښېدل	.	.	.	
١٢٦٧	وارېدل	.	.	.	
١٢٦٨	ورېدل	.	.	.	
١٢٦٩	وزه زېدل	.	.	.	

پښتو مصادر: (ېدل) والا

شماره	نوم مصادر	غیر مستقل مصادر چه د مستقل مصدر تېمر دي			د اشتقاق تفصیلات
۱۲۷۰	وړمېدل	.	.	.	
۱۲۷۱	ونجېدل	.	.	.	
۱۲۷۲	ووسېدل	.	.	.	
۱۲۷۳	وړېدل	.	.	.	
۱۲۷۴	هنګولېدل	.	.	.	
۱۲۷۵	هنګېدل	.	.	.	
۱۲۷۶	هوسېدل	.	.	.	
۱۲۷۷	هښېدل	.	.	.	

پښتو مصادر:

(کېدل) والا

نمبر	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۱۲۷۸	آر کېدل	.	.	.	
۱۲۷۹	آزان کېدل	.	.	.	
۱۲۸۰	آسبه کېدل	.	.	.	
۱۲۸۱	آستازه‌ی کېدل	.	.	.	
۱۲۸۲	آسېمه کېدل	.	.	.	
۱۲۸۳	آغېزلی کېدل	.	.	.	
۱۲۸۴	اکاری کېدل	.	.	.	
۱۲۸۵	اباکېدل	.	.	.	
۱۲۸۶	اجی کېدل	.	.	.	
۱۲۸۷	اته کېدل	.	.	.	

داشتقاق تفصیلات	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر تتمه دی			مستعمل مصادر	شمېره
پښتو مصادر :					(کېدل) والا
	.	.	.	اټېرلای کېدل	۱۲۸۸
	.	.	.	اخر کېدل	۱۲۸۹
	.	.	.	اداکېدل	۱۲۹۰
	.	.	.	ادوبدو کېدل	۱۲۹۱
	.	.	.	ادی کېدل	۱۲۹۲
	.	.	.	ارغونځی کېدل	۱۲۹۳
	.	.	.	اروره کېدل	۱۲۹۴
	.	.	.	ازانګه کېدل	۱۲۹۵
	.	.	.	استاکېدل	۱۲۹۶
	.	.	.	اسره کېدل	۱۲۹۷

پښتو مصادر : (کېدل) والا

شمیره	مصادر	غیر مستقل مصادر چه د مستقل مصدر تتمه وی			داشتقاق تفصیلات
۱۲۹۸	اندی کېدل	.	.	.	
۱۲۹۹	اوبه کېدل	.	.	.	
۱۳۰۰	اوبه لړه‌ی کېدل	.	.	.	
۱۳۰۱	اوچوندی کېدل	.	.	.	
۱۳۰۲	اوره کېدل	.	.	.	
۱۳۰۳	اودل کېدل	.	.	.	
۱۳۰۴	اورته کېدل	.	.	.	
۱۳۰۵	اوربه کېدل	.	.	.	
۱۳۰۶	اورکېدل	.	.	.	
۱۳۰۷	اورلوندی کېدل	.	.	.	

پښتو مصادر : (کېدل) والا

شمېره	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه دمستعمل مصدر متمم دی			داشتقاق تفصیلات
١٣٠٨	اوروړته کېدل	.	.	.	
١٣٠٩	اوروېدې کېدل	.	.	.	
١٣١٠	اوښېبه کېدل	.	.	.	
١٣١١	اوښېمه کېدل	.	.	.	
١٣١٢	اوګره کېدل	.	.	.	
١٣١٣	اومره ی کېدل	.	.	.	
١٣١٤	اومرسوه ی کېدل	.	.	.	
١٣١٥	اینده کېدل	.	.	.	
١٣١٦	بابک کېدل	.	.	.	
١٣١٧	باره کېدل	.	.	.	

پښتو مصادر: (کېدل) والا

نمبر	مصادر	غیر مستقل مصادر چه د مستقل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۱۳۱۸	باره کېدل	.	.	.	
۱۳۱۹	باندے کېدل	.	.	.	
۱۳۲۰	بټ کېدل	.	.	.	
۱۳۲۱	برسېره کېدل	.	.	.	
۱۳۲۲	برید کېدل	.	.	.	
۱۳۲۳	بریا کېدل	.	.	.	
۱۳۲۴	بز ډکي کېدل	.	.	.	
۱۳۲۵	بلکه کېدل	.	.	.	
۱۳۲۶	بوخ بوخ کېدل	.	.	.	
۱۳۲۷	بوشه بوشه کېدل	.	.	.	

پښتو مصادر: (کېدل) والا

نمبر	مستعمل مصادر	غیر مستقل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۱۳۲۸	بوړه‌ی کېدل	.	.	.	
۱۳۲۹	بوزه کېدل	.	.	.	
۱۳۳۰	بیده کېدل	.	.	.	
۱۳۳۱	بیرۀ کېدل	.	.	.	
۱۳۳۲	بیول کېدل	.	.	.	
۱۳۳۳	پاتې کېدل	.	.	.	
۱۳۳۴	پنوه کېدل	.	.	.	
۱۳۳۵	پنډی کېدل	.	.	.	
۱۳۳۶	پخلا کېدل	.	.	.	
۱۳۳۷	پرتله کېدل	.	.	.	

[illegible]	[illegible]	مستعمل مصادر چه دي غیر مستعمل مشتبه مصدر دي			د اشتقاق تفصیلات
	پښتو مصادر :				(ېدل) والا
۱۳۳۸	پرهار زه کېدل	.	.	.	
۱۳۳۹	پرې کېدل	.	.	.	
۱۳۴۰	پرې مېنځ کېدل	.	.	.	
۱۳۴۱	پره کېدل	.	.	.	
۱۳۴۲	پر کېدل	.	.	.	
۱۳۴۳	پسې کېدل	.	.	.	
۱۳۴۴	پښتنه کېدل	.	.	.	
۱۳۴۵	پښ کېدل	.	.	.	
۱۳۴۶	پلورل کېدل	.	.	.	
۱۳۴۷	پوڼي کېدل	.	.	.	

پښتو مصادر: (کېدل) والا

نمبر	نوم مصادر	غیر مستعمل مصادر چه مستعمل مصدر متمم وی			د اشتقاق تفصیلات
١٣٤٨	پوچې کېدل	.	.	.	
١٣٤٩	پورې کېدل	.	.	.	
١٣٥٠	پورې وهل کېدل	.	.	.	
١٣٥١	پوښل کېدل	.	.	.	
١٣٥٢	پوکل کېدل	.	.	.	
١٣٥٣	په بنه کېدل	.	.	.	
١٣٥٤	په څنګ کېدل	.	.	.	
١٣٥٥	په ځای کېدل	.	.	.	
١٣٥٦	په زړه کېدل	.	.	.	
١٣٥٧	په مالګه کول	.	.	.	

پښتو مصادر:					(کېدل) والا
نمبر	مصادر	مستعمل مصادر چه د غیر مستعمل مصدر متمم دی			داشتقاق تفصیلات
۱۳۵۸	پړاندل کېدل	.	.	.	
۱۳۵۹	پپیل کېدل	.	.	.	
۱۳۶۰	پنی کېدل	.	.	.	
۱۳۶۱	ٹک کېدل	.	.	.	
۱۳۶۲	ٹکنڈی کېدل	.	.	.	
۱۳۶۳	ٹکور ٹکور کېدل	.	.	.	
۱۳۶۴	ٹکول کېدل	.	.	.	
۱۳۶۵	ٹک وهل کېدل	.	.	.	
۱۳۶۶	ٹونڈ کېدل	.	.	.	
۱۳۶۷	ٹونے ٹونے کېدل	.	.	.	

پښتو مصادر: (کېدل) والا

د اشتقاق تفصیلات	غیر مستقل مصادر چه د مستقل مصدر متمم وي			مرکب مصادر	شمېر
	.	.	.	نومبل کېدل	۱۳۶۸
	.	.	.	نونګو ببېل کېدل	۱۳۶۹
	.	.	.	ټېل وهل کېدل	۱۳۷۰
	.	.	.	جاج وهل کېدل	۱۳۷۱
	.	.	.	جال آچول کېدل	۱۳۷۲
	.	.	.	جرګه کېدل	۱۳۷۳
	.	.	.	جر کېدل	۱۳۷۴
	.	.	.	جلبل کېدل	۱۳۷۵
	.	.	.	جوړه کېدل	۱۳۷۶
	.	.	.	چاره کېدل	۱۳۷۷

پښتو مصادر:		(کېدل) والا			
نمبر	مصادر	غیر مستقل مصادر چه مستعمل مصدر متمم دی			داشتقاق تفصیلات
۱۳۷۸	چخزېږ کېدل	۰	۰	۰	
۱۳۷۹	چخوېزنګ کېدل	۰	۰	۰	
۱۳۸۰	چړتي کېدل	۰	۰	۰	
۱۳۸۱	چرچپ کېدل	۰	۰	۰	
۱۳۸۲	چکي کېدل	۰	۰	۰	
۱۳۸۳	چلاو کېدل	۰	۰	۰	
۱۳۸۴	چل کېدل	۰	۰	۰	
۱۳۸۵	څارا کېدل	۰	۰	۰	
۱۳۸۶	څپڅپاندي کېدل	۰	۰	۰	
۱۳۸۷	څپولړي کېدل	۰	۰	۰	

پښتو مصادر: (کېدل) والا

شمېره	پښتو مصادر	غیر مستقل مصادر چه ډېر مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۱۳۸۸	ځُل کېدل	.	.	.	
۱۳۸۹	ځرمه کېدل	.	.	.	
۱۳۹۰	ځریکې کېدل	.	.	.	
۱۳۹۱	ځکل کېدل	.	.	.	
۱۳۹۲	ځندل کېدل	.	.	.	
۱۳۹۳	ځوکړیل کېدل	.	.	.	
۱۳۹۴	ځپړا کېدل	.	.	.	
۱۳۹۵	ځُبل کېدل	.	.	.	
۱۳۹۶	ځلمړی کېدل	..	.	.	
۱۳۹۷	ځُوکېدل	.	.	.	

پښتو مصادر:					د کېدل ۱۱۰ الا
شمېره	مصادر	مستعمل مصادر چه دول مصادر متمم دي			داشتقاق تفصيلات
۱۳۹۸	دارهٔ کېدل	.	.	.	
۱۳۹۹	داداکېدل	.	.	.	
۱۴۰۰	دپلوکېدل	.	.	.	
۱۴۰۱	دربه ی کېدل	.	.	.	
۱۴۰۲	درول کېدل		.	.	
۱۴۰۳	دروول کېدل	.	.	.	
۱۴۰۴	دلې کېدل	.	.	.	
۱۴۰۵	دېره کېدل	.	.	.	
۱۴۰۶	خبره کېدل	.	.	.	
۱۴۰۷	خپه کېدل	.	.	.	

پښتو مصادر:					(کېدل) والا
نمبر	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۱۴۰۸	خټې کېدل	.	.	.	
۱۴۰۹	خوږمه کېدل	.	.	.	
۱۴۱۰	خربیل کېدل	.	.	.	
۱۴۱۱	خوابده‌ی کېدل	.	.	.	
۱۴۱۲	خواتوره‌ی کېدل	.	.	.	
۱۴۱۳	خواټولی کېدل	.	.	.	
۱۴۱۴	خواره کېدل	.	.	.	
۱۴۱۵	خواره واره کېدل	.	.	.	
۱۴۱۶	خواشینی کېدل	.	.	.	
۱۴۱۷	خوړل کېدل	.	.	.	

پښتو مصادر : (کېدل) والا

سلسله	پښتو مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۱۴۱۸	خوشے کېدل	.	.	.	
۱۴۱۹	خوندی کېدل	.	.	.	
۱۴۲۰	خیدك کېدل	.	.	.	
۱۴۲۱	دادہ کېدل		.	.	
۱۴۲۲	دبول کېدل	.	.	.	
۱۴۲۳	دورہ کېدل	.	.	.	
۱۴۲۴	دوکہ کېدل	.	.	.	
۱۴۲۵	دبری کېدل	.	.	.	
۱۴۲۶	راستول کېدل	.	.	.	
۱۴۲۷	رابنکل کېدل	.	.	.	

پښتو مصادر: (کېدل) والا

شمېره	مستعمل مصادر	غیر مستقل مصادر چه د مستقل مصدر تتمه دی			د اشتقاق تفصیلات
۱۴۲۸	راوړل کېدل	.	.	.	
۱۴۲۹	رټل کېدل	.	.	.	
۱۴۳۰	رغړول کېدل	.	.	.	
۱۴۳۱	رنګړی کېدل	.	.	.	
۱۴۳۲	زده کېدل	.	.	.	
۱۴۳۳	زدویل کېدل	.	.	.	
۱۴۳۴	ژړغوندی کېدل	.	.	.	
۱۴۳۵	ژوندی کېدل	.	.	.	
۱۴۳۶	ژوول کېدل	.	.	.	
۱۴۳۷	سپارل کېدل	.	.	.	

پښتو مصادر: (کېدل) والا

شمېره	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه مستعمل مصدر ئې وي			داشتقاق تفصیلات
۱۴۳۸	سپېره کېدل		.	.	
۱۴۳۹	سپېمه کېدل	.	.	.	
۱۴۴۰	ستانی کېدل	.	.	.	
۱۴۴۱	ستړی کېدل		.	.	
۱۴۴۲	سربدالی کېدل	.	.	.	
۱۴۴۳	سربېره کېدل	.	.	.	
۱۴۴۴	سرټیټی کېدل	.	.	.	
۱۴۴۵	سرخوړی کېدل	.	.	.	
۱۴۴۶	سرلوړی کېدل	.	.	.	
۱۴۴۷	سره کېدل	.	.	.	

پښتو مصادر: (کېدل) والا

شمېره	مستعمل مصدر	غیر مستعمل مصادر چه دوه مستعمل مصدره متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۱۴۴۸	سری کېدل	.	.	.	
۱۴۴۹	سکوندل کېدل	.	.	.	
۱۴۵۰	سوخری پوخری کېدل	.	.	.	
۱۴۵۱	سوره ی کېدل	.	.	.	
۱۴۵۲	سپری کېدل	.	.	.	
۱۴۵۳	شپېلول کېدل	.	.	.	
۱۴۵۴	شرل کېدل	.	.	.	
۱۴۵۵	شړ کېدل	.	.	.	
۱۴۵۶	شنه کېدل	.	.	.	
۱۴۵۷	شو کېدل	.	.	.	

پښتو مصادر: (کېدل) والا

پرشمار	د مصدر نوم	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دي			د اشتقاق تفصيلات
۱۴۵۸	شومل کېدل	.	.	.	
۱۴۵۹	شوکارے کېدل	.	.	.	
۱۴٦۰	شيندل کېدل	.	.	.	
۱۴٦۱	شين کېدل	.	.	.	
۱۴٦۲	شينگره کېدل	.	.	.	
۱۴٦۳	ښائسته کېدل	.	.	.	
۱۴٦۴	ښکاره کېدل	.	.	.	
۱۴٦۵	ښکار کېدل	.	.	.	
۱۴٦٦	ښکته کېدل	.	.	.	
۱۴٦۷	ښودل کېدل	.	.	.	

پښتو مصادر: (کېدل) والا

نمبر	مستعمل مصادر	غیر مستقل مصادر چه د مستقل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۱۴۶۸	بنوه‌ی کېدل	.	.	.	
۱۴۶۹	بنډ کېدل	.	.	.	
۱۴۷۰	بنهل کېدل	.	.	.	
۱۴۷۱	غاره غړی کېدل	.	.	.	
۱۴۷۲	غرل کېدل	.	.	.	
۱۴۷۳	غلا کېدل	.	.	.	
۱۴۷۴	غلدی کېدل	.	.	.	
۱۴۷۵	غوایه کېدل	.	.	.	
۱۴۷۶	غوبل کېدل	.	.	.	
۱۴۷۷	غوټه کېدل	.	.	.	

پښتو مصادر: (کېدل) والا

نمبر	مستعمل مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			د اشتقاق تفصیلات
۱۴۷۸	غوره کېدل	.	.	.	
۱۴۷۹	غوبنته کېدل	.	.	.	
۱۴۸۰	غوول کېدل	.	.	.	
۱۴۸۱	کول کېدل	.	.	.	
۱۴۸۲	کبنته کېدل	.	.	.	
۱۴۸۳	کنډاوکپوکېدل	.	.	.	
۱۴۸۴	کنګل کېدل	.	.	.	
۱۴۸۵	کنل کېدل	.	.	.	
۱۴۸۶	کوټل کېدل	.	.	.	
۱۴۸۷	کوږے کېدل	.	.	.	

پښتو مصادر : (کېدل) والا

شمېره	مستقل مصادر	غیر مستقل مصادر چه د مستقل مصدر متمم دي			د اشتقاق تفصیلات
١٤٨٨	کونده ی کېدل	.	.	.	
١٤٨٩	کوڼه کېدل	.	.	.	
١٤٩٠	کېدل	.	.	.	
١٤٩١	کېمندل	.	.	.	
١٤٩٢	گرپول کېدل	.	.	.	
١٤٩٣	گرول کېدل	.	.	.	
١٤٩٤	گندل کېدل	.	.	.	
١٤٩٥	گنزل کېدل	.	.	.	
١٤٩٦	گونگوره کېدل	.	.	.	
١٤٩٧	لاس وهل کېدل	.	.	.	

پښتو مصادر : (کېدل) والا

نمبر	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه د مستعمل مصدر متمم دی			داشتقاق تفصیلات
۱۴۹۸	لاندے کېدل	·	·	·	
۱۴۹۹	لاهو کېدل	·	·	·	
۱۵۰۰	لټ پړلټ کېدل	·	·	·	
۱۵۰۱	لوے کېدل	·	·	·	
۱۵۰۲	لړل کېدل	·	·	·	
۱۵۰۳	لړمی کېدل	·	·	·	
۱۵۰۴	لګیا کېدل	·	·	·	
۱۵۰۵	لمسول کېدل	·	·	·	
۱۵۰۶	لنګه کېدل	·	·	·	
۱۵۰۷	لوستل کېدل	·	·	·	

پښتو مصادر: (کېدل) والا

شمېره	مصادر	غیر مستعمل مصادر چه مستعمل مصدر شمېر دي			د اشتقاق تفصیلات
۱۵۰۸	لوشل کېدل	.	.	.	
۱۵۰۹	لولپه کېدل	.	.	.	
۱۵۱۰	لړمنځ کېدل	.	.	.	
۱۵۱۱	لیدل کېدل	.	.	.	
۱۵۱۲	لیکل کېدل	.	.	.	
۱۵۱۳	لیکه کېدل	.	.	.	
۱۵۱۴	لیونی کېدل	.	.	.	
۱۵۱۵	مڼېزه کېدل	.	.	.	
۱۵۱۶	مراوړی کېدل	.	.	.	
۱۵۱۷	مرغوبجی کېدل	.	.	.	

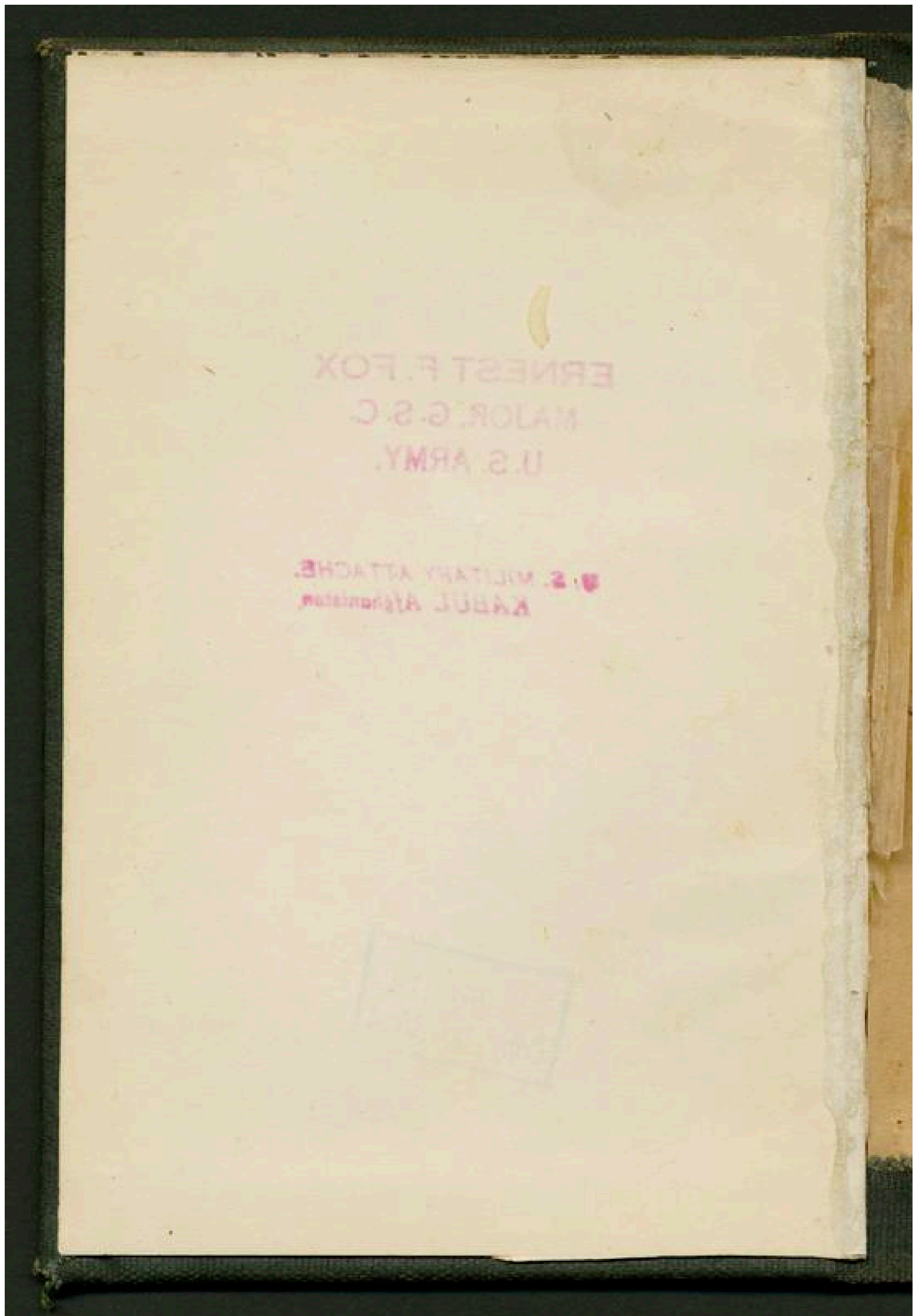
پښتو مصادر: (کېدل) والا

نمبر	پښتو مصادر	غیر مستقل مصادر چه و مستقل مصدر ته تم دی			د اشتقاق تفصیلات
۱۵۱۸	مړ کېدل	.	.	.	
۱۵۱۹	مړږه کېدل	.	.	.	
۱۵۲۰	مسکړی کېدل	.	.	.	
۱۵۲۱	مشر کېدل	.	.	.	
۱۵۲۲	مل کېدل	.	.	.	
۱۵۲۳	ملګړی کېدل	.	.	.	
۱۵۲۴	منځ ته کېدل	.	.	.	
۱۵۲۵	منډل کېدل	.	.	.	
۱۵۲۶	موښل کېدل	.	.	.	
۱۵۲۷	مېږه ی مېږه ی				

مطبوعہ

فیروز پرنٹنگ ورکس (۱۱۹) سرکلر روڈ - لاہور

ایم عبدالحمید خان پرنٹر

ERNEST F. FOX
MAJOR, G.S.C.
U.S. ARMY.
U.S. MILITARY ATTACHE.
KABUL Afghanistan

